
יהוה
INSTITVTIO THEOLOGICA
ANDOVER FVNDATA MDCCCVII
Ps. CXIX
169.
כדברך
JOH. XVII.
17.
ὁ λογος
ὁ σος
αληθεια
ἐστι
ΧΡΙΣΤΟΥ

NOMENCLATOR LITERARIUS

RECENTIORIS THEOLOGIÆ CATHOLICÆ

THEOLOGOS EXHIBENS

QUI INDE A CONCILIO TRIDENTINO FLORUERUNT

AETATE, NATIONE, DISCIPLINIS

DISTINCTOS.

TOMUS III.

EDIDIT ET COMMENTARIIS AUXIT

H. HURTER S. J.

S. THEOLOG. ET PHILOS. DOCTOR, EJUSDEMQUE S. THEOL. IN C. R. UNIVERS. OENIPONT. PROFESSOR P. O.

CUM APPROBATIONE CELSISSIMI ET REVERENDISSIMI EPISCOPI BRIXINENSIS ET FACULTATE SUPERIORUM.

OENIPONTE.

LIBRARIA ACADEMICA WAGNERIANA.

1883.

THEOLOGIÆ CATHOLICÆ

SECULUM TERTIUM

POST CELEBRATUM CONCILIUM TRIDENTINUM.

FASCICULUS I. et II.

AB ANNO 1764—1800.

OENIPONTE.

LIBRARIA ACADEMICA WAGNERIANA.

1883.

I. Theologia scholastica.

607. Seculum *tertium* theologiae catholicae post celebratum concilium tridentinum ingredimur, atque initio quidem theologiae scholasticae nonnisi reliquias colligimus, cum ea fere periisse dici possit in hac periodo. Rari enim sunt, qui quaestiones theologicas more tantum scholastico tractent: plerumque probationes prolixas addunt proprias theologiae positivae, quaestiones patrologicas et historicas interserunt, haereticorum objectiones diluunt, ut possint theologis sequentis sectionis haud immerito adnumerari. Ex *italis* in primis nominandus est Joannes Laurentius Berti [1]). Natus est Laurentius 28. Maji 1696. Servavetiae, quod est oppidum Etruriae, parentibus humilis quidem, sed honestae conditionis. Annos natus 15 ordinem s. Augustini est ingressus, a quo tempore illius mens antea adeo obvoluta et velut obligata, ut vix legere didicerit, explicari et solvi coepit ita, ut mirantibus magistris laetissimos fecerit in philosophicis et theologicis disciplinis profectus. Nondum expleverat 22. aetatis annum, cum jussu majorum de rebus divinis ad populum dicere coepit non sine auditorum

[1]) Alius a Paulino Berti ejusdem O. S. Aug. lucensi, qui floruit sec. ineunte XVII., ediditque *opera Aegidii romani*, Venetiis 1617 in f.; *Alberti M. theatrum omnium scientiarum artiumque* i. e. opera omnia impressa et manu scripta in unum collegit, ib. 1613. in f.; *quaestiones in 4 ll. sententiarum et quodlibeticas Scoti* cum resolutionibus, ib. 1617. t. 6. in 8; tr. *de monialibus*, Placentiae 1616; Coloniae 1617. in f. Cf. Ossinger *bibl. augustinianae* p. 128.

probatione; Liburni vero hebraeorum conversioni operam dedit, quorum revera nonnullos Christo lucrifecit. Philosophiam, in qua cartesianos potissimum sequi gloriabatur, primum tradidit, deinde theologiam Senis, Florentiae, Bononiae, Patavii et Romae docuit; aliquamdiu etiam praefectum bibliothecae angelicae egit. Jubente Schiaffinatio, ordinis augustiniani praeposito generali, opus aggressus est, quo totam s. Augustini doctrinam, praesertim de Dei gratia liberoque hominis arbitrio, secundum majorum traditionem complecteretur, quod typis impressum una omnium sui ordinis scholarum regula esset. Prodiit illud inscriptum: *de theologicis disciplinis* t. 8., quorum tres priores prodierunt 1739. Romae in 4., t. 4. et 5. a. 1740; t. 6. a. 1742. t. 7. a. 1743. et 8. a. 1745. (fr. 20); 1765. t. 7 in 3 v.; Pedeponti 1749. t. 5. in f. Venetiis 1750. t. 3 in f. (m. 27); 1760. t. 5 in f.; Bassani 1776. t. 7 in f.; 1792. t. 10 in v. 4 in 4. cum supplemento[1]) Buzi (fr. 15) etc., opus certe admodum eruditum, quod a sodalibus maximi aestimatur. Sed non defuere qui illud impugnaverint, quod in nonnullis doctrinae capitibus ad Baji et Jansenii errores accedere videretur. Quare ad illud tuendum exaravit vulgavitque diss. sex inscriptas: *Augustinianum systema de gratia ab iniqua bajani et janseniani erroris insimulatione vindicatum* sive refutatio librorum, quorum titulus: *Bajanismus et jansenianismus redivivi*[2]) in scriptis PP. FF. Bellelli et Berti

[1]) Idem Hieronymus Maria Buzi, picenus, a. Theologiae magister, evulgavit hujus operis *compendium* 1767. Joannes Baptista Theodosius Bernenc O. S. Aug., gallus, ex Berti et Bellelli operibus excerpsit *systema augustinianum de divina gratia* 1755.

[2]) Cf. de auctore hujus op. supra n. 527. Adversus Berti scripserunt quoque Joan. Jos. Languet, de quo egimus n. 536; de Gorgue canonicus Augustae Suessonum, et Josephus Carpani S. J. (de quo n. 599). Cf. accusationis capita in duabus Langueti ad Benedictum XIV. epistolis apud Alex. a s. Joanne de Cruce in *continuat. hist. eccl.*

O. Erem. s. Aug. etc., p. 1. et 2., Romae 1747; Monachii cum praecedenti op. 1750. (m. 27). Cum etiam querelae delatae fuissent ad Benedictum XIV., qui alioquin Bertium magni faciebat, dedit pontifex negotium Fortunato Tamburinio et Joachimo Besutio, qui postea cardinales creati fuere, ut cognoscerent de Gorguii animadversionibus et Bertii scriptis. Examine instituto censuerunt hi theologi, nihil esse in Bertii libris, quod jansenismum redoleat, quin imo eos ab eruditione et sana doctrina commendarunt. Operi illi apologetico respondit [1]) Saleon archiepiscopus viennensis. Cum autem Franc. Antonius Zaccaria illius succinctum sine studio et ira dedisset conspectum [2]), Berti ei opposuit *Ragionamento apologetico*, Taurini (Lucae) 1751., stilo admodum acri conscriptum. Zachariae partes in se suscepit anonymus edita epistola [3]). Non tacuit Berti, vulgavit enim suppresso nomine opusculum bile refertum, cui titulum fecit: *Disinganno del P. Fulg. Moneta da Bagnone* all' Autore dell' opera intitolata: Storia Letteraria d' Italia intorno alla lettera nel 4. vol. inserita e ad altri scorsi di penna dello stesso scrittore contra un Agostiniano apologista [4]), Arbengae 1753., aliosque adversus Zaccaria edidit libellos. Interim Berti a. 1748. historiae ecclesiasticae factus est magister in academia pisana. Praelectionum fructus exhiben-

Fleurii l. 239 §. 43. 44; Genér *theologiae dogmatico — schol.* t. 1. prodr. 1. c. 1. § 62. Langueto respondit Berti edito l.: *In opusculum inscriptum RR. J. Languet archiep. sen. judicium de operibus theologicis FF. Bellelli et Bertii aequissima expostulatio*, Liburni 1756 in 4.

[1]) *Documentum pastorale* ill. ac. RR. DD. archiepiscopi et comitis viennensis clero suae dioeceseos in commentitiam apologiam, cui titulus: *Augustinianum systema* etc., Viennae 1750., de quo cf. *Storia Letter. d' Italia* 3, 208—9.

[2]) *Storia Letteraria d' Italia* 2, 13—33. col. 3, 747—51.

[3]) Quam cf. in *Storia Letter*, 4, 286—317.

[4]) De quo cf. *Storia Letter.* 4, 299—305.

tur in op.: *Historia ecclesiastica* sive diss. ecclesiasticae, quas habuit in archigymnasio pisano ex msc. auctoris schedis ante mortem communicatis, nunc primum collectae, chronologico ordine digestae atque in 4 t. distributae, una cum iis, quae jam pridem vulgatae fuerunt (Florentiae 1753. t. 3 in 4.), quaeque nunc primum ab auctore secundis curis recognitae et pluribus additamentis locupletatae sunt, Bassani 1769. t. 4 in f. Imitatur in hoc op. Natalem Alexandrum, illud tamen non absolvit. Plura in eo reprehendit Zaccaria[1]) accuratissimae censurae opus subjiciens. Non siluit Berti editis *dialogis* inter duos eremitas, quibus nomina fecit Hermotimi et Philogoni. Postea illud in compendium redegit continuavitque ad a. 1760. inscriptum: *Ecclesiasticae historiae breviarium*[2]) p. 1. et 2. Pisis 1760; Bassani 1767; 1774. (fr. 21); continuatum usque ad a. 1879. a. P. Lopez, Parisiis 1879. t. 2 in 8. Post ejus mortem prodiit quoque l. *de haeresibus trium priorum seculorum*, Bassani 1769. Aliud ejusdem opus fuit: *Commentarius de rebus gestis s. Augustini* latinorum patrum nobilissimi librisque ab eodem conscriptis. Accedit historica lucubratio de ss. ejusdem s. Augustini parente Monica et quibusdam aliis ipsi necessitudine et religiosae vitae professione conjunctis, Venetiis 1756. in 4. (fr. 5). *S. Augustini latinorum pp. nobilissimi quaestionum de scientia, de voluntate et de providentia Dei, nec non de praedestinatione*[3]) *ac*

---

[1]) *Storia Letter.* 8, 376—98; 9, 338—78.

[2]) Feller, *Biogr. univ.* 3, 45. (ed. Parisiis 1845): „Pauvre compilation, sans ordre, sans choix, remplie de minuties, de faussetés, de partialité . . . Il exalte jusqu' au ciel les chefs et les promoteurs du parti (jansénien) et ravale dans la boue ceux qui l'ont combattu." Fabellis quoque saepe indignis contra romanos pontifices excogitatis et diffusis abundat.

[3]) De hoc mysterio disseruit etiam Josephus Chiozza O. S Aug. ligur. qui suae dissertationis *apologeticon* edidit Florentiae 1770.

reprobatione atque de gratia Reparatoris dilucidatio p. 1. et 2. Pisis 1756. (m. 3). Inter haec studia literaria, dum sacrum perageret, apoplexi correptus fuit Florentiae 1762. Recuperavit tamen nonnihil pristini roboris protraxitque per aliquot annos adhuc vitam. Sensim fere omnem perdidit memoriam: iterata apoplexi tactus amisit linguam atque decessit[1]) 26. Mart. 1766. Dominicus Lanzerini in universitate bononiensi professor edidit *disputationes theologicas* juxta quatuor sententiarum libros distributas, Bononiae 1800. t. 4 in 4. (l. 12); *de gratia Dei et D. N. J. Christi* scholastica methodo exaratas, ib. 1780. in 4. (l. 3); *de s. matrimonii sacramento,* ib. 1773. (l. 3). Florianus Toselli Bononiae n. 17. Dec. 1701., post suum in ordinem Capuccinorum ingressum (1717.) Bernardus a Bononia dictus, theologiae moralis (1729.), dein dogmaticae et scholasticae in conventu bononiensi lector (1734.), praecipuis sui ordinis muneribus functus († 19. Febr. 1768.), inclaruit variis haud contemnendis operibus, e quibus praecipua sunt[2]): *Institutio theologica* juxta omnia fidei dogmata et Joan. Duns Scoti scholastico nervo instructa[3]) t. 4 in 4., Venetiis 1746. (fr. 16). T. 3. subjectae sunt duae diss.: Calculus chronologicus s. Scripturae a mundi exordio usque ad Christi ortum; de aera communi pro anno nativitatis J. Christi; *Bibliotheca scriptorum O. Min. S. Francisci Cap.* retexta et extensa, quae prius fuerat a P. D. Dionysio Genuensi ejusdem O. concionatore contexta, Venetiis 1747. in f. (m. 30); *institutio philosophica*

---

1) Plura de ipso cf. apud Fabronium *vitae italorum doctrina excellentium* 11, 37—93; Ossinger, *bibl. augustinianae* p. 126 s.; *Biogr. univ.* 4, 359; Lanteri *postrema sec. sex religionis august.* 3, 270.

2) Cf. Fantuzzi, *Notizie degli Scrittori bolognesi* 8, 101.

3) Cf. *acta erud. lips.* 1748. p. 343—57.

praemittenda theologiae nunc Aristotelis et J. Duns Scoti acumine structa, nunc recentiorum considerationibus aucta, semper autem naturae lumine parta, Venetiis 1766. v. 3 in 4. (fr. 20); *phrasarium s. Scripturae* scriptoribus et sacris oratoribus opportunum, Mediolani 1761. (fr. 3). Petrus Andreas Gauggi O. Carm. composuit *enchiridion theologicum scholastico-dogmaticum* juxta mentem Joannis de Bacone doctoris cognomento Resoluti, Romae 1764. p. 1. et 2. Nicolaus Augustinus Chignoli O. Praed., in ferrariensi primum, exinde in regia taurinensi universitate s. theologiae professor, edidit *praelectiones theologicas* t. 3 in 4., Venetiis 1766. (m. 15), et *exercitationes ad Danielem prophetam*, ib. 1761. p. 2 in 1 v. in 4. (fr. 7). Ejus sodalis Thomas M. Cerboni disseruit ll. 3 *de theologia revelata*, Romae 1768. v. 4 in 4. (fr. 8), et *de jure et legum disciplina*, ib. 1776. t. 4 in 4. (fr. 15). Joannes Car. a s. Francisco Xav. Bossi piar. Schol. Mutinae natus 1698., vir insignis pietatis, doctrinae et prudentiae, qui literas humaniores primum, dein philosophiam et theologiam Cortonae ac Florentiae docuit († 1769.), reliquit *institutiones theologicas* in t. 4 distributas, Romae 1759. in 8.

608. Nivardus del Riccio O. Cist. auctor est theologiae scholasticae *de Deo ad intra*, seu de Deo uno et trino, Lucae 1760. (m. 6). Antonius Jac. Aymar O. S. Franc., italus, ut videtur, scripsit scholasticas exercitationes *de Deo ejusque attributis* juxta veriora doctoris subtilis principia variis diss. tum ad dogma, tum ad historiam spectantibus illustrata; Josephus Ant. Gualtierius O. Min., genuensis, *de angelorum exsistentia et natura* eorumque ordinibus, hierarchiis et officiis dissertationes, Genuae 1766. in 4; Michael Aug. Marchisio cler. reg. O. Theat. taurinensis (n. 2. Nov. 1705.), philosophiae et theologiae lector, ab a. 1769. coecus, praelectiones theologicas *de divina voluntate*, *de praedestinatione*

et gratia tironum institutioni accommodatas, Taurini 1775. in 8. Marcus Ant. Trivellato n. 12. Jan. 1688., patavinus, theologiae doctor, fere per 50 annos cum omnium approbatione professor et in praemium meritorum canonicus († 7. Dec. 1773.), reliquit *dissertationes theologicas* (10), Patavii 1739. (m. 4), scil. de beatitudine aeterna, cultu SS. et reliquiarum, miraculis, de verbis: Omnia per ipsum facta sunt Joan. 1, 3; de maternitate b. M. V., de duplici in Christo voluntate, quod nulla in Christo fuerit ignorantia, quod non fuerit Christus filius Dei adoptivus, de merito hominis ad justitiam redeuntis; *opuscula theologica,* ib. 1740. in 8. (m. 5), scil. de divinis personis, de angelis, de homine, de viribus humanae naturae, de divina gratia et fide; enchiridion *de Verbi Dei incarnatione*, ib. 1750. in 8., opus eruditione et stili elegantia insigne; diss. *de augustissimo eucharistiae sacramento et sacrificio*, ib. 1752. in 8; diss. *de sacramentis generatim*, de baptismate et confirmatione, 1755. in 8. Petrus Magagnotti, praepositus ecclesiae s. Andreae ap., vir doctissimus, edidit *exercitationes selectas* ex theologia dogmatica et morali de ss. eucharistiae sacramento, quas habuit in congregationibus cleri a. 1762., Patavii 1764. 1768. in 4. (m. 4); La *Vita di s. Bernardo* primo abbate di Chiara-Valle [1]), ib. 1744. in 4. Ignatius Ludovicus Bianchi cler. reg. O. Theat., venetus (n. 25. Aug. 1704.), theologiae moralis et juris canonici lector, praeter plura alia [2]) disputavit de argumento singulari scil. *de remedio aeternae salutis pro parvulis in utero clausis* sine baptismate morientibus, Venetiis 1768. in 8., in quo l. esse ejusmodi remedium probare, formulamque determinare nititur,

---

[1]) Cf. *Nova acta erud. lips.* 1749. pag. 337—41.

[2]) Cf. Vezzosi, *Scrittori de' Cherici regolari detti Teatini* 1, 133—39.

qua prolis nomine mater uti debeat. Displicuit haec opinio Petro Marino a Patavio[1]) O. Min. († 3. Oct. 1791), qui propterea scripsit ep. ad amicum theologiae studiosum contra cujusdam scriptiunculae auctorem contendentem, gravissima theologica probabilitate gaudere illorum sententiam, qui asserunt, „infantes in matrum utero decedentes parentum votis et precibus ita juvari, ut etiam absque baptismo re suscepto aeternam salutem consequi possint," sine nomine auctoris et nota temporis et loci. Displicuit etiam aliis, speciatim facultati theologicae parisiensi, quae eam censura notavit; quare Bianchi opus suum plurimum auctum hac inscriptione iterum edidit: *Dissertationes tres.*: diss. 1. physica de communicatione affectuum inter mulierem praegnantem et foetum; diss. 2. physico-theologica de remedio aeternae salutis pro parvulis in utero clausis sine baptismo decedentibus; diss. 3. theologica de parvulis extra uterum sine baptismate in re suscepto aut martyrio decedentibus nullum excogitari decernique potest aeternae salutis remedium; cum appendice apologetica praesertim adversum P. Blasium O. Camald., Venetiis 1770. in 4. Ambrosius Manchi O. S. Aug. disputavit *de superno adjutorio innocenti creaturae supernecessario*, Neapoli 1770. in 4. (fr. 7), ejusque sodalis Mansuetus a s. Felice *de discordia systematis rationis sufficientis cum libertate humana*, libertate, omnipotentia et sapientia divina, mysteriis gratiae et praedestinationis, Cremonae 1775. in 4.

609. Celeberrimus tamen ex italis est Bernardus Maria de Rubeis O. Praed., qui insigniter de s. Thoma meruit. Natus est de Rubeis Forojulii 8. Jan. 1687. et in baptismate

---

[1]) Cf. de hoc auctore ejusque operibus Ant. Maria a Vicetia, *Scriptores O. Min. strict. Observ. reform.* provinciae s. Antonii Venetiarum, Venetiis 1877. 137—41.

Joannes Franciscus appellatus. Admodum juvenis (a. 17) ingressus est ordinem Praedicatorum. Expleto studiorum curriculo tribus annis docuit philosophiam, theologiam amplius duodecim. Lutetiam Parisiorum profectus est a. 1722. theologus legatorum venetorum Foscareni et Tieopoli, qui a republica delecti fuerant, ut Ludovico XV. initum regnum gratularentur: ibidem per quinque menses commoratus amicitiam iniit virorum doctissimorum Lequienii, Jac. Echardi, Montfauconii, Soucetii, Hardouini etc. In patriam redux totum se literis dedit: quibus ut liberius vacaret edendisque libris diligentius insistere posset, cathedrae (1730.) renunciavit. Inter plurima quae edidit opera haec praestant: *Facundi hermianensis provinciae africanae pro defensione trium capitulorum concilii calcedonensis ll. 12* . . . emendati et suppleti, in t. 2. operum Sirmondi, Venetiis 1728; *de una sententia damnationis in Acacium ep. CP.* post quinquennium silentii lata in synodo romana Felicis papae III. dissert., ubi quam plura ad acacianam historiam pertinentia ex epistola nuper e vetusto cod. veronensi (a Maffei) edita eidemque Felici III. adjudicata illustrantur, ib. 1729. in 8; *monumenta selecta conventus s. Dominici Venetiarum*, ib. 1729. in 8; *synodus quae acta est in civitate Mantua a. 1327.* pro causa s. aquilejensis ecclesiae nunc primum . . . edita cum notis, in t. 9. coll. conc., ib. 1729; iterum cum diss. *de schismate ecclesiae aquilejensis*, ib. 1732. in 8; *animadversiones in conc. a Gregorio XII. celebratum Forojulii* seu in civitate Austriae, ib. t. 15. coll. conc. 1731; *Monumenta ecclesiae aquilejensis* commentario historico-chronologico-critico illustrata, cum appendice, in qua vetusta aquilejensium patriarcharum rerumque forojuliensium chronica emendatiora quaedam, alia nunc primum in lucem prodeunt, Argentinae (Venetiis) 1740. in f. (m. 24); adjecta est etiam diss. de schismate ecclesiae aqui-

lejensis, quae jam prodierat 1732., sed aucta. Prosequitur autem in illo opere insigni historiam hujus ecclesiae usque ad a. 1734. *De nummis patriarcharum aquilejensium*[1]) *diss.* 2, ib. 1747. et 1749; *discorso istorico-cronologico-diplomatico* ... *sopra una pergamena antica Veneziana*, ib. 1749. in 8., opusculum doctum et eruditum; *De rebus congregationis sub titulo b. Jacobi Salomonii in provincia s. Dominici Venetiarum erectae O. Praed. commentarius historicus*, in quo regularis disciplinae in Ord. Praed. instauratio, primordia ejusdem congregationis et incrementa, vetustae coenobiorum origines novorumque erectiones, viri etiam moribus, dignitatibus, literis illustres, aliaque variae eruditionis argumenta enarrantur, recensentur et illustrantur, ib. 1751. in 4., opus admodum eruditum, in quo multa continentur spectantia ad historiam ecclesiasticam religiosam et literariam[2]); *Georgii seu Gregorii cyprii patriarchae CP. vita*, quae ... nunc primum graece in lucem prodit cum latina interpretatione et notis; accedunt diss. duae historicae et dogmaticae (de processione Spiritus sancti) cum binis ep. ejusdem Cyprii ad amicum et Moschamperis exchartophylacis ad ipsum nunc primum editis, queis byzantina Georgii Pachymeris historia illustratur[3]), ib. 1753. in 4. (l. 4); *de Theophylacti Bulgariae archiep. gestis et scriptis ac doctrina* deque veneta operum ejus omnium editione, t. 1. ed. quae Venetiis 1754. prodiit[4]); diss. duae, prima *de Turranio* seu *Tyrannio Rufino* monacho et presbytero, altera *de vetustis liturgiis aliisque sacris ritibus*, qui vigebant olim

---

[1]) Cf. *nova acta erud. lips.* 1749. p. 139—41.

[2]) Cf. *Storia Letter.* d' Italia 3, 374—81.

[3]) Cf. ib. 8, 398—404, ubi impense, sed merito, laudatur solidissima auctoris nostri eruditio. Quaedam appendicula ad res tractatas in illis duabus diss. habetur in praef. tr. *de peccato originali*, de quo infra.

[4]) Cf. ib. 9, 188—94.

in aliquibus forojuliensis provinciae ecclesiis, ib. 1754. (fr. 2); Egerat de Rubeis in suo opere *Monumenta ecclesiae aquilejensis* de Rufino. Prodiit interim *historia literaria aquilejensis* Justi Fontanini (n. 495), qui in pluribus dissentit ab ipso. Quare accuratius Rufini historiam et res gestas retractandas censuit, ut opiniones a se olim jam prolatas declararet atque tueretur, quod in his doctissimis diss. praestitit [1]: in quarum altera multa quoque habet, quae ad libros liturgicos et sacros ritus spectant. In venetam operum, quae areopagitica dicuntur, editionem *diss. praevia*, in qua praesertim agitur de scholis s. Maximi et Joannis scytopolitani ac Germani CP. patriarchae, t. 1. ib. 1755., in qua ostendit, operum illorum auctorem non fuisse haereticum apollinaristam, neque eutychianum, neque monophysitam, ut Lequien censuit. *De tribus in coelo testibus* Patre, Verbo et Spiritu s., qui tres unum sunt 1. Joan. 5, 7. diss. adversus Crellium aliosque [2], ib. 1755., iterum aucta inter *diss. variae eruditionis* sub una capitum serie collectas, queis argumenta sive pridem tractata, sive nunc primum proposita diligentius illustrantur ac vindicantur, ib. 1762. in 4. (fr. 3); *de peccato originali* ejusque natura ac traduce et poena deque multiplici statu hominis innocentis, lapsi reparatique ac de possibili purae naturae statu tr. theologicus, in quo haeresum historia diligentius enarratur, vindicantur fidei catholicae dogmata ac solidiores quae agi solent in scholis juxta s. Thomae Aquinatis doctrinam dirimuntur quaestiones, ib. 1757. in 4. (fr. 8); Wirceburgi 1857; *de caritate virtute theologica* ejusque natura, multiplici actu, perfectione, praecepto, vi etiam justificandi hominem et appretiatione Dei super omnia, ordine in subjectis diligendis objectisque,

---

[1]) Cf. ib. 10, 543—49.
[2]) Cf. *Storia Letter.* 13, 271—79.

intensione, puritate operumque in Deum relatione ac interitu demum per letale peccatum tr. theologicus, in quo etc. (ut supra), Venetiis 1758. in 4. Sed propterea in primis hic memorandus est de Rubeis, quod *s. Thomae Aq. opera theologica* ediderit Venetiis 1745—60. t. 28 in 4., unde dicitur a Genér [1]) egregius, elegans, pereruditus, criticus s. Thomae adornator, commentator et vindex. Singulis tomis praemisit admonitiones praevias, in quibus res gestas doctoris angelici explicat, operum genuinitatem tuetur, doctrinam adversus Rich. Simonem praesertim, Erasmum aliosque vindicat. Plures (30) illarum simul exhibuit ib. 1750. in 4. (m. 12). In 30. confutatis iis, qui reprehendere Thomae doctrinam temere aut injuria ausi sunt, disseritur de illius latine loquendi stilo, de studio graecarum literarum et operum philosophorum et sanctorum patrum et reliquorum ecclesiasticorum scriptorum, de optima ss. librorum interpretatione, de causa ob quam Thomas philosophiam peripateticam in tradenda theologia adhibuit, deque theologiae cum naturalis tum revelatae praeclarissima ab eo tradita methodo et ratione. Ex quibus liquet quantum de Rubeis fugerit otium, nam praeter haec, quorum mentionem fecimus, aliaque quae praetermisimus, reliquit volumina amplius triginta, quae manuscripta sodales sollicite asservarunt. Eo laudabilior erat summa ejus eruditio, quod juncta esset magnae modestiae. Plurimi aestimabatur a republica veneta, quae ipsius sententiam in negotiis saepe requirebat; a patriarchis, legatis pontificiis, a cardinalibus Quirino, Gotti, Passioneo, Orsi, Garampi etc. aliisque viris doctissimis omnis regionis, a quibus persaepe in quaestionibus scientificis consulebatur et quorum literae novem complent volumina. Regularum ordinis erat observantissimus, parce admodum vivebat, triginta

---

[1]) *Theol. dogm. sch.* t. 1. prodr. 1. c. 4. pag. 187.

annos vino abstinuit. Quinque diebus antequam obiit a. natus 88 de modo praesentiae realis J. Christi in eucharistia componens librum fecit scribendi finem[1]). Non tam morbo quam senectute consumptus in pace quievit 2. Febr. 1775.

610. In *Hispania* magnam nominis celebritatem adeptus est Henricus Florez, de quo agentes de historia ecclesiastica opportunius disseremus. Bartholomaeus Sarmentero O. Min., episcopus vicensis (26. Sept. 1752., † 6. Dec. 1775.) cum sodali Francisco de la Lanza Vallis oletanae doctore et theologiae lectore composuit *cursum theologiae scholasticae* in via subtilis marianique doctoris Joan. Duns Scoti, 1750. t. 4; Joachim Navarro S. J., n. 5. Aug. 1705. in oppido Villa Palacios, diu admodum in academia complutensi primarius antecessor, vir magni nominis († 26. Apr. 1780.), exaravit *cursum theologicum* ad mentem doctorum angelici et eximii, stilo ac methodo antiquo-novo compositum, Matriti 1765—67. t. 3 in f.; Alphonsus Gonzalez de Apodaca O. Praem. deprompsit *theologiam scholasticam* ex puris fontibus s. Augustini et angelici praeceptoris, 1766. Josephus ab Exspectatione O. S. Ben. elaboravit *systema theologicum* ad mentem s. Anselmi, Conimbricae 1765. in 4. (fr. 3); Bonaventura Rada S. J. edidit *collectionem ex variis autographis theologicis* collegii salmantini et vallisoletani S. J. in ordinem redactis et a mendis quae irrepserant expurgatis, Villagarsiae 1766., scil. de visione Dei auctore Franc. Maldonado; iterum de visione Dei auctore Mich. Sagardo; de scientia Dei auctore Bern. Sartolo et de scientia media auctore Franc. Miranda; Vincentius Calatayud[2]) congr. Orat. hispanus († 10. Jan. 1771.) plura edidit

---

[1]) Plura de ipso deque ejus operibus tam editis quam ineditis cf. apud Fabronium *vitae ital. doctrina excellentium* 11, 94—144. Cf. etiam ipsum de Rubeis in praef. tr. *de peccato orig.*; *Biogr. univ.* 39, 217.

[2]) Alius a Petro de Calatayud S. J. celebri missionario (n. 1. Aug.

opera [1]) de theologiá mystica, inter quae eminet: *D. Thomas cum patribus ex prophetis locutus* priscorum et recentium errorum spurcissimas tenebras mysticam theologiam obscurare molientes angelice dissipans, sive dissertationes theologicae scholastico-dogmaticae et mystico-doctrinales ad sensum et literam d. Thomae doctoris angelici, Valentiae 1744—52. t. 5 in f., opus rarum (m. 160); *opusculum mystico-dogmaticum pseudo-mysticorum anathematizatas propositiones confodiens*, ib. 1756. in 4; *apologia pro mellifluo Salesio* aliisque vitae spiritualis magistris, ib. 1758. in 4; *La verdad acrisolada*, dissertacion Apologetica Teológica-mystica-dogmática sobre el sentido mas genuino y usual de estas voces: Consumada mortificacion y purgacion contraidas á la descripcion de la muerte mistica, ib. 1753. in 12.

611. Thomas a Charmes O. Cap. *gallus* (n. 1703. † 3. Jan. 1765.) *theologiam universam* t. 7 comprehendit; cujus *epitomen* exhibet t. 8; saepissime utraque prodiit, et quidem merito, utilis enim est, tironibus praesertim, propter expositionis perspicuitatem, dispositionis concinnitatem, aptam methodum et concisum dicendi genus. De ipsis vero editionibus advertit [2]) Jo. Maria a Ratisbona O. Cap.: „Plurimae prodierunt hujus operis editiones. Tres priores Nancaei factae sunt vivente adhuc auctore. Tres aliae editiones prodierunt Augustae Vindelicorum. Item prima venetiana duobus t. in 4. est de a. 1757. Et hi quidem editiones *genuinae* sunt et incorruptae; aliae vero, quae in titulo haec verba exhibent: *juxta principia s. Augustini*, sunt corruptae, vid. ed. prima

---

1689, † 27. Febr. 1773), cujus exstant plura opera ascetica, quae cf. apud Backer, *Bibliothèque des Ecrivains de la Compagnie de Jésus* 1, 1002—5.

[1]) Fustèr *Biblioteca Valenciana* t. 2. pag. 64.

[2]) In appendice ad *bibl. Script. Capuc.* edita Romae 1852. pag. 38.

senensis ex typis Pazzini 1797; item ed. quarta augustana, nec non ed. florentina (typis Pagani) et maceratensis (1828.) . . . Similiter tria Brevia apostolica vid. Benedicti XIV. dd. 25. Sept. 1751; 24. Sept. 1755. et Clementis XIII. dd. 10. Aug. 1761. ad ipsum auctorem P. Thomam directa, in quibus priores ed. nancejanae laudantur, opus genuinum respiciunt, ut clarum est, minime vero ed. ab ignoto anonymo factas." Hujus theologiae compendium redactum a P. Mariano a Novana prodiit Parisiis 1882. ed. 2. in 12. Joannes Kowalski S. J. *polonus* (n. 23. Apr. 1711), philosophiae et theologiae professor, post societatis Jesu suppressionem canonicus cracoviensis, disputavit *de fide;* sententias dogmaticas ex universa theologia dogmatica et speculativa P. Gabrielis Antoine S. J. (n. 518.) excerpsit, Premysliae 1756. t. 2 in 8., eamque etiam in compendium redegit; Thaddaeus Polansky S. J. moravus[1]), philosophiae et theologiae professor, olomucensis universitatis cancellarius (n. 13. Mart. 1713., † 12. Oct. 1770.), edidit tr. theologicum *de actibus humanis*, Olomucii 1753. in 8; *de Verbi divini incarnatione,* ib. 1756. in 4.; *de sacramentis*, ib. 1758. 1759. t. 2 in 4; Andreas Jaszlinszky S. J. cassoviensis (n. 1. Sept. 1715.), in academia tirnaviensi professor philosophiae, historiae, exegesis et theologiae dogmaticae, post societatis Jesu suppressionem canonicus rosnaviensis, conscripsit tr. theologicum *de angelis*, *beatitudine et actibus humanis* in usum scholae, Tyrnaviae 1762. in 4. (m. 6).

612. In *Germania* Dalmatius Kick O. Min. († 14. Apr. 1769.) edidit universam *theologiam dogmatico-scholasticam*, Augustae Vind. 1665. v. 5 in 4. (fr. 16); adjecit quoque *ad-*

---

[1]) Alius a Nepomuceno P., brunensi, pariter e S. J., theologiae, exegesis et historiae ecclesiasticae professore (n. 7. Oct. 1723., † 13. Oct. 1775.), cujus exstat diss. *de baptismo parvulorum ejusque gratia*, Pragae 1759.

ditiones ad theologiam moralem P. Reiffenstuel (n. 418), Pedeponti 1756. in 8; Alexius M. Planch O. Serv. b. M. V. oenipontanus (n. 20. Dec. 1725., † 31. Jan. 1774.) scripsit *universam theologiam scholastico-dogmaticam* methodo moderni seculi elaboratam, Oeniponti 1770—74. t. 8 (m. 15), *vitam b. Mariae V.* dogmatico-critice, ib. 1762. in 4. (m. 4); *diss. historico-scripturisticas de vaticinio Jacobi Gen. 49.*, septuaginta hebdomadibus Danielis 9., sibyllarum oraculis et celebri Flavii Josephi de Christo testimonio, Campiduni 1748; *diss. historico-criticam* de controversia inter Stephanum I. R. P. et Cyprianum carth. ep. in causa reiterandi baptismi ab haereticis collati, Oeniponti 1755; *diss. polemico-criticam* de universali et extremo judicio, signis illud antecedentibus et effectibus consequentibus, ib. 1756; *diss. historico-criticam* de magia diabolica et magorum prodigiis (Ex. 7.) coram Pharaone patratis, ib. 1767; *epitomen theologiae polemicae* quoad quaestiones magis controversas inter catholicos et acatholicos, ib. 1758. Cornelius a s. Carolo Borromaeo Hornesch schol. piar. litomisliensis (n. 1715., † 1764), theologiae et sacrae jurisprudentiae professor, statuit *assertiones theologicas scholastico-dogmaticas*, Brunae 1753. in 4; ejus sodalis Gregorius ab Angelis Beutel silesius (n. 1714., † 1774.), theologiae et juris canonici professor, concinnavit *theologiam dogmatico-scholasticam* doctrinam moralem, polemicam et speculativam continentem ad mentem s. Thomae, Nicolsburgi 1758. in 4; Ludovicus Holzäpfel S. J., theologiae moralis et dogmaticae professor (n. 1727), reliquit *institutiones de universa fere theologia dogmatica*, Pragae 1769—73. t. 4 in 4; Josephus Monschein S. J. bavarus n. 3. Mart. 1713., Ingolstadii philosophiae et theologiae moralis, dein Dilingae theologiae scholasticae et exegesis professor atque universitatis cancellarius († 3. Mart. 1769.), theologiam *dogmatico-speculativam* in

praelectionibus publicis traditam, Dilingae 1763—66. t. 8 in 8; 1767; Vilnae 1771; 1775; Joannes Rupp S. J. (n. 1700. † 5. Jun. 1776.), in academia heidelbergensi professor, *praelectiones theologicas*, Heidelbergae 1764—68. t. 8 in 8. et plures dissertationes: *de satisfactione et indulgentiis*, ib. 1747. in 4; *de peccato veniali* 1752. in 4; *de purgatorio*, 1752. in 4; *de sacerdotio Christi* ad Ps. 109, 4., 1757. in 4; de *obligatione promissionis gratuitae*, 1758. in 4; *de necessitate credendi et credendorum* ad verba Ap. Hebr. 11, 6; *de adoratione Christi latreutica in eucharistia*, 1759. in 4; *de bonis justorum operibus*, 1763. in 4; *de infallibilitate romani pontificis* extra concilium generale, 1763; *de eo cui restituenda sit res furtiva* a fure in alium quovis modo translata, 1765. in 4; super quaestione, *utrum in sua quisque fide salvari possit*, 1766. in 4; exegesis axiomatis theologici *facienti quod est in se, Deus non denegat gratiam*, 1765. in 4., Ludovicus Debiel S. J. viennensis n. 20. Sept. 1697., philosophiae et theologiae professor, universitatis graecensis ad mortem usque (1760— 2. Nov., 1771.) cancellarius, strenuus studiorum promotor, non solum edidit *Bened. Ariae Montani biblia latina*, Viennae 1743. in 8; *Testamentum V. hebraicum* cum intercalari textu latino ad literam reddito, ib 1743—47. t. 4 in 8; *T. N. graecum* cum intercalari textu latino ad literam reddito, ib. 1743—47. t. 4 in 8; *T. N. graecum* cum intercalari textu latino ad literam reddito, ib. 1740. in 8., sed etiam *assertionum theologicarum* t. 5., Viennae 1740—42., quibus fere universam theologiam complectitur. Virgilius Sedlmayr O. S. Ben. bavarus, philosophiae et theologiae professor (n. 2. Mart. 1690., † 1. Febr. 1772.), praeter *cursum philosophiae* biennalis [1]), Frisingae 1724. 1725. t. 2 in 8. et alia

[1]) Eberhardus Ruedorfer O. S. Ben. hoedicollensis in Tiroli n.

opuscula philosophica, edidit[1]) *systema theologiae dogmatico-scholasticae* juxta methodum Thomae Aq., Augustae Vind. 1754. in 8; *theologiam marianam*, in qua quaestiones de gloriosissima Dei parente agitari solitae stilo theologis speculativis proprio discutiuntur, Monachi 1758. in 4. (m. 12). Alia ejusdem opuscula sunt: *Nobilitas b. Mariae V. sine labe conceptae*, ib. 1731. in 8; *Reflexiones practicae in materiam de gratia*, ib. 1726. in 8; *Praedeterminatio infallibilitans ad unum*, Ratisbonae 1730. in 4; *catalogus haeresum* unacum methodo disputandi cum acatholicis, ib. 1733. in 4; *reflexio critica in ideam divini amoris* contra Eus. Amort, Augustae Vind. 1749. in 8; *responsio apologetica* contra animadversiones in reflexionem criticam circa ideam divini amoris etc., Friburgi Brisg. 1749. in 8. etc.

613. De argumentis vel tractatibus *specialibus* egerunt Romanus Weixer[2]) O. S. Ben. erdingensis (n. 4. Oct. 1664.), Joannes Klausal S. J. bohemus, philosophiae et theologiae professor et rector universitatis olomucensis (n. 3. Maji 1687.,

---

5. Febr. 1701., philosophiae et theologiae in academia salisburgensi professor (1730—41.), tamen archiepiscopi jussu amotus, quod in controversia de sanctorum invocatione (cf. t. II. pag. 1359.) prudentiae et modestiae limites excesserit, quare etiam ipsa civitate excedere debuit († 5. Maji 1765.), praeter *philosophicas disputationes* octo, Salisburgi 1731. et 1752. edidit *philosophiam peripatetico-thomisticam* ad mentem Aristotelis et d. Thomae elucubratam in 5 pp. divisam, ib. 1732. ed. altera (m. 20).

[1]) Cf. Lindner *die Schriftsteller des Benedictiner-Ordens* im heutigen Königr. Baiern 1, 183; Baader *Lexikon verstorbener baierischer Schriftsteller* 2. II. 183.

[2]) Reliquit scripta philosophica, theses theologicas et *Klare Wahrheitsfackel* oder Vernunftschlüsse sonnenklar an den Tag legend, welche die wahre Kirche Gottes sei, Landshuti 1737. in 8. Cf. Lindner l. c. 1, 200; Baader l. c. 1, II. 315.

† 15. Sept. 1768.), Rupertus Sembler O. S. Ben., philosophiae et theologiae professor salisburgensis (n. 8. Maji 1709., † 1778.), cujus exstant diss. doctissimae *de ss. Trinitatis mysterio*, Salisburgi 1760. in 4. Georgius Urbanus S. J. hambacensis, theologiae scholasticae professor († 1780.), disseruit *de benevolentia Dei infinita* cum ejusdem oeconomia conciliata, 1773. *De scientia Dei* plures disputarunt: Georgius Hermann S. J. n. a. 1693. Schwandorfii[1]), neoburgici palatinatus oppido, vir antiqui moris ac genii, cui nihil, quod novum esset probabatur († 12. Nov. 1766.). Philosophiam docuit Ingolstadii juratus rigidorum peripateticorum sectator et atomistarum adversarius, quos impugnavit l. *Lapis offensionis atomisticae* a peripateticis motus, Ingolstadii 1730. in 8. Ejus est tractatus (doctus solidusque) *de Deo sciente*, ib. 1737. in 8; *de Deo volente*, ib. 1739. in 12; Carolus Gottschlich S. J. (n. 23. Dec. 1703., † 10. Apr. 1770.), rector universitatis olomucensis, in op. *Scientia divina simplicis intelligentiae, visionis et media* theologice proposita cum diss. dogmatico-critica de providentia, praedestinatione et reprobatione, Pragae 1751. in 8. Alia ejusdem opera sunt: *Angelus naturae sublimitate, muneris excellentia, attributorum varietate admirandus*, ib. 1750; *continuatio quaestionum theologicarum* dogmatico-critico historicarum in Gen. c. 1. a v. 2., ib. 1751. in 8; *dispensatio in lege* et leges dispensationum sive quaestiones et resolutiones de modis relaxandi obligationem ex lege, votis, sacramentis, impedimentis, irregularitate etc., cum casibus ad singulas materias spectantibus, ib. 1752. in 4; *de decretis divinis* opus theologicum, Olomucii 1753. etc. In primis vero memorandus est Franciscus Xav. Mannhart oenipontanus (n. 26. Oct. 1696., † 4. Dec. 1773.), in patria academia theo-

---

[1]) Cf. Mederer *Annales academiae ingolstad.* III, 208.

logiae professor, cujus sunt: Dissertationes theologicae *de indole, ortu ac progressu et fontibus sacrae doctrinae*, Viennae 1750. in 4; *bibliotheca domestica bonarum artium ac eruditionis* studiosorum usui instructa et aperta, Augustae Vind. 1762. t. 12 in 8., quorum 1. agit de artibus et scientiis universe ac de grammatica seu lingua latina; 2. de poesi ac rethorica seu eloquentia sacra et profana; 3. de historia sacra et profana deque re nummaria; 4. de re diplomatica deque philosophia naturali et morali; 5. de mathesi generatim, singillatim de geographia, architectonica civili ac militari deque astronomiae 1 p.; 6. de mathesi ac p. 2. astronomiae deque medicina; 7. de jurisprudentia civili et ecclesiastica; 8. de theologia positiva, polemica et morali; 9. de theologia scholastica, dogmatica et historica; 10. de arte critica et de re antiquaria hebraeorum; 11. de re antiquaria graecorum, romanorum et germanorum; 12. continet indices. *Idea magni Dei* adversus atheismum hujus aevi, ib. 1765. in 12; *de antiquitatibus christianorum*, ib. 1767; Wirceburgi 1769., etiam germanice 1779. in 8., liber valde utilis. *Ingenua indoles scientiae mediae*, probabilismi ac gratiae efficacis: opus historicis et theologicis animadversionibus distinctum, Augustae Vind. 1759. in 8; etiam in *thesauro Zachariae* (secundum partes t. 2. 4. et 5.) et in *cursu completo theologiae* ed. Migne 11, 1333. Cui opposuit Rupertus Guthrath O. S. Ben. salisburgensis n. 15. Dec. 1723., theologiae dogmatico-scholasticae (1764.), s. Scripturae et dein theologiae polemicae professor, universitatis secretarius, bibliothecarius et 1767. procancellarius († 21. Nov. 1777). *genuinam indolem doctrinae ecclesiasticae* ingenuae indoli scientiae mediae, probabilismi et gratiae efficacis oppositam, Salisburgi 1773. in 4. Alia ejusdem opera sunt[1]:

---

[1]) Cf. *Scriptores O. S. Ben.*, qui 1750—1880. fuerunt in imperio

theoremata dogmatico-polemica *de doctrinae augustinianae et molinistae antithesi* ib. 1772. in 4; *introductio in historiam universam*, ib. 1763. in 4; quaestiones prolegomenales *de locis theologicis*, 1766; διαγραφὴ *studii scripturistici in synagoga*, ib. 1774. in 4.

614. Ignatius Lechner S. J. wirceburgensis n. 1. Jan. 1728., theologiae professor († 5. Maj. 1770.), *theses* edidit, et *diatribas* de sacramentis poenitentiae, matrimonii, ordinis et extremae unctionis, Bambergae 1765. in 4; *adversus libertatem sentiendi de angelis*, ib. 1766. in 4; specimen *de jure et justitia*, ib. 1765. in 8; diss. *de episcopo in Ecclesia et Ecclesia in episcopo*, ib. 1768. in 4: *de apostolorum olim divo Petro superstitum ad episcopum romanum d. Petri successorum ordine* in praefectura Ecclesiae, ib. 1768; *de cohaerentia doctrinae theol. de fide et statu fidei*, ib. 1769. in 4; *concilia, synodi et comitia sacra bambergensia*, ib. 1770. in 4. Antonius Ziegler S. J. suevus, Dilingae et Ingolstadii professor (n. 1702., † 1773.), theologice explicuit dogmata catholica *de incarnatione Verbi*, Ingolstadii 1753. in 4. et *de gratia Christi*, 1761. in 4., in quibus eruditionem historicam cum profunditate theologica pulchre prorsus atque utiliter conjunxit [1]). Leopoldus Hirsch S. J. bohemus, diu theologiae professor, scripsit tractatum theologicum *de gratia actuali et justificatione*, Pragae 1766. in 4; *de angelis, actibus humanis et beatitudine*, ib. 1765. in 4; institutiones theologicas *de legibus et legum transgressoribus*, ib. 1768. in 4; Franciscus Swoboda S. J. moravus n. 11. Oct. 1708., philosophiae et theologiae professor, universitatis olomucensis cancellarius

---

austriaco-hungarico pag. 155., ubi plura ejusdem scripta philosophica enumerantur.

[1]) Cf. Mederer III, 256.

(† 18. Oct. 1769.), tractatum theologicum scholastico-dogmaticum et moralem *de sacramentis in genere*, Olomucii 1754. in 4; *de virtute et sacramento poenitentiae*, 1755. in 4; Ignatius Jagerhuber S. J. austriacus (n. 22. Mart. 1722., † 24. Oct. 1765.) theologiae dogmaticae et moralis, juris canonici et s. Scripturae professor, diss. theologicas *de sacramentis poenitentiae, extremae nunctionis, ordinis et matrimonii*, Graecii 1759. in 4; *de ultimo fine hominis* seu de beatitudine, ib. 1757. in 4; David Krumbhorn S. J. silesius n. 16. Jul. 1725, juris canonici professor et cancellarius universitatis wratislaviensis († 1777.), institutiones speculativo-dogmaticas *de fide, spe et caritate*, Wratislaviae (1747.), 1760. in 4; tr. *de legibus, jure et justitia*, ib. 1747. in 4; de quo argumento disseruerunt etiam Franciscus Werner S. J. viennensis (n. 7. Jun. 1718., † 4. Febr. 1768.) et quidem *de jure et justitia* Olomucii 1756; *de legibus*, ib. 1757. in 4., et etiam *de angelis*, ib. 1756. in 4. et Maurus Ott O. S. Ben. (n. 1. Martii 1712., † 26. Maj. 1775.) in tractatu theologico-scholastico-dogmatico *de jure et justitia*, Tegernsee 1751. in 4. Ejus quoque est *Maria Mater Dei et Virgo* i. e. Maria vere Mater Dei, ante, in et post partum inviolata virgo contra haereticos theologice vindicata, Straubingae 1748. in 4. Georgii Roman S. J. variis in locis philosophiae et theologiae professoris (n. 16. Apr. 1712., † 25. Aug. 1770.) sunt: doctrina theologica *de humanis actionibus et earum ultimo fine*, Viennae 1768. in 8; *de legibus, peccatis et peccatorum poenis*, ib. 1767; *de sacramentis christianae legis*, ib. 1769. 1770. t. 2. Ignatius Lentz O. Praem. in canonia sorethana, n. 1728. Haigerlochii, elaboravit tractatum theologico-dogmatico-scholasticum *de actibus humanis et eorum regula proxima*, Constantiae 1762; Romanus Effinger O. S. Ben. in abbatia rhenaugensi († 30. Jul. 1766.) edidit: *Ju-*

dicium d. Thomae Aq. in causa maxime controversa sive concordia thomistica libertatis creatae in linea gratiae et naturae cum intrinseca efficacia voluntatis divinae sine praedeterminatione physica et scientia media, Constantiae 1734. in 4. (m. $6\frac{1}{2}$). Vindicavit quoque *praedicatum XI.* ad mentem d. Thomae Aq., Ulmae 1730. in 8.

II. Theologia positiva et polemica.

615. Plures in *Germania* cursum seu *institutiones* theologiae positivae et polemicae conscripserunt, quae fere omnes in oblivionem jam diu abierunt. Ita Coelestinus Oberndorfer O. S. Ben., landshutanus, theologiae professor (n. 20. Sept. 1724., † 18. Sept. 1765.), cujus sunt: *Theologia dogmatico-historico-scholastica*, Frisingae 1762—65. t. 5 in 8., 1777; quam absolvit ejus sodalis Anselmus Zacherl adjiciens alios 7 t., ib. 1768—80. Strenue in ea tuetur primatus praerogativas et inter eas infallibilitatem romani pontificis [1]). *Brevis apparatus eruditionis* de fontibus theologicis, Augustae Vind. 1760., in quo disserit de Scriptura, traditione et Ecclesia; *systema theologico-dogmatico-historico-criticum*, ib. 1762. in 8. cum indice auctorum theologiam solidiorem docentibus vel discentibus necessariorum; diss. theologicae *de caritatis initio* ad attritionem sacramentalem necessario, Ratisbonae 1754. in 4; *de usu formae conditionatae*, Frisingae 1752. in 4; 1757; *de sacramento ordinis* 1759. 1761; *vindiciae continuatae*, quibus J. Bruckeri duo asserta, unum, quo s. Gregorium M. melioris philosophiae ruinam, alterum quo Lutherum reformatae philosophiae ducem scribit, falsa ostenduntur, 1757. in 4. Gallus Cartier O. S. Ben. in monasterio d. Ettonis (Ettenheimmünster, † 1777.), frater Germani (de quo cf. II, 1306.),

[1]) Cf. *histor. pol. Blätter* 72, 596. ss.; Lindner 1, 111.

relicta methodo scholastica conscripsit *theologiam universalem* ad mentem et methodum celeberrimorum nostrae aetatis theologorum ac s. Scripturae interpretum, Augustae Vind. et Wirceburgi 1757—58. t. 5 in 4 p. in 4. (fr. 25); tr. theologicum *de s. Scriptura* succinctam et perspicuam illius historiam, nec non praecipua, quae circa eam tradunt theologi, complectentem, ib. 1736. Vertit latine opus Matthaei Petitdidier (de quo cf. II, 1020.) *de infallibilitate romani pontificis* (1727.), quam deinde ipse opere erudito propugnavit: *Auctoritas et infallibilitas ss. pontificum* in fidei et morum quaestionibus definiendis stabilita et adversus ill. D. Ben. Bossuet ep. meld. necnon D. Hon. Tournely... vindicata[1]) ib. 1738. in 4. (m. 12). Adjectae sunt duae diss. Matthaei Petitdidier latine versae, in quarum prima examinatur, quaenam mens fuerit concilii constantiensis praecipuorumque qui eidem interfuerunt theologorum circa auctoritatem et infallibilitatem SS. PP., et an SS. PP. in fidei quaestionibus infallibilitas libertates ecclesiae gallicanae evertat. Josepus Widmann S. J. constantiensis, n. 11. Mart. 1725., reliquit *institutiones universae theologiae* dogmaticae, polemicae, speculativae et moralis practicae praelectionibus accommodatas, Augustae Vind. 1775—76. t. 6 in 8; ita etiam ejus sodalis Ignatius Frantz bohemus, n. 16. Dec. 1715., theologiae positivae et polemicae professor († 30. Oct. 1776.), Olomucii 1755—62. t. 7 in 8; cujus quoque sunt:

---

[1]) In hoc opere c. 12. §. 10. hanc confessionem bene notandam legimus: „Verbo, ea opinio, quae a rom. pontificibus supremam in Ecclesia auctoritatem atque in definiendis fidei et morum quaestionibus infallibilitatem removet, *in odio apud omnes catholicos est.* Certe in *Germania* . . . qui negant, rom. pontificem esse infallibilem, passim *jansenistae* nuncupantur, summumque odium ab universa natione referunt, nec non velut homines traducuntur, quibus *obstinatum supercilium* placendique studium rationis et argumenti loco esse videntur.“

Accidentia absoluta in systemate peripatetico per mysterium eucharistiae defensa, Pragae 1750. in 4; diss. super illo Jos. 10, 12. *Sol contra Gabeon ne movearis*, ubi quaeritur, an Scriptura repugnet astronomorum sententiae in systemate copernicano, Olomucii 1755; *super formulis graecorum et latinorum de confitenda Spiritus s. processione*, Pragae 1757. in 4. et apud Zachariam *thes. theol.* 3, 348—57; *apologia s. Jo. Chrysostomi* de usu et necessitate confessionis sacramentalis, ib. 1759. in 4; *de pronunciatione tetragrammati*, 1758. in 8. Zacharias a s. Elsiabetha Schubert schol. piar. moravus (n. 1701., † 1780.), theologiae et juris pontificii lector, collegit *controversias* ab haereticis nostri temporis moveri solitas, Pragae 1759. t. 2 in 4., et *elementa jurisprudentiae theologicae* seu institutionum justinianearum epitomen ad pleniorem theologiae moralis cognitionem, Viennae 1744. in 4. Omnibus tamen videtur praeferendus Carolus Sardagna S. J. tridentinus, n. 10. Jan. 1731, theologiae dogmaticae et polemicae professor Ratisbonae, et post ordinis suppressionem s. Scripturae interpres Lucernae († 1775.), cujus *theologia dogmatico-polemica*, qua adversus veteres novasque haereses ex Scripturis, patribus atque ecclesiastica historia catholica veritas propugnatur, Ratisbonae 1770—71. t. 8 in 8., 1810; Eboraci 1817—19. t. 9 in 8; Romae 1819—20. t. 9 in 8., modo adhuc pretium habet (m. 30). Adjecit *indiculum patrum* ac veterum scriptorum ecclesiasticorum, qui a primordiis christianae religionis ad tempora usque bb. Thomae et Bonaventurae Ecclesiam scriptis suis illustrarunt ordine alphabetico digestum, Ratisbonae 1772. in 8.

616. De theologia *fundamentali* iisque argumentis, quae ad eam referri possunt, disputarunt: Paulus Opfermann [1])

---

[1]) Alius a Luca Opfermann S. J., cujus *philosophia scholasti-*

S. J. n. 10. Apr 1725., philosophiae et theologiae professor, in op.: *Religionis revelatae veritas* testimonii methodo demonstrata, Moguntiae 1779. t. 3 in 8. Patris Antoine *tractatus theologicos de fide, peccatis et gratia* etc. quaestionibus criticis et historicis auxit et illustravit, ib. 1765—67; supplementi instar adjecit tr. *de mysterio Verbi incarnati*, ib. 1768., ediditque praeterea tr. *de jure et justitia*, ib. 1768; *de statu hominis morali* in vita et post mortem, 1769. in 8. Aemilianus Binder O. S. Franc. suevus († 1777.) disseruit *de vera religione revelata*, Oeniponti 1772. in 4., et *contra christianos sectis novis addictos*, Friburgi 1773. Franciscus Antonius Neuff S. J. wirceburgensis n. 16. Dec. 1727., philosophiae et theologiae professor, universitatis bambergensis cancellarius (1779.), disposuit ordine scholis apto *religionis revelatae contra diversos illius hostes defensionem*, Bambergae 1777. in 4., plurimasque theses publice propugnandas statuit. Mariani Pruggberger O. S. Ben. landsbergensis (n. 30. Augu. 1726., † 10. Apr. 1770.), praeter diss. historico-criticam *de profanis paganorum oraculis a daemonibus vindicatis*, Tegernsee 1774. in 4. exstat l. inscriptus *fontes sacrae doctrinae* seu loci theologici, 1763; Franciscus Kranz O. S. Aug. typis mandavit tractatus sex *de locis theologicis* ad usum augustinianae juventutis, 1770; diss. theologicam *de natura gratiae actualis et ejusdem efficacia*, 1773. Josephus Krapf O. Praem. in canonia sorethana, suevus n. 17. Febr.

---

corum defensa contra oratorem academicum erfordiensem (Erfordiae 1748, in 4.) i. e. Andream Gordonum O. S. Ben. reprobata fuit ab academia erfordiensi, cujus decretum cf. in *novis actis erud. lips.* 1749. pag. 143. Ceterum Gordonum impugnaverant quoque Petrus Eisentraut S. J. philosophiae professor in academia Wirceburgensi et Josephus Pfriemb S. J. professor philosophiae in academia moguntina. Cf. *acta erud.* ib. 438—42.

1734., theologiae et jurisprudentiae lector, edidit tr. isagogicum *de locis theologicis*, typis riedlinganis 1759. in 4; et *ichnographiam juris canonici romano-germanici*, Biberaci 1764. in 4., ejusque sodalis Hadrianus de Kempter in canonia wiltinensi, oenipontanus n. 17. Aug. 1705., in universitate patria professor († 23. Jul. 1774.), *Introductionem ad theologiam patrum* praecipue secundum ductum s. Augustini, Augustae Vind. 1761. in 8., in qua disserit de locis theologicis; theologiae patrum praecipue secundum ductum s. Augustini tract. *de sacramentis in genere, de baptismo, confirmatione et ss. eucharistia*, ib. 1761. in 8; *prima et praevia jurisprudentiae sacrae principia* ex genuinis fontibus deducta, Oeniponti 1741. in 4. Bohuslaus Joannes Herwig O. Praem. bohemus, in seminario pragensi theologiae professor, demum abbas strahoviensis († 6. Jan. 1779.), composuit *epitomen dogmaticam*, qua vera Christi Ecclesia contra quascunque falsas demonstratur, Pragae 1766. in 8; *antidotum libertinismi moderni* sanis fidelium mentibus in praeservationem, male vero affectis ad reparationem propinati, ib. 1768; *Medicatio cephalica* fatuis libertinorum mentibus salubriter accommodata ad plenius emungendam errorum suorum insaniam, quam adversus Moysen et Christum, sacratissimos illos revelatae religionis institutores tam impie, quam inique conceperunt, ib. 1770. adversus impium l. de tribus praecipuis impostoribus, Moyse, Christo et Mahomete. Otto Sprugh O. S. Franc., lector et 1775. minister pronvincialis provinciae croato-carnioliae, disseruit *de Ecclesia, pontifice et conciliis* 1774; *de paradiso terrestri*, immortalitate hominis innocentis, statu animae post hanc vitam et judicio particulari, resurrectione mortuorum et judicio universali, supernaturali hominis beatitudine, inferno, purgatorio et indulgentiis, Labaci 1769; *de exteriori Dei cultu*, adoratione eucharistica, sacrificio, inventione, et

adoratione s. crucis aliorumque dominicae passionis instrumentorum, de mediatione et oratione Christi, cultu b. V. Mariae, angelorum et aliorum sanctorum, de ss. imaginibus et reliquiis, caeremoniis, jejuniis et festis, Salisburgi 1771. De *romano pontifice*, speciatim de ejus *infallibilitate* plures solliciti fuere. Praecipuus forte est Gallus Cartier, de quo supra egimus, cui addantur Christianus Liebrecht S. J. lindaviensis, n. 20. Jan. 1703., theologiae et juris canonici Bambergae professor [1], in *diss. theologica*, in qua pontificis rom. super concilium generale auctoritas, potestas et infallibilitas demonstratur, Bambergae 1754. in 4; *diss., in qua ss. pontifex Vigilius ab haeresi tam eutychiana quam nestoriana vindicatur*, ib. 1753. in 4; Benno Ganser O. S. Ben. monacensis n. 15. Nov. 1728., philosophiae Salisburgi (1763—66.) et theologiae lector [2], socius academiae literarum († 5. Aug. 1779.), in l. *Auctoritas rom. pontificis* a calumniis D. Huthii prof. erlangensis vindicata, Ratisbonae 1759. in 8; et Anselmus Molitor (Müller) O. S. Ben., n. 16. Jun. 1723. bavarus, Frisingae theologiae professor (1757—71), in abbatem deggingensem 19. Nov. 1771. electus († 17. Martii 1778.), in diss. theologica *de potestate Ecclesiae legislativa, coactiva et declaratoria*, Ingolstadii 1767. in 8., germanice Frisingae 1768., in qua quidem infallibilitatem data opera non probat,

[1]) Cf. Backer 2, 739. Ejus quoque est: *Praedestinatio non volentis, neque currentis hominis, sed miserentis Dei opus*, Bambergae 1754. in 4.

[2]) Cf. Lindner 1, 112. ss., qui plura alia ejusdem recenset opera edita et msc. Inter illa sunt: *Systema s. P. Augustini de divina gratia actuali abbreviatum* et ejusdem continuatio, Ratisbonae 1758. in 8; *Minister sacramenti matrimonii*, Straubingae 1766. in 4; plura scripta *de immunitate clericorum* adversus Lochstein et Osterwald; *de monachorum cura pastorali* per omnia secula tentamen historico-criticum dissertationi intitulatae: *Bona clericorum causa* oppositum 1770. in 4.

sed declarationem gallicanam circa potestatem ecclesiasticam strenue aggreditur et Honorii orthodoxiam in thesibus subjectis tuetur [1]), de quo etiam egit Benedictus Bucher (Buecher) O. S. Ben. ratisbonensis, n. 19. Oct. 1706., philosophiae et theologiae professor Salisburgi (1741—48.), socius academiae literarum monacensis († 8. Dec. 1780.), in duplici diss. *de facto Honorii S. P.* in causa monotheletarum, Salisburgi 1747. 1748. in 4; cujus praeterea sunt: *Symbolum Quicunque vult salvus esse suo auctori d. Athanasio assertum*, ib. 1746. in 4; *potestas legislativa Ecclesiae* 1737. in 8. etc.; diss. *de Cepha a s. Paulo reprehenso* (Gal. 2.), num s. Petrus fuerit reprehensus. ib. 1747. in 8. Hanc quaestionem expendit quoque Jordanus Simon O. S. Aug. in diss. *Cephas non apostolus*, sed discipulus Antiochiae a Paulo reprehensus, Erfurti 1758. Fuit Simon scriptor admodum ferax, ejusque fama in vita et post mortem varia. Alii omnia in eo laudant, alii nihil non in eo carpunt. Natus est Jordanus Neostadii ad Salam in ditione wirceburgensi 5. Nov. 1719., Albanus in baptismo appellatus. Constantiam missus philosophiam ibidem docuit. In multorum tamen odia incurrit audacis novatoris nomine notatus, quod ab antiqua docendi consuetudine deflectens, opiniones quasdam in catholicorum scholis novas traderet easque libello publice auderet defendere [2]). Peregrinandi studio illectus et amicorum pecunia adjutus Italiam, Hispa-

[1]) Cf. *histor. polit. Blätter* 72, 603, ubi refertur ejusdem diss. *Von der Macht der Kirche über die Kirchengüter* 1768. fuisse ab auctoritate politica 1769. prohibitam.

[2]) *Parvulus tyro magni philosophi*, Augustini in schola veritatis magistri redivivi, mundum philosophicum perlustrans: sive principia augustiniano-platonica cum fundamentalibus lullianis, atomisto-chimico-mechanicis concordata, novis et antiquis philosophico-theologico-juridicorum placitis methodo historica illustrata, Constantiae 1746. in 8.

niam, Galliam, Belgium, Germaniam atque etiam Russiae partem per triennium lustravit. Multis acerbis fatis agitatus factique poenitens tandem Erfurtum venit, ubi a sodalibus non amplius fuit agnitus. Diu deinde ibidem haesit atque etiam electoris moguntini jussu theologiam in academia docuit. At ejus gratia paulo post excidit edita commentatione [1]) in ea Christi verba: *Quid tibi videtur, Simon? Reges terrae, a quibus accipiunt tributum vel censum? a filiis an ab alienis* (Matth. 17, 24.)? Occasionem dissertationi dederant tributa crebra nomine belli borussici clero imposita. Solum propterea vertere jussus Wirceburgum migravit. Mortuo Electore a capitulo solemni decreto loco et pristinae stationi restitutus fuit, provinciaque ei demandata tradendi jus canonicum. Interim variis muneribus ordinis sui honorificis functus est. Ad academiam friburgensem a. 1767. theologiam dogmaticam ut doceret vocatus, imbecillae valetudinis excusatione usus Erfurti perstitit. Iterum coorta est in ipsum variis de causis gravis tempestas, adeo ut timendus sibi esset carcer: quare aegrum se simulavit atque Erfurto excessit. Munnerstadium venit 1770.; sed neque hic tranquille ei degere licuit: itaque Romam decrevit confugere a 1771. At neque illic quod speraverat consecutus est. Roma enim, ne videretur praebere asylum monacho, qui in Germania diversorum criminum reus insimulabatur, eum dimisit. Itaque in Bohemiam fugere constituit, ubi ab omni metu atque periculo securus vixit, imo theologiae polemicae cathedram in academia pragensi impetravit, ab archiepiscopo in assessorem consistorii, ab augustissima imperatrice inter regios consiliarios et a Clemente XIV. inter protonotarios apostolicos adscriptus est. Titulo visitatoris generalis

---

[1]) Μελέτησις *verborum Christi Matth. 17, 24.* sive politica Ecclesiae potestas et ejus a tributo civili immunitas, Erfurti 1759. in 4.

auctus monasteria anterioris Austriae visitavit. Vitam agitatissimam apoplexia tactus 2. Aug. 1776. finivit. „Animus ei fuit lenis, benignus in omnes; aequus in rebus adversis, in secundis minime elatus; injuriarum immemor, non beneficiorum; gloriae, postquam aetate longius processerat, nec avidius appetens, nec omnino contemnens; fidus amicis, non infensus inimicis .... Multa scripsit, pleraque theodisco sermone, in quo tamen multi multa carpunt. Plus etiam temporis ac operae alienis vertendis quam proprii ingenii foetibus edendis tribuit. Stilo primum usus tumido et luxurianti, postea mediocre dicendi genus amplexus est [1]." Haec potiora ejusdem scripta: Diss. *de poenis parvulorum sine baptismo decedentium*, Erfurti 1758. in 4; *Urtheil über die Seelenlehre einiger Aerzte*, oder die Selbstzernichtung des heutigen, Gott und die Seele läugnenden Materialismus, Augustae 1761. in 8; *primitiae studii historico-ecclesiastici* exhibentes primum Ecclesiae christianae seculum, una cum tabulis chronologicis, Wirceburgi 1762. in 8; *Die Nichtigkeit der Hexerei und Zauberkunst*, Francofurti et Lipsiae 1766. in 8. (prodierat jam antea inscriptum *Das Welt betrügende Nichts*, Wirceburgi 1761. in 8.), cum duobus aliis de hoc argumento; Monitum ad discipulos s. Augustiui *de vanitate concilii burgofontani*, sine nota loci 1764. in 8; *delectatio victrix* 1765. in 4., adversus Jos. Carpani S. J.; *brevis juris ecclesiastici germanici notitia*, Erfurti 1768. in 8; *praelectiones historico-canonicae*, p. 1. continens 8 priora secula Ecclesiae et jus canonicum antiquum, ib. 1768. in 8., opus imperfectum; *institutiones juris canonici*, Augustae 1768. t. 3 in 8; 1771; *der entlarvte Frei-*

---

[1]) Ita ejus sodalis Zitter in ipsius vita, quae exstat in *nova bibl. eccles. Friburg.* 1780. V, 670—91., qui etiam diligentissime ejus opera (51) recenset.

geist aus Gründen der Religion und Vernunft, Bambergae 1772. in 8. (ed. 2., prima prodiit Wirceburgi 1771. inscripta *Philosophie wider die schönen Geister)*; *Theologie wider die starken Geister* d. i. Beweise des katholischen Glaubens wider Rousseau, Voltaire und ihre Anhänger, Augustae 1772. in 8., versio ex lingua gallica; *de religione contra libertinos* ll. 3, Pragae 1773–75. t. 4 in 8; *J. S. A. christliche Beantwortung* der unkatholischen Antwort eines Katholischen auf die Frage: Ist das Band der Ehe sogar ohne Ausnahme unauflöslich als es die Canonisten vorgeben, Salisburgi 1776. in 8.

618. Adversus *judaeos* disputavit Adamus Franciscus Walker O. Praem. in canonia strahoviensi, n. 10. Febr. 1709., strenuus in seminario archiepiscopali philosophiae professor et rector, protonotarius apostolicus († 1771.), variis editis operibus: *Reflexio theologica* contra spem vanam hebraicae gentis circa venturum Messiam, Pragae 1745. in 8; *reflexio theologica* contra erronea haereticorum dogmata circa Messiam seu Christum verum Deum et hominem quaestiones resolvens, ib. 1746. in 8; cum continuatione, ib. 1748. in 8; *reflexio theol.* errores praecipuos circa Deum in essentia unum enervans, ib. 1750. in 8; *refl. theol.* simplicitatem et visibilitatem Dei contra erronea haereticorum dogmata vindicans, ib. 1752. in 8., in qua dubia quaedam critica et observationibus historicis illustrata proponuntur, quid circa Dei immaterialitatem Melito sardicensis, Tertullianus, s. Epiphanius, Audaeus senserint; utrum Gilbertus porretanus realem in Deo compositionem admiserit; an s. Chrysostomi et Theodoreti doctrina de intuitiva Dei visione ab errore sit immunis; quid Joannes XXII. de piorum animabus hac in re senserit; an s. Bernardus purgatorium negaverit aut cum igne ultimae conflagrationis seu extremi judicii confuderit. *Reflexio theol.* Deum in personis

trinum contra erronea haereticorum dogmata vindicans, 1769. in 8.

619. Alios praetermittimus ut Josephum de Bandel Villingae in silva nigra natum, comitem palatinum († 7. Jun. 1771.), qui stilo nimis acri et sarcastico protestantes aggressus est et etiam Febronium[1]); Dominicum Azzoni S. J. pragensem (n. 8. Jan. 1728.), cujus exstant *positiones polemicae* adversum recentiores cum primis heterodoxos propugnatae, Pragae 1771. in 8., quibus similes sunt *dissertationes polemicae* ejus concivis et sodalis Antonii Boll (n. 30. Jul. 1721.), insignis professoris philosophiae[2]), Pragae 1767; Reinhardum Pieret O. S. Franc., qui edidit *resolutiones de theologiae praecognitis*, deitatis natura et persona, Oettingae 1766. in 4; Bonifacium Schrazenthaler O. S. Ben. (n. 1. Febr. 1707.; † 26. Febr. 1775.), cujus est *Christus theologice expensus* sive diss. theologicae dogmatico-polemico-scholasticae de Verbo et Verbo incarnato, p. I. Christus Verbum, Graecii 1754. in 4; Philippum Nerium Josephum Straka O. Praem. in canonia sioenea bohemum, in seminario archiepiscopali philosophiae et theologiae professorem († 9. Aug. 1765.), cujus est *sacramentum poenitentiae* dogmatice, methodice et practice expensum pp. 3, Pragae 1758—60. in 8; *jus objectivum activum et justitia* dogmatice, methodice et practice in compendio extensa, 1759. in 8; Franciscum Wissinger S. J. theologiae professorem (n. 18. Oct. 1696., † 27. Jul. 1773.) cujus sunt *Libella theologico-polemica* veritates catholicas cum fallaciis sectariorum modernorum de Ecclesia salvifica ejusque sacramentis ponderans, Olomucii 1733; *de Deo trino et uno* tra-

[1]) In op. *Consilium utriusque medici* ad Justinum Febronium de statu Ecclesiae et potestate papae aegerrime febricitantem, Trajecti ad lacum Acron. 1764. in 8.

[2]) Cf. ejus opera philosophica apud Backer 1, 685.

ctans, ib. 1745; *doctrina practica ratione et auctoritate firmata* injustitiam et juris laesi reparationem compendio exhibens, ib. 1740. in 8; Ferdinandum Balthasar Eckher, philosophiae, theologiae et juris utriusque doctorem, protonotarium apostolicum, ser. electoris palatino-bavari, necnon principum episcoporum eistadiani et ratisbonensis consiliarium ecclesiasticum actualem, canonicum et per 30 annos theologiae polemicae et sacrae eloquentiae professorem in academia ingolstadiensi, quater Rectorem magnificum et annis undeviginti procancellarium († 3. Mart. 1775.), qui exposuit[1]) *modum agendi cum convertendis ad fidem romano-catholicam*, Ingolstadii 1754. in 8; *modum rite ac utiliter catechizandi*, ib. 1757; *oratoriam* seu s. eloquentiam, ib. 1765. in 4.; Evermodum Ruziczka O. Praem. Gradicii professorem, qui contra haereticos disseruit *de indulgentiis et jubilaeo*, Olomucii 1772. p. 2 in 1 v. in 4. — Matthaeus Weinacht S. J. *polonus* n. 14. Sept. 1699., philosophiae et theologiae professor († 5. Oct. 1764.), *gratiam divinam* omnibus necessariam unicuique sufficientem, non omni efficacem propugnavit adversus pelagianos, semipelagianos, lutheranos, calvinistas, bajanos et jansenistas, Pragae 1747. in 4; *mentita sibi iniquitas* seu propositiones sub diversis olim pontificibus damnatae, nunc breviter declaratae, ordine alphabetico digestae, errorum materia, ut in re qualibet pro tribunali conscientiae occurrat facile quid qua ratione aut sensu sit damnatum, ib. 1747. in 8; *optima male partorum restitutio* in decisionibus practicis quaestionum moralium, ib. 1745. 1748. pp. 3 in 4; *anima immortalis* in corpore mortali theologico-controversistice conformiter ad prop. damnatam a Fabiano papa et Leone X. proposita, ib. 1744. in 4. Andreas Narolski S. J., n. 18. Oct. 1727., s. Scripturae et

---

[1]) Cf. Permaneder *annal. Ingolst.* p. V. pag. 19.

juris canonici Leopoli interpres, scripsit *de suprema romani pontificis auctoritate* nec non polonorum in avita religione constantia adversus Titelii epistolam propugnata, Presmysliae 1759. in 8. Stanislaus Hieronymus Konarski schol. piar., polonus e nobilissima stirpe oriundus a. 1700., qui egregie meruit de Ecclesia, literis et patria, cujus leges, statuta, consuetudines et privilegia collegit, Varsaviae 1732—9. t. 6 in f., scripsit *de religione honestorum hominum* contra impias deistarum opinationes, ib. 1769. in 4; de *emendandis eloquentiae vitiis*, 1741. Vir erat omni honore dignissimus, et tamen illum solicite fugiebat infulasque oblatas recusabat. Decessit 3. Aug. 1773. eique defuncto justa persoluta fuere magna procerum omnisque generis hominum frequentia et concursu [1]).

620. Christophorus Akai S. J. *hungarus* (n. 25. Mart. 1796., † 28. Mart. 1766.) in lucem dedit l. inscriptum: *Tractatus Samucis Raby* indicans judaeorum errorem circa observantiam legis mosaicae et venturum quem exspectant Messiam, Cassoviae 1742. in 12; *immaculata Deiparae conceptio* mille testibus firmata, Tyrnaviae 1733. in 4. De qua etiam disseruit Joan. Damiani de Tuhegli [2]) bosniensis n. 21. Jun. 1710., qui Firmii studiis vacavit, canonicus posoniensis, vicarius generalis dioecesis vaciensis, archidiaconus et poenitentiarius ecclesiae cathedralis († 1780.), in op. *Maria Dei Genitrix V.* in primo suae animationis instanti speculum sine macula, Posonii 1759. in 8. Ejus quoque sunt: *Doctrina*

---

[1]) Ejus frater Guilelmus Fridericus (n. 18. Jan. 1714., † 17. Jun. 1786.), pariter canonicus posoniensis, scripsit *synopsim vitae, missionis, miraculorum et evangeliorum M. Lutheri et Jo. Calvini*, Budae 1761. in 8.

[2]) Plura de eo ejusque scriptis cf. apud Horányi 2, 222—37.

verae Christi Ecclesiae ab omnibus praecipuis antiqui, medii et novi aevi haeresibus vindicata, ib. 1762. in 8; *justa religionis coactio* seu apodixis, quod reges, principes, magistratus et dynastae romano-catholici habita occasione possint ac debeant in suis ditionibus commorantes cogere etiam mediis violentis et extremis (quoties mitioribus non possint) ad amplectendam veram et unice salvificam romano-catholicam fidem, Budae 1765. in 8., quod tamen opus publica auctoritate fuit suppressum, unde admodum est rarum. Praetermissis Joanne B. Simunich S. J. (n. 7. Jun. 1723.), qui edidit aliquot opuscula adversus graecos schismaticos et Nicolao Szikoray canonico vaciensi, Stanislaus a s. Stephano rege Kőszegi schol. piar. n. 1708., variis in locis philosophiae et theologiae professor, inchoavit *institutiones theologicas*, quarum t. 1. pp. 4 prodierunt Agriae 1761. 1762. in 8; verum amisso uno oculo illas absolvere non potuit.

621. Petrus Dens *belga* n. 12. Sept. 1690. tanto successu philosophiae operam dedit, ut in generali concursu 1711. inter 104 concurrentes secundus primae lineae fuerit renunciatus. Absolutis Lovanii theologiae studiis, ad abbatiam affligemiensem destinatur religiosis ibidem commorantibus theologiam explicaturus, mox (1720.) in seminarium mechlinense translatus, cujus etiam praeses factus est a. 1735. Biennio post canonicus in ecclesia metropolitana eligitur atque eodem anno scholastici munus obtinet. Demum a. 1754. archipresbyteri dignitate honoratur. Curis laboribusque fractus placide in Domino obdormivit 15. Febr. 1775. a. aetatis 85. Presbyter erat antiquae simplicitatis, sed prudentis consilii; pauperum verus pater, quorum ingentem turbam singulis diebus dominicis, quamdiu per valetudinem licuit, in fidei rudimentis instruxit. In seminarii directione alumnis pastorali vigilantia necnon singulari probitate praeluxit. Reliquit *theologiam ad*

usum seminariorum et s. theologiae alumnorum, saepius editam ut Mosae 1778. t. 7 in 8; 1786. curante Feller; Mechliniae 1810. ed. 8. multum emendata; 1830; *manuale theologicum* continens definitiones et divisiones theologiae universae, Mechliniae 1816.

622. In Gallia, ubi incredulitatis et impietatis virus in dies magis magisque diffundebatur, innumeri fuere, qui religionis fundamenta tueri atque dogmatum christianorum apologiam instituere satagebant. Huc spectant: Claudius Julius de Velles (Develles) O. Theat. augustodunensis (n. 1692. † 18. Aug. 1765.), cujus sunt: *Nouveau Traité sur l' Autorité de l' Eglise*, Romae 1736. 1749. in 12; *Traité sur la simplicité de la foi*, Parisiis 1733. in 12; *de l' Immortalité de l' Ame*, 1730. in 12. Josephus de Menoux S. J. bisuntinus n. 1695, regi Stanislao, Lotharingiae duci, admodum carus († 4. Febr. 1766.), edidit: *Défi général à l' incrédulité* ou notions philosophiques des vérités fondamentales de la religion, Avenione 1758. in 8.; Nancaei 1758 in 12., opusculum quod aestimatur; *l' incrédulité combattue par le simple bon sens*, Nancaei 1760. in 8; edidit quoque *opera philosophica* ejusdem Stanislai, regis Poloniae, Parisiis 1763. t. 4 in 8; Renatus Franciscus du Briel de Pontbriand, abbas S. Mariani Antissiodori († 1767.), scripsit *l' incrédule détrompé* et le chrétien affermi dans la foi par les preuves de la Religion exposées d' une manière sensible [1]), Parisiis 1752. in 8. Franciscus Picard de Saint-Adon, Sorbonae doctor, suppresso nomine reliquit *Verités sensibles de la Religion*; *Traité des moyens de reconnaître la vérité dans l' Eglise*, 1759., quod opus fidelibus admodum commendavit Languet; *la raison*

---

[1]) Cf. de hoc opere praeclaro *Mémoires de Trévoux* 1752. a. 65. pag. 1268—1300; Feller 3, 69.

soumise à l' autorité en matière de foi, Parisiis 1742. in 12; Claudius Roussel n. 1. Jun. 1720., academiae cabillonensis socius [1]), edidit *Principes de Religion* ou Préservatif contre l' incrédulité, Parisiis 1751. (auctore inscio); 1753. ed aucta; *Principes sur l' Eglise* ou Préservatif contre l' hérésie, ib. 1759; Gulielmus de Maleville n. 1699., cujus sunt [2]): *la Religion naturelle et la révelée* établies sur les principes de la vraie philosophie et de la divinité des Ecritures, 1756. 1758. t. 6 in 12; *Mémoires sur la prétendue défense de la tradition orale*, histoire critique de l' éclectisme, 1766. t. 2 in 12; *Examen approfondi des difficultés de l' auteur d' Emile* contre la religion catholique, 1769. in 12; *Lettres sur l' administration du sacrement de pénitence*, cum earundem apologia 1750. in 8. Monnet composuit egregias *Lettres d' une mère à son fils* pour lui prouver la vérité de la religion chrétienne 1768. t. 3 in 12; 1776. (ed. 3.); Nicolaus Carolus Josephus Trublet, thesaurarius ecclesiae nannetensis, dein archidiaconus et canonicus in urbe patria St. Malo (n. 1697; † 1770.), proposuit *Pensées choisies sur l' incrédulité* [3]). Josephus Robertus Alexander Duhamel insulensis († 22. Mart. 1769.) primus impugnavit (a. 1755. in 4. et 1756. in 12.) Berruyer, (cf. II, 1298.); scripsit quoque

[1]) Cf. *Biogr. univ.* 80, 75.

[2]) Cf. Feller 3, 78.

[3]) In op. *Essais sur divers sujets de littérature et de morale*, Amstelodami 1755. t. 3 in 12., quod saepius editum et varias in linguas versum prodiit. „Quelques critiques qu' on ait faites de cet ouvrage, on ne peut s' empêcher d' y reconnaître l' esprit d' analyse, la sagacité, la précision, qui caractérisent tous les écrits de l' abbé Trublet. Plusieurs de ses réflexions sont neuves, et toutes inspirent la probité et l' amour du bien." Feller 3, 360. Illas Bossueto dignas censet Weissenbach, *Kritisches Verzeichniss* der besten Schriften, welche in verschiedenen Sprachen zum Beweise . . . der Religion herausgekommen, S. 82.

Quatre lettres d'un philosophe à un docteur de Sorbonne sur les explications de M. Buffon, Argentorati 1751. in 12; *lettres flamandes* ou histoire des variations et contradictions de la prétendue religion naturelle, Insulis 1752., etiam in *Démonstrations évang.* ed. Migne 12, 9—132; *L'Auteur malgré lui à l'Auteur volontaire*, 1747. in 12. adversus Fleurii diss. de libertatibus ecclesiae gallicanae (cf. II, 1081.); *diss. canonique et historique* sur l'autorité du s. siége, Parisiis 1776. cura Maultrot. Henricus Griffet S. J. (n. 1698., † 22. Febr. 1771.), insignis literarum humaniorum professor et historicus [1]), ostendit *l'insuffisance de la religion naturelle* prouvée par les vérités contenues dans les livres de l'Ecriture sainte, avec des dissertations sur la version des LXX, sur la Vulgate et sur les nouveaux systèmes du P. Hardouin et de M. l'abbé de Villefroy, Leodii 1770. t. 2 in 12; 1771. Claudius Maria Guyon, aliquamdiu sodalis Oratorii († 1771.), praeter plura opera historica [2]), scripsit quoque adversus Voltaire *Oracle des nouveaux philosophes*, Bernae 1759. 1760. t. 2 in 8., in quo hujus increduli inconstantiam et contradictiones scite aperit; *Bibliothèque ecclésiastique* par forme d'instructions dogmatiques et morales sur la religion, Parisiis 1771. 1772.

---

[1]) Novam curavit editionem op. *Histoire de France* auctore G. Daniel (n. 455.) annotationibus et dissertationibus historicis et criticis (82 doctis et valde utilibus) auctam, eamque continuavit, Parisiis 1755—1760. t. 17 in 4., et op. P. Avrigny *Mémoires pour servir à l'Histoire universelle de l'Europe* depuis 1600. jusqu'en 1716. avec des réflexions et des remarques critiques, ib. 1757. t. 5 in 12. (quorum ultimus est Griffeti); *Traité des différentes sortes de preuves* qui servent à établir la vérité de l'histoire, Leodii 1769. in 12 1770. ed. aucta; Rotomagi 1775., „livre soigné, judicieux, solide sur les moyens de connaître la vérité, quand on écrit ou qu'on étudie l'histoire.“ Feller 3, 62. Alia ejusdem opera historica cf. in *Biogr. univ.* 18, 478; Backer 1, 228.

[2]) Cf. *Biogr. univ.* 19, 255.

t. 8 in 12., germanice versa Augustae Vind. 1785., opus minoris pretii. Petrus Thomas Laberthonie O. Praed. Tolonii natus 7. Febr. 1708. († 1774.), vir religiosus, concionator et apologeta insignis, ut testatur ejus *Défense de la religion chrétienne* contre les incrédules et les Juifs etc., 1787. t. 3 in 12; cum supplemento, in quo refert conversionem et mortem M. Bouguer (quae jam prodiit 1784.), et praeter alia reperitur *examen critique d' un esprit spinosiste* sur l' existence de Dieu, 1811. in 12. Floris innotuit opere praeclaro: *Les droits de la vraie religion* soutenus contre les maximes de la nouvelle philosophie 1774. t. 2 in 12. Joly divionensis, ecclesiae langrensis decanus († 1775.), impugnavit [1]) Bayle in op. *Remarques critiques* sur le dictionnaire de Bayle, Parisiis et Divione 1748. in f., in quo hujus increduli errores omnis generis, malam fidem et partium studium aperit; *La Religion chrétienne* éclairée par le dogme et par la prophétie, Divione 1770. tr. 4 in 12; *Traité des anges bons et mauvais*, ib. 1770. t. 3 in 12. (fr. 10); *traité du mal et de la réparation*, ib. 1757. 1770. t. 2 in 12; Joannes Bapt. Bullet, decanus facultatis et sodalis academiae bisuntinae et ab a. 1728. theologiae professor († 1775. a. aetatis 76.), vir eruditissimus, scripsit stilo nonnihil neglecto[2]): *Histoire de l' établissement du christianisme* tirée des seuls auteurs juifs et payens, où l' on trouve une preuve solide de la vérité de cette religion, Lugduni 1764. in 4., anglice versa a G. Salisbury, Londini 1782. in 8., opus in quo elucent methodus, nitor et vis argumentorum; *l' existence de Dieu* démontrée par les merveilles de la nature, Parisiis 1768. in 12;

---

[1]) Cf. de hoc opere insigni, docto et utilissimo *Journal des Savans* 137, 338—52; 148, 159—173.

[2]) Cf. *Biogr. univ.* 68, 203.

[3]) Cf. *Biogr. univ.* 6, 253.

1773; liber laude dignus; *réponses critiques* à plusieurs difficultés proposées par les nouveaux incrédules sur divers endroits des livres saints, ib. 1773—75. t. 3 in 12; Parisiis 1826. t. 4 in 12. (fr. 4), quae opera multum laudantur ab eruditione selecta, methodo, ingenii sagacitate et probationis soliditate. *De apostolica ecclesiae gallicanae origine*, Bisuntii 1752. in 12. Benedictus Sinsart O. S. Ben. congr. s. Hidulphi sedanensis n. 1696., ante suum in ordinem ingressum miles, philosophiae et theologiae professor, abbas (1745.) Monasterii in Alsatia († 22. Jun. 1776.), edidit: *Recueil de pensées diverses sur l'immatérialité de l'âme*, son immortalité, sa liberté et sa distinction d'avec le corps, ou réfutation du matérialisme, Colmarii 1756; *défense du dogme catholique sur l'éternité des peines* [1], Argentorati 1748. in 8. (fr. 4); *les vrais principes de s. Augustin sur la grâce* et son accord avec la liberté, Rotomagi (Basileae) 1739. in 8., in quo refellit Jansenii systema; *la vérité de la religion catholique* démontrée contre les protestants, Argentorati 1746. in 12., in quo l. refellit responsum, quod Pfaffius opposuit epistolae secundae P. Scheffmacher (II, 968); *essai sur l'accord de la foi et de la raison* touchant l'Eucharistie, Coloniae 1748. in 8. Secundum Barbier ipsius quoque est *Chrétiens anciens et modernes* ou abrégé des points les plus intéressants de l'histoire ecclésiastique, Londini 1754. in 12. Henricus Joannes Baptista Fabry de Montcault comes de Autrey, militum dux (1723—77.), praeter alia scripsit [2]) tecto nomine *le Pyrrhonien raisonnable* ou méthode nouvelle proposée aux incrédules, Hagae (Parisiis) 1761. in 12; *l'antiquité justifiée*,

---

[1]) *Mémoires de Trévoux* 1749. a. 37. p. 667—682. et a. 55. p. 1021—37.

[2]) Cf. Feller 3, 93; *Biogr. univ.* 56, 581.

Parisiis 1766. in 12. adversus Holbach; Simon Hervaeus de la Boissière (n. 1707., † 1777.) edidit [1]) *Traité des vrais miracles* 1763. t. 1. cum apologia hujus operis 1769; *Traité de l'esprit prophétique*, 1767; *de la vérité et des devoirs* qu'elle nous impose, 1777; Marcus Albertus de Villiers parisiensis, prius advocatus (n. 1730., † 30. Jun. 1778.), proposuit *Dignité de la nature humaine* considerée en vrai philosophe et en chrétien, Parisiis 1778. in 8; *Apologie du célibat chrétien*, ib. 1762. in 12. adversus canonicum Desforges; Gabriel Gauchat abbas commendatarius O. Praem. intrepidus apologeta (n. 1709., † 1779.) scripsit [2]): *Lettres critiques* ou analyse et réfutation de divers écrits modernes contre la religion, Parisiis 1755—63. t. 19 in 12; *Harmonie générale du christianisme et de la raison*, ib. 1768. t. 4 in 12; *rapport des chrétiens et des hébreux*, et un discours préliminaire sur la loi, ib. 1754—57. t. 3 in 12; *catéchisme du l. de l'esprit*, in 12., in quo totum virus hujus libri circa praecipuas veritates proponit; *le temple de la Vérité*, Divione 1748., 1784. in 12.; *la philosophie moderne analysée dans ses principes*, in 12. etc.; quae opera laudantur ab eruditione, soliditate, methodo et perspicuitate. Joannes Josephus Cajot O. S. Ben. congregationis s. Hidulphi, verodunensis, qui eodem anno (1779.) decessit, in lucem publicam dedit *les Plagiats de Mons. J. J. Rousseau de Genève* sur l'éducation, Hagae 1766. in 12., liber in quo pro merito hujus auctoris, quem increduli adeo extollunt, inopiam detegit; Caspar Franciscus Anna de Forbin, meli-

1) Alia cf. apud Feller 3, 59.

2) Cf. *Biogr. univ.* 16, 565; Feller 3, 80., ubi de eo legimus: »Il maniait l'ironie avec finesse, mais il est un peu diffus; du reste il écrit avec facilité, clarté et élégance.«

tinensis eques [1]), aquensis (n. 8, Jul. 1718., † 1780.), qui se mathesis studio in primis dedit, sed singularis fuit in suis opinionibus. Praeter alia edidit: *Accord de la foi avec la raison* dans la manière de présenter le système physique du monde et d'expliquer les différents mystères de la religion, Coloniae et Parisiis 1757. t. 2 in 12. Denique Joannes Nicolaus Hubertus Hayer O. Min. (n. 15. Jun. 1708., 16. Jul. 1780.) philosophiae et theologiae lector, unus ex praecipuis hujus periodi apologetis, ut liquet ex ejus operibus: *La spiritualité de l'âme* avec le sentiment de l'antiquité tant sacrée que profane par rapport à l'une et à l'autre [2]), Parisiis 1757. t. 3 in 12; *la règle de foi* vengée des calomnies des protestans, 1761. t. 3 in 12; *l'apostolicité du ministère de l'Eglise romaine*, 1765. in 12; *traité de l'existence de Dieu* in 12; *l'utilité temporelle de la Religion chrétienne*, 1774 in 12; *la charlatanerie des incrédules*, 1780. in 12. Edidit quoque cum Soret fasciculos periodicos inscriptos *la Religion vengée*, Parisiis 1757—61. t. 21 in 12.

623. Adversus *jansenianos* [3]) disputarunt: Petrus Fran-

---

[1]) Cf. *Biogr. univ.* 64, 257.

[2]) Feller 3, 81; „C'est un des meilleurs traités et des plus complets que nous ayons sur cette vérité consolante." Il est écrit d'un style clair, net et facile;" *acta erud. lips.* 1760. pag. 524—45., ubi auctoris diligentia, eruditionis copia et disputandi subtilitas commendatur; *Biogr. univ.* 19, 522.

[3]) Inter *jansenianos* referri debent Philippus Boucher († 1768.), qui sub nomine ficto ab. Delisle pseudomiracula famosi diaconi Paris divulgavit et depraedicavit; P. Tranquillus quondam O. Cap. seu Osmont du Sellier, de quo cf. *Biogr. univ.*, 46, 446; Feller 3, 42: († 1770.); Ludovicus Troya d'Assigny gratianopolitanus (n. 1696., † 1772.), unus ex primis editoribus fasc. *Nouvelles ecclésiastiques*, de quo cf. Feller 3, 64; *Biogr. univ.* 46, 598; Dionysius Pilé († 5. Jun. 1772.), de quo cf. Feller 3, 93; Christophorus Coudrette (n. 1701., † 4. Aug.

ciscus Lafitau burdigalensis n. 1685., aliquamdiu societatis Jesu sodalis, qui Romam in causa jansenianorum missus Clementis XI. gratiam sibi conciliavit. Sistaricensis episcopus factus (1720.) virtutis exemplar suo gregi praeluxit atque acerrime jansenianos impugnavit († 3. Apr. 1764.). Haec potiora ejusdem opera[1]): *Histoire de la Constitution Unigenitus* 1737. 1738. t. 2 in 4; 3 in 12; Ultrajecti 1789. t. 2 in 12., quae admodum commendatur ab ordine, perspicuitate et nitore stili, et disserendi moderatione. *Réfutation des anecdotes* ou mémoires secrets sur l'acceptation de la const. *Unigenitus* Gray 1734. t. 3 in 8., in qua miram prodit mentis perspicaciam, qua omnes sectae jansenianae artes fraudesque agnoscit et sequelas noxias praevidet. Opus hoc regii senatus decreto fuit suppressum. *Histoire de Clément XI.* t. 2 in 12. Ludovicus Patouillet S. J. divionensis, dignus celebris P. Oudin discipulus (n. 31. Mart. 1699., † 1770.), cujus plurima exstant absque auctoris nomine ad quaestiones illius temporis spectantia opera[2]). *Cartouch* ou le scélérat justifié par la grâce du P. Quesnel, Hagae 1731. in 8., cum apologia ib. 1732. in 12; *discours sur le concile de Florence* et sur l'autorité qu'il a en France à l'occasion d'un arrêt

1774.) propter factionis spiritum bis in carcerem conjectus; cf. ib. 3, 501; Alexius Desessarts († 12. Maj. 1774.) fanaticus convulsionum fautor, qui cum quatuor fratribus sectam jansenianam pecunia, operibus, consilio etc. plurimum fovit; cf. ib. 3, 50; Petrus Stephanus Gourlin parisiensis (n. 1695., † 15. Apr. 1775. cf. ib. 3, 94.) et Ludovicus Guidi († 1780.), qui duo plurimam operam contulerunt ad edendas *Nouvelles ecclésiastiques*; cf. ib. 3, 392. et de plerisque etiam *Stimmen aus Maria Laach* 1879. t. 17. pag. 223. s. Jansenianis saltem addictus fuit Franciscus dux de Fitz-James, episcopus suessionensis († 1764.), de quo cf. Feller 3, 50.

[1]) Cf. Feller 3, 29; *Biogr. un.* 23, 121.

[2]) Cf. Backer 2, 1802. ss.; *Biogr. univ.* 33, 133.

du Parlement de Paris du 16. Dec. 1737. in 4; *les progrès du Jansénisme* par Frère Lacroix, Quiloae 1743. in 12; 1753; *Histoire du Pélagianisme*, Avenione 1763. t. 2 in 12; 1767; *Dictionnaire des livres jansénistes* ou qui favorisent le Jansénisme, Antverpiae 1752. t. 4 in 12; 1755., opus P. Coloniae auctum (cf. II, 1275. annot.), sed a congregatione indicis prohibitum; *les entretiens d' Anselme et d' Isidore* sur les affaires du temps, 1756. in 12.; *Lettre sur l' art de vérifier les dates*, 1750. in 12. Cf. etiam *Mémoires de Trévoux* 1750. pag. 2656—2664. et 2833—35. Nisus est Clémencet illi editis duabus epistolis respondere. *Supplément aux nouvelles écclésiastiques* s. l. n. d. 1734 - 48. v. 5 in 4. oppositum foliis fanaticis jansenianorum *Nouvelles ecclésiastiques*, quo antidotum exhibet corrigens illorum errores, artes detegens, refellens calumnias.

624. Contra *protestantes* pugnarunt Joannes Novi de Caveirac Nemausi n. 6. Mart. 1713., cujus inter alia (tecto nomine) sunt [1]: *La vérité vengée* ou Réponse à la dissertation sur la tolérance des protestants, 1756. in 12; *apologie de Louis XIV.* et de son conseil sur la révocation de l' édit de Nantes, 1758. in 8; Joannes Cochet in collegio mazarino philosophiae professor († 8. Jul. 1770.) collegit *Preuves sommaires de la possibilité de la présence de J. Christ dans l' Eucharistie*, Parisiis 1764. in 12. Joannes Urbanus Grisot († 13. Apr. 1772.), quem archiepiscopus bisuntinus Antonius Petrus de Gramont merito magni fecit propter insignem pietatem, prudentiam, zelum, modestiam, qua beneficia meritis suis debita recusavit, reliquit praeter opera ascetica: *Lettre d' un protestant sur la cène du Seigneur* ou la divine eucharistie, Bisontii 1767. in 12; *Lettres à une dame* sur le culte

---

[1]) Cf. Feller 3. 71.

que les catholiques rendent à J. Christ dans l'eucharistie, ib. 1770. in 12., quae multum laudantur [1]). Philippus Vicaire, professor et decanus facultatis theologicae in academia cadomensi et parochus ad s. Petrum (n. 24. Dec. 1689., † 7. Apr. 1775.), valde sollicitus in tuenda bulla Unigenitus et in reducendis protestantibus, horum in gratiam scripsit: *Exposition fidèle et preuves solides de la doctrine catholique*, Cadomi 1770. t. 4 in 12. Bernardus Maréchal O. S. Ben. (n. 1705., † 19. Jul. 1770.) elaboravit opus inscriptum: *Concordantia patrum Ecclesiae graecae et latinae*, fidei morum et disciplinae difficultates in ipsorum scriptis accurate elucidans, Parisiis 1739. t. 2 in 4. et 1748. (gallice), latine versum Venetiis 1767. t. 2 in 1 v. (m. 9); Augustae Vind. 1769. (m. 15). In hoc opere expendit accurate doctrinam patrum trium priorum seculorum. Venditio tamen operis fuit inhibita, quoadusque auctor suum erga bullam Unigenitus testaretur assensum mentemque suam circa plura doctrinae capita clarius enunciaret; quod praestitit edita *Lettre de D. B. Maréchal à l'occasion de son livre de la Concordance* etc., Parisiis 1740. in 4. Emendationes insertae fuere operi jam impresso: nullus vero typographus t. 3. et 4. jam paratum edere voluit.

625. Claudius Ludovicus Montagne, gratianopolitanus n. 1687., sulpitianae familiae sodalis, Sorbonae doctor, vir eruditus, studii et solitudinis amantissimus († 30. Apr. 1667.), praelectionum Tournelii scripsit *compendium*, Parisiis 1731. t. 2 in 8; lectiones theologicas *de opere sex dierum* ib. 1732. in 12; quibus appendicis loco tractatum *de notis theologicis*, quem Migne recepit in suum *theologiae cursum completum* t. 1., adjecit; *de gratia* 1735. et 1737. t. 2 in 8, opus saepius recusum; 1748., in qua ed. omissae fuere 11 diss.

---

[1]) Cf. *Biogr. univ.* 66, 126.

historicae de variis circa gratiam erroribus et controversiis et unam de libro et systemate Quesnelli, quae reperiuntur in ed. 1.; quare hanc utpote locupletiorem recepit Migne in t. 10. *theologiae cursus completi. De septem Ecclesiae sacramentis*, ib. 1729. 1738. t. 2 in 12; *de Trinitate et de angelis* 1741. 1750. in 12. Petrus Collet presbyter e congregatione missionis, doctor et professor theologiae, Ternaci (Ternay) in vindocinensi tractu n. 6. Sept. 1693., auctor feracissimus († 6. Oct. 1770.), opera edidit partim biographica et historica, in quibus tamen est nimis diffusus, minutias ad fastidium usque referens; partim ascetica et homiletica, partim theologica, quorum iterum alia sunt dogmatica, alia moralia. Ad illa pertinent: diss. *de Jansenii systemate, propositionibus et censura*, Parisiis 1732. in 12; *Institutiones theologicae* ad usum seminariorum, Parisiis 1744. t. 7 in 12.; et earum *compendium*, 1768. t. 4 in 12; *de Deo ejusque divinis attributis*, ib. 1768. t. 3 in 8; editioni op. Tournelii coloniensi adjecit t. 9. et 10. seu tractatus aliquos de sacramentis, inter quos insignis est propter diss. historicas tr. *de poenitentia*, quem Migne in *cursum theologiae* t. 22. recepit. Opera moralia sunt: *Theologia moralis universa*, ib. t. 17 in 8., in qua doctrina et eruditione praestans est, imo doctor classicus censetur, sed teste s. Ligorio in severiores doctrinas generatim deflectit atque probabilioristam agit; *tr. des dispenses* en général et en particulier, t. 3 in 12., opus insigne et eruditum [1]); *traité des indulgences et du jubilé*, 1770., ib.

---

[1]) De eo ita legimus apud Feller 3, 60; „Cet ouvrage est unique en son genre et rempli de recherches. Il en a paru en 1788 une édition corrigée et augmentée par Compans t. 2 in 8; cette édition a de grands avantages sur la première . . . Son Traité des dispenses est aujourd'hui le plus consulté de ses ouvrages et devenu particulièrement intéréssant par les disputes élevées en Allemagne touchant le pouvoir que

t. 2 in 12; *tr. de l'office divin*, ib. 1763. in 12; *tr. des saints mystères*, ib. 1768. t. 2 in 12; *traité des exorcismes de l'église*, ib. 1770. in 12; *bibliothèque d'un jeune ecclésiastique*, ib. in 8., nimis obiter composita; *dictionnaire de cas de conscience*, ib. 1764., Lugduni 1770. t. 3 in 12. Ludovicus le Grand n. Lusignii in Burgundia 12. Jun. 1711., sodalis congregationis s. Sulpitii, s. theologiae professor et doctor Sorbonae, cujus ipse fere censuras adversus libros et malesanas opiniones praesertim adversus Berruyer, Rousseau, Marmontel, redegit, vir vere doctus et modestus († 29. Jul. 1780.). Omnium sodalium suffragio in locum defuncti Montagne (de quo supra egimus) s. Sulpicii studiis magister praepositus est [1]). Elaboratum exaravit opus de *incarnatione Verbi divini*, Parisiis 1750. t. 2, recusum et auctum 1754. t. 3., et in *cursu theologiae* ed. Migne t. 9. *Praelectiones theologicas* D. Lafosse de Deo ac divinis attributis novis additamentis exornavit locupletavitque, ib. 1751. t. 2 in 12; *de Ecclesia*, cujus t. 1. tantum 1779. prodiit. *De exsistentia Dei*, opus posthumum 1812. in 8., complectens dissertationes duas, unam de atheismo in genere, alteram de argumentis, quibus Dei exsistentia comprobatur. Carolus (in baptismo Mathias dictus) Chardon O. S. Ben. in oppido Ivoi-Carignan natus a. 1695., philosophiam et theologiam docuit, sed a capitulo generali docendi munere a. 1730. fuit privatus, quod bullae Unigenitus se opposuerit († 21. Oct. 1771.). Composuit *Histoire des Sacrements*, ou de la manière dont ils ont été célébrés

---

quelques évêques s'attribuaient de dispenser dans les lois de l'église universelle, nommément dans les empêchements diriments. Cet article est discuté avec une attention particulière.«

[1]) Cf. Feller 3, 97; Migne in *vita* praemissa ejus tr. *de incarnatione cursus theol.* t. 9.

et administrés dans l'église, et de l'usage qu'on en a fait depuis le temps des apôtres jusqu'à présent [1]), Parisiis 1745. t. 6 in 12. (fr. 22), recusa *in cursu theologiae* ed. Migne t. 20., opus eruditum, in quo historice refellit sacramentariorum errores; italice versum annotationibusque auctum Veronae 1754. t. 3 in 1 v. in f. (fr. 18), Brixiae 1758. t. 3 in 4. (fr. 20), Capite lacus in pago ticinensi 1835. t. 6 in 8., a Bernardo a Venetiis O. Min. theologiae lectore, qui antea dictus est Michael Angelus Baffo et egregius fuit concionator († 16. Jan. 1776.), cujus quoque sunt: *Difesa del celibato del clero romano* e progetto per la sua riforma, migliore che non è quello del Trattato teologico-politico del C. C. S. R. fatta da Eusebio Filopolita, Venetiis 1766. in 8; *Aforismi del divino Platone* adattati da filosofo cristiano ad arrestare il morbo epicureo, Patavii 1770. t. 5 in 12., Finali 1777; *Gazzetta ragionata* della nuova Abdera, ib. 1773—75. t. 4 in 12. Hos duos libros conscripsit ad detegendas impiorum hominum fallacias et ad catholicam religionem a philosophorum calumniis defendendam. Adversarios solididate rationum et argumentorum vi perstringit viamque ad eorum insidias vitandas sternit; unde propter eorum utilitatem recusi fuere Venetiis 1828. 1829. cura editorum piae associationis venetae [2]). Denique huc referri possunt Nicolaus Meusy (n. 1734., † 1772.), cujus est *le Catéchisme historique, dogmatique et moral des fêtes*, Vesulii 1771. in 12., liber utilis, ideoque saepius recusus, et Petrus Thomas a s. Barbara O. Carm. († 1766.), qui erudite impugnavit declarationem cleri gallicani (opus rarum)

---

[1]) Cf. *Mémoires de Trévoux* 1745. a. 41. pag. 953—71; a. 66. p. 1364—90; a. 84. p. 1721—41; a. 108. p. 2169—82; *Journal des Sav.* 145, 199—218.

[2]) Cf. Antonius M. a Vicetia, *Scriptores O. Min.* Prov. s. Antonii Venetiarum, pag. 117.

ediditque *historiam primorum seculorum Ecclesiae* 1754. Antonius O'Brien O. Min. strict. obs., lector pragensis, disputavit *de divina revelatione seu naturali ac revelata religione*, Vetero-Pragae 1762. in 4. (m. 18), opus rarum.

626. In Italia pro religionis christianae apologia scripserunt[1]) Appianus Buonafede O. Coel. comachiensis n. 1716., theologiae professor et abbas variis in monasteriis[2]), in *sermone apologetico* per la gioventù italiana contre le accuse contenute in un libro intitolato: Della necessità e verità della Religione naturale e rivelata, Lucae 1756. in 4. sub literis T. B. B., liber rarus; et Thomas Vincentius Moniglia (Monelia) O. Praed. florentinus. Natus is est 18. Aug. 1686. et ingressus adolescens sexdecim annorum ordinem s. Dominici. Peracri ingenio et judicio praeditus magnos in studiis progressus fecit, adeo ut quam primum secundum ordinis consuetudines liceret, philosophiae docendae applicaretur. Familiaritate legati anglici seductus patriam ordinemque deserens Londinum confugit. Triennium fere in ea urbe mansit magnamque temporis partem consumpsit in bibliothecis frequentandis. Agente autem in primis Cosmo III. magno Etruriae duce per suum oratorem apud Britanniae regem ad meliorem mentem et ipso pro eo intercedente ad suos rediit, apud quos seria virtutum

---

[1]) Praeter alia, quae cf. apud Adelung *Fortsetzung und Ergänzungen zu Jöchers allgemeinem Gelehrten-Lexikon* 1, 2414., scripsit sub nomine Agatopisto Cromaziano *Istoria critica e filosofica del Suicidio*, Lucae 1761. in 8.

[2]) Lanterius *postr. sec. sex relig. august.* 3, 353. haec tribuit Joanni Laurentio Papalardi O. S. Aug. opera typis edita: *Expositio et summaria refutatio hypotheseos atheorum; refutatio hypotheseon pelagianorum*, semipelagianorum, arminianorum et anabaptistarum: *fanaticorum et pseudo-mysticorum hypotheseos refutatio; apologetica concertatio de doctrina morum quatuor ss. Ecclesiae patrum* Ambrosii, Augustini, J. Chrysostomi et Gregorii M.

et disciplinae cultura quidquid maculae contraxit, plane diluit. Minorellio bibliothecae casanatensis praefecto datus est adjutor. Majorum imperio adversus bollandistas disseruit *de origine ss. precum rosarii b. Mariae V.*, quod s. Dominico vindicavit, Romae 1725. in 8., libellus rarus. Celebri Ursio datus est successor in cathedra theologica coenobii florentini, ubi Mamachium, qui postmodum sua eruditione adeo inclaruit, habuit discipulum. Recentiorum methodum praeferebat suisque praelectionibus quaestiones historicas criticasque inseruit: inde natae *dissertationes duae de annis J. Christi Servatoris et de religione utriusque Philippi Aug.*, Romae 1741. in 4. (l. 5). Tuetur autem in priori operose et erudite Christum J. natum esse a. mundi 4709., anno Augusti Caesaris 40., a. 5. exeunte ante vulgarem aeram; baptizatum vero a. 28. aerae communis ineunte, et a. 30. crucifixum; in altera negat contra plurimos eruditos utrumque Philippum Augustum fuisse christianum. Anno 1741. declaratus est a Francisco II. magno Etruriae duce ecclesiasticae historiae professor in academia pisana. Ad promovenda discipulorum studia literarios habuit apud se conventus, in quibus studiosi exercebantur in sacra profanaque historia et geographia, tum in humanioribus literis atque etiam in theologia naturali. Inde enati varii libri: *Dissertazione contra i Fatalisti*, Lucae 1744. t. 2 in 8., in qua praesertim Lockii, Leibnitii, Collinii, Hobesii et Spinosae opiniones examinat, solideque atque eleganter suo more confutat[1]); *Dissertazione contra i Materialisti ed altri increduli*, Patavii 1750. t. 2 in 8., opus eruditum et accuratum[2]). *Osservazioni critico-filosofiche contra i Materialisti*, ib. 1760. in 8., quo in l. artem criticam et philosophiam adhibet contra

---

[1]) Cf. *acta erud. lips.* 1747. pag. 499—507.
[2]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 3, 33—40.

recentiores, qui stant ab Epicuro et Lucretio. Qua occasione quasdam criticae artis atque dialecticae regulas explicat et quae sint et quod sint contra incredulos usurpandae ostendit; de quibusdam quoque libris agit de humana mente multa complexis et in eo praesertim, cui titulus *l' Esprit*, confutando versatur. *La mente umana spirito immortale* non materia pensante, Patavii 1766. t. 2 in 8. Decessit hic vir laboriosus 15. Febr. 1767., qui prae studendi ardore solitudinem ita amabat, ut nemini pedem inferre in cubiculum permitteret, unde difficilis et morosus nonnunquam videbatur. Eruditio tamen summorum virorum ipsi conciliavit amicitias atque gratiam benevolentiamque Benedicti XIV. Inter praecipua vero ejus merita illud referri debet, quod e primis fuerit, qui incredulitatis impietatisque opiniones jamjam Italiam ex Gallia invadentes patefaceret, impugnaret, refelleret [1]).

627. Protestantium errores impugnavit Ludovicus Lipsin O. Min. in suo *catechismo historico-theologico-dogmatico*, Venetiis 1766. in 4. (m. 6); Laurentius Fusconi O. Min. disseruit *dell' autorità della Chiesa*, Romae 1776. (m. 6), de quo argumento disputavit quoque Bartholomaeus Carrara O. Theat. bergomas n. 22. Mart. 1707., vir vere religiosus et eruditus († 15. Sept. 1778.), ut testantur ejusdem opera [2]): *Del rispetto alla ss. Communione*, Operetta che ha tratta da vari insigni Autori Carlo Bromato da Erano (nomen anagrammaticum) per uso de Parochi e Confessori e delle anime da loro dirette, Venetiis 1743. in 12; *Storia di Paolo IV. P. M.*, Ravennae 1748. et 1753. t. 2, sub eodem nomine;

---

[1]) Cf. plura apud Fabronium, *vitae italorum* doctrina excellentium 11, 144—70.

[2]) Cf. Vezzosi *Scrittori de' Cherici regolari detti Teatini* 1, 222 ss.

dell' antica preeminenza del Cardinalato diss., ib. 1756. in 4; *il primato del romano Pontefice* difeso contro il libro intitolato: Della Podestà de' Vescovi circa le Dispense composto dal P. Antonio Pereira e tradotto in italiano (a D. Marcolino) nel 1767., ib. (Romae) 1769. in 12. Prodiit Pereirae [1]) opus Olisipone 1766. inscriptum *Tentamen theologicum* lingua lusitana, quod postea latine vertit 1769., in quo Pereira tuetur, episcopos in hypothesi quod non possit recurri ad sedem apostolicam jure potiri dispensandi in impedimentis matrimonii. Auctori nostro respondere nisus est opere: *Anonymi romani, qui de primatu papae nuper scripsit, vana religio et mala fides* h. e. defensio tentaminis theologici, Olisipone 1760., qua a se depellere satagit haeresis ignominiam et schismatis labem. *Della autorità della Chiesa* discorsi nove che suprema la dimostrano ai cattolici ed agli eretici, Ravennae 1777. in 4., quibus refellit propositionem ejusdem Pereirae: „Pontificem seu episcopum in spiritualibus et Deo et regi seu Deo et Ecclesiae subdi agnovit tota antiquitas christiana;" Romae 1776. ed. emendata. Sanctius Veronese venetus n. 1684., quem Clemens XIII. sibi successorem a. 1758. in sede episcopali patavina selegit et anno sequenti cardinalem dixit († 1767.), disseruit *de necessaria fidelium communione cum apostolica sede*, Brixiae 1783. in 4., opus posthumum (m. 6).

628. Andreas Cottone O. Theat. panormitanus (n.

---

[1]) Fuit Pereira congr. Orat. s. Philippi N. suisque scriptis gratiam regis lusitani sibi conciliavit: inter quae etiam sunt: *Doctrina antiqua Ecclesiae de suprema imperantium civilium etiam in personas ecclesiasticas potestate* ex ss. patribus, Olisipone 1765. 1766: italice versum Venetiis 1768; latine a Josepho Wratislao Monse, Viennae 1776. in 4; et aliud de jure metropolitanorum in episcopos, editum jussu aulae. Sed mutato regimine conjectus fuit in carcerem. Cf. Rotermund 5, 1882.

1690., † 6. Jun. 1772.) aliquamdiu in collegio leopolitano, et post reditum in Italiam Panormi lector, qui proposuit exposuitque *universae theologiae scholasticae, polemicae, dogmaticae et moralis theses*, Leopoli 1719; *positiones historico-polemicas, canonicas, selectas ex l. 1. decretalium* Gregorii IX., Panormi 1730. Antonius Genuensis (Genovese) natus Castellione parvo salernitanae provinciae oppido 1. Nov. 1712., philosophiae praesertim studio se addixit, sed scholasticas subtilitates aversabatur. Munus docendae metaphysicae in academia neapolitana adeptus est a. 1741., moxque edidit *disciplinarum metaphysicarum elementa* mathematicum in morem adornata, Neapoli 1743. p. prima in 8. Venetiis 1748., quae multorum animos commoverunt. Quare jussis Spinellii cardinalis et archiepiscopi parens appendicem emisit anno sequenti, qua quaedam paulo obscuriora clarius explicantur et argumenta scepticorum fusius diluuntur. Postea plurima delevit, mutavit, addidit et cum 1. p. 2. et 3. vulgavit Neapoli atque Benedicto XIV. nuncupavit. Adjecit 1751. p. 4., quae est *de principiis legis naturalis* et officiorum humanorum [1]), Venetiis 1753. Cum opus hoc impugnasset Paschalis Maglius, pro defensione elementorum in lucem emisit: *Lettere filosofiche* ad un amico provinciale, Neapoli 1759. in 8. Eadem elementa prodierunt alio ordine disposita Neapoli 1760. pp. 5. *Elementorum artis logico-criticae ll. 5*, ib. 1745.; novam ed. auctam curavit Ildephonsus Schwarz O. S. Ben. Viennae 1796. in 8; utrumque opus in compendium redegit et italice edidit sub titulo: *Instituzioni di Metafisica* per li principianti 1766; *Instituzione di Logica* per li principianti 1766. Cum vero liberior et audax ejus philosophandi ratio multis displi-

---

[1]) Cf. Zaccaria *Storia Letter.* d'Italia 11, 82—100; Feller 2, 243; Fabronius 15, 278—328.

ceret, animum convertit ad studia, quae non facilé in controversia et contentione versari poterant atque primus cathedram commercii et mechanices regendam a. 1754. suscepit deque oeconomia varia edidit opera († 24. Sept. 1769). Haec alia ejusdem opera: *Meditazioni filosofiche sulla Religione e sulla Morale*, Neapoli 1758. 1766., opus parvi pretii; *della Diceosina* o sia della Filosofia del giusto e dell'onesto, ib. 1776. t. 3 (primus jam prodierat 1766.); *universae christianae theologiae elementa dogmatica, historica, critica*, Venetiis 1771. t. 2 in 4., Coloniae 1778. t. 2 in 1 v., opus posthumum (m. 4), adversus quod Antonius Vetrani scripsit *animadversiones theologico-criticas* in universam A. Genuensis theologiam, Neapoli 1775. (m. 2½). Joannes Franciscus Conforti vir acerrimi ingenii paravit universae theologiae dogmaticae institutiones, quarum saltem vol. parasceuasticum *de veritate religionis christianae et theologicis locis* excusum est Neapoli 1771. Jacobus Gravina O. Theat. panormitanus, insignis religiosus, qui ardenter optabat missiones inter indos, philosophiae et theologiae lector, composuit *synopsin theologiae veterum patrum* ad mentem b. Joseph card. Thomasii e presbyteris theatinis, quae tractatus scholasticos saniores, fidei dogmata sacramque historiam criticam complectitur, Panormi 1734. in f. Edidit quoque *opuscula canonica et critica* b. card. Jos. Thomasii annotationibus interpuncta, Panormi 1763. 1764. in 4., excerpta ex t. 7. op. ejusdem cardinalis. Jacobus Facciolati n. Tauriliae 4. Jan. 1682. theologiae doctor (1704.), aliquamdiu in seminario patavino philosophiae professor, totum se demum dedit excolendis literis humanioribus, in quibus vere excelluit, classico enim utebatur stilo latino. In illarum emolumentum plurima edidit opera[1]).

---

[1]) Cf. Fabronius 12, 112—35; Adelung 2, 996. Inter haec

Ad vacuam logicae sedem designarunt triumviri literarii universitatis patavinae neque petentem neque volentem eloquentissum hunc virum († 26. sec. alios 24. Aug. 1769. a. aetatis 88.). Huc referri potest propter *viatica theologica X*, quibus adversus religionis dissidia catholicus viator munitur [1]), Patavii 1763; *vita et acta J. Christi secundum utramque generationem divinam et humanam*, ib. 1761. in 24; *vita et acta b. Mariae* V. J. Christi matris ex evangeliorum libris excerpta, ib. 1764. in 24. Thomas Augustinus Ricchinius O. Praed. († 21. Jan. 1779.) praeter vitam card. Gotti edidit ven. Monetae O. Praed. († c. a. 1240.), s. Patris Dominici aequalis, *adversus catharos et waldenses ll.*, Romae 1743. in f., praemittitur vita auctoris et duplex dissertatio historica de catharis et waldensibus (l. 15).

629. His addendi sunt tres alii ceteris longe celebriores, inter quos primus sit Liberatus a s. Joanne Baptista Fassoni schol. piar. ligur n. 1720., philosophiae, mathesis, dein theologiae in academiis calaritana et taurinensi magna nominis fama professor, cujus opera latini stili nitore excellunt († 4. Maj. 1775.), eaque sunt [2]): *De leibnitziano rationis sufficientis principio* diss. philosophica [3]), Senogalliae 1754.

---

opera eminent: *Calepini Lexicon septem linguarum emendatum*, Patavii 1718. 1726. t. 2 in f.: et *novum lexicon linguae latinae*, opus quadraginta prope annorum, quod cum Forcellino condidit, a quo etiam nomen accepit.

[1]) Prodierat jam a. 1755. inscriptum: *Viaticum theologicum* nobili adolescenti paratum, cum Germaniam et Galliam peragrare constituisset, frugi et honesto hebraicae gentis mercatore itineris comite. In hac ed. tres complectitur epistolas, quibus adolescens ille praemunitur adversus errores lutheranorum, jansenianorum et judaeorum.

[2]) Cf. Horányi *Scriptores schol. piarum* 1, 767—74.

[3]) *De objectionibus v. cl. L. Fassonii contra rationis sufficientis*

in 4; Budae 1767; *de solis defectu* in morte Caesaris diss. philosophica, Senogalliae 1754. in 4.; *de miraculis* adversus Bened. Spinozam diss. theologica, Romae 1754. in 4. (m. 3), breviarium eruditum operis maioris [1]), quod tamen prodiisse non videtur, nisi sit altera ejusdem diss. editio multis accessionibus locupletata, ib. 1755.; *de graeca ss. literarum editione* a LXX cognominata interpretibus diss., ib. 1754. in 4; ed. altera mendis sublatis animadversionibusque multis collustrata, ib. 1758; *de voce homousion* diss., in qua ostenditur vocem illam ab antiochenis patribus proscriptam et repudiatam non esse, ib. 1755. in 4., diss. praeclara [2]); *de cultu J. Christo a magis adhibito* adversus R. Simonium et S. Basnagium, ib. 1756. in 4; *de puellarum monasteriis* can. 38. epaonensis conc. celebratis diss. canonico-historico-theologica, ib. 1757. in 4; *de cognitione s. Joan. Baptistae in matris utero exsultantis* adversus Basnagium diss., ib. 1757. in 4; *de veritate atque divinitate historiae magorum* adversus A. Collinsium diss., ib. 1759; *de tempore adventus magorum ad Christum* dialogus, ib. 1760. in 4; *de Leporii libello* atque ejus sententia de conjunctione divinitatis cum corpore triduo mortis Christi diss. apologetica, in qua etiam Ecclesiae hac de re doctrina constituitur et firmatur, ib. 1761. in 4; *de piorum in sinu Abrahae beatitudine* ante Christi mortem, ib. 1760. in f.; *J. Christum ante descendisse ad inferos quam excitaretur a mortuis* diss., ib. 1762; *de morali patrum doctrina* adversus Jo. Barbeyrac et ad disputationes de eccle-

---

principium disseruit Joan. Christophorus Gottschedius log. et metaph. p. p. o. academiae reg. bor. electoralis moguntinae et bavaricae, in *actis erud. lips.* 1760. pag. 597—613.

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 12, 303—6.

[2]) Cf. ib. 13, 312—15.

siastica doctrina introitus, Liburni 1767; *Vitam s. Josephi Calasanctii* a Matre Dei cler. reg. pauperum Matris Dei schol. piar. fundatoris, quam inchoaverat Franc. M. Bonada, digessit, auxit, perfecit atque edidit, Romae 1764. t. 2 in 8.

630. Alter est Castus Innocentius Ansaldi O. S. Dom. Placentiae 7. Maj. 1710. natus, qui miro modo vitae periculo ereptus vitam sibi donatam Deo consecrare statuit. Animum gessit a methodo scholastica aversum, unde sibi molestias collegit, adeo ut fuga per quadriennium superiorum mandatis se subtraxerit: sed agentibus card. Quirino et Benedicto XIV. cum ordinis praepositis conciliatus cathedram theologicam Brixiae (1745.), Ferrariae (1750.), demum Taurini obtinuit, ubi etiam per 20 annos magna nominis fama docuit († 1779.). Potiora ejusdem opera sunt: *Patriarchae Josephi religio* a criminationibus Basnagii vindicata[2]), Neapoli 1738. in 8; Venetiis 1741; Brixiae 1747. in 8; *de veteri aegyptiorum idololatria ac moribus* in collect. calogeriana; *de causis inopiae veterum monumentorum pro copia martyrum dignoscenda* adversus Dodwellum, Mediolani 1739. 1745. in 8; *de traditione principiorum legis naturalis* ll. 3, ib. 1742. in 4., in quo opere cognitionem principiorum legis naturae, e quibus possit inferri exsistentia Dei, certitudo alterius vitae et retributionis, ex revelatione primitiva, cujus summam necessitatem pro hac cognitione inculcat, traditione transmissa repetit[3]).

---

[1]) Alius a Petro Thoma Ansaldi ecclesiae cathedralis miniatensis praeposito, cujus exstat diss. accurata et erudita *de divinitate D. N. J. Christi*, Florentiae 1754. in 4., de qua cf. *Storia Letter. d' Italia* 12, 308. Cf. de nostro *Bi. univ.* 53, 345; Adelung 1, 902.

[2]) Cf. *acta erud. lips.* 1749. pag. 113—18., 1758. p. 568—74. et *suppl.* 6, 158. s.

[3]) Cf. *acta erud. lips.* 1745. pag. 586—91.

De diis multarum gentium Romam evocatis sive de obtinente olim apud romanos deorum praesidum in oppugnationibus urbium evocatione [1]), Brixiae 1743. in 8; Oxonii 1765. ed. 4; *de martyribus sine sanguine* altera diss. adversus Dodwellum, in qua nonnulla martyrologii romani loca a criminationibus Bailii vindicantur, Mediolani 1745. in 8. (fr. 3); cum priori Venetiis 1756. in 4; *de forensi judaeorum buccina* [2]), Brixiae 1745. in 4; *Herodiani infanticidii vindicatio* (adversus Jos. Scaliger); accedit diss. de loco Joannis (1, 13.) aliter atque habet vulgata a nonnullis patribus lecto, ib. 1746. in 8. Quam cum impugnasset Petrus Barzani brixianus presbyter epistola edita [3]) ad auctorem, in qua censet, patres *memoriter, arbitrario, tumultuario* s. Scripturae testimonia citare, scripsit Ansaldi *de authenticis ss. Scripturarum apud ss. patres lectionibus* ll. 2, Veronae 1747. in 4. (m. 4), scriptum eruditissimum ac limatissimum [4]); *de futuro seculo ab hebraeis ante captivitatem cognito* adversus Joannem Clericum [5]), Mediolani 1748. in 8; *de diptycho Quirinano* ep. ad Quirinum; ep. secunda, Brixiae 1749. in 4.; *ep. de Hercule tarsensi* in viridi jaspide insculpto ep., ib. 1749. in 4; *de baptismate in Spiritu s. et igni* commentarius sacer philologico-criticus:

---

1) Cf. *acta erud lips.* 1745. pag. 107—11.

2) Cf. *Journal des Sav.* 150, 40—53.

3) Secundum *acta erud. lips.* 1749. p. 88.

4) Brixiae 1749. in 8., de qua ep. cf. *acta erud. lips.* 1751. pag. 88—90. De priori Ansaldi l. cf. ib. 1758. p. 424—32., ubi legimus: „Ceterum in his disquisitionibus dominatur doctrina haud vulgaris, acre judicium, circumspecta sagacitas, diffusa lectio antiquorum pariter atque recentium scriptorum, protestantium etiam, erga quos multa utitur moderatione.“

5) Cf. *Storia Letteraria* d'Ital. 1, 38—41; *acta erud. lips.* 1758. p. 503—11.; in utraque vero recensione stili durities et incuria notatur.

cui accedunt orationes duae in athenaeo ferrariensi habitae, Mediolani 1752. in 4., in quo opere admodum erudito ingeniose quidem, sed forte non adeo probabiliter, explicat [1]) verba Matth. 3, 11. *De sacro et publico apud ethnicos pictarum tabularum cultu* adversus recentiores graecos [2]), Ferrariae 1752; Venetiis 1755. in 4; Taurini 1768. in 4; *Vindiciae Maupertuisianae* ab animadversionibus V. ill. Francisci Mariae Zanotti, quibus quantum philosophiae morali stoicorum religio praestet in infelicitate vitae minuenda demonstratur, Venetiis 1754. in 4. Maupertuis († 1759.) ediderat *Essai de philosophie morale*, Berolini 1749., in quo bene eos refellit, qui doctrinam moralem Zenonis, Epicteti etc. ausi erant conferre doctrinae Christi. Displicuit tamen hic liber Francisco M. Zanotti, qui illi crisin opposuit: *Ragionamento al Conte Greg. Casali* etc., Bononiae 1754. Ansaldo visus est Zanotti nimis favere stoicis, quare in se suscepit vindicias operis Maupertuisii [3]). Verum non tacuit Zanotti, edidit enim *Discorsi tre* in risposta al libro del P. C. J. Ansaldi intitolato: Vindiciae Maupertuisianae, Neapoli 1755. in 8., quibus respondit Ansaldi publicata *epistola* ad Zanotti, Venetiis 1755. in 8. Zanotti iterum se defendit literis sub aliorum nomine editis atque pro ipso prodierunt: *Lettere del S. Giuseppe Antonelli* Messinese Professore di belle Lettere in Palermo al S. D. Luigi Portez Marchese della Valletta sopra le Controversie nate tra il S. Fr. M. Zanotti e il P. C. J. Ansaldi intorno alla Filosofia Morale del S. di Maupertuis, Lucae 1755. in 8. *Della necessità e verità della Religione naturale e rivelata,*

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 5, 328—38.

[2]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 8, 242—46; *acta erud. lips.* 1760. p. 78—82.

[3]) Cf. de hac controversia *Storia Letter. d' Italia* 10, 160—81; 13, 139—47.

Venetiis 1755. in 8., liber compositus ex testimoniis et dictis celebriorum protestantium; *trattato della speranza* di rivedere i cari nostri nell' altra vita, Taurini 1772. in 8; *Saggio intorno alle imaginazioni*, ib. 1775. in 8; *Riflessioni sopra i mezzi di perfezionare la filosofia morale*, ib. 1778. in 8., in quo op. sicut in alio traditionalistis favere videtur; *de theurgia deque theurgicis ethnicorum mysteriis* commentarius, Mediolani 1761. in 8. (fr. 4); *de profectione Alexandri M.* Hierosolymam diss. posthuma, ib. 1780; *praelectiones de re sacramentaria*, Venetiis 1792. pp. 2 in 1 t. in 4., quarum editionem curavit Dominicus Maria Friderici O. Praed. (m. 7.).

631. Ultimus est Joannes Baptista Faure S. J. Romae n. 25. Oct. 1702., theologus plane insignis, quem magni fecerunt romani pontifices, qui eum in arduis causis etiam consuluerunt. Vitam fere omnem transegit in collegio romano, traditis summa opinione doctrinae, acutissimi ingenii et acerrimi judicii philosophia, theologia scholastica, polemica et biblica. Illico a societatis Jesu exstinctione traditur captivus in arcem s. Angeli. Libertate per Pium VI. recuperata Viterbium secessit decessitque ibid. 25. Apr. 1779., ejusque funus magna pompa fuit elatum. Haec ejusdem opera: *All' Autore delle due epistole contra la Diss. dei casi riservati in Venezia* (P. Benzi) *Avviso salutevole* acciò conosca se stesso, Neapoli 1744. sine auctoris nomine; *aviso secondo*, s. l. et a. in 4; *Ritrattazione solenne* di tutte le ingiurie, bugie, falsificazioni, calunnie, contumelie, imposture, stampate in vari libri da Frà D. Concina . . . . contra la ven. Compagnia di Gesù da aggiungersi: per modo di Appendice alle due infami Lettere teologico-morali ultimamente publicate contro il R. P. Benzi, ib. 1744. sine auctoris nomine, qui ab aliis tamen alius a Faure censetur; *commentarium in bullam Pauli III. licet ab initio* datam a. 1542., qua romanam

inquisitionem constituit, et ejus regimen non regularibus, sed clero seculari commisit. Ostenditur quam opportunum ac necessarium hujusmodi consilium sit ad fidem catholicam conservandam ac propagandam etc.; denique demonstratur v. fr. Bartholomaeum a Martyribus . . . . una cum aliis patribus in conc. tridentino eandem sententiam habuisse; accessit appendix historico-theologica de proscriptione sub a. 1725. extorta contra duacenam sanctae romanae sedi addictissimam, 1750. in 8. Curavit novam editionem *theologiae dogmaticae M. Becani* sive manualis controversiarum in 6 ll. distributi cum diss. de socinianismo et constitutione Unigenitus notis doctissimis illustrata, Coloniae (Romae) 1750. in 4., et forte etiam *medullae theologicae* Ludovici A b e l l y (II, 527.), cui addita sunt Phil. P h e b a e i S. J. *controversia* de iis, penes quos est auctoritas definiendi sine erroris periculo ea, quae ad fidem pertinent, et perrarum Aegidii E s t r i x opusculum inscriptum: *Mens conc. tridentini* sess. 6. cap. 6. et sess. 14. c. 4. dilucidata ex historia tridentina, Venetiis 1757. t. 2 in 8. *Apparatus brevis ad theologiam et jus canonicum*, complectens indicem historico-chronologicum conciliorum, paparum, antipaparum, patrum et scriptorum ecclesiasticorum, nec non haereticorum et compendiosam juris utriusque praenotionem. Accedit appendix de textibus et versionibus ss. Scripturarum, de priscis decretalium compilationibus, de poenitentialium canonum libris, de praecipuis s. generalis historiae scriptoribus, de martyrum aliorumque ss. historia, de liturgicis antiquorum operibus, de auctoribus ecclesiasticae tum geographiae, tum chronologiae, Romae 1751. in 12; Venetiis 1753; ex parte in ed. Petavii curante Zaccaria t. 1. p. 26—53. *Ad Philalethem romanum*, cujus est epistola de justa bibliothecae jansenianae (II, 1275. a.) proscriptione data Romae pridie idus Martii 1750., hispani Philalethae responsio, ubi de justa proscriptione Norisii per

hispanam inquisitionem, Hispali 1751. in 4., quae tribui solet nostro theologo, sed ea proscripta fuit ab inquisitione romana 1752; *diss. polemica adversus richeristas de ecclesiastica et politica potestate* deque investituris juste proscriptis per s. Gregorium VII. ejusque successores ad Calixtum II, Romae 1752. in 4., etiam in *thesauro theol.* Zachariae t. XII; diss. polemica *in recentiora quaedam erronea systemata de morum dogmatibus:* 1. de systemate quietistarum; 2. de G. Leibnitii harmonia praestabilita; de regula honestatis sive de theoria actionum humanarum omnisque naturalis juris et obligationis per Chr. Wolfium asserta [1]), Romae 1753. in 4. et in *thesauro theol.* Zachariae IV, 270—303; diss. polemica *de jure regaliae et primarum precum* contra publicistas protestantes ac praecipue Vitriarium, Pfeffingerum, Grutnerum, Bohemerum [2]), Romae 1753. in 4., erudita et docta; theses polemicae *de rom. pontifice* etc., accedit diss. de capitulis s. Coelestino I. olim tributis eorumque dogmatica auctoritate [3]), ib. 1754. in 4. et in *thesauro* Zachariae t. V., in qua docte illa vindicat s. Coelestino. *S. Aurelii Augustini hip. ep. enchiridion de fide, spe et caritate,* notis et assertionibus theologicis illustratum, ib. 1755. in 4. Adnotationes pertingunt ad c. 55; reliqua pars operis reperta postmodum fuit, et una cum praecedente cura C. Passaglia prodiit 1847. in 8. Porro hae notae profundae et eruditae oppido sunt et quae auctorem ostendunt in omnibus d. Augustini operibus versatissimum non sine damno jansenistarum, quos acriter perstringit. *Juris naturae et gentium principia et officia* ad christianae doctrinae regulam exacta et explicata auctore J. B.

---

[1]) Cf. de utraque diss. *Storia Letter. d' Italia* 11, 244—65.

[2]) Cf. ib. 8, 345—56.

[3]) Cf. ib. 10, 410—16.

Guarini S. J., ib. 1769., quam editionem P. Faure curavit. *Biglietti confidentiali critici contro il l. di Cam. Blasi* col titulo: *de festo cordis Jesu* diss. commonitoria, Venetiis 1772. in 4; *saggi teologici per formare un' errata corrige da aggiungersi a due volumi che per apologia del S. Blasi . . . contra l' impugnazione de' tre biglietti confidenziali critici ha recentemente publicati Christotimo Amerista*, Lucani 1773. 1774. t. 2 in 8. In argumento de cultu ss. Cordis Jesu auctor classicus censeri debet P. Faure. *Dubitationes theologicae* de judicio practico, quod super poenitentis, praecipue consuetudinarii aut recidivi dispositione formare sibi potest ac debet confessarius, ut eum rite absolvat, Lucani 1840. 1843; Lovanii 1843; 1865., cui ed. praemittitur exacta notitia de P. Faure ejusque scriptis. Tribui ei quoque solent *Notizie storiche della Chiesa di G. Cristo*, Neapoli 1751. in 12; epitome brevissima historiae ecclesiasticae.

III. Disciplinae ad s. Scripturam spectantes.

632. Inter eos, qui quaestiones *isagogicas* ad s. Scripturam spectantes excoluerunt, nomen non incelebre adeptus est Josephus Bianchini [1]), ex fratre nepos celebris Francisci Bianchini (de quo egimus II, 1092.), congr. Orat. s. Philippi Nerii veronensis n. 9. Sept. 1704., canonicus (1725.) et praefectus bibliothecae capituli. Sed post septennium canonicatu abdicato ingressus est Romae Oratorium s. Philippi Nerii (24. Jul. 1732). Decreto congregationis approbato etiam a Clemente XII. designatus fuit qui Baronii annales continuaret; Benedictus XIV. eum elegit in secretarium academiae historiae ecclesiasticae ab ipso (1740.) institutae et unum esse voluit ex duodecim sociis academiae romanae, tantique eum

[1]) Alius ab Andrea Bianchini veneto, qui scripsit *de reductione missarum* ll. 4, Coloniae 1765. in 4. (m. 6).

fecit, ut in bulla (21. Dec. 1757.), qua approbavit Oratorii congregationem, eum dicat filium dilectum, „quem ob eximias dotes, religiosas virtutes et praeclara bonarum artium sacrarumque doctrinarum disciplinarumque studia et assiduos ecclesiasticos labores plurimi facimus et diligimus.“ Decessit doctissimus vir 13. Oct. 1764. (secundum alios 1766.). Haec potiora ejusdem opera [1]: *Vindiciae canonicarum Scripturarum vulgatae latinae editionis*, seu vetera ss. bibliorum fragmenta juxta graecam vulgatam et hexaplarem, latinam antiquam italam duplicemque s. Eusebii Hieronymi translationem nunc primum in lucem edita atque illustrata, Romae 1740. in f. (l. 25), opus eruditum et rarum ad tuendam editionem vulgatam elaboratum adversus Th. Jamesii l. bellum papale. Divisum est in duas partes; priori praemissa est praefatio historica generalis de V. T. textu originali et versionibus graecis ac latinis; sequuntur deinde quinque capita; 1. agit de canone s. Scripturae; 2. de libris autographis et apographis; 3. de praecipuis versionibus bibliorum V. T. graeca et latina earumque auctoritate; c. 4. de vetustissimis quae hodie supersunt codd. V. T.; c. 5. historiam textus biblici ac versionum describit. Subjicitur divina bibliotheca seu variantes lectiones V. T. juxta hebraicam veritatem translati et novi graecae fidei redditi a s. Hieronymo nunc primum in lucem emissae una cum ep. apocrypha s. Pauli ad laodicenos; deinde epistolae doctae et prolixae de variis codd. vetustis, fragmenta librorum ss. ex antiquis versionibus, diss. qua l. Judith canonica auctoritas vindicatur etc. In altera parte exhibet in primis duplex psalterium cum canticis sacris ex utroque foedere collectis. Textus est vulgata, graeca LXX interpretum et

---

[1]) Cf. Villarosa, *Memorie degli Scrittori Filippini*, Neapoli 1837. pag. 60. ss., qui etiam plurima ejusdem opera msc. recenset.

antiqua latina itala versio. Aliis omissis adjectae sunt operi septem supra decem tabulae aeri incisae, in quibus characteres rariorum quotquot enarrantur codicum msc. oculis subjiciuntur. Promisit sex alias partes, quae tamen nunquam prodierunt [1]). Prodiit tantum *Evangeliarium quadruplex latinae versionis antiquae* seu veteris italicae nunc primum in lucem editum ex codd. msc. millenariae antiquitatis. Accedunt plura specimina characterum ex iisdem et aliis codd. nedum latinorum graecorumque, sed. et orientalium, Romae in f. (m. 100), opus si eruditionem spectes doctissimum, si ornatum typographicum, splendidissimum, in quo crisis instituitur multorum codd. veterum. Reperiuntur in eo ep. accurata Philippi Garbelli *de brixiano evangeliario, diss. epistolaris* Laurentii del Torre de codice evangeliario forojuliensi, quae notis illustrata iterum prodiit Venetiis 1753. in 4., aliorumque virorum doctorum epistolae eruditae. *Epistolae duae s. Gelasii P.* antehac ineditae cum adnotationibus, in prolegomenis editionis Anastasii bibliothecarii t. 3. pag. LI. a patruo suo adornatae Romae 1728., in *supplemento acaciano* a Maffeo edito Venetiis 1728., et inter opera Sirmondi t. 4., Veronae 1729. *Enarratio pseudo-athanasiana* in symbolum antehac inedita et *Vigilii tapsitani de Trinitate* ad Theophilum l. IV. Accedit symbolum nicaenum cum Symmachi P. vita ex vetustissimis membranis capituli veronensis, Veronae 1742. in 4; *Anastasii bibliothecarii de vitis rom. pontificum* editioni a patruo inchoatae adjecit t. 4. Romae 1735. in f., in quo reperiuntur: Vitae romanorum pontificum a b. Petro ad s. Paulum ex

---

[1]) Cf. *Journal des Sav.* 130, 101—18. Joannes Christianus Mittenzwey illi opposuit *Disputationem antiblanchinianam*, Lipsiae 1760. in 4.

[2]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 1, 4—17. et *acta erud. lips.* 1753. p. 1—18.

praestantissimo cod. capituli veronensis; codex sacramentorum vetus rom. Ecclesiae a s. Leone papa confectus, primum prodit ex msc. libro ante mille annos conscripto [1]); genuinum Gelasii I. decretum ante ineditum; aliud Chifletii ex cod. furensi et vaticanum a Fontanino vulgatum; fragmentum insignis catalogi pontificalis in Vigilio desinens una cum multa narratione rerum, quae falso jactabantur de Anastasio papa ac vita b. Symmachi a schismaticorum factione conficta; invectiva in Romam pro Formoso P. nondum edita; [appendix ad cod. sacramentorum rom. ecclesiae seu martyrologium ven. Bedae recognitum ad codd. veronenses; psalterium cum canticis juxta antiquam latinam italam versibus prisco more distinctum ex incomparabili cod. msc. graecolatino veronensi. *B. Thomasii opera omnia* qua edita, qua nondum vulgata nunc in unum collecta prolegomenis (eruditissimis), tractatibus, notis, appendicibus et vetustissimis anecdotis monumentis ad divinam psalmodiam et res liturgicas pertinentibus aucta, Romae

[1]) Editus quoque fuit a Muratorio in *liturgia romana* Venetiis 1747. et a Balleriniis inter *opera s. Leonis* t. 2. De eo quoque disseruit Comes Acamus: *Diss. dell' antichità, autore e pregi del Sagramentario veronese*, Romae 1748. in 4., de qua cf. *acta erud. lips.* 1752. p. 341—50. Sed Bayerus in sua diss. hist. *de Damaso et Laurentio*, Romae 1756. l. 2. c. 7. (apud Migne *patrol. lat. cursus* 74, 637. ss.) sacramentarium Leoni abjudicat, codicemque censet esse seculi VIII. vel initii IX. Muratori vero in diss. liturgiae rom. praemissa c. 2. illud dicit „egregium sane ac pretiosum venerandae antiquitatis monumentum, cui par in hoc genere non reperias, utpote quod in eo exhibeatur omnium vetustissima liturgia, quae Romae olim in usu fuit. Dolendum tantummodo quod non integrum opus ad nos pervenerit, cum multa exciderint, et praesertim orationes pro compluribus dominicis diebus.“ Cl. Probst *Katholik* 1879, II., 478—503. sagaci crisi illud subjicit censetque Gelasio I. antiquius esse ac Felici III. († 492.) tribuendum, complecti autem plures missas a s. Damaso et Leone I. compositas.

1741. t. 1. in f. in 2 pp. (m. 60), quae tamen editio ultra non processit. *Demonstratio historiae ecclesiasticae quadripartitae* comprobatae monumentis ad fidem temporum et gestorum, Romae 1752—54. t. 3 in f. Duo tantum priora Ecclesiae secula complectitur uno volumine in duas pp. diviso. Primae p. sunt ll. 4, chronologicus, historicus, criticus et antiquarius; alterius vero chronologia pontificia, caesarea et consularis, et explicatio 3 tabularum sec. I. Parte 3. continetur indiculus et descriptio rerum, quas tabulae aeneae seculi secundi [1]) exhibent. Operam quoque suam contulit ad editionem s. Hilarii Veronae 1730. et Facundi hermianensis inter opera Sirmondi Venetiis 1728. adornatam. *Liturgia antiqua hispanica, gothica, isidoriana, mozarabica, toletana mixta* illustrata adjectis vetustis monumentis cum additionibus, scholiis et variantibus leotionibus ad vetustissimorum codd. fidem exactis, Romae 1746.

[1]) Cogitavit nimirum ipsius patruus universam historiam ecclesiasticam monumentis illustratam exhibere, ideoque singulis seculis subjicere tabulas aeneas, in quibus expressa sisterentur nummi, lucernae, vitrea vascula, cimelia, inscriptiones aliaque monumenta archaeologica ad confirmanda historiae facta. Tot aliis laboribus detentus morteque praeventus consilium exsequi non potuit. Illius executionem in se suscepit Josephus noster cum Jos. Antonio Barbazza chalcographo tabulasque sex aeneas in lucem edidit, quibus illustrandis laudatum Blanchinii opus inservit; verum tres priores tantum commentariis (p. 3.) explicat. Potiora ex illis exhibet Cajetanus Cenni in l.: *Breve dichiarazione delle sei tavole incise in rame* da A. Fr. Barbazza romano, che rapresentano la Storia ecclesiastica del I. e II. secolo etc., Romae 1753. in 4. ed. 2.; prodierat enim jam in *Giornale de' letterati di Roma.* Idem Blachinius in lectorum utilitatem confecit *elenchum monumentorum*, quae continentur in sex prioribus tabulis ex aere incisis nostri musaei sacri et profani etc., Romae 1754. in 4. Cf. *Storia Letter.* 11, 307—10; *Journal des Sav.* 140, 413—19. Opus ultra non est prosecutus; neque mirum: cum enim methodice non sit dispositum, farraginis quasi indigestae ideoque minus utilis speciem prae se fert.

633. Joannes Franciscus Marchini Vercellis 1713. natus, in liberalibus theologicisque disciplinis necnon in linguis orientalibus egregie excultus, delectus est a. 1745. s. theologiae professor et regiis scholis in patria praefectus. Vercellensis antistes Joan. Petrus Solarius eum ob insignes dotes in familiam adscivit, voluitque sibi esse a consiliis. Lustrata tota dioecesi ipsi negotium dedit, ut synodi leges, quae plus uno seculo siluerant, literis consignaret; qua ratione latae olim a s. Carolo Borromaeo per synodos provinciales et deinceps ab aliis vercellensibus episcopis per synodos dioecesanas, quae paene abierant in desuetudinem, revocarentur et in pristinam vim restituerentur. Anno 1755. ss. literarum interpretatio et orientalium linguarum institutio in regia taurinensi academia ipsi demandata est. Sed ex vigiliis perpetuisque laboribus singulos fere annos ei male erat, extremisque vitae annis identidem laborabat ex pedibus manuumque articulis, hinc mense Julio brevi sed vehementi morbo correptus decessit 9. Sept. 1774. Disputavit [1]) docte et erudite *de divinitate et canonicitate ss. bibliorum*, sive in communi sive in particulari, atque de diversis Scripturarum editionibus, Taurini 1777. in 4. (m. 11); etiam propter suam utilitatem in Migne *Scripturae s. cursu completo* 3, 1—492. *Essais de poésie hébraique*, Taurini 1755. in 8; *praelectio ad studia sacrae Scripturae* (inauguralis) habita in regio athenaeo, ib. 1756. in 4., docta et elegantissimo stilo elaborata; *de chronologia sacra* et de nonnullis apparenter sibi contradicentibus ac frequentioribus in ea occurrentibus idiotismis, ib. 1763. in 4; *tr. in loca difficiliora N. Testamenti*, ib. 1767. in 8. *Vindicias librorum deutero-canonicorum V. T.*, in quibus traditionis et concilii tridentini mens de eorum auctoritate accu-

---

[1]) Cf. *Biogr. univ.* 73, 79.

rate dilucidatur [1]), Parisiis 1730. in 12., elaboravit Josephus Barre de Beaumarchais can. reg. s. Genovefae, universitatis parisiensis cancellarius († 23. Jun. 1764.); edidit quoque praeter alia *Examen des défauts théologiques*, Amstelodami 1744. t. 2 in 12., stilo neglecto conscriptum; *Oeuvres de Bernard van Espen* avec des notes, ib. 1753. v. 4 in f. Josephus Pasini patavinus n. 18. Oct. 1687., in seminario patavino humaniorum literarum et linguarum orientalium, dein (a. 1720.) in regio taurinensi lyceo divinarum literarum et linguae hebraicae professor, s. Mariae in monte Cinisio praepositus (1727.), postea bibliothecae universitatis et (1745.) regi Carolo Emmanueli a consiliis († 7. Jul. 1770.), haec inter alia [2]) reliquit opera admodum erudita et stilo eleganti puroque conscripta: *De praecipuis ss. bibliorum linguis et versionibus* polemica diss., cui accedunt quaestiones aliquot ex ipsarum linguarum interpretatione ortae [3]), Patavii 1716. in 8. (m. 4); *decem diss. selectae in Pentateuchum*, Augustae Taurinorum 1722. in 4; *codices msc. bibliothecae regii taurinensis Athenaei* [4]), ib. 1749. t. 2 in f. cum Rivatella

---

[1]) Cf. *Journal des Sav.* 94, 208—220.

[2]) Cf. Vedova *Biografia degli Scrittori padovani* 2, 59.

[3]) Cf. *Suppl. ad acta erud. lips.* 7, 71—75. De Michaele Angelo Giacomelli pistoriensi n. 1695., Clementi XIII. ab epistolis ad principes, archiepiscopo chalcedonensi in partibus, viro literatissimo († 17. Apr. 1774.), cf. Feller 3, 80; Adelung 2, 1444; in primis *Biogr. univ.* 17, 293. et Moroni *Dizionario* 30, 200. Ejus sunt: *Philonis enarratio in cantica canticorum*, graecum textum adhuc ineditum quam plurimis in locis depravatum emendavit, Romae 1772. in 4; *de Paulo samosateno* deque illius dogmate et haeresi, ib. 1741; *Patris nostri Modesti* archiep. *encomium* in dormitionem ss. V. Mariae; Prosperi card. Lambertini (postea Benedicti XIV.) *commentarii duos D. N. J. Christi matrisque ejus festis et de missae sacrificio retractati atque aucti* etc.

[4]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 2, 276—294; *acta erud. lips.* 1752. p. 433—43.

et Berta custodibus ejusdem bibliothecae; *Storia del N. T.* con alcune riflessioni morali ed osservazioni storiche ad uso dell' uomo cristiano, Venetiis 1751. in 12. ed. 2. Gulielmo canonico reg. s. Aug. creuzlingano debemus opus inscriptum *authentia V. T.* argumentum demonstrationis criticae contra pseudocriticos, Constantiae 1768. in 4. (fr. 4). Chrysanthus Plattner O. S. Franc. tirolensis, trensensis, theologiae, ss. Scripturarum et linguarum orientalium lector († 1766.), auctor est operis: *clavis verborum Domini* sacram illius Scripturam quadrupliciter aperiens h. e. grammatica sacra, rhetorica sacra, logica sacra et arithmetica sacra, Viennae 1766; *introductio in s. Scripturam*, Oeniponti 1764. *Polyonymia divina* seu diss. de nominibus Dei hebraicis, Augustae 1764. Gulielmus de Villefroy, theologiae doctor et linguae hebraicae, quam sicut et alias linguas orientales egregie callebat, in collegio regio Parisiis professor (n. 1690., † 4. Apr. 1777.), scripsit *Lettres* (16) ... *à ses élèves* pour servir d'introduction à l'intelligence des ss. Écritures, Parisiis 1751. t. 2 in 12., in quibus tuetur duplicem sensum literalem in prophetis. Eas impugnarunt et refutarunt Ladvocat, P. Houbigant[1]), Leroy, Besoigne, Dupuy et Martinus Augustinus Leonard († 1768.), cujus sunt: *Réfutation du l. Règles pour l'intelligence de ss. Écritures*, 1727. in 12; *Traité du sens littéral et du sens mystique des saintes Écritures*, 1727. in 12.

---

1) Feller 3, 108: „Sa méthode d'expliquer l'Ecriture peut être considérée comme une espèce d'harduinisme qui tend à transformer l'Histoire sainte en roman, et à faire de la parole de Dieu un système grammatical. Les capucins, dépositaires de ses écrits et exécuteurs de son plan, ont donné un commentaire sur Job et d'autres ouvrages, où l'on voit une érudition plus singulière qu'utile, plus recherchée qu'assortie à la simplicité sublime des livres saints." *Biogr. univ.* 49, 10.

634. Plures suppetias tuleruut ad accuratius solidiusque s. Scripturas exponendas, inter quos eminet Blasius Ugolini, qui laudanda sedulitate collegit *thesaurum antiquitatum sacrarum* complectentem selectissima cl. virorum opuscula, in quibus veterum hebraeorum mores, leges, instituta, ritus sacri et civiles illustrantur, Venetiis 1744—69. t. 33 et uno, qui copiosus totius operis est index [1]). Nimium autem tribuit Ugolini in suis dissertationibus rabbinorum fabulis naeniisque pro illustranda s. Scriptura pluraque illorum scripta sine ullo scientiae damno praetermittere potuisset. Joanni Bouget († 1775). linguae hebraicae et literaturae graecae professori debemus *Lexicon hebraico-chaldaico-biblicum* [2]), Romae 1737. t. 3 in f., opus quod magni faciunt eruditi; Landfridus Heinrich O. S. Ben. (n. 3. Maj. 1721.; † 20. Maj. 1773.) philosophiae professor elaboravit *introductionem historico-chronologicam in V. T.*, Ratisbonae 1759—61. pp. 3 in 4. Praeter opera philosophica [3]) edidit: *Hierarchia angelorum ad mentem Dionysii* in compendio expensa, ib. 1760. in 4; *Joannes Cassianus presb. massiliensis pelagianismi postulatus* a. R. D.

---

[1]) Cf. de hoc viro erudito, qui miro providentiae consilio a Comite Albani puer Romam deductus ibidemque excultus fuit, *Biogr. univ.* 59, 80.

[2]) Cf. *Storia Letter.* saepius praesertim 12, 434. ss,; *Journal des Sav.* 138, 389—415; 141, 245—262; 142, 20—36; Meusel *bibl. hist.* 1, 118—42., qui conspectum totius operis exhibet. Mentionem hic facere licet Jacobi Maciejowski S. J. fuldensis (n. 10. Mart. 1713.), Wirceburgi ss. Scripturarum et linguae sanctae professoris (1760.), cujus est *Masora* sive critica hebraeorum sacra ad primaevos fontes examinata una cum analysi polemica dogmatica, Wirceburgi 1761. in 4. „Commentatio, inquit Ruland *Series et vitae professorum s. theologiae*, qui Wirceburgi docuerint p. 152., omni. cui res, quae hic tractatur, cordi est lectu jucunda.“

[3]) Cf. Lindner 1, 137.

Prospero Prantner [1]) C. B. beurbergensi, sed contra historico-critice-theologico-dogmatice vindicatus, Monachii 1767. in 4. Robertus de Vaugondy parisiensis (n. 1688., † 1766.), geographus regius in lucem publicam dedit: *Géographie sacrée et historique de l'Ancien et du Nouveau Testament;* à laquelle on a joint une Chronologie et des principes et observations pour l'intelligence de l'Histoire sainte avec plusieurs Dissertations de S. Samson et autres, Parisiis 1747. t. 3 in 12. In diss. sermo est de situ urbium pentapoleos, de judaeorum commercio cum Ophir et Tharsi, de variis regiminis populi judaici formis, de ejus legibus, viris illustrioribus [2]) etc., opus accuratum et exactum. Camillus Durante cler. reg. O. Theat. brixianus, Olisipone theologiae scholasticae apud sodales lector, animi fervidi, sed singularis, inconstantis et irrequieti, probabilista in theoria inexorabilis, in praxi vero plus quam probabiliorista [3]). Decessit nonagenarius 8. Dec. 1776. Reliquit: *La sacra Storia antica della Bibbia*, Romae 1747—49. t. 6 in 4. Distribuit universum opus pro periodorum numero, in quas distinguit historiam V. T., in 9 ll., quos inscribit *Schola et propagatio Sapientiae.* Adjecit geographiam sacram t. 1. et chronologiam sacram t. 2. Hujus operis praelibationem jam publicae luci dederat opere inscripto: *La Sapienza dimostrata col riscontro delle sacre Lettere,* della natura spiegata quanto all'operar mirabile, dell'intiera sacra antica Storia, della Teologia degli Etnici e del Vangelo

---

[1]) In diss., in qua *mens s. Joan. Cassiani de divina gratia expenditur*, Frisingae 1765. in 4.

[2]) *Journal des Sav.* 144, 170—82.

[3]) Ita Vezzosi, *Scrittori de' cherici Regolari* detti Teatini 1, 324., ubi etiam de eo legimus: „Fù addetto allo studio quanto altri sia stato mai, senza però riportarne tutto il frutto corrispondente alla smisurata fatica."

in 5 ll., che si dividon l'Esame del di lei concetto, della participazione che ne sortì ogni ente creato, della propagazione e scuola, che il Signore s'è degnato di farne in tutta la Chiesa precorsa al Vangelo; di quanto agli stranieri siasi comunicata, e della perfezione e magistero compito colla Legge di Grazia. Vi sarà in oltre nella descrizione che si fa dell'opera delle sei prime giornate un nuovo filosofico sistema, e sotto d'ogni Capo della Storia sacra la Cronologia corrispondente colle questioni e ragioni d'ogni tempo assegnato, Brixiae 1734. in 4. Prodiit auctum et inscriptum: *La vera idea della Sapienza*, che Dio all'uomo offerisce nelle sacre carte, ib. 1741. t. 2 in 4. Horum operum succum quendam exhibuit in l. *Duodecim demonstrationes* depromptae ex l., qui inscribitur: Introduzione alla sacra antica Storia della Bibbia, Venetiis 1745. in 12., quibus pro novo systemate philosophico condendo adeo fidit, ut omnes provocet, si valeant illarum vim infringere. Iteratis typis illum edidit inscriptum: *Criterium novorum systematum philosophiae* per duodecim demonstrationes, Romae 1754. Cum vero nemo eas niteretur impugnare (forte quod non essent tanti), illas invictas reputans tertio praelo dedit magno adhibito apparatu et adjectis geometricis delineationibus aere incisis, ut eorum vis evidentior redderetur, Romae 1765. in 4. Tertia demonstratio ex. gr. est, quod terra non movetur circa se et solem, quam seorsim ibid. edidit in 4. s. a.

635. Andreas Bissing S. J. cronacensis n. 11. Febr. 1730. proposuit *analysim biblicam*, Heidelbergae 1776. 1777. in 8; Benedictus Beeckmans S. J. antverpiensis, n. 19. Jan. 1734., s. Scripturae professor Lovanii, *prolegomena et commentaria* fere in universam s. Scripturam in forma thesium, Lovanii 1770. 1772. 1773; Martinus Wouters O. S. Aug., in universitate lovaniensi ss. literarum professor, *dilucidationes*

(isagogicas et exegeticas) *selectarum s. Scripturae quaestionum*[1]), Wirceburgi 1763. in f.; 1773. 1774. t. 6 in 8; Coloniae 1776. t. 2 in 4. (fr. 9); Trajecti ad Mosam 1778. t. 2; Lovanii 1779. t. 7 in 8. (fr. 9). Commentariis vel annotationibus *universam Scripturam* illustrarunt Franciscus Wolf S. J. pragensis n. 1. Dec. 1728., theologiae professor et post societatis Jesu suppressionem episcopo olomucensi a consiliis, pp. 4 in 4., Olomucii 1764. 1768; Joannes Šlesina S. J. tropaviensis (n. 7. Dec. 1714., † 2. Jan. 1775.), in academia pragensi per septem et decem annos ss. literarum interpres, Pragae 1757—60. t. 4 in 4; Petrus Azzoni S. J. n. Pragae († 1777.), Olomucii 1763. in 4., Placidus Velhorn O. S. Ben. ambergensis (n. 16. Jan. 1699., † 18. Jan. 1776,), Sulzbacii 1757. t. 1; Ambergae 1761. t. 2., Monachii 1766., et Martinus Kurzeniecki S. J. polonus, per 20 annos in Lithuania missionarius, Nieswiecii 1769. in f.

636. *Testamentum V.* lectionibus exposuit Joannes Granelli S. J., genuensis n. 1703., in literis humanioribus excultissimus, insignis concionator, quem Maria Theresia ob nominis famam Viennam adscivit († 3. Mart. 1770.). Saepius prodiit *L' Istoria santa dell' A. T.* spiegata in Lezioni morali, istoriche, critiche e cronologiche, Mutinae 1768. 1769. t. 15, Venetiis 1768—1773. t. 6 in 4; 1780., cui editioni Xav.

---

[1]) Alius augustinianus Franciscus Riambau hispanus, prius miles, humilitatis studiosus et vir insignis sanctitatis († 14. Oct. 1770), secundum Lanterium *postr. secula sex religionis august.* 3, 251. typis edidit l. *de verbo Dei scripto* sive criterium, ubi divinae literae discutiuntur, explicantur etc. Ignatius Schunk S. J. straubinganus n. 19. Maji 1719. praeter *controversias generales* de religione legis naturae et positivae divinae, literis salemitanis 1766., edidit *notionem dogmaticam* s. Scripturae utriusque Testamenti, Landishuti 1774. in 4.

[2]) Cf. *Biogr. univ.* 18, 305.

Bettinelli S. J. († 1808.) adjecit t. 7. inseruitque auctoris elogium et lectiones in ll. Regum, quos ille inchoaverat et commentaria in ll. Jonae et Tobiae; ib. 1792. t. 12 in 12; Brixiae 1832. 1833. t. 10 in 8., cui editioni adjecta sunt commentaria in l. Tobiae Josephi Ludovici Pellegrini S. J. († 1799.), commentaria in ll. Judith et Machabaeorum Laurentii Baroti. Leopold Mauschberger S. J. kralupensis n. 16. Jan. 1718., diu theologiae Olomucii professor, reliquit secundum Caballero *commentarium in V. T.*, Olomucii 1767. t. 2; certo quidem *commentarium in Pentateuchum Moysis, ll. Josue, Judicum, Ruth et Regum*, succinctis interpretationibus sensum literalem ac praecipue mysticum indicantem, necnon apparentes antilogias conciliantem in usus academicos concinnatum, ib. 1757. in 4; et *in ll. Paralipomenon, Esdrae, Tobiae, Judith, Esther, Job et Psalmos Davidis* usque ad Ps. 80., ib. 1758. in 4; tr. theologicum in 1. p. s. Thomae seu *de Deo uno et trino*, Pragae 1755; 1761. in 4; Olomucii 1760; diss. historico-theologicam *de uno ex Trinitate passo*, Pragae 1756; tr. theologicum *de gratia, justificatione et merito*, ib. 1762; *de fide, spe et caritate*, Olomucii 1759. in 4; *de jure et justitia*, ib. 1760; *de opere sex dierum, angelis, beatitudine et actibus humanis*, Pragae 1761; *de legibus et legum transgressoribus* ib. 1764; *de poenitentia* ib. 1765, in 4. etc. Plures circa *Pentateuchum* [1]) solliciti fuere: Joannes Baptista Ladvocat n. 1709., Sorbonae doctor, praefectus bibliothecae et s. Scripturae secundum textum hebraicum interpres († 29. Dec. 1665.), vir comis et

[1]) Mauritius Poncet O. S. Ben. congr s. Mauri, lemovicensis, vir eruditissimus († 2. Dec. 1764.), qui sodales strenue juvit sive in componenda *Histoire littéraire de France*, sive in novo tractatu *de re diplomatica* edendo, scripsit *Nouveaux éclaircissemens sur l' origine et le Pentateuque des Samaritains*, Parisiis 1760. in 8.

candidus, admodum eruditus in omni fere disciplinarum genere, historia in primis et antiquitate ecclesiastica, qui theses celebres de pentateucho, de l. Job et psalmis publice propugnandas proposuit edidítque praeter alia [1]): *Notice d' un manuscrit original* apporté à Paris en 1764. in Journal des Sav. 1765. pag. 540. Est codex Pentateuchi sec. VIII., cujus potiores lectiones variantes exhibet cum docta notitia circa ejus auctorem Jacobum edessenum. *Lettre* dans laquelle il examine si les textes originaux de l' Écriture sont corrompus et si la Vulgate leur est préférable, Amstelodami et Cadomi 1766. in 8. Textum hebraicum incolumi ejus authenticitate multis mendis infectum censet; quod in primis inculcat in l.: *Interprétation historique et critique du Ps. 68: Exsurgat Deus* etc., Parisiis 1767. in 12; in ep. praemissa ad P. Houbigant plura magnae eruditionis a se edenda promittit, quae ad artem criticam et interpretationem textus originalis spectant; ea tamen prodiisse non videntur. *Dissertation historique et critique sur le naufrage de s. Paul*, in Recueil, Luxemburgi 1752. p. 19—122., quae est epitome diss. Ignatii Giorgi (de quo cf. II, 1043.), in qua tuetur locum naufragii Apostoli Act. 28, 1. non esse insulam Melitam (Malta), sed Meledam prope Ragusam. Pro Melita insula ta-

[1]) Inter ejus opera est etiam *Dictionnaire historique portatif des grands hommes*, Parisiis 1752. in 8., de quo Feller 3, 67: „Les bornes dans lesquelles l' auteur avait circonscrit son ouvrage ne lui ont pas permis de donner à un grand nombre d' articles un développement convenable; mais son impartialité, son attachement aux droits de la religion et de la vertu rendent son Dictionnaire, tout imparfait qu' il est, très préférable à la plupart de ceux par lesquels on a voulu le remplacer." Saepius prodiit ab aliis auctum bonis et malis additionibus, ut ib. 1777. t. 3, versum quoque in alias linguas. Melior editio ea est, quam curavit Letronne Parisiis 1813. Cf. *Biogr. univ.* 23, 99. ss.; Rotermund 3, 1037.

men plures steterunt, inter quos Joannes Antonius Comes Ciantar († 1778.), de quo egimus II, 1043. Tr. *de conciliis*, Cadomi 1769. in 8. Du Voisin Sorbonae doctor et vicarius generalis laudunensis edidit *L' autorité des livres de Moyse établie et défendue contre les incrédules*, Parisiis 1778. t. 2 in 12; *L' Autorité des Livres du N. Testament*, ib. 1775. in 12., adversus Fréret, quem strenue et solide refellit; *diss. critique sur la vision de Constantin*, ib. 1778. in 4. Petrus Regis, ss. literarum professor monregalensis, auctor est operis: *Moyses legislator* seu de mosaicarum legum praestantia, Taurini 1779. in 4. (fr.). Sturmius Bruns O. S. Ben., theologiae doctor et professor Fuldae († 1779.), explanavit *primum de futuro hominum reparatore vaticinium*, Fuldae 1774. in 4. Scripsit quoque (germanice) *vitam s. Sturmii* occasione memoriae millenarii in ejus honorem et diss. inauguralem *de novae legis sacrificio*, ib. 1774. in 4. *De vaticino jacobeo* Gen. 49, 10. syntagma objiciendum judaeis scripsit Octavius Pace O. Min. Vicetiae 1775. in 4.

637. Nicolaus Peregrinus Celotti patavinus, juris doctor, concertationes literarias habuit cum doctissimis viris Mingarelli et Trombelli, seque demum recepit Casinum. Elaboravit *expositionem cantici canticorum* literalem et mysticam, Venetiis 1761. in 4. (fr. 8); *catenam sacram* quaternae scripturae ss. evangelistarum additis notis ad intelligentiam literalem locorum obscuriorum magis necessariis, ib. 1759. in 4. (fr. 4); *de laudibus bb. V. et matris Mariae*, 1764. in 8. Michael Angelus Carmeli O. Min. n. 27. Sept. 1706., theologiae lector et in universitate patavina linguarum orientalium professor, quamdiu vixit, ingentem sibi famam comparavit; valuit enim plurimum ingenio, memoria, eruditione orientalesque linguas optime pernoscebat. Vir pro vitae ratione, quam a juvenilibus annis amplexus erat, a deliciis abhorrens rerumque omnium

pauperiem assuetus pati, stipendio suo constantissime usus erat in paranda locupletandaque coenobii sui bibliotheca († 15. Dec. 1766.). Inter alia ejusdem opera [1]) huc spectant: *Spiegamento dell' Ecclesiastico* sul testo ebreo ossia la morale dell'uman vivere insegnata da Salomone, Venetiis 1765. in 8; *Spiegamento della Cantica* sul testo ebreo, ib. 1767. in 8; *Storia di varii costumi sacri e profani* dagli antichi sino a noi pervenuti [2]), Patavii 1750. t. 2; Venetiis 1761. in 8; 1778. t. 2 in 8. (fr. 4); subjiciuntur operi duae dissertationes *de Messia* scil. de Gen. 49, 10 et Ps. 22, 17. Victorinus Zink O. S. Franc. Recoll., s. Scripturae lector, reliquit commentarium *in tres ll. Salomonis*, Proverbia, Ecclesiasten et Canticum Canticorum ac in l. Estheris. Praefixa est s. chronologia ab o. c. usque ad jacta templi salomonici fundamenta et prooemiologia in dictum Estheris l., Augustae Vind., 1780. in 4; diss. biblica in Ex. XIV. *de admirabili transitu maris erythraei* maturiori eruditorum judicio subjecta; accedunt ad calcem diss. aphorismi sacri ex Num. 20. et ss. cc. una cum chronologia pentateuchi, ib. 1778. in 4; diatriba *de Melchisedech* Gen. 14, 18., ib. 1769. in 4; diss. *de primo et ultimo paschate*, ib. 1777. in 4; *aphorismi sacri*, ib. 1777. in 4. De Josephi Khell de Khellburg S. J., linciensis (n. 13. Aug. 1714. † 4. Nov. 1772.), viri in re numismatica celeberrimi, quam pluribus doctissimis operibus illustravit [3]), laboribus circa libros Machabaeorum egimus II, 1435. Ejus quoque est diss. *de epocha historiae Ruth*, Viennae et Pragae 1756. in 8; *Ecloga observationum in N. Testamenti libros*, ib. 1756. in 8., opus quod aestimant eruditi; altera *vita s. Pauli ere-*

---

[1]) Cf. Vedova 1, 225.

[2]) Cf. *Storia Letter d' Italia* 2, 413—15.

[3]) Cf. Backer II, 435. ss.; *Biogr. univ.* 68, 506.

mitae ex graeco msc. aug. bibliothecae caesareae vindobonensis nunc primum prodit, inter acta sincera s. Pauli. Alius celeberrimus et sagacissimus numismaticus fuit Alexander Xaverius Panel S. J. gallus, sed saepe singularis opinionis, regiis infantibus (Hispaniae) a studiis, regi catholico a veterum nummorum supellectili (n. 10. Sepr. 1699., † 1777.), cujus sunt[1]): *Remarques sur les premiers versets du 1. l. des Machabées* ou diss. sur une médaille d' Alexandre le Grand, Lugduni 1739. in 4; Valenciae 1753., etiam hispanice versa a Manuel Gomez y Marco († 1766.), Valentiae 1753. in 4. Inter plura opera eruditissima msc. et illud admodum singulare exstat: *De la vérité de la religion* (prouvée?) par celle des Anciens expliquée par les médailles, in quo numismata ultra 640 tam graeca quam romana accurate et sagaciter explicat [1]).

638. *Novo Testamento* illustrando operam dederunt Josephus Conradi S. J. bohemus (n. 1714., † 17. Jul. 1767.), cujus exstat *commentarius in sensum literalem tum prophetarum V. L., tum in N. T.*, Olomucii 1759. 1760. in 4; commentarius *in Paralipomenon et reliquos ll. usque ad prophetas* succinctis explicationibus sensum literalem et praecipuum mysticum indicans, ib. 1758; tr. theologicus *de opere sex dierum, angelis, actibus humanis et beatitudine*, ib. 1761. in 4; *de gratia, justificatione et merito*, ib. 1762. in 4. *De ultimo Christi paschate* disputarunt Mathias Purulich S. J. zagabriensis, theologiae dogmaticae et exegesis professor (n. 2. Febr. 1721; † 16. Apr. 1768.), Tyrnaviae 1765. in 8., diss. erudita, et Ignatius Kreussler S. J. moguntinus (n. 31. Jul. 1728.), theologiae professor Bambergae et post societatis Jesu suppressionem vicarius episcopalis. spirensis

---

[1]) Cf. Backer II, 1713.

Bruchsali († 1780.), Bambergae 1769. in 4. Alia ejusdem opuscula sunt: *Illustre Flavii Josephi judaei testimonium de Christo* a nota sublestae fidei contra intemperantes criticos Gifanium, Osiandrum, Casaubonum, Blondellum, Salmasium, Montacutium, Capellum, Tanaquillum Fabrum etc. vindicatum, ib. 1770. in 4; *character jansenisticae factionis* in doctrina et moribus breviter adumbratus, ib. 1770. in 4. Bartholomaeus Peverelli S. J. veronensis († 1766.) reliquit *Le lezioni sacri e morali sopra il santo libro degli Atti Apostolici*, Veronae 1766. t. 2 in 4. Joannes Josephus Guyaux belga, s. Scripturae Lovanii professor (1723.), theologiae doctor et canonicus ad s. Petrum (1731.), dein ecclesiae gandavensis (1734.), demum decanus capituli s. Petri († 8. Jan. 1774.), edidit commentarium *in Apocalypsim*, Lovanii 1781. in 8., in quo quoad historiam sequitur Bossuetum, quoad explicationem mysticam Fromondum, impugnatque opiniones Kerkherderi [1]), de quo cf. II, 1044. Tobias Ferentzy O. Min. transilvanus n. 1701., philosophiae et theologiae lector, bis suae provinciae praepositus († 1767.), praeter *quaestiones scripturisticas* in selecta V. et N. Testamenti loca eorumque resolutiones adjecta morum doctrina, Claudiopoli 1761. in 8., edidit: *Selecti s. Scripturae textus*, in quo apparentes eorum antilogiae conciliantur, 1744. in 8. Idem praestitit Wenceslaus Kraus S. J., universitatis olomucensis rector (n. 1. Mart. 1707; † 1. Nov 1772.), in opere: *Verbum Dei scriptum* verbis et doctrinis patrum, interpretationibus doctorum ab apparentibus contradictionibus defensum pp. 2, Olomucii 1750. in 8. Alia ejusdem opera sunt: *Augustinus dogmaticus* sive praecipua Aurelii dogmata, praecipuas morales et polemicas materias illustrantia, ib. 1750; *consilia casuistica* quadruplici

---

[1]) Cf. Feller 3, 63.

conscientiae dirigendae adaptata, ib. 1750; *curae pro cura animarum* animose obeunda theologice, didactice, polemice et ascetice consignatae et animorum curatoribus accommodatae, ib. 1751; *cura polemica* seu rerum in fide controversarum doctrina, 1752; *cultus omnium sanctorum* theologico-dogmatica crisi interstinctus, ib. 1752; *summaria conciliorum notitia*, ib. 1752.

IV. Patrologia.

639. Nulla hactenus epocha tam paucos reperimus qui patrum operibus edendis illustrandisque insudaverint [1]), quam in hac, de qua modo solliciti sumus. Inter eos tamen est par nobilissimum fratrum, qui instar multorum sunt. Petrus scil. et Hieronymus Ballerini [2]). Natus est Petrus 7. Sept. a. 1698., Hieronymus vero a. 1702. Veronae. A prima juventute viribus unitis magnaque alacritate studiis atque deinde edendis operibus se dederunt, ita tamen inter se partientes laborem, ut Petrus sibi ea seligeret, quae spectarent ad theologiam et jus canonicum: Hieronymus vero iis delectaretur, quae referrentur ad historiam et criticam. Nihil tamen nisi omnibus accurate discussis et in quod uterque consentiret, consilio communi ediderunt. Primus hujus studii fructus prodiit inscriptus: *Il metodo di s. Agostino negli studj*, Veronae 1724; Romae 1754; gallice Parisiis 1760., quo l. rationem declarant ab ipsis adhibitam in tanta et tam varia doctrinae copia sibi comparanda. Secuta est editio omnium operum celeber-

---

1) Cf. plura de ipsis, praesertim de Petro, apud Fabronium *vitae italorum* 18, 104—135; Mazzuchelli 2, 178. ss.

2) Mentio hic fieri posset Emmanuelis Vidal O. S. Aug., matritensis, theologiae et s. Scripturae in academia salmanticensi professor. († 1770.), qui curavit absolutissimam *operum s. Thomae de Villanova* editionem t. 5 in f. 1761—64.

rimi card. Norisii (II, 795. ss.), Veronae 1733. t. 4 in f.; in qua ordinarunt perfeceruntque *historiam donatistarum*, adjeceruntque Norisii *vitam et observationum* libros tres eruditissimos ad omnia ejusdem cardinalis opera illustranda atque defendenda, praesertim adversus Garnerium, qui norisianam diss. de V. synodo deque Origenis causa perdocte impugnaverat; necnon diss. *de origine patriarchatus aquilejensis*, in qua confirmant Norisii sententiam, qui illam repetiit ab aquilejensium schismate. Amore patriae ducti pariter ediderunt: *Joannis Mathaei Giberti ep. veronensis* († 1543.) *opera* nunc primum collecta et ineditis ejusdem opusculis aucta, celeberrimi auctoris vita, dissertatione variisque monumentis illustrata, ib. 1733. in 4; Hostiliae 1736. Prodiit posthuma *Lettera di Paolo Segneri* della Comp. di Gesu . . . su la Materia del Probabile, Coloniae 1703., Neapoli 1726. et Veronae 1730. Huic occurrendum censuit Petrus [1]), qui propterea scripsit: *Risposta alla lettera del P. Segneri* etc., ib. 1733; 1735. ed. 2. recognita et aucta in 8. Cui cum anonymus et in publicis praelectionibus et edita ep. respondisset, opposuit idem *ep. quatuor theologico-morales* adversus dissertatorem S. J. adjecitque Confutazione della Lettera di un Teologo all'autore dell'opera intitolata Risposta etc., ib. 1734. in 8., edideitque praeterea *Saggi della Storia del Probabilismo* nella descrizione del cangiamento di sei insigni Probabilisti in Probabilioristi, ib. 1734. in 8. Priorem l. anonymus impugnavit; quare Ballerini scripsit *Lettera al Teologo Autore del Saggio d' annotazioni sopra l' opera*, che ha per titolo: Confutazione etc.,

---

[1]) Secundum alios haud immerito ipse huic controversiae occasionem praebuisse dici debet paragrapho, quam suae methodo inseruit, de modo se gerendi cum occurrunt, praesertim in theologia morum, diversae opiniones.

ib. 1736. in 8. Post plures annos de eodem argumento prodiit ejus *Moralium actionum regula in opinabilibus* sive quaestio de opinione probabili cum duplice appendice, Venetiis 1756. in 4. Ad theologiam moralem, cujus factus est praeceptor, illustrandam edidit *S. Antonini archiep. florentini O. Praed. summam theologicam* in 4 pp. distributam ad vetustiores libros exactam et ab innumeris mendis correctam, et posterioribus conciliorum, praesertim tridentini, ac pontificum rom. decretis, adnotationibus aliisque observationibus ac praelectionibus illustratatam, Veronae 1740. 1741. t. 4 in f. *Praelectiones in 2. p. summae* separatim prodierunt, ib. 1740. in 8. *S. Raymundi de Pennafort O. Praed. summa* cum praefatione et vita auctoris, ib 1744. *Cautiones adhibendae defensionibus literarum cambii civicarum aliorumque ejusmodi contractuum*, qui in usurae suspicionem veniunt, ne in haereticorum usuras patrocinantium sententiam abeant, ib. 1734. in 8. *La Dottrina della Chiesa Cattolica circa l' usura*, Bononiae 1744; 1747; Roboreti 1745. in 4. Verum Scipio Maffei in opere *Dell' impiego del Denaro* (II, 1366.) renovavit Nic. Broedersenii sententiam, et prolata a Ballerinio argumenta leviora infirmioraque existimavit; quare plura alia in suae sententiae defensionem edidit Petrus: *De jure divino et naturali circa usuram ll. 6*, Bononiae 1747. in 4; *vindiciae juris divini et naturalis circa usuram* adversus opus novissime editum de usuris licitis et illicitis Nic. Broedersen, ib. 1747. in 4; addita est diss. de conc. viennensi sub Clemente V. ejusque decretis. *Appendix trium opusculorum in materia usurarum*, ib. 1747. in 4. (cum praeced. ll. 6); pluraque edidisset, nisi senatus venetus utrique parti silentium imposuisset illa usurpans verba, quiescant disceptatores et hoc in lucro ponant, si pergant porro novis operibus patriae lumen animi, ingenii consiliique sui ostendere. Ceterum Benedictus XIV.

controversiam diremit datis a. 1745. literis ad omnes Italiae episcopos, quarum est initium: *Vix pervenit.* Porro in re morali teste s. Ligorio fratres Ballerinii sunt „rigidae sententiae moderati sectatores." Sequuntur jam splendidae editiones operum patrum: *S. Zenonis ep. veron. sermones* nunc primum qua par erat diligentia editi, alienis nimirum separatis ac in appendicem rejectis, codd. compluribus (9) consultis ac dissertationibus perpetuisque adnotationibus illustrati[1]), Veronae 1739. in 4; *Ratherii ep. veron.* († 974.) *opera* nunc primum collecta, pluribus in locis emendata et ineditis aucta, praefatione generali, vita auctoris, animadversionibus notisque illustrata, ib. 1756. in f. *S. Leonis M. opera* post Pasch. Quesnelli recensionem ad complures et praestantissimos codd. ab illo non consultos exacta, emendata et ineditis aucta, praefationibus, admonitionibus et annotationibus illustrata; adduntur etiam quaecunque in quesnelliana ed. inveniuntur eaque ad crisin revocantur, t. 1. sincera s. pontificis opera continens, Venetiis 1753. in f.; t. 2. continens opera s. Leoni tributa, quae nec ad sermones, nec ad epistolas pertinent. Accedunt s. Hilarii ep. arelat. opuscula ad codd. exacta et aucta; subjiciuntur diss. XI Quesnelli in s. pontificis opera, ejusque notae in epistolas, criticis observationibus appositis, ib. 1756; t. 3. Appendix ad s. Leonis M. opera seu vetustissimus codex canonum ecclesiasticorum et constitutionum s. Sedis ap. a Quesnello ejusd. pont. operibus adjectus, nunc autem ad praestantissima msc. exemplaria recognitus et in meliorem multo formam restitutus; cui alia subjiciuntur rarissima vel inedita antiquis-

---

[1]) De qua ed. cf. *Journal des Sav.* 125, 411—20. et Schoenemann *bibliothecae historico-literariae patrum latin.* t. 1. (apud Migne 11, 247. ss.). Cf. etiam l.: *In editionem tractatuum vel sermonum s. Zenonis a fratribus Balleriniis adornatam correctiones;* accedit animadversionum in eandem retractatio, Veronae 1775. in 4. (m. 4½).

simi juris canonici documenta et V diss. Quesnelli in eundem canonum codicem ad criticen revocatae. Praemittitur tr. de antiquis tum editis, tum ineditis collectionibus et collectoribus canonum ad Gratianum usque, ib. 1757. (fr. 35). Aggressus est Petrus (cum fratre Hieronymo) tam ingens opus suadente et hortante Benedicto XIV., cum Romae nomine senatus veneti degeret componendi gratia controversias, quae jamdiu fuerant Caesarem inter et rempublicam causa aquilejensis patriarchatus. Novem illi impendit annos incredibili sedulitate omnes excutiens codices quotquot tum intra, tum extra Italiam reperiri poterant. Talis autem prodiit editio, quae priores omnes obscuravit, et quali post Coustantii epistolas pontificum rom. nullus ex omnibus latinis scriptoribus ecclesiasticis gavisus fuit. Ea vere assequitur, si non superat, si methodum et ordinem, judicium criticum et eruditionem spectes, praestantissimas etiam maurinas ss. patrum editiones. „Tot sunt profecto, inquit Schoenemann[1]), tamque illustria artis atque sagacitatis horum virorum documenta, ut, si in aliis non sane vulgarium scriptorum operibus evenire soleat, ut usu atque consuetudine diuturniori opinio ab initio concepta minuatur, aut etiam peccata et errores auctoris passim oculis retegantur, hoc opus contra, quo magis assiduo studio versaveris, tanto impensius admirere necesse est.“ Finem libris edendis duplici classico opere imposuit Petrus, quod edidit pro primatu romani pontificis non tam contra protestantes, quam contra eos catholicos, in primis Febronium, qui primatus quidem institutionem in Ecclesia admittunt, verum ejus jura adeo imminuunt, ut subinde vix a protestantibus dissentire videantur. Primum inscribitur: *De vi ac ratione primatus rom. pontificum* et de ipsorum

---

[1]) Opere cit. ap. Migne 54, 102. s. Cf. *Storia Letter. d' Italia* 13, 280—91.

infallibilitate in definiendis controversiis fidei l. singularis, in quo utraque deducitur et constituitur ex principiis concessis ab iis ipsis adversariis, contra quos disputatio futura est, Veronae 1766. in 4. (m. 8); alterum: *de potestate ecclesiastica summorum pontificum et conciliorum generalium l.*; una cum vindiciis auctoritatis pontificiae contra opus Justini Febronii; accedit appendix de infallibilitate eorundem pontificum in definitionibus fidei, ib. 1768. in 4. (m. 8), Augustae Vind. 1770. t. 2 in 4; Taurini 1822; Monasterii cura Westhoff 1845; etiam in *cursu theol.* ed. Migne t. 3. Decessit Petrus laboribus confectus et exhaustus, sed meritis in Ecclesiam et theologiam plenus 27. Mart. 1769. Magni fecit ipsum Benedictus XIV., qui saepe literis eum consuluit de negotiis ad bonum Ecclesiae universalis spectantibus; magni eum fecerunt episcopi veronenses, quibus erat a consilio, et senatus venetus, qui illum et fratrem honorarunt dono aureorum numismatum, quae testarentur praeclara illorum merita in patriam atque in rem literariam universam. Petro superstes fuit Hieronymus decessitque 23. Apr. 1781.

640. De eodem *s. Leone* meruit Petrus Thomas (in baptismo dictus Petronius Caesar) Cacciari O. Carm. Bononiae n. 5. Oct. 1693., theologiae lector in academia patria et Romae in collegio de Propaganda fide († 28. Febr. 1769.); edidit enim ejusdem *opera omnia* ad msc. codd. emendata, novis monumentis aucta, notis et observationibus adornata, Romae 1753—55. t. 2 in f., quae editio pariter opposita est editioni quesnellianae [1]). Praemisit doctas *exercitationes in universa s. Leonis M. opera* pertinentes ad historiam haeresum manichaeorum, priscillianistarum, pelagianorum atque eutychianorum, quas summo studio et labore ss. pontifex evertit

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 7, 363—74; 12, 279—86.

atque damnavit, in sex ll. distributas [1], ib. 1751. (fr. 14), etiam in *patrol.* Migne 55, 768 ss. Sed haec editio prorsus obscurata fuit a longe accuratiore editione balleriana, de qua jam supra egimus. Edidit quoque *ecclesiasticae historiae Eusebii Pamphili ll. 9* Rufino aquilejensi interprete, ac duos ipsius *Rufini ll.* ad vaticanos msc. codd. exactos notisque illustratos; accedit historica diss. de vita, fide ac eusebiana ipsa Rufini translatione, ib. 1741.

Nicolaus Antonelli senogallensis n. 1698. nobili genere, in historia ecclesiastica, jure canonico linguisque orientalibus eminuit. A Benedicto XIV. designatus est a. 1743. aliquot congregationum secretarius, et a Clemente XIII. creatus a. 1759. cardinalis. Anno 1761. successit defuncto card. Tamburini in praefectura congregationis institutae ad corrigendos libros liturgicos ecclesiae orientalis et card. Passioneo in munere secretarii brevium apostolicorum († 24. Sept. 1767.). Edidit *s. Athanasii alex. interpretationem psalmorum* sive de titulis psalmorum graece et latine, Romae 1746. in f.; eam genuinum esse s. doctoris commentarium docte admodum et fusiori stilo in praefatione admodum erudita contendit, in quam multa ad historiam antiquam interpretationis ss. librorum perquam utilia contulit [2]. *Sermones* (18) *s. P. Jacobi ep. nisibeni* (armenice et latine) cum praefatione, notis et diss. de ascetis, ib. 1756. in f.; *vetus Missale romanum monasticum lateranense* cum praefationibus, notis et appendice, Romae 1752. in 4., in qua appendice continentur duo opuscula: de ritu inspergendi cineris super caput romani pontificis, et consultatio de commemoratione romani pontificis in publicis supplicationibus et sacrosancto missae sacrificio apud graecos

---

[1] Cf. *Storia letter. d' Italia* 5, 346—70.

[2] [illegible] *erud. lips* 1758. pag. 650—4.

(seorsim Romae 1746. in 4.); prodiit tamen hoc missale sub nomine Emmanuelis de Azevedo S. J [1]); diss. *de titulis,* quos s. Evaristus presbyteris romanis distribuit [2]), Romae 1725. in 8. Novum curavit *compendium summae s. Thomae* pro alumnis collegii de propaganda fide.

641. Praestantissimam *operum s. Hieronymi* [3]) editionem curavit, opera etiam Maffei [4]) adjutus, Dominicus Vallarsi presbyter veronensis, vir summae eruditionis (n. 1702., † 14. Aug. 1771.), Veronae 1734—42. t. 11 in f.; recusa et emendata, ib. 1766—72. t. 11 in 4., repetita in *patrol. cursu completo* cur. Migne 1845—46. t. 11 in 8; *Tyranni Rufini aquilejensis opera* cum notis et observationibus, Veronae 1745. t. primus, alter non prodiit. Stanislaus à Placentia O. Min. edidit *s. Prosperi Aquitani opuscula,* Venetiis 1768. t. 2 in 4. (fr. 15), ostenditque D. Augustini et Scoti subtilium principis *de gratia Christi* consensum. Corbinianus (in baptismo Franciscus dictus) Thomas O. S. Ben. in monasterio elchingensi, Augustae 24. Sept. 1694. natus,

---

[1]) Cf. de hac eruditissima editione *Storia Letter. d' Italia* 9, 272—92.

[2]) De hac diss., in qua de parochiarum origine agit, cf. prolixe disputantem Mich. a s. Joseph *bibliogr. crit.* 1, 247—56.

[3]) Sebastianus Dolci O. Min. ragusinus n. 1699. († c. 1770.) auctor est operis: *Maximus Hieronymus vitae suae scriptor* sive de moribus, doctrina ac rebus gestis d. Hieronymi commentarius ex ipsismet ejus operibus decerptus, editus, illustratus. Accedunt ejusdem s. Patris vindiciae adversus Dallaeum aliosque, Anconae 1750. in 4. (m. 7); *ragusini archiepiscopatus antiquitas* ejusque antistitum chronologia, ib. 1761; *fasti literarii ragusini* usque ad a. 1766., Venetiis 1767.

[4]) Maffei editionem hanc impense laudat in *Osservazioni letterarie* v. 1. p. 1. II, 21; III, 93; V, 110. Cf. de Vallarsi plura in *Biogr. univ.* 47, 357; Betti, *Elogi storici de' più illustri ecclesiastici Veronesi.*

studia theologica Salisburgi insigni disputatione public solvit. Quocirca ab universitate expetitus primum mat ib. 1721., posthaec (1731.) theologiam dogmaticam, sin primusque linguas orientales docere est jussus. Sex e draginta in cathedra regenda desudavit eoque tempore 30 vicerectoris et 26 annos procancellarii academici mun functus. Facundus erat concionator, sermone latino pla sico utebatur; humilitate, comitate aliisque virtutibus er († 15. Jun. 1767.). Notis eruditis illustravit [1]) Septi rentis Tertulliani *l. de praescriptionibus* adversus h Salisburgi 1752. in 8., et ejusdem ll. *de baptismo e tentia*, ib. 1755. in 4., quibus adjecit tres diss. sc auctoritate Tertulliani; 2. de affinitate baptismum poenitentiam, libri auctore et tempore; 3. de recto tulliani. Potiores adnotationes recepit Migne in sua Tertulliani editionem, Parisiis 1844. Alia ejusdem o *De quaestione super celebrando paschate* int licos et acatholicos exorta, Salisburgi 1727. in 4; *ju et gentium* theologice deductum, ib. 1737. in 4. *theologiae dogmaticae prolegomena*, ib. 1750. ir *legium theologicum de Ecclesia Christi*, ib. 1751 *de verbo Dei scripto et tradito*, ib. 1765. in 4. scriptum: *Introductio in hermeneuticam sacram T.*; accesserunt *principia theologiae patristicae* (F s. a. Joannes Hyacinthus Sbaraglia (Sbarale Conv. († 1770.), foroliviensis, illustravit historia in op. *Germana s. Cypriani et afrorum necnon et orientalium opinio* de haereticorum baptismat criticarum vindicis (Missorii, ut videtur, de qu annot.) Cypriani disputationum intelligentiam ex

---

[1]) Cf. Veith *biblioth. august.* 1, 190—200; I

niae 1741. in 4. (fr. 5); in 1. diss. probat, Firmiliani ep. esse genuinam; in altera genuinitatem epistolarum s. Cypriani contra valorem baptismi ab haereticis collati et universim totam controversiam Cyprianum inter et s. Stephanum illustrat; in 3. disserit prius de canonibus apostolorum; deinde de papae judicio comparate ad concilium pro vindicando s. Augustino ab oppugnatione defensoris gallicanae declarationis [1]: pontificis autem auctoritatem adversus exceptiones ex hac controversia petitas strenue tuetur. *Disputatio de sacris pravorum ordinationibus*, qua vera vetusque Ecclesiae doctrinae est novis ostensa ac propugnata monumentis, Florentiae 1750. in 4. (l. 8), in qua communem de validitate ordinationum haereticorum sententiam erudite impugnat. Concedit quidem characterem esse indelebilem, sed negat potestatem valide ordinandi cum illo inseparabiliter esse connexam, ideoque amitti posse et revera amitti haeresi, depositione [2]) etc. Subjiciuntur quaestiones aliquot, ut de can. 15. conc. arelatensis de diaconibus offerentibus, de jejunii quatuor temporum origine ac institutione, quam recudit Zaccaria in *fleuriana disciplina populi Dei* 1, 153. Collegit quoque *Bullarium franciscanum* seu rom. pontificum constitutiones et diplomata tribus ordinibus Minorum, Clarissarum et poenitentium concessa ab illorum exordio ad nostra tempora, Romae 1759—68. (t. 4 in f.), cui adjecit Flaminius Hannibal de Latera O. S. Franc. *supplementum* cum animadversionibus in notas Sbaraleae, ib. 1780. in f. (fr. 300).

---

[1]) Cf. *acta erud. lips.* 1751. p. 353—64., ubi inter alia legimus: ›Eruditissimi auctoris, qui eximiam in lectione patrum ac scriptorum ecclesiasticorum et antiquitatibus sacris peritiam ostendit, in eo studium veritatis est laudandum, quod aliquas Cypriani epistolas in controversiam praeter meritum adductas et a nonnullis pro rejiculis declaratas, multis iisdemque validis argumentis vindicavit et loco suo restituit.‹

[2]) *Storia letter. d' Italia* 3, 91—106.

Tecelinus W e t h y O. Cist. in mona
ad Zaram, in archiepiscopali seminar
fessor, auctor est libri inscripti: *Exa*
favum sponsae mellificans seu doc
licae patrum auctoritas, utilitas et
contra ejusdem Ecclesiae ac patrum
catae, Pragae 1773. in 8. Denique
C a r p e n t i e r Carolopoli natus a.
gationis s. Mauri sodalis, quam t
textu reliquit transiens ad cluniac
Parisiis degeret nulli monasterio a
illa degeret socius erat Mauri D
randa nova editione *glossarii* Duca
et post egressum totus ei perf
magna sedulitate tabularia atq
fructumque suae diligentiae publi
novum ad scriptores medii aevi
supplementum ad auctiorem glos
ditae sunt ordine alphabetico v
obsoletae, quae in glossario e
Accedunt varii indices, praecipu
beticum positarum, vel quas
lector, atque auctorum operum
adjuncta est Cangii diss. de in
matibus etc., Parisiis 1766. t.
dum eruditum, sed et rarum.
notas Tironis (liberti Ciceronis

[1]) Hac quoque epocha defun
aetatis 91. strenuus et indefessus i
Edmundi Martène (cf. II, 1060.),
1291,) juvit in edendis in version
m e n c e t in componendo op. *L'*

ribus Ludovici Pii chartis, quae notis iisdem (compendiariis) exaratae sunt et hactenus ineditae, ad historiam et jurisdictionem cum ecclesiasticam tum civilem pertinentibus [1]), ib. 1747. in f.. etiam in *Recueil des Historiens de France* t. 6.

V. Historia ecclesiastica.

642. Quaestiones ad *chronologiam* spectantes tractarunt: Eduardus a s. Silvestro Corsini piar. schol. n. Fanani, quod est oppidum provinciae frinianae olim in ditione ducum atestinorum, 5. Oct. 1702, vir in disciplinis fere omnibus, praesertim mathematicis et philologicis, historicis et archaeologicis, in latinis denique ac graecis literis egregie excultus. Philosophiam prius, licet peripateticam horreret [2]), Florentiae, deinde pisana in academia docendo pluribus annis professus est (1734—52.). Mortuo L. Muratorio mutinensis dux liberalissime ipsum invitavit qui in illius locum, praefecturam scil. bibliothecae, succederet; verum modeste illustre hoc munus recusavit. Dum a. 1754. comitia ordinis generalia indicerentur, et ipse suffragator a provincia Hetruriae delectus Romam accederet, ob praeclaram scientiae virtutisque famam omnium prope consensu instituti praeses salutatus fuit. Quidquid temporis a muneris negotiis superfuit, diligenter studiis impendit, a quibus avelli nequibat. Expleto praefecturae sexennio peractisque comitiis

---

[1]) Cf. *acta erud. lips.* 1748. p. 477. s,

[2]) Quum a nonnullis accusaretur, multa ipsum tradere in exponendis praesertim Gassendi et Cartesii sententiis a recta religione abhorrentia, statuit ad suam defensionem edere: *Institutiones philosophicae ac mathematicae* ad usum scholarum piarum, Florentiae 1731. t. 6 in 8; t. ultimus est de mathesi; Bononiae 1741. 1742. t. 5; Venetiis 1743. t. 6 in 12. Postea edidit *institutiones metaphysicae*, ib. 1754., de quibus cf. *supplementa ad nova acta erud. lips.* t. 1. 1735. p. 218; t. 2. p. 546. s.

pro successore deligendo, sine mora rediit ad academiam pisanam et ad studia intercepta. Dum orationem pro studiorum instauratione 1. Nov. 1763. admodum eloquentem haberet, repente apoplexi fuit perculsus. Aegre domum deductus, ibi quatriduo cum morte conflictatus est. Quinto die multis adhibitis remediis levari coepit atque praeter spem paulatim convaluit; omnesque jam vires impendit, ut opus de pisanae academiae ortu, progressu ac vicibus principis jussu biennio fere ante susceptum ad umbilicum perduceret. Iterum illum apoplexis invasit 27. Nov. 1765. reliquitque tribus ferme diebus sine sensu ac demum exstinxit. Vir non solum doctus erat, sed et virtutum ornatu insignis; gravis simul et comes, tantus in eo ordo et constantia et moderatio dictorum omnium atque factorum, ut probitatem et religionem prae se ferret et ad omne virtutis decus natus videretur. Pleraque ejus opera in illustrandis antiquitatis, profanae praesertim, versantur monumentis, in quibus explicandis miram prodebat conjectandi sagacitatem [1]. Ea tantum indicabimus, ex quibus utilitas aliqua in chronologiam historiae sacrae et ecclesiasticae redundare possit: *Fasti attici* in pp. 2 et 4 vol. distributi, in quibus archontum atheniensium series, philosophorum aliorumque illustrium virorum aetas, atque praecipua atticae historiae capita per olympicos annos disposita describuntur novisque observationibus illustrantur, Florentiae 1744—56. t. 4 in 4., opus admodum eruditum et doctum, in quo data opportunitate graecorum scriptorum loca aut vitiata aut minime intellecta, aut mutilata industrie restituit, illustravit supplevitque. Hujus op. veluti

---

[1]) Cf. plura apud Fabronium 8, 68—136., et ex eo Horányi *Script. schol. piar.* 1, 399—569.

[2]) Cf. *acta erud. lips.* 1751. p. 200. ss.; 1753. pag. 389—97., quae de hoc opere ita censent: „Nihil hic occurrit, quod sit festinatum, implexum, confusum. Lucernam redolent universa.“

supplementum est: *Diss. quatuor agonisticae*, quibus olympiorum, pythiorum, nemeorum atque isthmiorum tempus inquiritur ac demonstratur; accedit hieronicarum (i. e. victorum) catalogus editis longe uberior et accuratior [1]), ib. 1747. In extrema libri pagina exhibet seriem mensium macedonicorum, atticorum et duorum corinthiorum, quos cum romanis confert verumque eorum situm determinat. Adeo eruditae eae dissertationes sunt, ut Muratorius dicere soleret, posse eas per se solas aeternum nomen auctori comparare. *Notae graecorum* sive vocum et numerorum compendia, quae in aereis atque marmoreis graecorum tabulis observantur, collegit, recensuit, explicavit easdemque tabulas opportune illustravit. Accedunt diss. 6, quibus marmora quaedam cum sacra tum profana exponuntur ac emendantur, ib. 1749. in f. Mille fere notas aut numerorum vocumque compendia exhibet, dum Maffei in op. gemino *de graecorum siglis lapidariis* tercenta tantum enodat. *Plutarchi de placitis philosophorum ll.* 5 latine reddidit, recensuit, adnotationibus, variantibus lectionibus, dissertationibus illustravit, ib. 1750. in 4., ed. admodum accurata et utilis, in qua voluit etiam recensere illustriores sententias, quae propriae dicuntur recentiorum philosophorum, cum earum tamen manifesta appareant vestigia in Plutarchi libro. *De Minnisari aliorumque Armeniae regum nummis et Arsacidarum epocha* diss., Liburni 1754. in 4., in qua solide, sed modeste Usserii, Petavii, Norisii, Spanheimii, Vaillantii et Froelich sententiam, serius Arsacidarum imperium incepisse, refellit. Froelich quidem et Zacoaria nituntur sententiam suam iterum tueri, sed ad eorum exceptiones respondit Corsini in

---

[1]) Cf. *acta erud. lips.* 1751. pag. 401—8.

[2]) Cf. prolixum conspectum eruditissimi op. in actis erud. lips. 1751. p. 385—401.

diss., in qua dubia adversus Minnisari regis numum et novam Arsacidarum epocham a cl. E. Froelich S. J. proposita diluuntur [1]), Romae 1757. in 4; et pro eo alius in *Lettere critiche di un Pastore Arcade* (Caroli Antonioli) ad un Academico Etrusco, nelle quali si sciolgono le difficoltà fatte contro un' opera del rev. P. Corsini nel t. 9. (120—28.) della Storia letteraria d'Italia, Pisae 1757. in 8. *Relazione dello scuoprimento e recognizione fatta in Ancona* dei sacri Corpi di S. Ciriaco, Marcellino e Liberio Protettori della Città e Riflessioni sopra la translazione (sec. XI.) ed il culto di questi Santi, Romae 1756., in qua excussis antiquitatis monumentis quatuor anconitarum episcoporum nomina in lucem protulit, quae usque ad id tempus fuerant incognita; deque ipso Liberio postea fusius proposuit, quae in antiquitatis monumentis invenerat: *Notizie istoriche intorno a s. Liberio,* Anconae 1764. in 4. *De praefectis Urbis sive series horum* (usque ad a. DC.) editis ineditisque marmoribus et collatis emendatisque innumeris veterum scriptorum locis exposita et constituta, qua supplentur fasti a Panvinio, Boucherio, Contolerio, Ameloweenio etc. et augentur CXLIII praefectorum nominibus, et plura proferuntur, quae Pagii et Tillemontii errata corrigant, christianas antiquitates illustrent et legum romanarum interpretationi mirifice inserviant; additur diss. de praefectorum

---

[1]) Cf. de utroque opere *nova acta erud. lips.* 1758. p. 577—88., ubi in fine legimus: „Utrumque opusculum ob praestantissimae et uberrimae doctrinae copiam lectu et admiratione est dignissimum, utrumque optaremus iterata editione conjunctim in Germania publicari, utriusque auctoris merita pro eo ac par est suspicimus. Si tamen et nobis dicendae sententiae est locus, breviter sic censemus: quantum in literis exuberat, instruit, erudit Corsinius: tantum praecipit, castigat, admonet et cautionem necessariam exemplo docet Froelichius, cui ob usum et scientiam calentem nemo temere comparatur.“

urbanorum origine, dignitate, imperio, jurisdictione, muneribus et de variis eorum ministris et officialibus [1]), Pisis 1763. in 4. (fr. 2). *Ep. ad cl. v. Paulum M. Paciaudum*, in qua Gotarzis Parthiae regis numus hactenus ineditus explicatur et plura parthicae historiae capita illustrantur [2]), Romae 1757. in 4; *Epistola de burdigalensi Ausonii consulatu*, Pisis 1764. in 4., inserta etiam in *acta erud. lips.* 1774. hac brevi praefatione: „Epistolam bonae frugis plenam tarde ad nos delatam integram lectoribus nostris malumus quam excerptam in manus tradere.“

643. Jeremias a Benettis O. Cap. dioecesis Montis regalis in provincia pedemontana († 1774.), vir omnium disciplinarum genere excultus, auctor est duplicis operis admodum eruditi, imo classici: *Chronologia et critica historiae sacrae et profanae*, ubi de veterum populorum et urbium mensibus, annis, periodis, cyclis et epochis: miscellanea item multa de variarum gentium scripturis, transmigrationibus, sacerdotibus, templis, asylis, diis, ritibus, ludis, magistratibus et legibus, pro apparatu ad lectionem sacrorum librorum, Romae 1766. t. 6 in 4. (fr. 25); *Privilegiorum in persona s. Petri romano pontifici collatorum vindiciae*, ib. 1766. t. 6 in 4. Carolus Clémencet O. S. Ben. congr. S. Mauri. n. a. 1703. in oppido Painblanc dioecesis augustodunensis, vir eruditissimus, sed, quod dolendum, nimium factioni jansenianae [3]) addictus,

---

[1]) Librum a censura injusta vindicat Cajetanus Marinius edita *Difesa per la serie de' Prefetti di Roma* del ch. P. Corsini contro la censura fattale nelle osservazioni sul Giornale Pisano, in cui la detta serie si supplisce anche in assai luoghi e si emenda, Bononiae 1772. in 4.

[2]) Cf. *acta erud. lips.* 1758. p. 433—40.

[3]) Scripsit ipse *Histoire générale de Port-Royal* depuis la réforme de l' abbaye jusqu' à son entière destruction, Amstelodami (Parisiis) 1755—57. t. 10 in 12; *la vérité et l' innocence victorieuses de l' erreur et*

operam suam contulit ad praecipua fere opera literaria suae congregationis. Destinatus est qui ederet Photii bibliothecam et continuaret collectionem a Coustantio tam praeclare coeptam epistolarum romanorum pontificum, sed ab utroque opere destitit, continuavitque *Histoire littéraire de la France*, cujus t. 10. et 11. Parisiis 1756. et 1759. ipsi debemus [1]), et praecipue cum Durand opus a Mauro Dantine (II, 1437.) inchoatum, cui titulus: *L' Art de vérifier les dates* des faits historiques, des chartes, des chroniques et autres anciens monumens depuis la naissance de N. S. par le moyen d' une Table chronologique, où l' on trouve les années de J. Christ et de l' Ère d' Espagne, les Indictions, le Cycle pascal, les Pâques de chaque année, les Cycles solaires et lunaires etc. Avec un Calendrier perpétuel, l' Histoire abrégée des Conciles, des Papes, des Empereurs romains, Grecs, François, Allemands et Turcs; des Rois de France, d' Espagne et d' Angleterre, d' Écosse, de Lombardie, de Sicile, de Jérusalem etc., des Ducs de Bourgogne, de Normandie, de Bretagne; des Comtes de Toulouse, de Champagne et de Blois, Parisiis 1750. in 4. (fr. 30), opus

---

de la calomnie: Lettres à un ami sur la réalité du projet de Bourgfontaine (11, 412.), Coloniae 1758. t. 2 in 12. cum alio opusculo ejusdem argumenti. *Histoire générale des Écrivains de Port-royal*, qui contient la vie, le catalogue des ouvrages composés par les Solitaires qui ont habité ce célèbre désert, pour la défense de l' Église et sa doctrine; spécialement de la Grâce de J. C., de la Prédestination gratuite, de la Morale de l' Évangile, des Règles de la Pénitence, de la Hierarchie etc., avec les Éloges historiques des auteurs, la chronologie de leurs ouvrages, des remarques sur les principaux, le dénombrement des différentes éditions, opus msc. depositum in bibliotheca imperiali parisiensi. Cf. *Biogr. univ.* 9, 13. s.; Tassin 2, 374—83.

[1]) Destinaverat pro t. 12. *Histoire des vies et des écrits de s. Bernard et de Pierre le Vénérable*, quae dein seorsim prodiit Parisiis 1773. in 4.

ut ex titulo apparet, magnae eruditionis et utilitatis [1]); quod tamen ad limam revocavit, in pluribus emendavit, auxit, continuavit atque undequaque perfecit Franciscus Clément, de quo alias. Curavit quoque praestantissimam (atque rarissimam) editionem *operum omnium s. Gregorii nazianzeni*. Eam primum suscepit Jac. de Friche, deinde Franc. Louvard inchoavit, Prudentius Maranus praeparavit, imo jam publice annunciavit a. 1708; demum Clémencet, cooperantibus Patert, Andrea Brion et Dyonisio d'Olive, primum absolvit ediditque volumen a. 1778. In secundi voluminis editione adjutor ei datus est D. de Cosniac, qui lenior animo, at forte ingenio minor, pariter ad errores jansensianos videtur inclinasse. Hinc caute legendi, quando agitur de argumentis, circa quae versantur controversiae cum jansenianis: secure tamen, cum agitur de linguae graecae peritia, de codicum vetustate, auctoritate et varietatibus, de vi et sensu verborum, de versionis proprietate ceterisque ejusmodi, quibus conflatur editionis ejusmodi labor. Sed dum pararet alterum editionis volumen decessit 5. Apr. a. 1778.; illud demum edidit D. A. B. Caillau presbyter soc. misericordiae, Parisiis 1840. in f. (uterque t. m. 60).

644. *Historiam ecclesiasticam* t. 26 in 4. Romae 1771. (fr. 100) narravit Caspar Saccarelli congr. Orat. taurinensis, praefectus bibliothecae vallicellianae, erudite quidem, sed nimis prolixe minusque distincte, cum quaestionibus nimiis lectorem fatiget. Historiam ecclesiasticam in compendium contraxerunt Ignatius Popp S. J. olomucensis, historiae ecclesiasticae professor (n. 28. Jan. 1697., † 20. Oct. 1765.), Olomucii 1755. in 4; Franciscus Morenas avenionensis, quondam Ord. s.

---

[1]) Cf. *Journal des Sav.* 153, 291—313; 155, 385—414; *Tübinger Qtlschr.* 1833. pag. 37. ss.

Francisci (n. 1702., † 1774.), cujus est *Abrégé de l' Histoire ecclésiastique de Fleury* [1]), 1750. t. 10 in 12; Alexius a s. Josepho Gabalowski schol. piar. litosmisliensis († 1775.), Pragae 1755; 1767., qui etiam *controversias* ex quibusdam ss. evangelistarum neonon historiae ecclesiasticae locis universim CXX ab aliis sparsim et copiose pertractatas in summam redegit, ib. 1774.; Philippus Macquer, origine scotus, parlamenti parisienis advocatus (n. 1720., † 27. Jan. 1770.), cujus est *Abrégé chronologique de l' histoire ecclésiastique*, Parisiis 1751. t. 2 in 8; 1757. ed. aucta, epitome jejuna, cujus editiones posteriores janseniani suis erroribus infecerunt et cui Dinouart t. 3. spiritu sectae prorsus refertum adjecit; in linguam germanicam a J. B. Rauscher S. J. versa prodiit Viennae 1788. t. 4 in 8; Ferdinandus Calini S. J. brixianus (n. 1713.), Venetiis t. 4 in 8. Ipsius quoque sunt: *Storia della vita e degli scritti di s. Agostino*, Brixiae 1775—6. t. 7 in 8; *diss. sopra ciò che rimane come detto dalle Sibille* intorno la divina persona di G. Cristo, cercasi se quanto si legge ne' libri Sibillini per riguardo alla divina persona di N. S. G. C. in conto di apocrifo aver si debba, apud Zaccaria *Raccolta di diss. di Storia ecclesiastica* II, 186—231; *diss. sopra il Canone degli Apostoli* che si legge al c. XV. degli atti, ib. IV, 227—64.

645. Joannes Franciscus Baldini congr. Som., n. Brixiae 4. Febr. 1677., philosophiae et theologiae lector, suae

---

[1]) Adversus hanc scripsit Clémencet: *Lettre d' Eusèbe Philalèthe à M. Fr. Morenas* sur son prétendu Abrégé, Leodii (Parisiis) 1753., quae ter prodiit, et Rolland: *Lettres d' un Magistrat à M. Fr. Morenas*, dans lesquelles on examine ce que dit cet auteur dans la continuation de son Abrégé . . . sur ce qui s' est passé en France dans les Tribunaux séculiers au sujet de la Constitution Unigenitus, 1754. in 12. Cf. Feller 3, 499; *Bi. un.* 30, 139.

congregationis (1748.) vicarius generalis († 1765.) illustravit, annotationibus *vitas romanorum pontificum Anastasii bibliothecarii* in ed., quae cura Blanchinii Romae 1735. prodiit; Josephus Piatti venetus composuit *Storia critico-cronologica dei romani pontefici e dei generali e provinciali concilj*, Neapoli 1765—68. v. 13 in 4. (fr. 12), opus indiligens. Teyssier universitatis avenionensis decanus scripsit *Histoire des Souverains Pontifes*, qui ont siégé dans Avignon, Avenione 1774. in 4. (fr. 12.); Petrus Maria Busenello O. Theat. venetus, successor celebris Facciolati in cathedra logicae in academia patavina (1733.), dein ss. canonum interpres (1739.), disseruit *de Joanna papissa*, Patavii 1764. in 8; *de lapsu Marcellini*, ib. 1767; *de summi pontificis eligendi forma* ib. 1758. in 8.; cum additionibus, 1774. in 8; *de anno jubilaei*, ib. 1775. in 8; *de potestate conferendi jubilaeum et poenas superstites remittendi* ib. 1751 in 4; *de rosa aurea* 1759. in 8. ed. altera; *de ecclesiastica jurisdictione*, ib. 1757. in 8; *de postremo conc. vernensis canone*, ib. 1745. in 8.

646. Gradum facientes ad eos, qui *conciliorum acta* collegerunt, de illo jam agemus, qui tota hac epocha omnium fuit celeberrimus deque Ecclesia atque re literaria optime meritus. Joannes Dominicus Mansi[1]) natus est 16. (sec. alios

---

[1]) Alius a Josepho Mansi Orat. s. Philippi Nerii presbytero, qui collegit utilem et ditissimam *bibliothecam moralem praedicabilem*, Romae t. 4; Venetiis 1666. t. 5; 1735. (fr. 45); 1739. t. 4 (fr. 55); Moguntiae 1672. t. 5 in 4; Antverpiae 1701. t. 4 in f., de qua cf. *Mémoires de Trév.* 1718. t. 2. p. 132—8; *Promptuarium sacrum et morale* h. e. discursus exegetici in omnes anni solemnitates et sanctorum occurrentium festa (prius italice Romae 1658. t. 4), Coloniae Agrippinae 1694. t. 4 in 1 v. in 4; *Aerarium evangelicum* h. e. evangeliorum totius anni elucidatio, Coloniae 1740. t. 3 (m. 4), prius italice Romae 1662. t. 2; *verus ecclesiasticus* vocationem suam cognoscendi avidus ll. 4, accessit l. 5. continens ss. missae expositionem historico-moralem, Ratisbonae 1732.

17.) Febr. 1692. Lucae parentibus genere et nobilitate illustribus. Puero jam inerant memoriae vis prope singularis ardorque addiscendi mirus, necnon magna morum suavitas, ingenuitas et pietatis indoles egregia. Licet natu major sexto decimo aetatis anno congregationis, quam clericorum regularium Matris Dei nominant, ineundae consilium coepit atque venia impetrata perfecit (1708.). Dum studiis operam daret, scriptoribus in primis historiae ecclesiasticae perlegendis, antiquitatisque monumentis perlustrandis diligentissime incubuit, satagens ut omnia quae antiquitatem illustrarent conquireret, et emendationes aut factorum aut temporum acriter introspiceret, ac recto criticae artis usu de genuinis, de suppositis, de incertis prudenter cognoscere assuesceret. Studiorum curriculo de more absoluto mox philosophiae, deinde theologiae morali tradendae applicitus fuit, qua in cathedra successor fuit celebris Roncagliae. Hujus magisterii primus fructus fuit: *Tractatus de casibus et excommunicationibus episcopis reservatis* confectus ad normam tabellae lucanae, Lucae 1724. 1739. (fr. 4), quem librum tamen acriter impugnarunt Concina (II, 1462.) et Mamachius, quasi laxioribus sententiis faveret. Adeo autem sua doctrina se probavit Fabio Coloredo archiepiscopo lucensi, ut is Mansium in curandis rebus sacris, in instituendis animarum rectoribus, in tota administranda dioecesi non adjutorem, sed quasi ducem habuerit. Interim Calmeti *glossarium biblicum* gallice editum latine vertit, et a pluribus quae irrepserant mendis purgavit, Lucae 1725., cum ejusdem supplemento 1731. Pari deinde studio et celeritate (quam ut adhiberet, aliena etiam opera usus nonnunquam est) ejusdem auctoris *prolegomena et dissertationes* in sin-

---

(fr. 2), prius italice Romae 1673., de quo cf. *Journal des Sav.* 43, 34—38.

gulos s. Scripturae libros itemque *commentarium* in universam s. Scripturam latine vertit atque edidit Lucae 1729—38. Insuper recudit Joannis Burch. Menkenii *de charlataneria eruditorum declamationes* duas cum notis (suis tumultuariis, ut eas vocat, et) variorum, Lucae 1726., quas eruditi cum plausu exceperunt; Ludovici Thomassini opus *de veteri et nova Ecclesiae disciplina* opportunis animadversionibus illustratum cum auctoris elogio, Lucae 1728. t. 3, quae editio saepius Venetiis fuit repetita. Sed jam grandius opus aggressus est, novam scil. adornavit *ecclesiasticorum annalium Baronii* editionem una cum critice historico-chronologica Antonii Pagii singulis Baronii paginis adjecta ac eorundem annalium continuatione studio Odorici Raynaldi (II, 157.), Lucae 1738—59. t. 38 in f. Notas adjecit eruditione plenas et animadversionibus utilibus refertas (quibus praesertim Raynaldi annales emendavit et perfecit), novis et adhuc incognitis conciliis (c. 60) suo loco interpositis, adnotationesque Dominici Giorgi (II, 1414.), quae fastos consulares ab anno urbis conditae usque ad a. Christi 567. illustrant. Apparatum ad annales confecit ex plurium auctorum simul congestis opusculis, cui longam eruditamque praefationem praescripsit appendicemque subjecit, ut lumen aliquod ad obscuriorem chronologiam sec. IV. Ecclesiae illustrandum afferret. Dum huic operi insudaret, incidit in vetustissimum codicem tabularii canonicorum veronensium, cui innixus concilii sardicensis epocham triennio citius (a. 344.), quam vulgo putabatur, statuendam esse sensuit in op.: *De epochis conciliorum sardicensis et sirmiensium* ceterorumque in causa arianorum: qua occasione rerum potissimarum s. Athanasii chronologia restituitur [1]), ib.

---

[1]) Cf. *acta erud. lips.* 1748. pag. 329—36; *Storia letter. d' Italia* 1, 173.

1746. Acrius quam par erat Mansii opinionem impugnat Mamachius O. Pr. in romano literatorum diario. Quare ille pro sua de anno habiti sardicensis concilii sententia ad Mamachium *assertionem alteram* scripsit, ib. 1749. in 8., cui Mamachius respondit: *De ratione temporum athanasianorum* deque aliquot synodis IV. sec. celebratis epist. quatuor, Romae 1748. Venetiis eo tempore *conciliorum collectio* cura Coleti (de quo mox) imprimebatur; Mansius plurima concilia in antiquis codicibus necnon epistolas et decreta rom. pontificum hactenus inedita repererat, adeo ut sex tomos replere potuerit: quae prodierunt tamquam *supplementum* illius collectionis, in quo additamenta, variantes lectiones, emendationes ad concilia ac decreta permulta exhibentur: omnia ex editis et msc. codd. undique quaesitis graecis latinis collecta et digesta, additisque praefationibus, notis, dissertationibus historicis, criticis, chronologicis, dogmaticis illustrata [1]), Lucae 1748—52. t. 6 in f. Novam curavit editionem *historiae ecclesiasticae* Nat. Alexandri (II, 1082.) cum animadversionibus Roncagliae (hujus que vita t. 3.), quibus novas easque selectas adjecit notas adversus Basnagium, Lucae 1749. t. 9 in f.; Bingii ad Rhenum 1785. t. 18 in 4., cum supplemento 1790. t. 2 in 4 (omnes simul 45 fr.); Venetiis 1759; post aliquot annos *historiae ecclesiasticae* Gravesonii (11, 1089.), quam luculentissimis additionibus perpetuisque annotationibus illustravit et continuatione usque a. 1760. locupletavit, Venetiis 1762. Typis iterum dedit Joannis Alberti Fabricii lipsiensis theologiae inter suos doctoris et professoris publici *bibliothecam latinam mediae et infimae aetatis* cum supplemento Christiani Schoettgenii e msc. editisque codd. correctam (circa mille in locis),

---

[1]) Cf. *acta erud. lips.* 1750. p. 241—51; *Storia Letter.* 1, 22; 2, 5—10; 3, 27—31; 5, 370—3.

illustratam et auctam; accedunt in fine vetera plura monumenta tum a Fabricio olim tradita, tum hic primo adjecta, Patavii 1754. t. 6 in 4; Florentiae 1858. t. 6 in v. 3 in 8. (fr. 25); Stephani Baluzii tutelensis (II, 777.) *miscellanea* novo ordine digesta et non paucis ineditis monumentis opportunisque animadversionibus aucta, Lucae 1761. t. 4 in f.; *theologiam moralem* Pauli Laymann (I, 678.) in epitomen redactam et nunc primum pluribus in locis expolitam, castigatam, auctam et frequentibus luculentisque animadversionibus illustratam; accedunt suis locis accommodatae egregiae omnes regulae in praxi observandae ex theologia morali R. P. Constantini Roncaglia, Patavii 1760. t. 2 in 1 v. in f. (fr. 5); A. Reiffenstuel (II, 850.) *theologiam moralem* brevi simulque clara methodo comprehensam cum novissimis accessionibus PP. Kresslingeri et Kicki, Mutinae 1758; accedunt supplementa nunc primum edita, bullae scil. selectae Benedicti XIV. et epitome doctrinae moralis et canonicae, quam composuerat strictim et apto ordine ex operibus ejusdem sapientissimi pontificis. Quae postea *epitome* non paucis illorum operibus, qui de morum disciplina antea scripserant aut scripserunt postea, illustrandis in recentioribus editionibus appendicis instar adjecta fuit; seorsim prodiit Venetiis 1769. Sed omnia haec, licet ingentia molimina, laboriosissimo et infatigabili nostro editori non suffecerunt. Praecipua ejus consilia et maximi conatus alio prorsus spectabant. Novam conciliorum collectionem meditabatur, ad quam parandam longa et difficilia itinera ingredi minime dubitavit, ut bibliothecas nobilissimas praesens perlustraret, et quae ad rem pertinerent inedita aut varias cod. lectiones recognosceret atque recenseret. Accessit casinense monasterium, petiit Vindobonam, Romam iterato se contulit (1756.). Nullus eum deterruit labor, difficultas nulla retardavit aut impedivit, quominus constanter

atque enixe in incoepto perseveraret et acutius omnia inspiceret, nec quidquam negligeret, quo in suo genere perfectum absolutumque reddi opus posset. Prodiit Florentiae 1759. t. 1. inscriptus: *SS. conciliorum nova et amplissima collectio*, in qua praeter ea, quae Ph. Labbeus et G. Cossartius S. J. et novissime Nicolaus Coleti in lucem edidere, ea omnia insuper suis in locis optime disposita exhibentur; editio novissima a P. Mansio potissimum favorem etiam et opem praestante em. card. D. Passioneo aliisque eruditissimis viris manus auxiliatrices ferentibus curata, novorum conciliorum novorumque decretorum additionibus locupletata ad msc. codd. vaticanos, lucenses aliosque recensita et perfecta. Accedunt etiam notae et diss. quam plurimae, quae in ceteris editionibus desiderantur. Apparatus instar praemisit Salmonis opus *de methodo studendi conciliis* latine versum notis additionibusque auctum. Tomum primum secuti sunt vivente Mansio alii 14, post ejus mortem 16, omnes simul 31 (t. 30. est rarus, rarissimus 31.); sed dolendum quod non fuerit haec collectio, quae omnium est ditissima, absoluta, nam non pertingit nisi ad medium sec. XV., neque satis diligenter a mendis est emundata, desunt quoque indices. Inter hos labores nulli eorum, qui eum frequentes adibant, denegabat aditum, confessiones in templo excipiebat, catecheses et conciones ad populum persaepe habebat. Defuncto archiepiscopo lucensi senatus ipsum in archiepiscopum elegit, quam electionem Clemens XIII. probavit (1765.). Ut pro pastoralis officii onere tempori et necessitati serviret, a scriptione et studiis ipsum cessare oportuit; subcisivas tamen aliquoties, cum licuit, horas conciliorum collectioni raptim impertivit. Laboribus demum exhaustus decessit 27. Sept. 1769. Ingens sui desiderium cunctis reliquit: comis enim semper erga omnes fuit omnisque officii diligentissimus, victu parcus, cultu modestus, vultu hilaris, ingenuis moribus, a qua[illegible] vel minima

ambitione alienus, erga pauperes liberalis; de omni hominum ordine, de omni sacrarum praecipue disciplinarum genere optime meritus. Praecipua ejusdem opera [1]) jam laudavimus, quibus haec alia addantur: *Diario sacro antico e moderno delle chiese di Lucca* composto gia da un Religioso della Congr. della Madre di Dio (Gabriel Grammatica), riveduto ed accresciuto [2]), Lucae 1753. in 8; Pii II. P. M. olim Aeneae Silvii Piccolomini senensis *orationes politicae et ecclesiasticae* (18) ex msc. codd. fere omnes nunc primum eruit; reliquas hinc inde dispersas collegit et ad msc. codd. recensuit, argumentis, adnotationibus et praefatione exornavit, atque appendice aliarum Pii II. lucubrationum ineditarum auxit [3]), 1755. t. 2 in 4; *Memorie della gran contessa Matilda* restituita alla Patria lucchese da Franc. M. Fiorentini, seconda ed. illustrata con note critiche e con l'aggiunta di molti documenti appertenenti a Matilda ed alla di lei casa, Lucae 1756. in 4; *de insigni codice Caroli M. aetate scripto* et in bibliotheca majoris ecclesiae lucensis servato commentarius, inter opuscula P. Calogerà t. 45. p. 73—222. Apposuit quoque animadversiones nonnullas *Dictionario encylopedico gallico* Lucae recuso ad ea loca, in quibus dogma catholicum declarandum aut ab erroris suspicione vindicandum esse, videri

---

[1]) Cf. plura de ejus vita et operibus in commentario praefixo t. XIX. *collectionis concil.*, cujus epitomen exhibet *nova bibliotheca ecclesiastica friburgensis* 1, 62—84; Fabronium, *vitae italorum* 19, 174—213: Sarteschi, *de scriptoribus congr. cleric. reg. Matris Dei.*

[2]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 8, 430. Prodierat hoc opusculum jam a. 1734. et 1736., cui editioni adjecit Mansi *Dissertazione* in difesa del primato nella Cristianità di Toscana della Chiesa di Lucca. In ipso l. plura afferuntur ex antiquioribus monumentis deprompta, quae peculiares liturgias ecclesiae lucensis exprimunt et episcoporum chronologiam illustrant.

[3]) Cf. ibid. 13, 291—3.

poterat: quas tamen persequi desiit, cum non satis probari omnibus, praesertim Clementi XIII., suam operam intelligeret.

647. Dominico Mansi addimus Nicolaum Coleti presbyterum venetum (n. 1680., † 1765.), qui cum fratre Sebastiano [1]) curavit novam editionem *Italiae sacrae* Ferdinandi Ughelli (II, 176.) emendatam, auctam et continuatam [2]), Venetiis 1717—33. t. 10 in f.; et *Sacrosancta concilia* (usque ad a. 1727.) ad regiam ed. exacta, quae olim quarta parte prodiit auctior studio Ph. Labbei et G. Cossartii, nunc vero integre insertis St. Baluzii et J. Harduini additamentis, plurimis praeterea undique conquisitis monumentis, notis insuper ac observationibus, firmiori fundamento conciliorum epochas praecipue fulcientibus, longe locupletior et emendatior, ib. 1728—33. t. 21 in f., quibus accedunt t. 22. *apparatus primus* 1733. et t. 23. *apparatus secundus* 1738. ex collectione labbeana nonnihil auctus [3]). Complexus est Coletus hac collectione quidquid boni et utilis in praecedentibus collectionibus repererat, omnium priorum editorum notas, animadversiones, dissertationes, illustrationes etc., ut ditissimum conciliorum thesaurum exhiberet, sed mox Mansi, ut vidimus, supplementum t. 6 addere potuit (quocum 1000 fr.). *Monimenta ecclesiae venetae s. Moysis* ex ejus tabulario deprompta,

---

[1]) Sebastianus cum Albrizzi opus utilissimum quoque typis impressit inscriptum: *Thesaurus ecclesiasticus antiquitatis et sacrae et profanae eruditionis*, in quo diss., tractatus, diatribae praeliminares aliaque praestantia monumenta, quae a J. Bollando ceterisque S. J. hagiologis antverpiensibus in omnibus fere de actis ss. voluminibus conscripta sparsim occurrunt, nunc primum conjunctim edita exhibentur, Venetiis 1751. in f. de quo cf. *Storia Letter. d' Italia* 3, 353—73.

[2]) Cf. *acta erud. lips.* 1719. p. 137—9. Ea tamen non satis est expurgata a mendis typographicis.

[3]) Cf. *acta erud lips.* 1729. p. 49—58; 1731. p. 201—8; 1732. p. 193—205; 1733. p. 529—38; 1734. p. 293—308; 1735. p. 346—9.

ib, 1758. in 4. Auxit quoque *cremonensium episcoporum seriem* ab Ughellio primum contextam, quam deinde Zaccaria restituit, emendavit pluribusque ineditis documentis locupletavit, adjecta diss. de Cremonae origine, amplitudine, veteribus aedificiis, caede, instauratione deque catholicae fidei et episcopalis sedis apud cremonenses principiis; menologium quoque SS., quorum reliquiae in cremonensi patrum S. J. ecclesia asservantur, annotationibus illustratum ac tandem triplex calendarium cremonensis ecclesiae ex totidem msc. codd. erutum et animadversionibus explicatum [1], Mediolani 1749. in 4. Hermannum Scholl S. J. confluentinum (n. 1706., † 1768.) collectionem conciliorum Germaniae a Schannat coeptam et ab Hartzheim continuatam tribus tomis 6—8. Coloniae 1764—1769. auxisse jam diximus II, 1387.

648. De *historia ecclesiastica* integrarum *nationum* vel *regionum* viri plures iique subinde eruditissimi meruerunt. Marcus Hansiz S. J. carinthius n. 23. Apr. 1683., postquam per triennium (1713—17.) philosophiam Graecii docuit, totum se studio historiae, qua maxime delectabatur, impendit; variasque propterea lustravit bibliothecas et archivia non solum Viennae sed et per Austriae provincias. Italia sacra Ughelii a Coleto iterum edita occasionem dedit, ut Hansizius, impulsu praesertim Joan. Benedicti Gentilloti, bibliothecae caesareae praefecti, consilium ceperit componendae Germaniae sacrae, cujus scopus esset, ut ipse in praefatione t. 1. testatur, „laudare Deum et sanctos, viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua, quibus posteri salutem ferimus acceptam; efferre in lucem praeclara pontificum exempla, religionis initia, progressum, casus, hostes, defensores; suscitare memoriam fundatorum, aliorumque virorum misericordiae, quorum pietates

[1] Cf. *acta erud. lips.* 1752. p. 448—55. *Storia letter. d' Italia* 1, 158—63.

non defuerunt etc." Prodiit opus inscriptum: *Germaniae sacrae* t. 1. metropolis lauriacensis cum episcopatu pataviensi chronologice proposita, Augustae Vind. 1727. in f.; t. 2. archiepiscopatus salisburgensis chronologice propositus [1]), ib. 1729., opus eruditum et accuratum, laudanda ingenii sagacitate et crisi conscriptum. Interim Romam profectus est, ut ibidem archivia scrutaretur, quo in itinere maximos illos omnis eruditionis ecclesiasticae viros Muratorium et Maffejum invisit. In patriam redux (1731.) sollicite tomo tertio de episcopatu ratisbonensi componendo institit innumeraque monumenta collegit, quae plura collectaneorum tomos (13) implent (qui in bibliotheca caesarea asservantur), sed nonnisi illius perfecit *prodromum* seu informationem summariam de sede antiqua ratisbonensi innovantem omnia necnon salisburgensem et frisingensem plenius illustrantem, Viennae Austriae, 1755. in f. (m. 70). Adversus ejus sententiam de fratribus Ruperto et Trutperto deque aetate episcopatus salisburgensis (toto seculo recentiore quam plures tuebantur), scripsit celeber Bern. Pez epistolam, in qua *acta s. Trutperti M.* publici juris facit illamque refellere nititur (cf. II, 1052.); cui opposuit Hansiz modestissimam *responsionem super vita s. Trutperti M.* in Brisgavia ex cod. Zwifaltensi productam [2]), ib. 1731. in 4. Neque haec controversia literaria vel minimum turbavit ami-

---

[1]) *Acta erud. lips.* 1729. p. 193—8., ubi inter alia legimus: „Historia, quam recensuimus, laureacensis lectores satis superque docebit, labores Hansizii doctos non modo, sed assiduos quoque esse atque elegantes. Res laureacensium, temporum injuria pene deletas, ab oblivione vindicat, chronologiam frequenter emendat; Bruschii Hundiique rationes saepius sub examen vocat et candide satis notat" etc.

[2]) Prodierunt in Westenrieder, *Beiträge zur vaterländischen Historie, Geographie, Statistik* etc. Monachii 1785—1806. t. 2. p. 30—50. aliae *tres. ep.* Hansizii antea ineditae de eodem argumento.

citiam inter doctissimus hos viros. Diuturniorem controversiam excitavit ejus de episcopatus ratisbonensis origine et aetate sententia cum sodalibus monasterii ad s. Emmeranum, cujus occasione tria adhuc edidit scripta, inter quae etiam *illustrationem apologeticam* prodromi episcopatus ratisbonensis, ib. 1735. in 4. (cf. II, 1405.). Verum per aetatem non amplius licuit Hansizio opus semel coeptum ulterius prosequi, neque sodalibus appropinquante jam ea tempestate, quae societati Jesu excidium attulit. Episcopatum tamen neostadiensem a se elaboratum cessit doctissimis patribus benedictinis s. Blasii, qui saltem ex parte opus ab ipso coeptum continuarunt; de qua continuatione alias. Decessit [1]) optimus vir 5. Sept. 1766. a. aetatis 84.

649. Franciscus Rzepnicki S. J. polonus (n. 10. Sept. 1710., † 1780.), archivorum praefectus, auctor est operis admodum accurati: *Vitae praesulum Poloniae et magni Ducatus Lithuaniae*, res praecipue illorum temporibus gestae ad a. 1760., origo ecclesiarum cathedralium 4 ll. comprehensae, Posnaniae 1763. t. 3 in 8. Daniel Farlati S. J., n. 1690. in oppido St. Daniel in Foro Julio (Friaul), Romae s. theologiae operam dedit, qua absoluta socius adjunctus est Philippo Riceputi foroliviensi, qui consilium ceperat conscribendae historiae ecclesiasticae illyricae jamque prospectum ediderat Illyrici sacri Patavii 1720. Postquam per 20 annos immensam supellectilem literariam (300 vol. msc. comprehensam) collegerant, decessit Riceputi a. 1742., totusque labor recidit in Farlati, qui socium operis adhibuit sodalem Jacobum Coleti. Prodiit demum opus inscriptum: *Illyrici sacri* t. 1. ecclesia

[1]) Cf. plura de ejus vita et libris editis ineditisque in Commentario accurato Henrici Hermann, qui exstat in *Neue theol. Zeitschrift* ed. Pletz, Viennae 1734. t. 1. pag. 13—33. et 161—182.

salonitana ab ejus exordio usque ad sec. IV. aerae christianae, complectitur autem prolegomena historica, geographica, chronologica ad historiam Illyrici sacri atque ecclesiae salonitanae, Venetiis 1751. in f.; t. 2. ecclesia salonitana a IV. sec. aerae christianae usque ad excidium Salonae; accessere vita Diocletiani imp., acta SS. ex ejus genere et marmora salonitana (a Fr. A. Zaccaria in ordinem digesta ac brevibus observationibus illustrata), ib. 1752; t. 3. ecclesia spalatensis olim salonitana, ib. 1765; t. 4. ecclesiae suffraganeae metropolis spalatensis, ib. 1769; t. 5. ecclesia jadertina cum suffraganeis [1]), ib. 1775. Dum editionem hujus t. curaret decessit Farlati 25. Apr. 1773. a. aetatis 84; prodiit cura Coleti socii laborum, cujus diligentiae debemus reliquos tres tomos: t. 6. ecclesia ragusina cum suffraganeis et ecclesia rhiziniensis et catharensis, ib. 1800; t. 7. ecclesia diocletiana, antibarensis, dyrrhachiensis et sirmiensis cum earum suffraganeis, ib. 1817. et 8. ecclesia scopiensis, sardicensis, marcianopolitana, achridensis et ternobensis cum earum suffraganeis (qui est solius Coleti) cum appendice de responsis Nicolai I. ad consulta bulgarorum et de Simeone rege Bulgariae et martyrologium illyricum, ib. 1819., opus laboriosissimum, exquisitae eruditionis [2]), rarum admodum et carum (400 m.). Aliud ejusdem

---

[1]) Huic tomo praemissa est Farlati *vita* auctore Coleto.

[2]) De eo ita censent *acta erud. lips.* 1759, 593: „Magni opus ingenii, multi laboris, copiosae doctrinae, plurimi in historia ecclesiastica usus nostris lectoribus indicamus ... Toto quidem in opere elucet amabilis quaedam modestia, sibi plerumque diffidens, multa lectorum arbitrio relinquens, non plus novis ut opinionibus concedatur postulans, quam rationes et conjecturae, quibus res quaeque suffulciatur, mereantur, saepissime suam assensionem cohibens et rem relinquens in medio. Est denique scribendi genus satis elegans et quod veterum auctorum diligentem lectionem redolet;" et 635: „Haec de l. Farlati labore, quem eximium et

opusculum (posthumum) est: *Artis criticae inscitia antiquitati objecta* l. singularis, ib. 1777. in 4. adversus artis criticae principia statuta a Baillet, Dupin etc., quorum errores plures patefacit Farlati.

650. Non minus eruditus, laboriosus et accuratus fuit Flaminius Cornelius (Cornaro, Corner), senator venetus (n. 4. Febr. 1693., † 27. Dec. 1778.), vir pius, comis, inexhaustae beneficentiae erga pauperes, cujus exstant opera plane pretiosa: *Ecclesiae venetae et torcellanae antiquitates monumentis nunc etiam primum editis illustratae* et in decades distributae cum supplementis et indicibus [1]), pp. 18 in v. 9, Venetiis 1749. in 4. opus rarissimum (m. 80.); quod in compendium contraxit et italice edidit, Patavii 1748. in 4; *Creta sacra* seu de episcopis utriusque ritus graeci et latini in insula Cretae; accedit series praesidum venetorum illustrata, Venetiis 1755. t. 2 in 4. (m. 24.), opus rarum [2]); *hagiologium italicum,* Bassani 1773. t. 2 in 4. Propter insignem Cornelii eruditionem et de Ecclesia praesertin patria merita clerus venetus numum ejus honori cudit et Benedictus XIV. ipsum prolixa epistola honoravit, quae prodiit [3]) Romae 1753. in 4. *Opuscula quatuor* quibus illustrantur gesta b. Franc. Quirini, patriarchae gradensis, Venetiis 1758. in 4; ad A. L.

---

praeclarum totum fere per opus elucere, intelleximus. Nihil hic fortasse aliud quam nimiam copiam reprehendas.“ Cf. *Storia Letter. d' Italia* 4, 107—16; 8, 405—18; *Bi. un.* 63, 543.

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 1, 163—67; 2, 259—65; 3, 450—6; 4, 123—6; 5, 651—60; 6, 584—86; 7, 553—7; 8, 428—30; 9, 436—43; 10, 562—66; 12, 426—8; 13, 386—8.

[2]) Cf. *Storia Letter. d' Ital.* 13, 367—71.

[3]) De qua cf. *acta erud. lips.* 1757. p. 97—100. Plura de ipso cf. in Ans. Costadoni *Memorie della vita di Fl. Cornaro,* Bassani 1780. in 8; *Biogr. univ.* 9, 604.

Muratorii rerum italicarum scriptores t. 8. *appendix*, Venetiis 1758. in 4; *Catharus Dalmatiae civitas* in ecclesiastico et civili statu documentis illustrata: accedit episcoporum methonensium et coronensium series epurgata, Patavii 1759. in 4. Ildephonso a s. Aloysio O. Carm. Excalc. debemus *Etruriam sacram* triplici monumentorum codice canonico, liturgico, diplomatico illustratam et per singulas dioeceses distributam, Florentiae 1772. t. 2 in 1 v. in f., opus valde rarum (m. 50), cujus alii tomi non prodierunt. Sed jam ante ipsum Joannes Lami plura collegit ad illustrandam Etruriam sacram in op. *Sacrae ecclesiae florentinae monumenta*, quibus notitiae innumerae ad omnigenam Etruriae aliarumque regionum historiam spectantes continentur, Florentiae 1758. t. 3 in f. (fr. 35). Natus est Lamius 9. Febr. 1697. in oppido, cui nomen Sancta Crux haud multum distans a Florentia. Studio mathesis, historiae, literarum graecarum et juris in primis, se dedit, nec mediocrem sibi comparavit eruditionem. Aliquamdiu judicis munere perfunctus est, sed mox ad mansuetiores musas rediit. In apathistarum, ut dici solebat, academia de multis variisque argumentis disserebat. Cum Joanne Luca Pallavicino, cujus bibliothecae praefuit, Germaniam peragravit, ex quo itinere magnam percepit utilitatem sive bibliothecas, sive musea sive doctos viros invisens: praesertim ex bibliotheca vindobonensi plura in rem suam seposuit. Postea in Galliam solus secessit, pecuniae vero defectu in Italiam remeare cogitavit: sed nimio desiderio aestuans novas visendi terras nomen militiae in cohorte itala, quae in Belgio degebat, dedit (1729.). Captus Lutetiae pulchritudine et abundantia rerum, quae ad disciplinarum artiumque cultum conducunt, per Etruriae legatum solutionem a militiae sacramento impetravit, totumque se dedit studio rei numismaticae, diplomaticae et chronologicae. Postquam biennium ibidem commoratus fuerat, Bataviam invisit et ad suos remeavit

ineunte vere a. 1732. Vinc. Maria Riccardius senator eum praefecit suae bibliothecae, curavitque ut muneri praeesset docendae ecclesiasticae historiae in lyceo florentino. Interim adversus Joannem Clericum disseruit *de recta patrum nicaenorum fide*, Venetiis 1730; Florentiae 1770. ed. auctior et emendatior, quam dissertationem post aliquot annos secuti sunt *de recta christianorum in eo quod mysterium divinae Trinitatis attinet sententia* ll. 6, Florentiae 1733. in 4. (fr. 2), quo in opere obscuro et indigesto (secundum Zaccaria in annot. ad Petavium de Trinit. l. 1. c. 1. n. 3.) inquirit, quam de Trinitate notitiam habuerint hebraei, quid ab iis hauserint aegyptii et chaldaei aliique orientis populi; unde Plato didicerit quae de Deo, de Verbo, imo et Trinitate secundum plures effatus est; qua in re ab eo veteres christiani dissenserint, ac demum quid hi divinitus instructi constanter retinuerint nobisque retinendum docuerint [1]). Offendit quosdam inscriptio l. 5. c. 10. de Joannis evangelistae rusticitate et imperitia. Quibus ut responderet opus vulgavit a. 1738. inscriptum *de eruditione apostolorum* l. singularis, quo totum id complexus est, quod conducere posse videbatur ad probandum apostolos fuisse imperitos omnisque rei literariae rudes ignarosque, non eos modo, sed eorum sectatores. Qua occasione judicat de stilo scriptorum N. T. deque codicibus, qui Florentiae exstant [2]). Plures hoc opus sunt aggressi, ita anonymus quidam sex editis literis et Alamannus Antonius Pecchioli in tractatu *peregrinarum recentiumque quaestionum* occasione accepta a singulari l. de eruditione apostolorum et a commentario de recta christianorum in eo quod mysterium

---

[1]) Cf. de hoc opere *acta erud. lips.* 1739. pag. 400—6.

[2]) Cf. de hoc opere *Bibliothèque raisonnée* 22, 243—78; *acta erud. lips.* 1740. p. 110—3.

div. Trinitatis attinet sententia, Venetiis 1748. in 8. Illis respondit Lamius *binis ep.* a. 1742., huic occurrit acrius quam par est *Esame di alcune asserzioni* del S. Ant. Alamanno, quod prius prodiit in *Novellis florentinis*, dein in unum l. collectum [1]), Florentiae 1749. in 12; neque enim molliter solet Lamius suos adversarios tractare, ut liquet ex cap. ult. op. de eruditione apostolorum, quod inscribit: De meorum calumniatorum rusticitate et imperitia. Ut vero omnibus responderet novam curavit editionem inscriptam: *De eruditione apostolorum* l. singularis, in quo multa, quae ad primitivorum christianorum literas, doctrinas, scripta, placita, studia, conditionem, censum, mores et ritus attinent, exponuntur et illustrantur; critice sacra juvatur et promovetur; 1. b. Pauli Ap. ad Corinthios ep. passim edisseritur, plura proferuntur inedita, atque diss. quaedam interseruntur, ut de re vestiaria christiani hominis primitivi; de artibus, opificiis et ministeriis veterum christianorum; de nobilitate, dignitatibus, muneribus et honoribus primitivorum christianorum, de doctrina et eruditione eorundem; descriptione ipsorum, de codicibus mss. N. F., qui in bibliothecis florentinis asservantur, Florentiae 1766. in 4. (fr. 12). Ex eo tempore, quo Florentiam remigraverat Lamius, consilium coepit in lucem edendi multa, quae latebant in bibliothecis, antiquitatis monumenta, ex quo fructus uberes, qui rei diplomaticae operam dabant, laturos sperabat. Inscripsit collectionem *Deliciae eruditorum* seu veterum ἀνεκδότων opusculorum collectanea [2]), cujus t. 1. Michaelis Glycae graeci

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 1, 41—3. Etiam Gottlieb Camentz edidit *de dono linguarum et eloquentiae* cum primis Ecclesiae doctoribus communicato, in primis contra J. Lamium commentationem, Friderico-stadii in 4., de qua cf. *acta erud. lips.* 1758. p. 648—50.

[2]) Cf. *acta erud. lips.* 1742. p. 511—15; *Storia Letter. d' Italia* 10, 345—47; 12, 470—82.

schismatici epistolas quasdam complectens prodiit Florentiae 1736. Praebuit et hic tomulus acri concertationi occasionem, nemini enim impune Lamium carpere licebat. Secuta sunt illum usque ad a. 1769. volumina alia 17, proinde simul 18 in 8. Multa utilia et ad eruditionem spectantia in ea collectione reperiuntur, ut historiae pontificum, Nicetae heracleensis in ep. 1. ad corinthios enarrationis p. 1; catalogus graecus codd. msc. etc.. Ut liberius posset sua defendere, nova in medium afferre, aemulos et adversarios vexare, quod copiose et acriter faciebat, hominum ingeniosorum studia ad communes utilitates excitare etc., condidit *Novelle Letterarie*, ib. ab a. 1740 - 70. t. 30, quo in opere socios laboris habuit Jo. Pamphilum Gentilium, Ant. Franc. Gorium, Joan. Targionium et Barth. Biamuccium, qui tamen, cum vidissent rem esse periculi plenam, post triennium recesserunt. Immortuus est 6. Febr. 1770. magno operi, quod mente conceperat et ad historiam spectabat omnium Orientis ecclesiarum, initio ducto ab iis temporibus, quae post concilium florentinum consecuta sunt. Egenos supremis tabulis heredes ex asse instituit bonis omnibus. Vir certe erat eruditus, laboriosus, cui cordi erat promovere literas, excitare juniorum ingenia eosque etiam consilio et opera juvare, sed acerbioris animi: unde turbis literariis haud laudandis praebuit occasionem. Alia ejusdem opera sunt [1]): *Lezioni* (18) *d' Antichità toscane* t. 2, Florentiae 1766., quae ad antiquitates etruscas referuntur, ex quibus quatuor complectuntur errores Paterinorum de catholica religione male sapientium, remedia ad eos sanandos vel coercendos adhibita, factiones inde ortas etc.; *Atti del Martirio di*

---

[1]) Plura praetermittimus quae ad nos non spectant. Cf. de ipsius vita atque operibus Fabronium 16, 271—328. et Franc. Fontanini n *commentario* de ejus vita edito. Florentiae 1789. in 4.

s. Genesio romano nell' Originale latino e col volgarizzamento allato, illustrati con note ed osservazioni [1]), ib. 1751. in 8. Curavit etiam novam admodum eruditam editionem operum Meursii [2]) t. 12 in f., Florentiae 1741—63. *Memorabilia italorum eruditione praestantium* (53), quibus vertens seculum gloriatur, ib. 1742—8. vol. 2 in t. 3; *chronologia virorum* eruditione praestantium a mundi ortu usque ad sec. christianum XVI. deducta, Jo. Lamii juvenilis et itineraria lucubratio, opus posthumum, ib. 1770. in 8; *catalogus codicum* msc., qui in bibliotheca riccardiana Florentiae servantur. Liburnii 1756. in f. Reliqua quoque sunt 40 vol. epistolarum, quas scripserat et acceperat a viris eruditis.

651. Carolus Trigan, Sorbonae doctor (n. 20. Aug. 1694., † 12. Febr. 1764.) zelum pascendis ovibus sibi commissis, patriae illustrandae studia sua consecravit, quibus in primis debemus *Histoire ecclésiastique de la province de Normandie,* Cadomi 1756—61. t. 4 in 4., usque ad a. 1204., opus eruditum, stilo quidem minus amoeno sed sagaci judicio conscriptum. Demum mentione dignissimus est Henricus Florez O. S. Aug., in sacra doctrina, historia, re antiquaria, arte critica celebratissimus. Natus is est in dioecesi burgensi ex nobilibus parentibus a. 1702. (secundum Feller Vallisoleti 14. Febr. 1701.). Adolescens optima indole atque raro ingenio praeditus, cum quadam die coenobitarum choro interesset atque illa Completorii verba (Ps. 4, 3.) audisset: *Filii hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem et quaeritis mendacium?* statim interiori Dei voce ad monasticam vitam amplectendam vocatum se sensit: cui vocationi reluctantibus licet parentibus constanter paruit (1718.).

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Ital.* 3, 418—20.

[2]) Cf. *Storia Letter. d' Ital.*, 7, 558—71.

Salmanticae theologiae operam dedit tanto profectu, ut inter 40 condiscipulos parem non habuerit. Fuit regalis complutensis collegii rector, ejusdem universitatis theologiae doctor (1729.) atque professor, censor necnon visitator bibliothecarum ex parte s. inquisitionis, atque apud sodales provinciae praepositus. Humilitatis studio episcopalem dignitatem recusavit. Decessit piissimus vir 5. Maji 1773. Praecipuum ejusdem opus est: *España sagrada.* Theatro geográfico-histórico de la iglesia de España. Origen, divisiones y terminos de todas sus provincias. Antigüedad, traslaciones y estado antiguo y presente de sus sillas en todos los dominios de España y Portugal, Madriti 1747. t. 29 in 4; quorum priores undecim iterum prodierunt 1754—75. in 4. T. 1. continet clavem geographicam et geographiam ecclesiasticam patriarchatuum cum origine dignitatum pontificiarum contractam ad ecclesiam hispanam, divisiones item provinciarum, quae olim in Hispania locum habuerunt. T. 2. chronologiae est destinatus [1]); 3. occupatur in ipsis originibus Ecclesiae et praedicatione apostolorum, in constituendis sedibus episcopalibus et provinciis. In t. 4. incipit agere de singulis provinciis [2]). Opus accuratum, stupenda diligentia et sagaci judicio compositum, ditissimus thesaurus monumentorum et diplomatum antiquitatis antea ineditorum, in quo reperitur textus emendatus chronicorum aliorumque scriptorum historicorum veterum. Illud continuarunt ejus sodales Emmanuel Risco, Fernandez, Antonius Merino et Josephus de Canal, quibus debentur reliqui t. usque ad

---

[1]) Scripserat Florez jam 1743: *Clave historical*, qua januam aperit ad historiam ecclesiasticam et politicam exhibetque chronologiam summorum pontificum, imperatorum etc., opus accuratum, cujus ed. 8. prodiit a. 1794.

[2]) De his prioribus 4 t. cf. *acta erud. lips.* 1751. p. 1—19.

50., qui prodiit 1866. (fr. 300). Praeter alia opera eruditissima, quae antiquam Hispaniae historiam illustrant, composuit quoque *theologiam scholasticam* juxta principia scholae augustiniano-thomisticae, Matriti 1732—38. t. 5 in 4. (m. 30).

652. Historiam *dioeceseon* et *ecclesiarum particularium* scripserunt: Michael Toussaint Christianus du Plessis prius ex Orat., dein O. S. Ben. congr. s. Mauri († 23. Maji 1764.), cujus plura exstant opera historica, inter quae *Histoire de l'Église de Meaux* avec des notes ou dissertations et les pièces justificatives; on y a joint un recueil complet des Statuts synodaux de la même Église, divers Catalogues des Évêques, Doyens, Généraux d'Ordre, Abbés et Abesses du Diocèse et un Pouillié exact [1]), Parisiis 1731. 1764. t. 2 in 4. (fr. 30). In hac historia alii alia improbarunt ut Goujet, Lancelot socius academiae inscriptionum, qui etiam auctorem induxit, ut assertionem nimis audacem et calumniosam adversus communitates religiosas sec. XI., retractaret (in ep. 4. Mart. 1731.), Thomas canonicus meldensis et St. André vicarius generalis ejusdem ecclesiae; imo capitulum ecclesiae cathedralis opus illud reprobavit. Plura auctor corrigit in *Lettre écrite de Rouen* le 14. Nov. 1732. sur quelques endroits de son Histoire de l'Église de Meaux. Designatus fuit qui scriberet etiam historiam ecclesiae rothomagensis [2]), cui operi

---

[1]) Cf. de hoc. op. *Journal des Sav.* 95, 211—24; *Mémoires de Trévoux* 1732. a. 13. p. 240—80; a. 22. p. 430—45; a. 40. p. 784—803.

[2]) De hac ecclesia meruit Joannes Saas rothomagensis, archiepiscopo a secretis et bibliothecae capituli custos, demum (1751.) canonicus († 1774.), vir eruditissimus et bibliographus insignis, magis sollicitus, ut alios in studiis literariis juvaret, quam proprii nominis famam curaret. Dedit in lucem *Nouveau Pouillé de Rouen*, 1738. in 4., *Notice des manuscrits de l'église de Rouen*, 1746. in 4., *Lettres critiques sur le Supplément*

praemisit: *Description géographique et historique de la haute Normandie*, ib. 1740. t. 2 in 4. Cum vero haec descriptio, quae pluribus quoque censuris et scriptis occasionem dedit, offenderit archiepiscopum rothomagensem Tavannes, ab opere cessavit. *Nouvelles Annales de Paris* jusqu' au règne de Hugues Capet; on y a joint le Poëme d' Abbon sur le fameux siége de Paris par les Normans en 885. et 886. beaucoup plus correct que dans une aucune des éditions précédentes avec des notes pour l' intelligence du texte, ib. 1753. in 4., qua occasione fuse disserit (adversus Liron) de scholis parisiensibus sub Carolo M. et posterioribus temporibus. Mangin vicarius generalis lingonensis scripsit [1]: *Histoire ecclésiastique et civile du dioecèse de Langres et de celui de Dijon* 1766. t. 3 in 12; *science des confesseurs*, 1757. t. 6 in 12., germanice versa a Moesl, Augustae V. 1779—85. Leo Menard tarasconensis (n. 12. Sept. 1706., † 1767.), propter insignem eruditionem historicam academiae inscriptionum membrum, scripsit diligenter quidem et accurate, sed nimis prolixe, *Histoire civile, ecclésiastique et littéraire de la ville de Nîmes* [2]) avec des Notes et les Preuves, suivie de

---

du Moréri 1735., *sur l' Encyclopédie*, cujus errores, praejudicia, malam fidem erudite et sagaciter aperit, *sur le Dictionnaire de Ladvocat*, Duaci 1762. in 8. Cf. Feller 3, 74. Petrus Franciscus de Coq de Villeray rothomagensis († 1777.) exhibuit *Abrégé de l' histoire ecclésiastique et civile de la ville de Rouen*, 1759. in 12.

[1]) Ejus quoque est: *Introduction au saint Ministère* ou la manière de s' acquitter dignement de toutes les fonctions de l' État Ecclésiastique tant pour le Spirituel que pour le Temporel, Parisiis 1750. t. 3 in 12. Cf. Rotermund 4, 572.

[2]) Cf. *Mémoires de Trév.* 1750. a. 86. p. 1620—42; a. 123. p. 2243—55; a. 152. 2761—75; *Journal de Sav.* 152, 163—87; 155, 155—81; *acta erud. lips.* 1753. p. 489—96; 1756. p. 348—55;

dissertations historiques et critiques sur ses Antiquités et de diverses Observations sur son Histoire naturelle, Parisiis 1750—1758. t. 7 in 4. Jam antea ediderat: *Histoire des Evêques de Nîmes*, La Haye (Lugduni) 1737. t. 2 in 12. Ludovicus Paulus Coliette reliquit *Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique, civile et militaire de la province de Vermandois*, Cambraci 1771—72. t. 3 in 4. Pertingit haec historia a Julio Caesare usque ad a. 1767. Stephanus Josephus Poullin de Lumina aurelianensis, licet mercator († 1772.), composuit *Histoire de l'Église de Lyon* 1770. in 4. (fr. 5), in qua animum non satis a partium studio alienum prodere videtur. Beccon Anicii director monasterii a s. Francisca de Chantal fundati reperit in tabulario episcopali *Histoire du diocèse de Genève* (usque ad a. 1666.) auctore Bonifacio Dumonal de Cherasson, canonico illius ecclesiae cathedralis, quam complere studuit excussis diligenter omnibus illius regionis tabulariis, ediditque inscriptam: *Mémoires pour l'histoire ecclésiastique des diocèses de Genève, Tarentaise, Maurienne, Aoste et du décanat de Savoie*, Nancaei (Anicii) 1759. in 4. Decessit circa a. 1780. Mille edidit *Abrégé chronologique de l'histoire ecclésiastique . . . de Bourgogne jusqu' à 1772.*, Divione 1771. t. 3 in 8.

653. In Italia Alexander Borgia veliternus n. 6. Nov. 1682., internuntius apud electorem coloniensem (1712.), episcopus Nuceriae (1766.), dein (1724.) archiepiscopus firmanus († 14. Febr. 1764.), praeter *Vita di s. Geraldo* vescovo et protettore di Veletri, Velitris 1698. in 8; *concilium provinciale firmanum*, Firmii 1727. in 4; *primam synodum dioecesanan* a. 1728., ib. 1728. in 4; *secundam synodum firmanam* a. 1738., ib. 1739. in 8; *Raccolta di scritture*

1757. p. 85—93. Cf. de ipso *Biogr. univ.* 28, 267; Rotermund, 4, 1384.

concernenti la diminuzione delle Feste, Lucae 1748. in 4. (in qua habentur ejus cum card. Quirino disputationes de hoc argumento); *Benedicti XIII. R. P. ex O. Praed. vitam*, Romae 1741. in 4., quam hortante Benedicto XIV. conscripsit, reliquit *Istoria della Chiesa e Città de Veletri*, Nuceriae 1723. in 4. *De Ecclesia et episcopis veletrinis* edidit quoque Faustus Antonius a. s. Josepho Marroni schol. piar. commentarium, in quo ughelliana series emendatur, continuatur, illustratur, Romae 1759. in 4. Natus est Marroni in ducatus Montis ferratensis urbecula juxta Bormidam fluvium a. 1704. Philosophiam et theologiam Romae docuit, multumque pro scholarum incremento, et excitanda discipulorum alacritate, pro decore instituti regularumque custodia pro referendis personis piis in sanctorum catalogum laboravit († 1774.). Edidit praeterea: *De ecclesia et episcopis papiensibus* commentarius, in quo ughelliana series emendatur, continuatur, illustratur, Romae 1757. in 4; *de ecclesia et episcopis anconitanis* commentarius, in quo etc., ib. 1758. in 4; *de ecclesia et episcopis rheatinis* commentarius, ib. 1760. in 4; *de ecclesia et episcopis sabinensibus* commentarius, ib. 1761. in 4; *de ecclesia et episcopis auximatibus* commentarius etc., ib. 1762. in 4. Hieronymus dal Buono bonomensis n. 13. Dec. 1689., aliquandiu a secretis cardinali Gazzadini, episcopo imolensi, in academia casalensi (1733.), deinde in taurinensi humaniorum literarum professor et academiae (1739.) socius († 22. Dec. 1765.), edidit[1] *de casalensis ecclesiae origine atque progressu*, tum de episcopis ejusdem ab a. salutis 1474. usque ad a. 1732. dissertationes, Taurini 1734., quas tamen impugnavit Joan. Andres Irrico

---

[1]) Cf. plura de ipso deque operibus ejusdem editis et msc. apud Fantuzzi, *Notizie degli Scrittori bolognesi* 2, 377.

in sua historia tridinensi et in diss. de s. Oglerio. *De episcopis eugubinis* [1]) pererudite et accurate disseruit (Pisauri 1755. in 4.) Maurus Sarti O. Camald. bononiensis n. 1709., vir admodum eruditus, abbas ad s. Gregorium Romae, quem Benedictus XIV. designavit ad scribendam historiam universitatis bononiensis. Studiorum fructum exposuit in op.: *De claris archigymnasii bononiensis professoribus* a sec. XI. ad sec. XIV. Bononiae 1769—71. t. 2 in f. Decessit ordinis cancellarius 23. Aug. 1766. Pompejus Compagnoni maceratensis (n. 11. Mart. 1693., † 25. Jul. 1774.), episcopus auximensis, vir valde eruditus suam sedem illustravit opere *Memorie istorico-critiche della Chiesa e de' vescovi di Osimo*, Romae 1782. t. 5 in 4., opus posthumum, cujus editionem curavit Philippus Vecchietti, qui auctoris vitam quoque scripsit 1784. Antonius Ludovicus Antinori congr. Orat. aquilanus (n. 26. Aug. 1704., † 3. Mart. 1778.), vir eruditus, archiepiscopus auxanensis (1745.), dein Acherontiae et Mateolae (1754.), quo tamen munere scrupulis agitatus se abdicavit, composuit *catalogum pontificum aquilanorum* ab a. 1244—1472., et *ad historiam aquilanam introductionem* sive monumentorum Furconii et Amiterni comitatuum a sec. V. fine ad a. usque 1265. collectionem, quae prostant in *Antiquitatum Italiae medii aevi* t. VI., quas edidit Muratori. Joannes Bapt. Josephus Biancolini veronensis (n. 10. Mart. 1697., † 1780.) licet mercator, valde versatus erat in historia patria, quam illustravit op. *Notizie storiche delle chiese di Verona* [2]), Veronae 1749—52. l. 4 in 4; *dei Vescovi e governatori di Verona* diss. due, ib. 1757. in 4; *Cronica*

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Ital.* 13, 165—67. Aliud ejusdem opus est: *De veteri Casula diptycha diss.*, Faventiae 1753., de qua cf. ib. 8, 367—71. Cf. *Biogr. univ.* 40, 439.

[2]) Cf. *Storia Letter. d' Ital.* 3, 458—65; 6, 586—8.

della Città di Verona descritta da Pier. Zagata, ampliata e supplita, annessovi un trattato della Moneta antica veronese insieme con altre utili cose, ib. 1745—49 t 3. in 4. Franciscus Maria Pratilli (Pratelli) canonicus capuanus, vir in antiquitatis monumentis, archaeologia, numismatica et enucleandis inscriptionibus admodum versatus († 1770., secundum alios 1763., imo 1786.), disseruit adversus Pompejum Sarnelli *della origine della metropolia ecclesiastica della chiesa di Capoa*, Neapoli 1758. in 4. Curavit [1]) quoque editionem *historiae principum longobardorum*, auctam annotationibus, monumentis antea ineditis et dissertationibus, Neapoli 1749—1754. t. 5. in 4. Josephi di San Fiorano O. Min. exstat dissertatio: *Origine della fede cristiana in Malta*, Mediolani 1759. (m. 6).

654. Georgius IV. Wolfgangus Chiolich de Levensberg episcopus (a. 1749.) Modruss-Corbaviae (Zengg) recenset (1747.) episcopos suae sedis in op. Mathiae Bel *Scriptores rerum hungar.* p. 3. († 3. Jan. 1764.). *Historiam episcopatus, dioecesis et civitatis vaciensis* una cum rebus synchronis et catalogo praesulum descripsit Josephus Innocentius a d. Thoma Aq. Desericius, Pestini 1763. Natus est Desericius Nitriae e nobili hungarorum stirpe a. 1702. Adolescens ordinem scholarum piarum est ingressus, et absoluto studiorum curriculo theologiam dogmaticam Jaurini clerum docuit. Romae dum assistentis munere penes supremum ordinis praesidem fungeretur, subsecivis horis bibliothecas Urbis, vaticanam in primis, conciliata sibi benevolentia et amicitia celebris Jos. Simonis

---

[1]) Cf. *Biogr. univ.* 36, 10. Admodum eruditum et accuratum est ejus opus *Della via Appia* riconosciuta e descritta da Roma a Brindisi ll. 4, Neapoli 1745. in f., in quo multas exhibet inscriptiones antea ineditas.

Assemani, diligenter lustravit atque inde multa sane singularia et anecdota in sua adversaria retulit. Incredibili studio aestuabat patriae ornandae, quem in finem plura edidit opera admodum erudita [1]). Roma missus fuit gravibus de causis non sine Benedicti XIV. voluntate in transalpinam Daciam, indeque majori conatu quam successu apud Constantini Maurocordati principis Bucharesti curiam negotiis confectis viribus pene attritis rediit. Decessit vir doctus et laboriosus 1765; sed secundum Horanyi decessisse videtur jam a. 1763. Alia ejusdem opera sunt: Tr. *ad probandam piacularium flammarum exsistentiam*, Taurini 1743. in 4.; *Lapis angularis* sive praemotio physica thomistica primum ac potissimum scholae d. Thomae fundamentum dilucide exposita, quod profecto sit germanus angelici doctoris partus legitimis vindiciis asserta adversus Jac. Spreng S. J., Tirnaviae 1741. in 4. Nicolaus Schmitth S. J. hungarus (n. 6. Dec. 1707., † 24. Aug. 1767.), philosophiae et theologiae professor in academia tirnaviensi, cujus etiam erat cancellarius, recensuit *seriem archiepiscoporum strigoniensium*, Tirnaviae 1752. in f.; 1758. t. 2 in 12; et *episcopos agrienses* fide diplomatum concinnatos, ib. 1768. t. 3 in 8. Composuit quoque *institutiones theologicas dogmatico-scholastico-morales* (ut videtur non integras) scil. de jure et justitia, de virtutibus theologicis, de

---

[1]) Ita *de initiis et majoribus hungarorum commentaria*, Budae 1748—60. t. 5 in f., quorum ultimus complectitur s. Stephani regis res, acta gestaque inde a prodigiosa nativitate usque ad gloriosissimam apotheosin moderata cum crisi et confutatione evidenti cavillatorum et sugillantium cum triplici libello apologetico (Pestini 1763.) adversus Georgium Pray S. J., quocum literariam habuit controversiam de origine hunnorum, de martyrio d. Ursulae et sociarum virginum, de rebus ab Attila gestis et de turcarum incunabilis. Cf. Horányi *Script. schol. piarum* 1, 637—58.

augustissimo Verbi divini mysterio; de divina gratia, ib. 1756—1762. t. 4. in 4. Magni aestimatur ejus opus accuratum: *Imperatores ottomanici* a capta Constantinopoli cum epitome principum turcarum usque ad a. 1718., ib. 1747—52. pp. 9 in 8; 1760. t. 2 in f., quod est continuatio operis Francisci Borgiae Keri S. J., hungari, insignis astronomi (n. 10. Oct. 1702., † 1. Dec. 1768.): *Epitome historiae byzantinae* e compluribus maxime graecis scriptoribus concinnata, ib. 1738. pp. 9 in 8., recusa cum inscriptione: *Imperatores Orientis compendio exhibiti,* ib. 1744. in f. Ejus quoque est diss. *Immaculata Deiparae conceptio oppugnata illustrior,* ib. 1731. ni 4. Balthasar Adamus Kercselich (Kerčelić) Corbaviae in confiniis militaribus n. 1715., canonicus zagabriensis et praelatus infulatus chasmensis, in patria historia [1]) versatus († 1778.), incepit *historiam cathedralis ecclesiae Zagabriensis* p. 1. t. 1. praemissis praeliminaribus, quae pars continet seriem episcoporum ab a. 1091. ad a. 1603., Zagabriae 1770. in f. Operis hujus rari continuatio non amplius prodiit. *De archidiaconi officio* ex jure communi canonico, municipalibus quoque legibus securior tutiorque ad parochos et ecclesiasticos archidiaconatus chasmensis cum catalogo archidiaconorum chasmensium ab a. 1660—1770., ib. sine a. in 4.

655. Joannes Baptista de Gaspari (de' Gaspari) Levici in ditione tridentina 1702. natus [2]), archiepiscopi salisburgensis consiliarius et historiographus, demum in universitate viennensi professor historiae et consiliarius caesareus († 1768.), *archiepiscoporum salisburgensium res ad usque westphalicas in*

---

[1]) Scripsit etiam *de regnis Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae* notitias praeliminares periodis quatuor distinctas, Zagabriae 1770. in f. (fr. 55 cum altero opere). Cf. Wurzbach, *Biogr. Lexikon* 11, 171.

[2]) Cf. Petr. Alex. Paravia, *Elogio di G. B. de' Gaspari,* Venetiis 1770. in 8.

lutheranismum gestas narravit, opus a fratre Lazaro Venetiis 1780. editum. *Breviarium vitae s. Theodori episcopi papiensis* curavit pro actis SS. t. 5. Maji. De alia ejusdem controversia, quam Salisburgi habuit cf. II. 1359. annot. *Die Bischöfe und Erzbischöfe von Wien* exhibet (Graecii 1777., 1785.) Sixtus (al. Paulus) Schier O. S. Aug. Pruggae in Austria n. 19. Jul. 1727., historica in primis eruditione insignis, quam etiam inter sodales promovit et fovit, vir vere religiosus, per totam vitam abstemius, qui ultimis vitae annis semel dumtaxat in die corpus reficiebat [1]). Cecidit cum socio Charo Kare caritatis victima in obsequio infirmorum febre, uti vocabant, putrida infectorum 21. Mart. 1772. Praeter alia scripsit quoque *de v. Hildeberti cenomanensis ep., dein turonensis archiep. operibus*, eorum genuinitate, integritate, editionibus, Viennae 1769. in 4; *Buda sacra* sub priscis regibus, 1774. in 4. Albertus de Maderna perduxit ab a. 1369. usque ad sua tempora *historiam canoniae sanct-hippolytanae*, in qua Müller de Prankenhaimb (hujus canoniae abbas † 7. Febr. 1715.) de canoniae fundatione atque urbis origine deque successione ac gestis praelatorum a sec. VII continuis egerat, Vindobonae 1779. in 4. (m. 12). Michael Kuen can. reg. S. Aug. congregat. lateran., n. 9. Februario 1709. in oppido Weissenhorn in Austria anteriore, abbas wencensis († 10. Jan. 1765.), collegit [2]) *scriptores rerum historico-monastico-ecclesiasticarum* variorum religiosorum ordinum t. 6 in 3 vol. Ulmae 1756—68., collectio pretiosa (fr. 90), qua continentur ex. gr. Stengelii monosteriologia in

---

[1]) Plura cf. in ejus *vita* auctore Martino Rosnack praefixa ejus operi *de reginis Hungariae primae stirpis*, Viennae 1776; apud Lanterium, *postrema sex sec. religionis augustinianae*, 3, 318; Wurzbach 29, 280.

[2]) Cf. Meusel *Lexikon der deutschen Schriftsteller* 7, 403.

Germania cum mantissa, Miraei origines benedictinae, carthusianorum, canonicorum reg. s. Aug., ord. Praem. chronicon; Francisci Petri Germania canonico-augustiniana; Bayrhamer O. Praem. historia canoniae roggenburgensis [1]) etc. Wenga sive informatio historica de exempti collegii s. archang. Michaelis ad insulas wengenses, ib. 1766. in f. *Lucifer wittenbergensis* oder vollständiger Lebenslauf der Cath. von Bora, des vermeinten Eheweibes Dr. M. Luthers ans Licht gestellt, sub nomine Eusebii Engelhard, cujus ed. 1. Ratisbonae suppressa fuit, Landsbergae 1749. in 8., adversus Walch, qui respondere nisus est; ei tamen opposuit Kuen *Freundschaftliche Erinnerung* an CW. F. Walch in Göttingen wegen übel geputzten Morgenstern, Pisonii 1752. in 8. Joannes Leonhardus Mayr breviter descripsit *modernam ecclesiam augustensem* sive dioecesim augustanam in suis locis, ecclesiis et personis ecclesiasticis, Augustae Vind. 1762. in 8; 1766; 1774.

656. *Haeresum origines* et *fata* fuso calamo prosecutus est Paletta, Veronae 1795. t. 6 (m. 30). Cajetanus Maria Travasa O. Theat., Bassani 31. Mart. 1698. natus, tanti a suis concivibus propter eruditionem et concionum fructum factus, ut in ejus honorem cuderint numisma aureum († 16. Jan. 1774.), scripsit *Storia critica della vita di Ario* primo Eresiarca del IV. sec., Venetiis 1746. in 8., quam consecuta est *Storia critica delle vite degli Eresiarchi del primo secolo* [2]), ib. 1752. in 8.; *del secolo secondo* pp. 3 ib. 1754—59. in 8; *del terzo secolo*, ib. 1762. Absolvit hanc historiam vita Ma-

[1]) Cf. *acta erud. lips.* 1758. pag. 362—6.

[2]) Cf. *acta erud. lips.* 1756. pag. 696—704., quae de hoc opere statuunt: „Opus lucernam olens diligentiamque haud vulgarem . . . Diligenter, modeste ac erudite scriptam esse omnem ejus hanc tractationem, publice meritoque praedicamus.“

netis, cui praemittit quatuor diss.. scil. de historia manichaeismi Beausobrii, de auctoritate actorum s. Archelai, de Scitiano Manetis praecursore et de Terebintho. Thomas Antonius Contini ejusdem ord. sodalis venetus, theologiae, juris canonici, deinde in academia patavina historiae ecclesiasticae professor ex gallico vertit *Dizionario dell' Eresie* (auctore Pluquet), degli Errori e de' Scismi o sia Memorie per servire all' Istoria degli sviamenti dello spirito umano rapporto alla Religione cristiana; aggiuntovi un trattato, nel quale si ricerca quale sia stata la Religione primitiva degli uomini, le mutazioni che ha patito sin dalla nascita del Cristianesimo, le cause generali, la concatenazione e gli effetti delle Eresie, che hanno diviso i Cristiani. Opera . . . accresciuta di una Diss. preliminare, in cui si da un Catalogo cronologico di tutti gli Autori, che hanno scritto intorno le Eresie ed aumentato di nuovi articoli, note ed illustrazioni, Venetiis 1767. t. 5 in 8. Auctor est etiam duplicis operis mali: *Il diritto e la Religione giustificati* dall' Autore delle Riflessioni sulla Bolla in coena Domini contro le declamazioni dello Scrittore (P. Mamachii) del Dritto libero della Chiesa di acquistare e possedere beni temporali sì mobili che stabili, Venetiis 1773. t. 2 in 8. Franciscus Michael Daller O. Praem. pragensis n. 12. Apr. 1724., theologiae in collegio norbertino professor et 11. Oct. 1764. Strahoviae abbas († 1777.), edidit *Enchiridion humanae malitiae* seu haeresum et haeresiarcharum, qui ab ipso Christi aevo ad nostram hanc usque aetatem Ecclesiam Dei inquietarunt et perturbarunt historico-chronologica epitome juxta seculorum ordinem in tres pp. divisa, Pragae 1762. 1764.

657. Dissertationes de singularibus argumentis elaborarunt Josephus Deslisle n. 1690., qui militiae renuncians ordinem ingressus est s. Benedicti, abbas s. Leopoldi Nancaei († 24. Jan. 1766.), cujus sunt: *Défense de la vérité du*

martyre de la légion thébéene autrement de S. Maurice et de ses Compagnons pour servir de Réponse à la Dissertation critique du Ministre Dubourdieu, avec l'Histoire détaillée de la même Légion [1]), Nancaei 1737. in 8.; *Vie de S. Nicolas*, l'histoire de sa translation et de son culte, ib. 1745. in 8; *Avis touchant les dispositions* dans lesquelles on doit être selon le coeur pour étudier la théologie, Paris 1745. in 8; *Histoire dogmatique et morale du jeûne*, Parisiis 1745. in 8., opus eruditum, accuratum et utile [2]); *Histoire de l' ancienne abbaye de St. Mihiel et de la ville* qui en porte le nom, Nancaei 1758. in 4; *Traité touchant l' obligation de faire l' aumône*, Neocastri 1736. in 8. Jacobus Caresmar O. Praem. catalanus, coenobii de las Avellanas abbas, *dissertatione historico-critica* s. Severum ep. et M. sedi et civitati barcinonensi denuo asseruit et vindicavit, Vici 1764; composuit quoque *menologium praemonstratense* aliaque opera docta [3]). Constantinus Ruggieri disseruit *de portuensi s. Hippolyti ep. et M. sede*, quam diss. posthumam absolvit, adnotationibus auxit ediditque Achilles Ruschius Romae 1771., etiam in Migne *patrol. cursu completo PP. graecorum* 10, 395—548. Natus est Ruggieri St. Archangeli prope Ravennam a. 1714. Romae advocatum egit, sed admodum delectabatur studio antiquitatis. Praefuit celeberrimis bibliothecis card. Ottoboni et Imperiali et etiam typographiae Propagandae fidei († 11. Nov. 1766.). Disseruit quoque *de albanensi s. Innocentii I. patria; de rebus gestis b. Gregorii X. pontificis*; *de Arnaldo de Fangeriis*, Petro Gomesii, Bertrando de Deucio episcopis sabinensibus, in collectionis *calo-*

[1]) Cf. *Mémoires de Trévoux* 1743. a. 45. pag. 1021—54.
[2]) Cf. *Mémoires de Trévoux* 1741. a. 44. pag. 851—81.
[3]) Cf. Genér *theol.-dogmatico-scholastica* 1, 95. 195.

gerianae t. 20.; diss. 3. *de ecclesiastica hierarchia et de disciplina arcani*, *diss. critica* circa il numero e l'autenticità degli atti di s. Barbara[1]), aliaeque, quarum plures prodierunt sub nomine ficto Nicetae Alethophili. Mathias Fuhrmann O. Erem. S. Pauli, viennensis (natus c. 1690., † 1773.) meruit de historia Austriae[2]), digessitque historiam sacram *de baptismo Constantini Max. Aug.* colloquiis familiaribus, p. 1. Romae 1743., quae complectitur fictitium magni hujus imperatoris baptismum nicomediensem[3]); p. 2. Viennae 1747., in qua baptismum ejus romanum probat ex nonnullis aeri incisis monumentis et numismatibus, quae tamen pars abundat mendis typographicis. *Acta s. Pauli thebaei primi eremitae* sincera graeco-latina cum variis lectionibus et notis variorum; accedit diss. de dubiis haec acta circumstantibus et epist. Sicardi S. J. obscura illustrans, Neostadii 1760. in 4. (m. 12). Albanus Butler anglus n. 1710. Duaci studiis operam dedit tanto profectu, ut ibidem philosophiae, deinde theologiae cathedram rexerit; fuit etiam rector collegii St. Omer et vicarius generalis hujus dioecesis († 15. Maji 1773; secundum Feller 1782.), vir admodum eruditus et modestus. Scripsit anglice *vitas sanctorum* magna sinceritate et unctione, easque annotationibus eruditis illustravit, quas hortante Challoner, vicario apostolico londinensi, in aliis editionibus omisit; sed in versione gallica eae restitutae fuere. Quae spectant *festa mobilia* prodierunt curante Challoner post ejus mortem. Versionem

---

1) Cf. Amaduzzi *commentarius in vitam C. Ruggerii* t. 20. coll. calog.; *Biogr. univ.* 39, 291.

2) Ita inter alia scripsit *Allgemeine Kirchen- und Weltgeschichte Oestreichs* Viennae 1760. in 4., quae complectitur historiam provinciarum hujus monarchiae per tria priora Ecclesiae secula. Cf. Werner, *deutsche Biogr.* 8, 189.

3) Cf. *acta erud. lips.* 1747. p. 490—9.

germanicam juxta Godescardi[1]) versionem gallicam (quae ipsa postea 600 vitis sanctorum aucta prodiit Lugduni 1841—42. t. 13 in 12) curarunt Räss et Weis, Moguntiae 1834—40. t. 23 ed. 2; cum *festis mobilibus*, ib. 1835. t. 2; ejus agnatus Carolus Butler adjecit: *Continuation of de Lives of the Saints*, Londini in 8. Constantinus Suyskens S. J silvaducensis (n. 20. Aug. 1714., † 28. Jun. 1771.) operam contulit ad *acta sanctorum* t. III. Sept. usque ad t. IV. Oct.

658. Aliquot hic afferamus, qui de *historia literaria* meruerunt: Vincentius Ximeno, theologiae doctor († 8. Aug. 1764.), collegit *Escritores del reino de Valencia* cronológicamente ordenados des de el año 1238. de la cristiana Conquista de la misma Ciudad hasta el de 1748., Valentiae 1749. t. 2 in f.; Didacus Barbosa Machado lusitanus, membrum regiae academiae pro historia lusitana († c. a. 1770.), collegit eruditam quidem sed judicio non adeo critico *Bibliotheca Lusitana historica, critica e cronologica*, na qual se comprehenda a Noticia dos Authores Portuguezes e das Obras que composuerao desde o tempo da promulgaçao da Ley da Graca até o tempo prezente, Olisipone 1741—59. t. 4 in f.; Joannes Maria comes de Mazzuchelli *Gli scrittori di Italia* cioè notizie storiche e critiche intorno alle vite ed agli scritti de' Letterati italiani, Brixiae 1753—63. v. 2 in t. 6 in f., opus immensae diligentiae, eruditionis, accurationis, sed dolendum quod illud nimium dilataverit, adeo ut ultra li-

---

1) Jo. Fr. Godescardus canonicus et secretarius archiepiscopi parisiensis, revolutionis tempore omnibus spoliatus aegre duxit vitam in plagulis de prelo emendandis occupatus (n. 1728., † 20. Aug. 1800.). Ejus versio, in qua subinde emendavit et auxit Butleri opus, prodiit Parisiis 1786—90. Curavit quoque novam editionem *analysis fidei* Holdenii, ib. 1767. et 1786. in 12; *de controversiis fidei* fr. H. et P. Walemburch cum horum vita, ib. 1768. in 12.

teram B. non pervenerit. Natus est Mazzuchelli illustri familia Brixiae 28. Oct. 1707. Ophthalmia ad septimum usque aetatis annum sic laboravit, ut lumina amiserit eorumque recuperandorum sine mirabili ope divina nulla spes esset: repentino tamen illa recepit. Jurisprudentiae operam dedit, sed cum Paulus Galeardus eum adhortatus esset ad historiam literariam Italiae illustrandam, coepit magnam sibi comparare librorum copiam, quae ad eam rem non solum utilis, sed etiam necessaria esse videbatur. Juventutis et nobilitatis florem in ipsius domum confluentem sic exercebat, ut octavo quoque die aliquid proferretur, quod ad excolendas literas et studia pertineret [1]). Magni factus fuit a civibus et a senatu veneto, qui eum aureo ense donavit. Vir erat religione, morum integritate et liberalitate in pauperes insignis, in patriae commoda sollerter intentus, atque adeo studiis deditus, ut hortantibus suis ut intermitteret studia doctrinae, respondere solitus esset, etsi corpora interdum defatigatione et exercitatione ingravescant, nunquam non animos se exercendo levari omnesque homines in sua arte exercenda mori debere. Decessit doctissimus vir 19. Nov. 1765. Scripsit ediditque multas *biographias* [2]), atque etiam curavit editionem op.: *Le Vite di Uomini illustri fiorentini* scritte da Filippo Villani ora per la prima volta date alla luce, Venetiis 1747. in 4., quas annotationibus auxit. Angelus (in baptismo Joannes Demetrius dictus) Calogerà O. Cam. et abbas monasterii veneti s. Michaelis, patavinus (n. 7. Sept. 1699., † 29. Sept. 1766.), vir antiquae monasticae probitatis et fidei, philologus celeberrimus et laborio-

---

[1]) Inde prodierunt: *Dissertazioni istoriche scientifiche ed erudite* recitate da diversi Autori in Brescia nell' adunanza letteraria del Sig. Conte Giammaria Mazzuchelli, Brixiae 1766. t. 2 in 8.

[2]) Plures extant in collectione *calogeriana*. Cf. de Mazzuchelli Fabronium 14, 154—76.

sissimus, de historia literaria in primis meruit variis eruditis collectionibus [1]), scil. *Raccolta di opuscoli scientifici e filologici*, Venetiis 1728—57. in 12; *nuova raccolta* [2]) etc. ib. 1755—65. t. 14 in 12., quibus continentur opuscula variorum eruditorum certe utilia, sed subinde tamen etiam minoris pretii; *Giornale dei Letterati d' Europa* per servire di continuazione alla Storia Letteraria d' Europa (quam ipse ex gallico idiomate italice vertit ib. 1726. 1727. t. 2 in 12.), ib. t. 2 in 12; *Novelle della Republica delle lettere dell'* a. 1729—32. t. 4 in 4; *Biblioteca volante* di Giovanni Cinelli Calvoli continuata dai dott. Dionigi Andrea Sancassani, ed. 2. in meliorem formam redacta, aucta et annotationibus illustrata, ib. 1734—47. t. 4 in 4; *Memorie per servire alla Storia letteraria*, ib. 1753—58. t. 12 in 8; *Nuove Memorie* etc., ib. 1759—61. t. 5 in 8.

659. Petrus Claudius Goujet, aliquamdiu sodalis Oratorii, canonicus s. Jacobi hospitalis et membrum plurium academiarum Galliae, parisiensis (n. 1697., † 1767.), auctor laboriosus, sed jansenianis nimis addictus [3]), continuavit Dupinii (II, 781.) opus *Bibliothèque des écrivains ecclésiastiques* [4]) t. 3 in 8., quae continuatio tamen nimis est verbosa, judicio critico pretioque caret. Adjecit *supplementum*

---

[1]) Plura de ipso cf. apud Fortunatum Mandelli *Memorie della Vita del P. D. Angiolo Calogerà* Abate camaldolese; et apud Vedova *Biografia degli Scrittori padovani* 1, 183—89.

[2]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 12, 482—90.

[3]) Qua occasione mentionem faciemus Renati Cerveau, presbyteri parisiensis janseniani (n. 21. Maji 1700., † 1780.), qui composuit *Nécrologue des plus célèbres défenseurs de la vérité* du 17. et 18. siècle, Parisiis 1769. t. 7 in 12., quo sectarios, qui se opposuerunt formulario Alexandri VII. et bullae Unigenitus, encomiis prosequitur, licet plures essent viri plane obscuri. Cf. Feller 3, 405.

[4]) *Journal des Sav.* 110, 241—52; 113, 3—27.

dictionario Morerii 1735. t. 2 in f., aliosque duos tomos 1749., in quibus corrigit quidem plures errores, sed de viris nullius celebritatis nimis diffuse disserit, neque a partium studio videtur alienus [1]). Iuvit quoque Fabrum in continuatione historiae ecclesiasticae Fleurii (II, 1078.). Edidit insuper: *Histoires des Inquisitions*, où l'on rapporte l'origine et le progrès de ces tribunaux, leurs variations et la forme de leur jurisdiction, Coloniae (Parisiis) 1759. t. 2 in 12. (fr. 7); *traité de la vérité de la Religion chrétienne* traduit du Latin de Grotius avec des Remarques, Parisiis 1724. in 12; 1754. ed. 5; *la vie du Rufin* par Gervaise mise en ordre et corrigée, ib. 1724. t. 2 in 12; *de l'état des Sciences en France* depuis la mort de Charlemagne jusqu'à celle du Roi Robert, ib. 1736. in 12., quod opus academia praemio dignum censuit [2]); *Bibliothèque Française* ou Histoire de la Littérature française, 1741. t. 18 in 12., praecipuum ejusdem opus, sed nimis diffusum, unde ne potiorem quidem hujus historiae periodum attingit; *discours sur le renouvellement des études* depuis le XIV. Siècle, ib. 1737. in 4; et aliis omissis [3]): *Histoire du Pontificat de Paul V.*, ib. 1766. t. 2 in 12. Henricus Schütz S. J. natus est a. 1714. Niccaro-Ulmae in Franconia, atque a. 1747. ad hi-

---

[1]) Cf. Feller 3, 486., qui inter alia advertit: „Il fournit plus de deux mille corrections ou additions pour le Dictionnaire de Moreri de 1732., la plupart relatives à la secte dont il plaidait les intérêts; ce qui a changé ce volumineux dictionnaire, que l'impartialité du premier auteur avait rendu d'un usage général, en un ouvrage de parti et un répertoire de convulsionnaires. Dans la même vue, il a fourni plusieurs dissertations au P. Desmolets pour la continuation des Mémoires de littérature; et un grand nombre d'articles au P. Nicéron, auteur des Mémoires des hommes illustres.“

[2]) Cf. *acta erud. lips.* 1742. p. 230—2.

[3]) Cf. Adelung 2, 1549.

storicam cathedram in academia ingolstadiensi promotus. In legendo et excerpendo assiduus fuit, ut testatur utilis ejus *commentarius criticus de scriptis et scriptoribus historicis* tam antiquis quam novis ad faciliorem et veriorem historiae qua ecclesiasticae qua profanae notitiam concinnatus atque animadversionibus ac dissertationibus illustratus, Ingolstadii et Monachii 1761. in 4 (m. 24.); *erotemata historica* in collegiis historico-academicis secundum criticam pertractanda ad a. 1749. et 1750., ib. 1750. 1751. pp. 2. Decessit Schütz [1]) 13. Sept. 1768.

660. Felix Ossinger O. S. Aug. monacensis, s. theologiae lector, provinciae suae praepositus et assistens († 6. Oct. 1767.), laudanda diligentia collegit e variis et plusquam 278 scriptoribus tam exteris quam sui ordinis, e diversis bibliothecis, catalogis atque msc. et secundum ordinem alphabeticum digessit *bibliothecam augustinianam* historicam, criticam et chronologicam, in qua 1400 augustiniani ord. scriptores eorumque opera tam scripta quam typis edita inveniuntur, simulque reperitur, quo seculo vixerint, et de pluribus, quo anno obierint, necnon cujus nationis, patriae, provinciae et coenobii fuerint, Ingolstadii et Monachii 1776. in f. J. François O. S. Ben. congr. s. Hidulphi collegit *Bibliothèque générale des Écrivains de l'Ordre de s. Benoit*, Bullonii 1777. t. 4 in 4. (fr. 75). Martinus Kropff O. S. Ben., clarus mellicensis bibliothecae et numothecae praefectus (n. 1. Jul. 1701. † 27. Jan. 1779.) typis dedit [2]) *bibliothecam mellicensem* seu

[1]) Cf. Mederer *annal. ingolst.* p. 3. pag. 300; Baader *Lexikon* l. II, 225., qui referunt auctorem nostrum dissertatione *de progenitoribus Luitpoldi Bojariae marchionis* praemium 50 aureorum reportasse ab academia monacensi, et pro diss. *de comite palatii* ab academia manheimensi.

[2]) Alia ejusdem opera cf. in *Script. O. S. Ben.*, qui ab a. 1750—1880. fuerunt in imp. austriaco-hung. p. 259.

vitas et scripta inde a sexcentis et eo amplius annis benedictinorum mellicensium, Vindobonae 1747. adjecto catalogo selectorum nonnullorum mscr. illius bibliothecae. *Isidori Clarii* ex. monacho parmensis monasterii episcopi fulginatis († 1555.) *commentationum in c. 15 ep. prioris d. Pauli ad Corinthios ad Basilium fratrem ll. 2*, nunc primum editi, Styrae 1763. in 4; *Der entlarvte Mede* d. i. gründliche in den ersten Quellen aufgesuchte Widerlegung und Aufdeckung jener vermummten auf Kosten der Wahrheit ausgeschmückten unsicheren Scheingründe der sogenannten Abhandlung vom Opfer und Altare der ersten Christen. Erstlich von Jos. Mede, einem Engländer († 1638.), verfasst, nachmals aber ins Deutsche übersetzt und dem ersten Theil der deutschen Uebersetzung allgemeiner Kirchengeschichte des Cl. Fleury angehangen, den Starken zum Trost, den Wankenden zur Aufrichtung und den Widersachern zur heilsamen Beschämung, Augustae et Oeniponti 1760. in 8. Renatus Prosper Tassin O. S. Ben. congr. s. Mauri normannus (n. 1687., † 10. Sept. 1777.) descripsit *Histoire littéraire de la congrégation de S. Maure*, ordre de s. Benoît, où l'on trouve la vie et les travaux des auteurs qu'elle a produits, Bruxellis (Parisiis) 1770. in 4. (fr. 40), sed dolendum quod spiritu janseniano sit infecta; germanice versa Francofurti 1773. 74. t. 2 in 8. Continuavit Tassin opus de re diplomatica a Toustain (cf. n. 587.) coeptum, cujus ipse t. 2—6. curavit. *La notice des msc. de la bibliothèque de l'église métropolitaine de Rouen* par M. l'abbé Saas revue et corrigée, Rotomagi 1747. in 12. Vigilio Greiderer O. Min. Reform. († 1780.) debemus *Germaniam franciscanam* seu chronicon geographo-historicum O. S. Franc. in Germania, in quo primario tractat de provinciis et domiciliis dicti ord. (in Austria et Bavaria) sub stemmate Observantium militantibus, secundario etiam de aliis sub jurisdictione aliorum

ordinum repositis, Oeniponte 1777. et 1781. t. 2 in f. (m. 50). Antonius Touron O. Praed. gallus (n. 1688., † 2. Sept. 1775;) scripsit *Histoire des Hommes illustres de l'Ordre de S. Dominique* c'est à dire des Papes, des Cardinaux, des Prélats eminens en science et en sainteté, des célèbres Auteurs et des autres grands Personnages qui ont le plus illustré cet Ordre depuis la mort du saint Fondateur jusqu'au Pontificat de Benoit XIII., Parisiis 1743. ss. t. 6 in 4. (fr. 125), opus praeclarum, accuratum, eruditum; *Vie de s. Thomas d'Aquin*, ib. 1737. in 4; italice versa a Bern. de Rubeis, Venetiis 1743. (m. 10); *Vie de s. Dominique* avec l'Histoire abrégée de ses premiers disciples 1739. in 4; *Histoire générale de l'Amérique depuis sa découverte*, 1769. t. 14 in 12., in quo praesertim gesta ordinis s. Dominici in regno peruano narrantur (fr. 18); *de la Providence* traité historique, dogmatique et moral avec un discours prél. contre l'irreligion, 1752. in 12., opusculum plane egregium, solidum profundum; *la main de Dieu sur les incrédules*, ou Histoire abrégée des Israélites, 1756. t. 3 in 12; *Parallèle de l'incrédule et du vrai fidèle*, 1758. in 12; *la Vie et l'Esprit*

---

[1]) Cf. *Journal des Sav.* 131, 3—17; 137, 291—305; 141, 459—79; 145, 303—20; 155, 297—317; *Act. erud. lips.* 1759. p. 704—19. Hoc opus hispanice versum fuit a sodali Emmanuele Josepho Medrana, Matriti 1750. in f.

[2]) Cf. *suppl. ad nova acta erud. lips.* 6, 385—9., in quo de hoc op. ita legimus: „Auctor tam copiose, solide et eleganter universam Thomae vitam adornavit, ut lectores in eo nihil sint desideraturi. Felicem etiam eo nomine praedicamus Thomam, quod Turonium obtinuerit dignum et laudabilem laudum suarum praeconem et panegyristen." Etiam apud Feller 3, 51. legimus: „Il y a beaucoup d'érudition dans la plupart des ouvrages de ce religieux, d'excellents principes, du zèle et des vues parfaitement sages, les agréments du style y sont un peu trop négligés, mais le ton en est affectueux et plein d'onction."

de s. Charles Borromée, 1761. t. 3 in 12. Joannes Benedictus Mittarelli O. Cam. Venetiis natus est 2. Sept. 1708. Vix pueritiam egressus (1722.) camaldulensium se adjunxit familiae. Post emensum studiorum curriculum philosophiam prius, deinde theologiam sodales docuit; post id munus ei datum regendi tirones, ad quod capiendum omnia abunde erant: industria, vigilantia, probitas et rerum, quae ad sodalitatem pertinerent, prudentia singularis. Interim ordinis sui historiae illustrandae intentus erat. Quare cum esset praeposito generali ab epistolis, omnia obivit ordinis monasteria, eorum scrutatus est tabularia atque tanti operis socium sibi adjunxit Anselmum Costadonium, virum cum moribus, studiis et natura sua adeo congruentem, ut illum cum intueretur, tamquam exemplar aliquod sui posset intueri. Demum horum studiorum fructus prodierunt *Annales camaldulenses* O. S. Ben. (907—1764.), quibus plura inseruntur tum ceteras italico-monasticas res, tum historiam ecclesiasticam remque diplomaticam illustrantia, Venetiis 1755—73. t. 9 in f. (m. 110), opus accuratum ad simile Mabillonii opus expressum, quod commendatur perspicuitate, eruditione et judicio acri et certo quo ad criticorum trutinam omnia videas exacta. Insertae sunt illi dissertationes et praefationes eruditae, quae multa illustrant et patefaciunt obscura. Primo t. continetur vita s. Romualdi a s. Petro Damiano conscripta, quam manuscriptam reperit; altero t. exhibentur epistolae et opuscula ejusdem s. doctoris [1]). In praemium tam insignis operis cusum fuit numisma, quod praeter imaginem auctoris habet quernam coronam cum inscriptione: Annalium camaldulen. conditori et patr suo Xviri camald. DD. a. 1765. Edidit quoque *Bibliothecam codicum msc.* monasterii s. Michaelis Venetiarum (cujus per

---

[1]) Cf. *Nova bibl. eccles. friburg.* 1776 t. 2. fasc. 4. pag. 117—24.

decem annos praepositus fuit) cum appendice librorum impressorum [1]) sec. XV., ib. 1779. in f. (m. 36), opus insigne magnique meriti; ad scriptores rerum faventinarum cl. Muratorii *accessiones historiae faventinae*, quibus dein adjecit appendicem *de literatura faventinorum* sive de viris doctis et scriptoribus urbis Faventiae, ib. 1771—75. (fr. 150). Propter praeclara virtutis specimina, animi dotes et insignia in ordinem merita totius ordinis praefectura a. 1764. ei commissa fuit, quam prudentissime et sanctissime per quinquennium administravit. Decessit [2]) piissimus vir, vere religiosus et insigniter doctus 14. Augusti 1777.

661. Plures natione itali hac epocha illustrarunt haud parum *archaelogiam* christianam. Ita Matthaeus Jacutius O. S. Ben. († 1764.), cujus sunt: *Specimina christianarum antiquitatum*, quae in vetere Bonusae et Mennae titulo a Suburana s. Agathae basilica asservantur, Romae 1758. in 4; *syntagma, quo apparentis M. Constantino crucis historia complexa est universa* ac suis ita ab omnibus non priscis modo, quam nuperrimis osoribus vindicata, tempori suo et loco restituta, ceteris tandem gestae rei monumentis illustratur [3]), ib. 1755. in 4. (fr. 2). Lucas Paleotomus *antiquitatum ecclesiasticarum summam* ex probatissimis auctoribus desumpsit, Venetiis 1764. t. 2 in 1 v. in 4. (fr. 3); Contuccius Contucci S. J. Monte Politiano n. 21. Maji 1688. († 19. Mart. 1768.), musei kircheriani custos, „quem, teste Francisco Vettori, quotquot suo tempore antiquarii Romae ac tota Italia

---

[1]) Cf. *Bibl. friburg.* t. 4. fasc. 4. pag. 567—72.

[2]) Cf. plura de eo apud Fabronium 5, 369—91., cujus commentarius *de vita Mittarellii* praefixus ejus bibliothecae codd. msc. et in compendium redactus exhibetur in *bibl. friburg.* cit. t. 5. p. 1—12; *Bi. univ.* 29, 181.

[3]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 12, 401—12.

floruerunt, magnopere suspexerunt et vero etiam per literas consuluerunt. Inter ceteros, qui eum plurimi fecerunt, recensendi sunt Boldettus, Ficoronius, Muratorius, Gorius, Maffejus, Capponius, Passerius, Victorius; hi autem in scientia antiquitatis principes et praeclarissimis editis operibus celeberrimi." Non pauca scripsit et castigate scripsit et summa eruditione scripsit, quae alieno nomine vulgata iis, quorum gratia scripta fuerant, summam eruditionis famam commendationemque pepererunt. Musei Kircheriani aera notis illustravit, Romae 1763—65. v. 2 in f. Scripsit quoque *Vita della s. vergine e imperatrice Pulcheria*, Romae 1754. in 4; 1794. Josephus Capecelatro canonicus disseruit *delle feste dei Cristiani* Neapoli 1771. in 8. (l. 2).

Alexius Symmachus Mazochius natus est 21. Oct. 1684. in pago s. Mariae, in quo sita fuit vetus Capua et qui a nova duo ferme millia passuum distat. In prima adolescentia tardi ingenii signa prae se ferebat: verum diligentia et contentione omnino singulari ita deinde profecit, ut universum Aristotelem memoria teneret adeoque perfecte caleret linguam graecam, ut quae de scripto latine traderentur, ipse ex tempore graecum in sermonem converteret. Totum se jam abdidit in literas ingentemque hausit in theologicis disciplinis eruditionem. In neapolitano seminario diu munus studiorum praefecti cum magna solertia et diligentia sustinuit. Campanus canonicus factus, enixis Nicolai Caraccioli archiepiscopi Campanorum precibus compulsus, hujus dioecesis seminarii curam quoque in se suscepit; eandemque gratiam pro suo ab eo impetravit episcopus aversanus. Delectabatur in primis studio antiquitatis; quare semper solebat aliquid scribere aut legere quod ad eam illustrandam pertineret. Initium operum, quae edidit, fuit *in mutilum campani amphitheatri titulum aliasque nonnullas campanas inscriptiones commentarius* (erudi-

tissimus), Neapoli 1727. in 4., qui ipsius famam confecit. Interim declaratus est canonicus neapolitanus et in regia academia ss. literarum magister, imo a rege designatus anaxanensis archiepiscopus: cui tamen honori, postquam consuluerat s. Joannem Josephum a Cruce O. fratrum min., renunciavit. Id enim unum ei propositum erat, ut remotus a studiis ambitionis, otium ac tranquillitatem vitae sequeretur, quam libris edendis impendere posset. Edidit *Fr. Mariae Muscettolae archiep. rossanensis* († 1746.) *diss. theologico-legalem de sponsalibus et matrimoniis*, quae a filiisfamilias contrahuntur parentibus insciis vel juste invitis, additis commentariis, quibus rem eo perduxit, ut lege praecisa fuerit filiisfamilias licentia ac libertas matrimonio se obligandi parentibus ex aequo repugnantibus, ib. 1742. in 8; 1762; Romae 1766. in 4. cum nova appendice decisionum s. R. Rotae; Venetiis 1772. (fr. 3). Eo tempore repertae fuere in basilica s. Joannis Majoris binae tabulae ex marmore, in quibus nomina sanctorum ex mensium ordine disposita indicium faciebant, calendarium inibi esse insculptum, quo antiquitus neapolitana ecclesia uteretur. Hortante et urgente Spinellio cardinali Mazochius illas illustrare est aggressus op. inscripto: *In vetus marmoreum s. neapolitanae ecclesiae calendarium commentarius*, Neapoli 1744. t. 3 in 4., opus luculentum, stupendae eruditionis et vere doctum [1]), sed dolendum quod ultra sex priores menses non sit

[1]) Cf. *acta erud. lips.* 1749. p. 527—31; *Storia letter. d' Ital.* 3, 436—50. Ceterum de eodem Calendario doctissime egerat etiam Sabbatini († 6. Jul. 1776.), de quo cf. t. II. pag. 1393., qui quasdam Mazochii opiniones carpit refellitque. Aegerrime id tulit Mazochius, qui non facile sibi contradici patiebatur, unde acrius quam par esset illum est aggressus in op. sub nomine Philippi Mazochii, filii fratris, nomine edito: *In causa Hilari fide constituti actorum recensio*, Neapoli 1745. in 4. Postea tamen poenitendo emendavit errorem suum et quotquot exemplaria invenire poterat illius libri (de quo cf. *acta erud. lips.* 1749.

progressus. Orta acri controversia inter ecclesiae neapolitanae canonicos et hebdomadarios, qui contendebant, duos olim exstitisse Neapoli cathedrales ecclesias, graecam nimirum et latinam, se vero in locum capituli latini, canonicos in graeci collegii vices successisse ideoque parem in utrisque esse dignitatem, rogatu capituli Mazochius dissertationem elaboravit historicam *de cathedralis ecclesiae neapolitanae semper unicae variis diverso tempore vicibus* [1]), ib. 1751. in 4. Hanc convellere nisus est Jos. Aloisius Assemanus in t. 2. *ital. historiae scriptorum*, sed ad singula nec sine sale quodam respondit auctor noster Secuti sunt illam mox *de sanctorum neapolitanae ecclesiae episcoporum cultu* (30), ib. 1752. t. 2 in 4., qui licet valde eruditi [2]), tamen plura properantis et omnino festinantis prae se ferunt signa. Urgebatur enim a Guevara e ducibus bovinensium, ut regii herculanensis musei aeneas tabulas heraclienses commentario illustraret, qui revera prodiit 1754. p. 1. et 2. in f. Tanti autem eum fecit Carolus rex, ut jusserit ei ex aerario quotannis pendi ducatos tercentos voluitque, ut in detegendis tot antiquitatis monumentis herculanensis civitatis nihil inconsulto Mazochio fieret; sed aemulorum invidia praepeditus, tacite tantum dolere debuit (neque enim loqui libere ei licebat), multa indignissime et omnino barbare fieri in illis herculanensibus excavationibus. Senex factus non solum rerum memoriam amisit, sed neque satis mentis

pag. 627—32.), quovis pretio comparabat, ut in ignem conjiceret. Alia vero controversia exarsit inter ipsum et Stiltingium (cf. II, 1414.), qui acta hieromartyris Januarii ab illo t. 1. sui operis edita et laudata, quamvis foeditate sua (mendis enim et lacunis abundant) eum deterrere debuissent, fide indigna censuit et illis vaticana, quae Mazochio suspecta videbantur, praetulit. Quare auctor noster *actorum bononensium s. Januarii et sanctorum martyrum vindicias repetitas* Neapoli 1759. in 4. edidit.

1) Cf. *Storia letter. d' Italia* 6, 549—61.

2) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 7, 527.

compos erat et nonnisi interdum ad se redibat. Decessit laboribus morbisque confectus 12. Sept. 1771. a. aetatis 87. Vir erat non solum eruditissimus, adeo ut a discipulis diceretur bibliotheca ambulans et a viris doctis omnis nationis encomiis celebraretur, sed et integerrimae vitae et eximiae pietatis. Ante studia crucifixi imaginem osculabatur seque crucis signo muniebat et libenter carmina in bb. Virginis Mariae honorem pangebat. Honores et vel recreationes honestas fugiebat, ne momentum quidem temporis perire sinebat, in loquendo parcus et modestus, erga alios benevolus, beneficus in pauperes, in omni agendi ratione gravis et sobrius. Praeter opera jam recensita, iis omissis quae profani sunt argumenti huc spectant: *Spicilegium biblicum*, Neapoli 1763—78. t. 3 in 4. (fr. 10), cujus t. ultimus complectitur annotationes eruditas et doctas in N. T., *de graeco prophetarum codice chisiano diatriba*, in coll. *calog.*; *opuscula*, quibus orationes, epistolae, inscriptiones, carmina ac diatribae continentur, Neapoli 1771—5. t. 2 in 4. cura Cajetani Migliore, quibus adjicimus eruditam ep., qua ad 30 virorum clariss. *de dedicatione sub ascia* commentationes integrae recensentur, quibus adnotationes aspersit curasque posteriores adjunxit, ib. 1740. in 8., nam illi subjunxit diss. *de s. Josephi et Christi artificio.* Omnia Mazochii opera erudita sunt, imo eruditione et notitiarum copia exuberant, adeo ut haec ipsa ubertas ordini saepe et perspicuitati officiat [1]).

662. Aequalis Mazochio fuit alius archaeologus plane eruditus Julius Laurentius Selvaggio neapolitanus n. 10. Aug. 1728., qui clericus omnes condiscipulos discendi ardore et profectu vicit, et sacerdos factus (1752.) totus libris incubuit,

---

1) Cf. Plura de eo apud Nic. Ignarra, *doctissimi Mazochii vita*, Neapoli 1778; Fabronium 8, 321—97; Pletz *Zeitschr.* 1831, 46. ss.; *Bi. un.* 28, 31.

quos diligentissime excerpsit. Archaeologiae in primis studio hortante et quasi manu ducente Mazochio se dedit. Cardinalis Sersale eum in juris canonici professorem selegit post Carolum Blascum ipsius quondam magistrum, qui munere docendi se abdicaverat. In discipulorum commodum composuit *institutionum canonicarum ll. 3*, Neapoli 1766., 1770. Patavii 1771.; Panormi 1817. Postea ipsi munus fuit impositum tradendi clericis quoque jus civile. Ipse primus est, qui inter catholicos universam archaeologiam complexus est in op. *Institutiones antiquitatum christianarum*, Neapoli 1772. p. 1. Dum operi absolvendo insisteret († 1800.) morte inopino, e rheda casu 10. Nov. 1772. praereptus fuit; sed ejus amicus canonicus Kalephati, ex ejusdem scriptis illud absolvit 1774. t. 6, cui praemisit commentarium de vita et scriptis L. Selvaggii; Patavii 1780. t. 3 in 4; Moguntiae 1787—89. t. 6 in 8; Vercellis 1778. t. 6 in 12., opus doctum et utile. Strenuus socius erat doctissimae academiae ecclesiasticae, quam card. Spinelli, Benedicti XIV. exemplum secutus, Neapoli instituerat, et quam viri doctissimi frequentabant ut Mazochius, Sabbatini, Milante, Agnellus Honoratus, Ant. Genuensis, Car. Blascus, Clemens Benedictus de Arostegui (non Arotzegni, ut mendose scripsimus II, 1421. in annot.) nobilibus parentibus Villanovae 1698. natus et splendidissimis muneribus nomine regum Hispaniae obitis defunctus 11. Febr. 1774. etc., et in qua insignes prorsus dissertationes lectae fuere magno emolumento rei literariae [1]).

[1]) Hujus academiae socii praeter jam laudatos fuerunt: doctus et probatissimus sacerdos Dominicus Jorius, qui tria italice scripta edidit opera sacra eruditione pietateque redundantia: scil. 1. *de ecclesiastici ingenii usu* in animorum salute procuranda, theologica tractatio etc. an. 1761; 2. *de antiqua novaque Ecclesiae disciplina* in apponendo ss. novi foederis sacrificii fructu etc. an. 1769; 3. *caritas catholicae Ecclesiae*, sive argumenta indubia quae erga Ecclesiae doctrinam, ministros, mores et

Censor quoque librorum ab archiepiscopo est creatus, quo in munere magnum fastidium illi attulit censura historiae ecclesiasticae Joan. Laurentii Mosheim, quam ex anglica versione ab A. Maclaine annotationibus auota, italicam redditam Neapoli edendam curavit Roselli. Per quatuor circiter annos, dum volumina excuderentur, huic operi insudavit, annotationes saepe prolixas, quibus illius errores corrigeret veritatemque catholicam tueretur, illi subnectendas adjiciens. Vir erat vere pius, comis in omnes, erga pauperes misericors, ab antistitibus, inter quos erat s. Alphonsus Liguori, magni factus et in consilium adhibitus [1]).

---

disciplinam semper et ubique exhibuere fideles etc. an. 1774. Item elegantissimus Paulus Moccia antiqui moris vir, qui non solum linguae graecae prosodiam epistolasque latinas quantivis leporis, sed edidit etiam *divi Basilii vindicias* adversus Joannem Barbeyracium quoad jusjurandum, an 1764. Vir quoque clarissimus Benedictus Columna abbas ord. s. Benedicti congr. Coelestin. praeter geographica ejus volumina, italicam dissertationem apologeticam evulgavit *de sincera patrum tertii seculi doctrina* circa statum animarum medium inter mortem et resurrectionem etc., adversus Thomam Burnetum etc. an 1765. Ab egregio viro Luca Nicolao de Luca habemus sacrum *sapientiae librum* italica paraphrasi explanatum atque adnotationibus e philosophico penu abunde depromptis illustratum an. 1768. Et Josephus Rossi doctissime scripsit *de opificio sex dierum*, an. 1767; *de angelis*, an. 1768; *de altera vita* lib. IV, an. 1771. et *de veritate religionis christianae* an. 1775.

[1]) Ejus imaginem Salvator Cavalcante hoc insigni epigrammate ornavit:

Corporis hic parvi spectatur imagò,
quod olim
ingentis sedes exstitit ingenii.
Iste brevi est ausus curis distentus
et aeger
quod vacui et validi vix
potuere diu.

Joannes Bottari florentinus n. 15. Jan. 1689., praelatus eruditissimus, socius fere omnium academiarum Italiae, bibliothecae vaticanae custos factus a Benedict XIV., qui libenter eum cumulasset honoribus, nisi ipsius obstitisset modestia († 1775. a. aetatis 87.), praeter alia plurima opera edidit [1]: *Sculture e Pitture sacre estratte da Cimiteri di Roma* publicate già dagli Autori della Roma sotterranea, nuovamente date in luce colle spiegazioni, Romae 1737. 1746. et 1754. t. 3 in f. sine editoris nomine, opus pretiosum [2]) et admodum rarum (fr. 250); *de plumbeis antiquorum numismatibus* tam sacris quam profanis diss. Franc. Ficoronii, ib. 1750. in 4; *de imperatorum constantinopolitanorum numismatibus* diss. Car. du Fresne cum ipsius praefatione, 1755. in 4; *de lateranensibus parietinis* diss. Nic. Alamanni additis quae ad idem argumentum scripserunt Caes. Rasponi et Jos. Simon Assemanus, ib. 1756. in 4; *Storia dei ss. Barlaamo e Giosafatte* ridotta alla sua antica purità di favella, ib. 1734. in 4. Multa ad antiquitatem sive sacram sive profanam spectantia reperiuntur in raro et eruditissimo *thesauro antiquitatum beneventanarum* [3]), t. 2 in 1 f., Romae 1754. 1764. Joannis de Vita canonici beneventani, postmodum (1764.) episcopi reatini († 31. Mart. 1774.), cujus quoque est opus doctum et eruditum *de origine et jure*

Sustulit hunc juvenem terris mors
invida. Cur hoc?
An scripta enumerans credidit
esse senem?

Cf. plura de eo in commentario cit. et in *Kirchenlex.* 12, 1124. auctore em. card. Hergenröther.

[1]) Cf. Mazzuchelli, *Scrittori*; Adelung 1, 2114.

[2]) Cf. *Stor. Let. d' It.* 9, 304—7; *acta erud. lips.* 1746. p. 433—43.

[3]) Cf. prolixum conspectum cum magno auctoris encomio in *Storia Letter. d' Italia* 10, 297—324; *Biogr. univ.* 49, 279.

decimarum ecclesiasticarum, ib. 1757. in 4. Denique Franciscus Vettori (Victorius) romanus (1710., † 1778.) disseruit *de vetustate et forma monogrammatis ss. nominis Jesu* antiquis emblematibus non ante vulgatis, Romae 1747. in 4; *diss. phelogica*, qua nonnulla sacrae vetustatis ex museo Victorio deprompta aeri incisa tabula vulgantur, expenduntur, illustrantur [1]), Romae 1751. in 4; *historia ss. septem dormientium* ex ectypis musei Victorii expressa, dissertatione et veteribus monumentis illustrata, ib. 1741.

VI. Theologia practica.

663. In *jure canonico* hac epocha innumeri versati sunt; et quidem circa *praeambula* juris canonici [2]): Franciscus Xaverius Zech S. J. n. Ellingae in Franconia 23. Dec. 1692. philosophiae, theologiae moralis et polemicae, demum juris canonici per 25 annos in academia ingolstadiensi clarissimus [3]) professor († 15. Martii 1772.). Collegit *Praecognita juris canonici* ad Germaniae catholicae principia et usum accommodata, Ingolstadii 1749. in 8; 1766., opus utilissimum; plu-

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 5, 525—532. De Josepho Alex. Furietti cardinali (n. Bergomi 24. Jan. 1685., † 14. Jan. 1785.), cujus exstat doctissimus tr. *de musivis vel pictoriae mosaicae artis origine*, Romae 1752., cf. Moroni *Dizionario* 28, 75.

[2]) Huc forte referri etiam possunt Bernardini ab Angelis O. Carm. *praelectiones isagogico-canonico-legales*; Josephi Wach S. J. olomucensis (n. 12. Mart. 1711., † 1. Febr. 1777.) *sententiae generales* plurium legum summam et harmoniam complectentes seu regulae juris in VI. a. 9. usque ad 21., Olomucii 1753: Ignatii Mulzer prius canonici, dein (1745.) S. J., bambergensis, juris canonici professoris († 23. Mart. 1772.), *praecognita in jurisprudentiam ecclesiasticam positivam germanorum*, Bambergae 1770. in 8: et *historia legum ecclesiasticarum positivarum*, quibus in Germania utimur, ib. 1772. in 8.

[3]) Cf. plura de ipso apud Baader *Lexikon* t. 1. p. 2. pag. 356.

raque alia ad jus canonicum spectantia conscripsit: *Compendium juris canonici*, ib. 1750. in 4; *de judiciis ecclesiasticis* ad Germaniae cath. principia et usum pp. 2, ib. 1765. 1766. in 8; *de jure rerum ecclesiasticarum* ad Germaniae cath. principia et usum, ib. 1758. 1762. t. 2 in 8; *hierarchia ecclesiastica* ad Germaniae cath. principia et usum delineata, ib. 1750; 1774. in 8; *decas dubiorum* ad l. 3. decret. tit. XXV. de peculio clericorum, ib. 1752. in 8; *de ambitu* diss. politico-legalis, ib. 1752. in f.; diss. juridico-canonica *de sponsalibus academicorum* absque consensu parentum contractis cum append. de in integrum restitutione minorum contra sponsalia, ib. 1754; 1757; etiam in Ant. Schmidt *thesauro juris eccl.* 6, 551—89. et in ed. Muscettulae diss. *de sponsalibus* etc., Venetiis 1772; diss. historico-juridica *de benignitate moderata Ecclesiae romanae* in criminosos ad se confugientes seu de jure asyli ecclesiastici, Ingolstadii 1761. in 4., etiam in *thesauro* cit. 5, 284—524; casus ad cap. Scriptum est 40. *de electoris et electi potestate*; opuscula minora, ib. 1761. in 4; *rigor moderatus* doctrinae pontificiae circa usuras a ss. D. N. Benedicto XIV. per ep. encyclicam episcopis Italiae traditus, ab academia ingolstadiensi constanter assertus, diss. I. inauguralis sancti rigoris specimina exhibens, ib. 1747; 1751. in 4; diss. II. inauguralis specimina exhibens moderationis pontificiae a P. Dan. Concina violatae, ib. 1749; diss. III. specimina ulteriora exhibens [1]; simul ib. 1752; Venetiis 1763., etiam in *thesauro theol.* P. Zachariae 8, 518—701; in *cursu theologiae* ed. Migne 16, 765—996. et in Honorati Leotardi l. singulari *de usuris et contractibus usurariis coercendis*, Venetiis

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 4, 211—224.

1761. Omnia Zechii opera se commendant accuratione, eruditione et in judicando prudentia [1]).

664. Josephus Biner S. J. helvetus, diu juris canonici professor in academiis ingolstadiensi, dilingana et (1741—1750.) oenipontana († 1766.), composuit *apparatum eruditionis ad jurisprudentiam ecclesiasticam*, in quo reviso auctoque (praeter juris universalis principia) jus naturae, gentium, divinum, apostolicum et provinciale, jus synodale oecumenicum, nationale ac provinciale, una cum provinciarum ac regnorum ecclesiastico et politico statu, disciplina Ecclesiae, haeresibus exortis etc. continua seculorum serie ad praesens usque tempus deductum insertisque in hac praecipue nova ed. pro re nata multis observationibus criticis ac controversiis juridicis, publicis ac polemicis, methodo historico-dogmatica colliguntur et brevi ac clara idea delineantur in utilitatem eruditionis amantium, quibus vasta conciliorum, decretorum, historiarum etc. volumina perlegendi aut occasio aut tempus deficit, Bononiae 1754. in f. ed. 4. (prima prodiit Oeniponti 1745. in 4. pp. I—VI.); Augustae Vind. et Friburgi Brisgojae 1767. t. 8 in 4., opus vastae eruditionis verusque scientiae canonicae thesaurus, quippe qui omnia complectitur, quae ex conciliis, ex historiis antiquis, novis, sacris, profanis, ex pacificationibus aliisque publicis conventionibus juris prudentiae ecclesiasticae candidato scitu vel necessaria vel certe utilia esse possunt [2]). *Diss. juridicae* de beneficiis ecclesiasticis, contracti-

[1]) Ipse Schulte *Geschichte der Quellen und Literatur des canonischen Rechtes*, 3, 180. de eo ita judicat: „Zech gehört zu den bessern Canonisten seines Ordens und seiner Zeit, hatte eine gute juristische Bildung und trug dem Zeitbedürfniss dadurch Rechnung, dass er die Darstellung des geltenden deutschen Rechtes mit der des canonischen verband. Alle seine Schriften sind recht brauchbar.“

[2]) Cf. *Storia Lett. d' Italia* 9, 295—303. Diss. juridicā *de usuris*

bus, praescriptionibus et testamentis, Oeniponti 1746. in 4. Scripsit quoque plura opuscula polemica [1]: *Kurzer Begriff der heutigen Glaubenstreitigkeiten* in Widerlegung protestantischer Glaubens Bekanntnüs, Augustae Vind. 1765. ed. 4; *Catholische Anmerkung* über die neueste uncatholische Controvers-Schreiber absonderlich sogenannten Urim und Thummim zu Zürich, sammt einem kurzen Begriff der heutigen Controversien und catholischen Glaubens-Wahrheit, Augustae 1739—45. pp. 4; 1751. adversus Perachter, Jo. Henricum Fries et Jac. Henr. Scheuchzer; *Indifferentismus* oder Gleichgültigkeit im Glauben zu heilsamer Warnung sich zu hüten vor dem schädlichen Licht der Indifferentisten, Syncetisten und Libertiner, ib. 1744. in 8; *Heiligkeit der Kirche* oder gründliche Untersuchung, welche Kirche heilig und also mit diesem Kennzeichen der Kirche Christi gesichert; nebst genauer Abbildung der fürnehmsten Glaubens-Stifteren, ib. 1750. in 8; *catholische Anmerkungen* über den wieder aufleben sollenden Luther, ib. 1753. in 4; tr. theologico-juridicus *de summa Trinitate*, fide catholica et hierarchia ecclesiastica, ib. 1765, in 4.

665. Carolus Sebastianus Berardi Uneliae n. 26. Aug. 1719., in regio taurinensi athenaeo ss. canonum interpres († 1768.), sagaci judicio elaboravit opus inscriptum *Gratiani canones genuini ab apocryphis discreti*, corrupti ad emendatiorum codd. fidem exacti, difficiliores commoda interpretatione illustrati, Taurini 1752—66. t. 4 in 4; Venetiis 1767. (fr. 10); 1783., „in quo utrum doctrinam magis an diligentiam admireris fere nescias [2].“ *Commentaria in jus eccle-*

---

et diss. *de jure primarum precum et institutionibus* receptae fuere a Migne in *cursum theol.* 16, 895—1008. et 18, 775—808.

[1]) Cf. Backer 1, 635.

[2]) Ita Richter in proleg. ad Gratiani decretum. Cf. *Storia Letter. d' Italia* 6, 468—72.

siasticum universum, Augustae Taur. 1766. t. 4 in 4; Venetiis 1778. 1789; Laureti 1847. t. 2 in 8; *institutiones juris ecclesiastici*, Taurini 1769. t. 2. Gregorius (in baptismo Georgius Adamus dictus) Zallwein O. S. Ben. monasterii wessofontani n. 20. Oct. 1712. Oberviechtachii in Palatinatu, socius academiae literariae monacensis, in universitate salisburgensi juris canonici professor (1749.) et rector magnificus (1759.). In tradendo jure canonico utebatur methodo historica et critica ejusque praelectiones a quam plurimis auditoribus, etiam e prima nobilitate, frequentabantur († 9. Aug. 1766.). Ejus sunt[1]: Disp. I. *de jure canonico in genere et praecipue trium priorum seculorum*, Salisburgi 1753. in 4.; *fontes originarii juris canonici* adjuncta historia ejusdem juris per priora quatuor Ecclesiae secula, ib. 1752. in 4; 1755. in 4; *collectiones juris ecclesiastici antiqui et novi* a primordiis Ecclesiae usque ad decretum Gratiani diss. 1., ib. 1760., *collectiones* ... a decreto Gratiani ad nostra tempora diss. 2., ib. 1760. in 4., etiam in ejusdem op.: *Principia juris ecclesiastici universalis et particularis Germaniae*[2], Augustae V. 1763. t. 4, 1781. curante Kleinmayern; 1831. t. 5; *jus ecclesiasticum particulare Germaniae* ab aera Christi usque ad Carolum IV. imp. diss. 1., ib. 1757. in 4; diss. 2. ab aevo Caroli IV. usque ad nostra tempora, ib. 1757; diss.

---

[1]) Cf. plura apud Kleinmayern in comment. de ejus vita praemisso suae editioni op. Zallweinii *principia juris eccles.*; *biblioth. frib.* t. 6. pag. 444—51; Lindner 1, 181; *Biogr. univ.* 52, 57.

[2]) Huc refer etiam Josephi Azzoni O. S. Aug. senensis, in universitate vindobonensi s. theologiae (1759,) et in senensi historiae ecclesiasticae (1763.) professoris, *principia juris publici ecclesiastici* catholicorum ad statum Germaniae accommodata in usum tironum, Vindobonae 1761.

de statu Ecclesiae, de hierarchia in statu Ecclesiae et praerogativis ecclesiae salisburgensis, ib. 1757. in 4. *Historiam juris canonici* scripsit Carminus Fimianus in neapolitana academia canonum professor, Neapoli 1763., cujus quoque sunt *annotationes in concordiam sacerdotii et imperii* Petri de Marca adversus Böhmer; Aloisius Guerra composuit *epitomen pontificiarum constitutionum* in bullariis magno et romano contentarum et aliunde desumptarum secundum materias, Venetiis 1772. t. 4 in f. (fr. 45).

666. Huc etiam referri ii possunt, qui *jus naturae* et *gentium* illustrarunt, in quo exponendo, extollendo, jactando et etiam obscurando multi nostra praesertim epocha, in primis inter protestantes, laborarunt. Anselmus (in baptismo dictus Franciscus Josephus Albertus) Desing O. S. Ben. Ambergae n. 15. Mart. 1699., in historia et geographia multum versatus, cujus studium pluribus editis libris promovit, in universitate salisburgensi philosophiam moralem et historiam docuit (1735.). Plurimum juvit consilio et prudentia sua Alexandrum abbatem cremifanensem in erigenda academia pro nobilibus in suo monasterio. Anno jubilari 1750. Romam peregrinatus est ubique lustrans monasteria eorumque bibliothecas, rediitque Passaviam, cujus episcopus Josephus Dom. de Lamberg cardinalis maximi eum fecit et in omnibus negotiis consiliarium habere voluit (1746—61.). Post hujus praesulis mortem in monasterium suum ansdorfiense se recepit, atque a sodalibus in abbatem 4. Nov. 1761. electus fuit. Bibliothecam auxit, studia promovit et tempore famis 1770—72. manu liberali et benefica innumeros esurie et miseria confectos adjuvit. Decessit vir humilis, pius et misericors usque ad ultimum halitum studiis suique officii curis deditus 17. Dec. 1772. Receptus fuit ab academia monacensi inter socios. Versatus quoque erat in variis artibus ut in chalcographia et pictura. Ex plurimis ejusdem

operibus [1]) mentionem merentur: *Regnum rationis hodiernum* nihil praestantius esse vetere, et multos de regno rationis multa crepantes confuse et indefinite loqui, demonstratur, Pedeponti 1751. in 4; *diatribe circa methodum wolfianam* in philosophia practica universali h. e. in principiis juris naturae statuendis adhibitam, quam non esse methodum, nec esse scientificam ostenditur, ib. 1752. in 4; ad em. principem Ang. M. S. R. E. card. Quirinum etc. replica pro cl. Abrahamo Gotthelf Kaesterno super methodo wolfiana scientifica aut mathematica, Augustae V. et Monachii 1754. in 4; *spiritus legum bellus an solidus?* disquisitio contra l. *l' esprit des loix*, Pedeponti 1752. 1754. in 4; *hypodigma politicum juris naturae*, eos, qui ratione sola in jure naturae utendum docent, aut ludere, aut modernum hominum statum demutare et magistratibus ac reipublicae periculum creare, ib. 1753. in 4; *juris naturae larva detracta* compluribus libris sub titulo juris naturae prodeuntibus ut Puffendorfianis, Heineccianis, Wolfianis etc., ib. 1753. in f.; *jus naturae liberatum* ac repurgatum a principiis lubricis et multa confusione per doctores heterodoxos inductis, Monachii 1753. in f.; *jus gentium* redactum ad limites suos, quos novi quidam doctores perruperunt, ib. 1753. in f., quibus recentiorum philosophorum figmenta de contractu sociali, unde omnis oriatur potestas politica, strenue refellit. *Opes sacerdotii* num reipublicae noxiae? ex rerum natura, sana politica et communi sensu generis humani examinatum, Pedeponti 1753. in 4., etiam germanice Monachii 1767—69. pp. 2 in 4.

667. *Jus canonicum* exposuerunt et quidem in *Germania:* Adamus Huth S. J. n. Orbe 17. Mart. 1696., juris

---

[1]) Linner *die Schriftsteller* etc. 1, 279. recenset 32 edita et 13 in edita.

canonici in academia heidelbergensi interpres († c. a. 1770.), cujus est *jus canonicum ad ll. 5 decretalium Gregorii IX. explicatum* et per quaestiones ac responsa in methodum brevem et claram redactum, Augustae Vind. 1731. t. 5 in 8; 1732; Venetiis 1738; Ravennae 1758. in 1 v. in 8; *casus juridico-canonici* de sponsalibus et matrimonio in omnes titulos l. 4. decretalium Gregorii IX. publici juris facti, Fuldae 1742. in 8. Franciscus Salesius Widmann n. Wissaviae in Bavaria 1711., juris canonici per annos 15 Constantiae, Ratisbonae et Oeniponti professor († 1775.), pariter secundum ordinem librorum decretalium redegit *jus canonicum theorico-practicum* utrique foro canonico et civili accommodatum, Augustae Vind. et Oeniponti 1760. t. 5 in 8., ed. 2. (prior ed. prodiit 1754—56.). Tertius ex eadem sodalitate Christophorus Ubelacker (Ublacker) türschenrentensis, juris canonici Monachii, Constantiae et Ingolstadii professor († 1778.), *conspectum* dedit *juris canonici*, Ingolstadii 1769. in 8. Wolfgangus Schmitt O. S. Franc. hummelburgensis, juris canonici apud sodales lector, sagaciter collegit *institutiones juris ecclesiastici universalis* ad statum Germaniae catholicum accommodatas ac in quinque libros ad faciliorem juris canonici candidatorum usum distributas et expositas, Fuldae 1768; Wirceburgi 1772. pp. 5 in 4.; in quibus pontificis infallibilitatem tuetur. Alterius spiritus est Paulus Josephus eques de Rieger (Riegger), n. Friburgi in Brisgoja 29. Jun. 1705. Adolescens 15 annorum jam erat philosophiae magister et a. 1733. institutus est a Carolo VI. in universitate oenipontana professor cathedrae tunc erectae juris naturalis et gentium, juris publici et historiae Germaniae. Octies electus est in decanum facultatis juridicae et bis in rectorem magnificum universitatis. Anno 1753. promotus est ad cathedram juris canonici in universitate viennensi et dictus consiliarius aulicus, mox adjunctus

librorum censurae. Praelectionibus et scriptis suis viam aperuit et stravit spiritui et doctrinae illi juribus Ecclesiae inimicae, qui josephinismi nomine designatur, unde hujus velut parens dici potest. Hujus enim theoriis innixa M. Theresia plura emisit decreta, quibus Ecclesiae libertas jam coarctari coepit. Decessit Rieger Viennae 2. Dec. 1775. Ex ejus operibus [1]) ad jus canonicum spectant: *Exercitatio de Scriptura s.* primo juris ecclesiastici fonte, Oeniponte 1755. in 8; exercitatio *de juris ecclesiastici origine, natura et principiis*, ib. 1756. in 8; *corpus juris publici et ecclesiastici Germaniae academicum*, p. 1. et 2. Vindobonae et Pragae 1757. 1760. in 8; 1775. ed. recognita; exercitatio *de conciliis* juris ecclesiastici altero fonte, ib. 1757.; *de collectionibus juris ecclesiastici antiqui* sive antigratianei, ib. 1757. in 8; *introductio in universum jus ecclesiasticum* p. 1., ib. 1758., recepta in *institutiones jurisprudentiae ecclesiasticae* pp. 4, ib. 1768—1772; 1777; 1779. ed. curante Martini, quae tamen a regimine fuit suppressa; 1780. in 8; Venetiis 1786. (fr. 7); diss. *de sensu can. VI. conc. nicaeni*, Viennae in 4; *de decreto Gratiani*, ib. 1760. in 4., etiam in Schmidt *thesauro* juris ecclesiastici t. 1. n. 3; *corpus juris ecclesiastici austriaci*, ib. 1764. in 8; *opuscula juris ecclesiastici* varii argumenti, sparsim antea, nunc collectim edita et recusa ib. 1768. in 8; *specimen corporis juris ecclesiastici regni Hungariae* et partium eidem adnexarum secundum ordinem decretalium Gregorii IX. P. digesti, p. 1. et 2. ib., 1773. in 8; diss. *de poenitentiis et poenis ecclesiasticis*, ib. 1772. in 4; diss. *de magia*, ib. 1773. in 4; *principia juris ecclesiastici Germaniae* cum praefatione J. V. Eybel, ib. 1773. in 8; *elementa juris ecclesiastici* p. 1. et 2., ib. 1774. 1775. in 8; *synopsis juris*

---

[1]) Cf. **Wurzbach 26, 129**; *Kirchenlex.* **9, 322.**

ecclesiastici publici et privati, quod per terras hereditarias augustissimae imper. M. Theresiae olim obtinuit et adhuc dum obtinet, ib. 1776. in 8; 1779. ed. aucta etc. Joannes Franciscus Lotharius de Schrodt herbipolensis (n. 30. Jun. 1727., † 23. Dec. 1777.) in universitatis pragensis facultate juridica professor et consiliarius caesareus, composuit animo in romani pontificis jura non aequo *institutiones juris canonici* ad ordinem decretalium Gregorii IX., Pragae 1771—74. t. 3 in 4. Joannes Philippus Hahn (n. 1690.), in academia moguntina juris civilis professor (1719.) ad mortem usque (1774.) etiam post amissum lumen oculorum, composuit *compendium systematicum* theoretico-practicum universi juris, Moguntiae 1724., innumerasque (65) edidit dissertationes juridicas, etiam de jure canonico, et *commentarium* ad regulam juris canonici, qua sede vacante jurisdictio episcopi transit ad capitulum ecclesiae cathedralis, 1733; *de electione summi pontificis* 1721; *de denunciationibus* ad praescriptum conc. lateranensis et tridentini contractui matrimoniali praemittendis; *de usu moderno* circa insignem effectum consensus parentum in nuptias liberorum, 1747; *de jure principis catholici* circa sacra subditorum suorum protestantium (auctore de Eckard episcopo auxiliari erfordiensi), 1753; *de jure patronatus canonici*, 1755; *de ancipiti* in terris vel civitatibus mixtae religionis *asylorum jure*, 1755. et in *thesauro* Schmidt V, 426.

668. Ex *italis* occurrunt: Ubaldus a s. Cajetano Giraldi schol. piar. romanus n. 1692., praefectus provinciae romanae et bis ordinis moderatori a consiliis assistens generalis († 1775.), edidit prius *institutiones* Remigii Maschat, de qua editione cf. II, 1445; Caroli Thesauri S. J. *de poenis ecclesiasticis praxim universalem* notis et accessionibus earundem poenarum ab a. 1652—1760. inflictarum locupletatam, Romae 1760. in f., 1831. (fr. 14), et Barbosae tr. *de parocho* (cf. I,

888.) multis accessionibus locupletatum, ib. 1762; 1831. (fr. 14), hac inscriptione: *Animadversiones et additamenta* ex posterioribus summorum pontificum constitutionibus et s. congregationis decretis desumpta ad A. Barbosa de potestate et officio parochi; deinde *expositionem juris pontificii* juxta recentiorem Ecclesiae disciplinam, Romae 1769. t. 3 in f.; 1829. (fr. 60): opus valde eruditum, in quo diligenter indicat decretales antiquatas. Joannes Baptista Bartoli venetus n. 21. Juli 1695., juris utriusque doctor, canonicus cenedensis, juris canonici in academia patavina professor (1731.), episcopus deinde feltrensis (1747.) et postquam huic sedi renunciavit (1757.), archiepiscopus nazianzenus († 14. Mart. 1776.), doctas utilesque hortante Benedicto XIV. in lucem dedit *institutiones juris canonici*, Ansugii (Feltriae) 1749. in 4. et *apologiam pro Honorio I.* Rom. Pont., ib. 1750. in 4. (m. 6), in qua fuse docteque exposita monotheletarum haeresi nititur tueri, primam Honorii ad Sergium ep. ab illis haereticis fuisse adulteratam, penitus vero confictam alteram, neque ipsam synodum oecumenicam sed episcopos orientales damnasse Honorium [1]). Adversus hanc diss. scripsit Antonius Baldassarri *ep. apologeticam* pro patribus sextae synodi, Fulginii 1756. in 4. Carolus Gagliardi juris canonici in universitate neapolitana professor, deinde episcopus muranus († 1. Jul. 1778.), reliquit *institutiones juris canonici* communis et neapolitani (antiqui et novissimi), Neapoli 1756; 1766—71. t. 4 in 4. ed. auctior et emendatior; *de beneficiis ecclesiasticis*, ib. 1765. in 4; commentarium *de jure patronatus* cum animadversionibus atque additionibus Jos. Romani, ib. 1850. *Institutiones canonicas* reliquit quoque Neapoli 1745; 1756.

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 2, 221—232; *acta erud. lips.* 1754. pag. 316—26.

t. 2 in 8. Josephus Paschalis Cyrillus campanus n. 1708., qui vix annos 20 natus jam juris pontificii in lyceo neapolitano explicandi munus obtinuit; postea institutiones juris civilis tradidit, et a. 1747. primariam juris civilis cathedram conscendit. Per idem quoque tempus jussu regis in eadem academia jus naturae et gentium feriatis diebus docuit. Excelluit praesertim in jure civili eruditione, antiquitatis notitia, masculae solidiorisque jurisprudentiae scientia, methodo adeo facili perspicuaque, ut nihil pressius aptiusque desiderari queat teste Struvio [1]. Fuit quoque suo tempore celeber advocatus, eloquens in dicendo, sagax in defendendis causis († 20 Apr. 1776.). Adversus Muratorii l. *de' difetti* della Giurisprudenza scripsit *Osservazioni*, Neapoli 1743. in 8., et adversus Merillium *vindicias secundum Cujacium* ib. 1739. in 4. Josephus Seraphim ab immaculata Conceptione O. Carm. Excalc. proposuit *ecclesiastici juris scientiam* a priscis Ecclesiae canonibus, s. Congregationis decretis et s. romanae rotae decisionibus haustam, Lucae 1779. in 4. (fr. 10). Hieronymus Spanzotti edidit *juris ecclesiastici ll. duos*, Venetiis 1769; Vincentius Lupoli *juris ecclesiastici praelectiones* in usum auditorum suorum concinna methodo quatuor tomis comprehensas notis illustratas, Neapoli 1777.

669. De *singularibus argumentis* disputarunt [2]: Hugo

---

[1]) *Biblioth. juris* § 14. Plura de ipso deque ejus operibus editis ineditisque cf. apud Fabronium 15, 96—123.

[2]) Jos. Andreas Zaluski episcopus Kioviensis († 1. Jul. 1774.) edidit *conspectum novae collectionis* legum ecclesiasticarum Poloniae seu synodicon Poloniae orthodoxae, quod complecti deberet etiam alias collectiones scriptorum ecclesiasticorum Poloniae ineditorum tum et editorum quidem, sed rarissimae obviorum, Warsaviae 1744. in 4. Consilium tamen hoc executioni non fuit mandatum. Fuit autem Zaluski vir doctissimus, de patria et literis optime meritus, qui tantum pecuniae in aqui-

Beraneck O. Praem. in canonia siloensi, Anselmus Erb O. S. Ben. Ravensburgi natus 29. Jan. 1688., juris canonici Frisingae (1725—34.) et in universitate fuldensi (1735—40.) professor, strenuus abbas ottoburanus († 21. Maj. 1767.), cujus sunt: *forum sacrum casuum reservatorum* seu tr. theologico-canonicus de casibus reservatis in genere et in specie ad l. V. decr. t. 38., Frisingae 1726. in 8; diss. canonico-politica *de matrimoniis coram magistratu* vel ministro protestantium contractis, Fuldae 1739. in 4; tr. *de natura, requisitis et obligatione sponsalium* tum secundum jus commune, cum ad edictum dioecesanum fuldense, ib. 1740. in 4; Jacobus Marciszewski professor et canonicus cracoviensis († 1773.) proposuit *controversas quaestiones juris* ad disputandum, Cracoviae 1771., disseruitque *de praelatis et canonicis*, ib. 1762; *de irregularitate*, ib. 1766.; Thaddaeus Werenko S. J. polonus n. 10. Oct. 1704., juris canonici interpres Ambergae et Dilingae († 3. Jul. 1779.), in lucem edidit *theoremata ex quinque ll. decretalium* aliisque connexis juribus selecta, Ambergae 1756. in 8; *erotemata theorico-practica* ex universo jure canonico selecta, ib. 1757. in 8; *responsa juridico-canonica* ad propositas ex utroque jure quaestiones de ultimis voluntatibus, Dilingae 1761. in 8; *de jure et injuria officialium* tractatus inauguralis juridico-poli-

rendis libris effudit, ut bibliothecam condiderit biscenta millium volumina complectentem, quam magna ex parte russorum vandalismus dissipavit, dum illam Petropolim transferrent. Cf. *Biogr. univ.* 52, 61—64. Stanislaus Sebastianus Mamczynski in academia cracoviensi professor, posnaniensis rector († 1769.), composuit *praxim commissorialem* fori spiritualis compendiosissimam titulos tres complectentem de observandis ante, circa et post commissionem, Posnaniae 1738. et saepius; disseruit *de vita et honestate clericorum*, Cracoviae 1749; *de immunitate*, ib. 1759.

ticus, ib. 1763. in 8; *jus naturae et gentium* commoda auditoribus methodo explanatum, ib. 1763. in 8. Petrus Gallade S. J. n. 4. Sept. 1708. in Lörchen, in universitate heidelbergensi 1754—69. canonum interpres († 29. Nov. 1780.), plurimas (44) *dissertationes* accuratas, sed breves, propugnandas in publico certamine proposuit, quarum aliquas Schmidt in suum *thesaurum juris ecclesiastici* recepit [1]). Dionysius Kaltner O. Min. s. Franc. de Paula († 1780.), canonista liberioris genii (josephinista), sacri et oecumenici *Conc. nicaeni canones* cum suis interpretationibus et illustrationibus Viennae 1772. publicavit. Bern. van Espen diss. canonica *de dispensationibus praesertium matrimonialibus*, ib. 1775; *de veterum canonum auctoritate* 1775. Jacobus Pistorozzi, bononiensis, erudite et historice disseruit *Sul diritto de' sacri asili* . . . in risposta al discorso dell' asilo ecclesiastico stampato in Firenze 1763., Romae 1766. in 4. Joan. Andreas Balth. Ditterich [2]) juris professor in academia bambergensi († 1768.), cum aliis bavaris, inter quos prae primis innotuit Joannes Caspar Barthel, filius piscatoris, n. Kitzingae 10. Jun. 1697. Studiorum curriculo absoluto missus fuit a Christophoro Franc. de Hutten principe episcopo wirceburgensi a. 1725. Romam, ut in juris canonici praxi excoleretur. Magistro et duce utebatur celeberrimo Prospero Lambertini (qui postea fuit pontifex dictus Benedictus XIV). Rediit in patriam juris utriusque doctor 1727., atque mox seminarii regens et juris canonici professor in universitate est constitutus, quam cathedram usque ad mortem 8. Apr. 1771. rexit. Ab episcopo selectus est inter consiliarios intimos (1744.) et in universitatis procancellarium (1754.). Rejecta methodo, quae diu in aca-

---

[1]) Cf. Backer 1, 2002.
[2]) Cf. Baader 1, I, 112.

demiis regnabat, liberiori utebatur, sequens praesertim vestigia Petri de Marca, Nat. Alexandri, Bossueti, Fleurii, van Espen etc. Nititur distinguere inter jura fundamentalia et accidentalia Ecclesiae, ampliare dominium potestatis politicae circa sacra, extenuare episcoporum a sede apostolica dependentiam, effingere libertates Germaniae etc. Plurima reliquit scripta de argumentis specialibus [1]), ut ex. gr. *de pallio* una cum insertis vindiciis pallii herbipolensis contra impressum nuper editum (1753.) sub inscriptione: *Series facti et juris* circa erectionem novi episcopatus fuldensis et concessionem pallii herbipolensis, ac laesa sedis metropolitanae moguntinae cels. Germaniae archiepiscoporum et episcoporum jura [2]), Wirceburgi 1753; 1771. in 4; diss. *de jure asyli*, ib. 1733; 1771. in 4; *diss. historiam et generalia pacificationum imperii circa religionem sistens*, ib. 1736; diss. praeliminaris historico-publico-canonica *de concordatis Germaniae*, 1743; diss. 2. de concordatis Germaniae, ib. 1743; diss. 3, ib.; de rebus Ecclesiae non alienandis, 1749. in 4; tr. *de eo quod circa libertatem exercitii religionis* ex lege divina et ex lege imperii justum est, Wirceburgi 1764. in 4. Horum plura continentur inter *opera juris publici ecclesiastici* ad statum Germaniae accommodati, Bambergae 1765; 1780. *Annotationes in universum jus canonicum* compilatae in collegiis privatis, Coloniae et Francofurti 1757; 1765. in 4; Wirceburgi 1766.

Hujus amici et collegae fuere Joannes Adamus de Ickstatt nassoviensis n. 6. Jan. 1702, professor juris in academia wirceburgensi (1731.), deinde in Ingolstadiensi (1746.),

---

[1]) Cf. Baader 1, I, 35; Schulte *Geschichte der Quellen und Literatur* des can. Rechtes 3, 184.

[2]) De qua controversia cf. Alex. a s. Joan. de Cruce in contin. *hist. eccles. Fleurii* l. 240. §. 23. ss.; *acta erud. lips.* 1755. pag. 97—106.

cujus director quoque fuit († 17. Aug. 1776.), qui etiam quaedam reliquit ad jus canonum spectantia, Joannes Jacobus Josephus Sündermahler[1]) bambergensis n. 1712., Ickstattii in cathedra successor († 21. Jan. 1775.), et Joannes Petrus de Banniza aschaffenburgensis n. 4. Jan. 1707., juris doctor et professor in academia wirceburgensi[2]), dein pandectarum interpres (1755.) Viennae († 11. Jun. 1775.)

670. Plures egerunt[3]) de *potestate* et *hierarchia eccle-*

---

1) Opera ejus juris utriusque cf. apud Baader 2. II, 201.

2) Cf. Wurzbach *Lexikon* 1, 30; Schulte 3, 211., ubi plura ejusdem opera enumerantur, inter quae apothegma protestantico-juridicum: *cujus regio*, *ejus religio*, ad naturales, divinas et imperii leges expensum; *de potestate principis secularis* pro suo territorio ferendi leges indirecte etiam personas ecclesiasticas et monasteria concernentes, Wirceburgi 1738.

3) Praetermittimus Venustianum Hiebl O. S. Franc. bavarum († 1769.), Petrum Leridant bretonem, advocatum parlamenti parisiensis († 28. Nov. 1768.), un de ces jurisconsultes du 18e siècle, inquit Feller 3, 147., qui contribuèrent le plus par leurs écrits à corrompre les notions du droit, et surtout à renverser les antiques principes, qui font la base de la société civile et religieuse. Scripsit *de matrimonio* secundum principia Launoji, cui Jacobus Clément canonicus gandavensis opposuit: *Traité du pouvoir de l' Église sur le mariage des catholiques*, Leodii 1768. in 4; diss. théologique et historique *sur la Conception de la Vierge*, dans la quelle on prouve par l'Écriture et une tradition de tous les siècles de l'Église jusqu'à nos jours, que la s. Vierge réellement a contracté la tache du péché originel (Parisiis 1756.); *Dénonciation de la théologie de P. Collet* faite et présentée a Msr. l'Évêque de Troyes par un grand nombre d'Ecclésiastiques de son diocèse le 21. Sept. 1764. t. 2 in 1. v.; Stephanum Mignot parisiensem, Sorbonae doctorem (n. 17. Mart. 1698; † 1771.), academiae socium, factioni jansenianae addictum, cujus plura opera in librorum prohibitorum indicem sunt relata; cf. Schulte 3, 644; Rotermund 4, 1721: Ludovicum Philippum Behlen electoris moguntini episcopum auxiliarem et provicarium in spiritualibus (n. 3. Maji 1714; † 22. Jan. 1777.), de quo cf. Schulte

siastica, inter quos mentione digni sunt: Andreas Hieronymus Andreucci S. J. viterbiensis, theologiae professor (n. 1684., † 13. Jun. 1771.), qui opuscula plura seorsim prius edita collegit et hortante Benedicto XIV. typis iterum dedit inscripta: *Hierarchia ecclesiastica* in varias suas partes distributa et canonico-theologice exposita, Romae 1766. t. 2 in 4. (m. 25.), quibus continentur 26 varia opuscula. Potiora sunt: de episcopo titulari [1]) seu in partibus infidelium (ib. 1732. in 4.) de triplici vicario, generali, capitulari, foraneo; de episcopi officio et potestate, de observandis ab episcopo in authenticandis reliquiis (ib. 1739. in 12.); de tuenda pace et concordia inter episcopum et capitulum (ib. 1737. in 4.); de patriarchis in genere et in specie de patriarchatu antiocheno (ib, 1735.); de ritu ambrosiano (ib. 1738. in 12.); de matrimonio conscientiae; de privilegio aliquorum canonicorum, quo possunt abesse a choro et lucrari fructus; de praecepto invocandi sanctos, an sit et quale (ib. 1750.); de vener. eucharistia opuscula theologica quatuor (ib. 1723—35; Venetiis 1736.); memoriale confessariorum sive de ministro et sacramento poenitentiae res omnis moralis in breve per assertiones coacta (Ro-

---

3, 221; Wenceslaum a Purificatione b. V. M. Szokolóczy schol. piar. (n. 1692., † 15. Nov. 1768.), cujus est *tribunal ecclesiasticum fori utriusque*, patriae quoque legibus accommodatum, de quo cf. Horányi *script. schol. piar.* 2, 711; Tailhé, cujus sunt: *Traité de la nature du gouvernement de l' Église*, 1778. t. 3, *Histoire des Entreprises du Clergé* sur la Souveraineté des Rois, 1767. t. 2 in 12., prohibita decreto congr. Indicis 19. Jul. 1768; *Remarques succinctes* et pacifiques sur les écrits pour et contre la loi du silence, 1760. in 12; cf. Feller 3, 503; Franciscum de Brézillac O. S. Ben. e congr. s. Mauri († 1780.), cujus est. *Dictionnaire ecclésiastique et canonique portatif*, Parisiis 1765 t. 2 in 8.

[1]) Cf. *supplem. ad nova erud. lips. acta* 4, 442—5.

mae 1723—24; 1731; Venetiis 1734.); confessarius recidivi seu de danda vel neganda aut differenda absolutione recidivo diss. theologica [1]) (Romae 1754; Lucani 1841; et in ed. Busenbaum Romae 1854.), quam acriter impugnavit Concina (II, 1466.). Alypius Gartner O. S. Aug. disseruit *de praecellenti ac primigenia episcoporum potestate*, 1779. et *de jure naturae* in genere spectato, 1776. Horatius Stefanucci S. J. anagninus n. 10. Oct. 1706. tanti a Clemente XIII. fuit factus, ut eum purpura honorare cogitaret; sed sub Clemente XIV. suppressa societate Jesu in carcerem fuit conjectus, ubi decessit 3. Febr. 1775. funus honorificum curantibus cardinalibus. Reliquit *de appellationibus ad romanum pontificem* diss. canonicam, Romae 1768. in 4; in titulum 41. l. 3. decretalium *de celebratione missarum et divinis officiis* diss. canonicam (eruditam et accuratam), ib. 1755. p. prima (et unica), alteram de celebratione missarum nunquam absolvit [2]); *synodus tusculana celebrata* a. 1763. (a card. York) cum appendice, Romae 1764. t. 2 in 4., quae est epitome theologiae dogmaticae, moralis et canonicae. Ignatius Moly de Brezolles, doctor Sorbonae († 1778.), scripsit *Traité de la Jurisdiction ecclésiastique contentieuse* ou théorie et pratique des officialités et autres cours ecclésiastiques pour les procédures civiles, Parisiis 1769; t. 2 in 4; 1781.; novamque curavit editionem op. Gohardi *Traité des bénéfices ecclésiastiques*, ib. 1763. t. 7 in 4. Innocentius Lirutus O. S. Ben. disputavit *de concordia utriusque potestatis*; Angeli Winkler O. S. Franc. exstat l. inscriptus *potestas hierarchica in sacra* ad principia juris publici germanici catholici, Constantiae 1763.

---

[1]) Cf. *Storia letter. d' Italia* 10, 459—61.

[2]) Cf. *Storia letter. d' Italia* 13, 338—40.

Huc referri debent, qui Febronium impugnarunt. Praeter eos, quos jam laudavimus [1]), Theobaldus Bux O. Min. provinciae bavaricae lector, definitor et custos, *theses canonicas* ex ll. decretalium Gregorii IX. concinnavit, in quibus illius l. de statu Ecclesiae et potestate romani pontificis ad reuniendos dissidentes compositum in statera juris canonici appendit et minus habentem ostendit, Monachii 1765. in 4; Camillus Almici, congr. Orat. theologus insignis, in linguis orientalibus, chronologia, historia et archaeologia tam sacra quam profana, in arte critica et diplomatica necnon in s. liturgia bene versatus († 1779.), reliquit [2]) *Riflessioni sù di un libro di G. Febronio*, Lucae 1766. in 4; et praeterea *critica contro le opere del pericoloso Voltaire*, Brixiae 1770 in 8; *diss. sopra i Martiri della Chiesa Cattolica*, in t. 2. op. inscripti *dissertazioni raccolte* da Giov. B. Chiaromonti, Brixiae 1765. in 4; et Joannes Godefridus Kauffmans hulsensis, facultatis theologicae coloniensis decanus, canonicus et curiae archiepiscopalis sigillifer major, *pro statu Ecclesiae catholicae et legitima potestate romani pontificis apologeticon theologicum*, Coloniae 1767. in 4.

671. *Theologiam moralem* composuerunt in *Italia* G. Vattolus, cujus *theologia dogmatico-moralis* Romae prodiit 1760—64. t. 3 in 4. (fr. 6); Flavianus Ricci O. S. Franc. cimbriensis, theologiae moralis in universitate oenipontana professor (1762—67.) et theologiae dogmaticae in universitate ticinensi (1769.), qui *theologiam moralem* Anacleti Reiffenstuel instauravit, Tridenti 1765. pp. 2 in 4; Au-

---

[1]) Jos. Ant. de Bandel de quo supra egimus (p. 33.) et Ballerinium (p. 86.).

[2]) Cf. *Biogr. univ.* 1, 603.

gustae 1777. in 8; Antonius Maria Boranga O. S. Hier. probabiliorista, cujus sunt *institutiones theologico-dogmatico-canonico-historico-morales*, Venetiis 1766. t. 6 in 4. Petrus Alcantara a s. Petronio O. Carm. bononiensis (n. 1. Jul. 1690., † 15. Febr. 1774.) in lucem dedit *doctrinam morum* ex omnibus operibus d. Thomae Aq. summatim depromptam, s. conc. tridentini decretis, ss. pontificum et patrum sanctionibus sparsim firmatam, in qua novatorum et casuistarum errores praedamnati conspiciuntur, Florentiae 1772. in 4. (fr. 8); Josephus Baldesi congr. Orat. reliquit *Teologia Morale*, Pesciae 1778. t. 6 in 8; Antonius a s. Joseph O. Carm. *compendium salmanticense* universae theologiae moralis quaestiones complectens, Romae 1779. t. 2 in f. (fr. 15); 1817. v. 3 in 4. ed 7. (fr. 12); Venetiis 1789. t. 6 in 3 v. in 12; Pampelonae 1791. t. 2 in f.; Fidelis ligur a Plebe Albingae O. Cap. exprovincialis reliquit *dissertationes theologico-morales* ex purissimis utriusque T. atque divinarum traditionum fontibus haustas, Bononiae et Lucae 1777—79. t. 3 in 4. (l. 20). Praetermissis vero Joanne Angelo Serra, probabilista gravi († 1775.), Joanne et Baptista Arignani, cujus *institutionum moralium epitome* e purioribus fontibus hausta prodiit Augustae Taurinorum 1776. t. 2 in 4; omnium notissimus est Joannes Vincentius Patuzzi O. S. Dom. conelianus n. 19. Jul. 1700., Venetiis philosophiae et theologiae professor († 26. Jun. 1769.), Concinae apologeta et collega in impugnando probabilismo, quem justo acrius aggressus est, adeo ut fuerit acerbus vel s. Alphonsi Ligorii adversarius atque auctor in re morali rigidus. Excoluit quoque apologiam religionis christianae, pro qua tuenda erudita scripsit opera: Libri tres *de futuro impiorum statu*, ubi adversus deistas, nuperos origenistas, socinianos aliosque novatores Ecclesiae catholicae doctrina de poenarum inferni varietate, qualitate et aeternitate asseritur et

illustratur [1]), Veronae 1748. 1749. (fr. 7); Venetiis 1764. in 4. Hujus op. complementum est *de sede inferni in terris quaerenda* diss. tributa in tres partes: in quarum prima nova refellitur opinio Swindenii doctoris angli sedem inferni in sole collocantis; in altera communis sententia de sede inferni subterranea defenditur et illustratur; in tertia sensus ac doctrina Ecclesiae catholicae de art. symboli apostolici descendit ad inferos propugnatur tum contra Swindenium, tum contra Vossium, Bochartum aliosque heterodoxos, Venetiis 1763. in 4. Ad theologiam moralem spectant [2]): *Ethica christiana* sive theologia moralis ex purioribus s. Scripturae divinaeque traditionis fontibus derivata et s. Thomae Aq. doctrina continenter illustrata (quam absolvit Fantini), Bassani 1770. t. 3 in f.; Venetiis 1770. t. 16 in 8. (fr. 18); quae in compendium redacta prodiit Bononiae 1788. v. 4 in 4; *Difesa della dottrina dell' angelico dottore* sopra 2. 2. q. 154. a. 4., Lucae 1746. in 4; Venetiis 1765. in 8; *Lettera enciclica* del sommo Pontefice Benedetto XIV. diretta all' Assemblea Generale del clero gallicano, illustrata e difesa da Eusebio Eraniste (sub quo nomine libenter latebat) contro l' autore dei dubbi o quesiti proposti ai Cardinali e Teologi della s. congreg. di Propaganda, Lucani 1759; *trattato della regola prossima delle azioni umane* nella scelta delle opinioni, in cui si dimostra la falsità, improbabilità e assurdità del sistema probabilistico, e il grave pericolo di chi in pratica lo segue, Venetiis 1758; Breve istruzione sopra la regola prossima delle azioni umane nella scelta delle opinioni, necessaria a tutte quelle anime, che bramano di camminare la via sicura della salute, Vene-

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 1, 34—8.

[2]) Cf Werner, *Franz Suarez* und die Scholastik der letzten Jahrhunderte 1, 362; *Biogr. univ.* 33, 153.

tiis 1759; *Lettere ad un Ministro di Stato* sopra le morali dottrine de' moderni Casuisti e i gravissimi danni che ne risultano al publico bene, alla Società civile e ai diritti, autorità e sicurezza de' Sovrani, ib. 1761; *Lettere apologetiche* ovvero difesa della dottrina dell' ang. Dr. della Chiesa S. Tommaso d' Aq. contro le calunnie de' suoi accusatori sulla materia del tirannicidio. Si aggiugne la difesa del R. P. D. Concina sullo stesso argomento contro l' Autore delle Lettere ad un Conte, ib. 1763; *la causa del Probabilismo* richiamata all' esame da Mons. D. Alf. de Liguori e convinta novellamente di falsità da Adelfo Dositeo, ovvero risposta alla breve diss. dell' uso moderato dell' opinione probabile, Ferrariae 1764; *Osservazioni Theologiche* sopra l' Apologia dell' ill. e rmo Mons. D. A. de Liguori contro il l. intitolato: La Causa del Probabilismo ec., nelle quali si espongono con maggior lume la falsità e insussistenza del nuovo sistema probabilistico da Mons. proposto e difeso, ib. 1765. Alia opera huc spectantia cf. II, 1466. *Instructio circa doctrinam de indulgentiis*, cujus editionem auctam curavit ejus sodalis Udalricus Reiss, Augustae Vind. 1784. in 8. Edidit quoque Drouvenii opus *de re sacramentaria* cum notis et additionibus, Venetiis 1756. t. 2 in f. (fr. 12). Cf. II, 1289.

672. *Hispanus* fuit Bartholomaeus del Valle et Saavedra O. Carm., qui concinnavit usitato in scholis ordine *compendium theologiae moralis*, Romae 1769. in 4. (l. 5). *Bohemus* fuit Fabianus Niemez O. Praem. in canonia zabrdovicensi, Zdanicii in Moravia n. 13. Jan. 1723., theologiae professor, cujus exstat *theologia canonico-moralis* auctoritate Scripturae, tum patrum tum decretorum pontificum ac ratione intrinseca firmata, Litomislii 1764. pp. 2 in f. (fr. 10).

Plures reperimus in *Germania* eosque haud infimae notae, inter quos celebrior forte est Eusebius Amort can.

reg. congr. later. in canonia pollingana. Natus est Amort 15. Nov 1692. prope Tölz in Bavaria. Absoluto studiorum curriculo sodales docuit philosophiam, dein theologiam atque jus canonicum. Ad promovenda impensius studia condidit academiam literariam, quam appellavit carolo-albertinam, matricem dixeris academiae literariae bavarae (1759.), cujus primus socius etiam ipse fuit. Hujus labores literarii prodierunt inscripti *Parnassus boicus* t. 1—4. Monachii, 5. Constantiae et Weissenburgi 1722—40., sat rarus, quo opere Amortii nomen inclaruit, unde card. Leccari eum suum voluit esse theologum Romamque accivit (forte c. 1733.), qua occasione bene est usus ad se excolendum in studio antiquitatis et ad bibliothecas lustrandas. Post reditum in monasterium, in cujus decanum electus fuit a. 1740., totum se literis dedit magnaque sollicitudine ejus bibliothecam operibus pretiosis auxit. Decessit senex optimus 5. Febr. 1775. a. aetatis 83. Vir erat in multis disciplinis vere eruditus, sed in suis operibus eclecticum agit minusque ea quae scribebat sagaciter accurateque elaborabat. In theologia morali dicitur a Haringer, „a s. Alphonso saepius laudatus ut vir pro suis variis et doctis operibus undequaque perspectus, et sapientia clarus, probabilista moderatus, qui probabilismum egregie defendit, sed in quaestionibus practicis multo severior quam s. Alphonsus exstitit." Quanti autem facti fuerit a viris eruditis, inde liquet, quod literas acceperit a Benedicto XIII. et XIV., a Clemente XIII., a card. Leccari, Galli, Orsi etc., a Bianchi, Mamacchi, Ricchini, Concina, s. Alphonso [1]) etc. Potiora ejusdem opera sunt: *Theologia eclectica moralis et scholastica*, Augustae V. 1752. et Bononiae 1753. t. 4 in f., quam non

[1]) Cf. plura de ipso in *histor. pol. Blaetter* 76, 107—32; Baader *gelehrtes Baiern* 20—29.

antea edidisse dicitur, quam illam recognoverit Benedictus XIV. Negat tamen in ea, quod mirum videbitur, Adamum in sanctitate et justitia supernaturali fuisse conditum. *Ethica christiana*, Augustae 1758. in 8; *theologia moralis* inter rigorem et laxitatem media, Augustae V. 1757. 1758. t. 2 in 4; 1777; 1785; *Idea amoris divini* seu expositio distincta primi et maximi mandati, Augustae 1739. in 8; quam impugnavit Virgilius Sedlmayr, de quo cf. supra pag. 18. *Responsio ad scrupulos* G. Linhard primi ac maximi mandati: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo etc., ib. 1746. *systema doctrinae circa duo praecepta spei et caritatis*, ib. 1749. in 8. Latine vertit *dictionarium casuum conscientiae* a Pontas gallice jam tertio editum (II, 1176,), sed illud expurgavit a spiritu gallicano et probabiliorismo, atque ad breviorem formam redegit omissis iis, quae unam spectant Galliam, ib. 1733. t. 2 in f. Verum editor venetus alterius versionis (1738.) acriter Amortium aggressus est et laxitatis accusavit: quare auctor noster ad se tuendum edidit *controversias morales*, Augustae V. 1739. Ab hoc dictionario alterum Francisci Morenas (cf. supra p. 99.) 1758. t. 3 in 8. distingui debet, quod Amort latine reddidit Augustae V. 1759. in 4; 1784. t. 3 in 8. inscriptum: *Dictionarium casuum conscientiae* Benedicti XIV. jussu auctum, e gallico versum et ad mores Germaniae accommodatum; *disquisitiones theologicae* de controversiis in theologia morali insignibus, Venetiis 1745. in 4; *elementa juris canonici veteris et moderni*, ubi jus canonicum modernum Gregorii IX. ex ipsis fontibus legum ordinate et breviter explicatur, jus vero ecclesiasticum primaevum, quod viguit primis octo sec. ex tribus bavaricis msc. sec. VIII. et IX. exaratis editur[1]); Ulmae 1757. t. 3

---

[1]) Cf. *acta erud. lipr.* 1758. pag. 319—26. et 397—403.

in 4. (m. 9); Ferrariae 1763; t. 3. continentur vindiciae jurisdictionis ecclesiasticae s. Scripturae testimonio et rationi conformes adversus seculi moderni politicos. Reflexiones et principia meliora *de jurisdictione ecclesiastica* opposita principiis poloni nobilis (P. de la Borde, cujus *Principes sur l'essence* etc. des deux Puissances quidam polonus nobilis cum versione polona Wratislaviae 1753. in lucem ediderat), Francofurti 1757. in 4. absque auctoris nomine. *Vetus disciplina canonicorum regularium et secularium* ex documentis ineditis usque ad sec. XVII. critice et moraliter expensa, Venetiis 1748. t. 2 in 4. Edidit quoque Ruperti Gruber can. reg. *de privilegiis religiosorum* opus posthumum cum additionibus, Augustae V. 1747. in 4. (fr. 7). Cum Veremundus de Lochstein impugnasset cleri immunitatem, opposuit ipse tecto nomine *Verschiedene Fragen über Ver. von Lochstein Gründe*, Argentorati 1766. *De origine, progressu, valore ac fructu indulgentiarum*, necnon de dispositionibus ad eas lucrandas requisitis accurata notitia historica, dogmatica, polemica, critica, Augustae V. 1735. in f. (m. 10); cum supplemento Venetiis 1738., opus praeclarum et eruditum. *De revelationibus, visionibus et apparitionibus privatis regulae tutae* ex Scriptura, conciliis, ss. patribus aliisque optimis auctoribus collectae, explicatae atque exemplis illustratae, Augustae V. 1744. in 4., opus utile; *controversia de revelationibus agredanis explicata* cum epicrisi ad earum revelationum vindicias a RR. PP. Matthaeo et Mary editas, ib. 1749., (fr. 7), in qua revelationes v. Mariae de Agreda in celebri opere *Ciudad mistica di Dios* spurias declarat, unde orta est ei haud levis concertatio cum franciscanis; *nova demonstratio* de falsitate revelationum agredanarum cum parallelo inter pseudoevangelia et easdem revelationes, ib. 1751. in 4., opus jussu principis electoris suppressum. *Demonstratio critica religionis catho-*

licae nova, modesta, facilis, ubi ex indubiis primae Ecclesiae documentis verae religionis character demonstratur, Venetiis 1744. in f; *Abhandlung von Anrufung der Heiligen*, ib. 1756. in 8; *Nova philosophiae planetarum et artis criticae systemata*, Norimbergae 1723. in 4; *philosophia pollingana* ad normam Burgundiae cum 200 figuris aeneis, Augustae V. 1730. t. 4 in 12. et in f. (m. 12); *wolfiana judicia* de philosophia et leibnitiana physica, Francofurti 1746. in 4; *scutum Kempense* seu vindiciae (eruditae) quatuor ll. de imitatione Christi, quibus Thomas a Kempis in sua possessione stabilitur, Coloniae 1725. in 4; *plena et succincta informatio* de statu totius controversiae, Augustae 1725. in 8; *certitudo moralis* pro v. Th. Kempensi contra exceptiones novi gersenistae ratisbonensis, 1764. in 4; *basis historico-ecclesiastica* ad usum cleri augustani, ib. 1748. t. 4 in 2 v. in 4. (m. 6), et plura opera ascetica.

673. Reiner Sasserath O. Min. Conv., in Ubiorum universitate s. theologiae professor, composuit *cursum theologiae moralis*, Augustae V. 1771. t. 4 in 8. ed. 4; 1780. (m. 3.); Josephus Antonius O. Cap. in provincia Alsatiae lector et provincialis *theologiam moralem* omnes succincte complectentem materias practicas pro utilitate confessariorum et examinandorum, Argentinae 1775. t. 2 in 8; Taurini 1836; Hermannus Josephus a s. Hilario O. Erem. discalc. S. Aug., s. theologiae et canonum lector et provincialis, prolixum *examen ordinandorum* per quaestiones distributum, Vindobonae 1779. in 8., Mauritius Cuer[1]) O. Min. westphalus,

---

[1]) Alius a Placido Cuer O. Min. Warendorfensi, cujus exstat: *Bern. Wittii O. S. Ben.* ex celeberrima a Carolo M. fundata abbatia liesbornensi *ab a. saltem 1480. usque ad a. 1520. coaevi historia antiquae occidentalis Saxoniae* seu nunc Westphaliae, cui accedunt appendices quaedam de bello susatensi et monasteriensi, de ortu, abbatissis et

provincialis, *theologiam dogmaticam et moralem* in usum confessariorum et theologiae auditorum O. S. Franc., Monasterii 1778. t. 3, Coloniae 1792; Corbinianus Luydl O. S. Franc. augustanus (n. 1718., † 28. Nov. 1778.), philosophiae et theologiae lector, Firmiani episcopi passaviensis theologus, *institutiones theologiae moralis christianae et evangelicae* in pp. 4 et diss. 7 tributas, sive locos communes ac fontes, in quibus morum doctrina ad s. Evangelii leges efformata haurienda est, Campidonae 1771. in 8. Mox revera hausit ex s. Scripturae et traditionis fontibus eruditam admodum *theologiam moralem christianam et evangelicam*, quam prosecutus est B. Schneidenbach, ib. 1772—80. t. 10 in 13 v. Alia ejusdem opera sunt: *De primo maximoque divinae dilectionis mandato* relegato ac revocato diatribe socratica methodo pertractata, qua propositiones diversae ecclesiastica censura notatae clarius exponuntur et ab ineptis interpretationibus vindicantur, Salisburgi 1760. in 4; *divinarum communicationum ordo ac series* per universam theosophiae doctrinam decurrens praecipuis ex eadem deductis aphorismis, syntagmatis, theorematis explicata, Passaviae 1754. in 8; *Cophinograrii Philalethis a s. Gerontio argentinensis et Entichii neotipisti bresciensis de homologia seculorum* super panis vinique in eucharistia exuviis atque perithlomaton seu de nugamentis, quae recentiores phaenomenosophi s. Ecclesiae ritibus adfingere videntur *ep. criticae XI;* eas cum eruditis communicavit et adnotationibus epicriticis illustratas adhuc ineditas in lucem protraxit etc., ib. 1756. in 4. Caspar Saettler doctor argentinensis, probabiliorista moderatus, auctor in do-

---

abbatibus monasterii liesbornensis ac denique principalioribus O S. Ben. scriptoribus ex autographo auctoris fideliter transumptae ac nunc tandem ad multorum instantiam primum in lucem editae, Monasterii 1777.

ctrina nitidus et concinnus († 1779.), scripsit *theologiam moralem universam* v. 5 in 8., quam selectis et copiosis annotationibus illustravit et ad normam hodierni juris gallici exegit perdoctus J. J. Rousselot theologiae moralis in seminario gratianopolitano professor, 1840. (fr. 12); *monita ad parochos* aliosque sacerdotes animarum curam habentes, saepius edita, ita Treviris 1831. in 8. Edmundus Voit S. J. n. 27. Sept. 1707. Neostadii, in academia wirceburgensi ss. literarum interpres, dein theologiae moralis professor, provinciae praepositus († 29. Oct. 1780.), concinnavit *theologiam moralem* ex solidis probatorum auctorum principiis et variorum casuum fictorum et factorum resolutionibus, Wirceburgi 1750., sexies deinde ib. (1860. ed. ultima) et alibi recusam ut Bassani, Romae, Parisiis etc. Fuit Voit judice Gury probabilista moderatus, doctrina et in primis practicis resolutionibus commendatus. Nitidior tamen rerum expositio et magis ordinata methodus in opere desideratur. Spiritu janseniano infectae sunt *de theologia morali positiones*, quae edidit W. Schanza Brunnae 1780. t. 2, Viennae 1784.; *moralis christiana in systema redacta* locis ss. Scripturae, traditionis etc. illustrata, Viennae 1785—88. t. 4 in 8.

674. His subjicimus eos, qui de *probabilismo* egerunt. Praeter eos, quos jam laudavimus [1]), huc spectant: Franciscus Neumayr S. J. monacensis n. 17. Jan. 1697., insignis plane asceta. Puer ob animi levitatem e gymnasio dimitti debuit, qua poena adeo fuit emendatus, ut post triennium recipi mereretur omnibusque condiscipulis virtutis et diligentiae esset exemplar. Expletis in societate studiis maximam vitae partem degit

---

[1]) Probabilismum tuentur: Nic Ghezzi S. J. † 1766., de quo cf. II, 1463; Franc. X. Mannhart S. J. (supra p. 19.), Amort (p. 170.). Illum impugnarunt: Rup. Gutrath O. S. Ben. (cf. supra 10.): Petrus Ballerini (p. 82 ss.); Vinc. Patuzzi (p. 168.); Mas (infra p. 179).

in dirigenda congregatione mariana Monaci, in habendis missionibus et concionibus, Augustae praesertim, ubi a. 1752—63. magno fructu et plausu in ecclesia cathedrali concionabatur († 1. Magi 1765.). Innumera sunt ejus opuscula ascetica admodum vulgata [1]), libelli et insignes conciones polemicae magna soliditate et rigore logico elaboratae adversus protestantes, praesertim adversus Rothfischer (monachum apostatam), Cladenium etc. Probabilismum attingunt: *Quaestio an probabilismus sive doctrina moralis benignior scholarum catholicarum abominabilis et exsecratione digna sit?* decisa contra acatholicos novellistas, 1760. in 4; prius germanice Monachii 1759; prohibita decr. s. Officii 29. Maj. 1760; *notae theologicae pro tutela probabilismi* sine sua culpa graviter incusati in animadversionibus theologicis P. F. Dominici Reichard O. Praed., Monachii 1760. Hujus l. inscribitur: *Animadversiones catholicae* in innocentiam, prudentiam ac utilitatem probabilismi pure defensive et cum moderamine inculpatae tutelae compilatae contra theologum catholicum probabilistam Fr. Neumayr etc., Augustae Vind. 1760. (ed. 2.). Secundum Baader alia quoque edidit opuscula pro probabilismo, sed tecto nomine intra a. 1760—62. Jacobus Hizler S. J. bavarus, theologiae moralis Augustae, scholasticae in academia dilingana professor († 1770.), praeter *institutiones* (partis) *theologiae moralis* Augustae 1755. 1756. in 8., proposuit *quaestionem facti*, an major fides sit habenda probabilistis aut antiprobabilistis in allegandis auctoribus eorumque doctrinis, Ingolstadii 1759. in 8. Josephus Herz kalchenbacensis in Algovia, electoris trevirensis et episcopi augustani consiliarius ecclesiasticus, „parochus zelo, ut legimus in ejus epitaphio,

---

[1]) Cf. Backer 2, 1503—16., ubi recensentur 94 varia ejusdem opuscula; Baader Lexikon 1, II, 80—86.

consiliarius prudentia et scientia excellentissimus, in laboribus pro Deo, Ecclesia, proximo infatigabilis; verus contemptor mundi et, quod majus est, sui; in amplissima doctrina modestissimus; cultu, victu, vitae habitu simplex." († 22. Mart. 1772.), *statum quaestionis de probabilismo* in terminis magis restrictis sapientum discussioni exposuit tecto nomine, Augustae 1766. in 8., in quo l. probabilismum tuetur; quem prae ceteris defendit Josephus Maria Gravina S. J. panormitanus, theologiae professor († c. a. 1780.), in *conclusionibus theologicis critico-ethicis* de usu et abusu opinionis probabilis, Panormi 1752., etiam in Zachariae *thesauro* IV, 335—50, in quibus statuit 1. Probabilismum originis esse thomisticae; eumque 2. thomistarum cura et armis invaluisse; 3. ceteros ordines religiosos thomistarum exemplo illum in varias academias induxisse; 4. principia antiprobabilismi originem et diffusionem debere artibus jansenianorum; 5. jesuitas probabilismum tantum accuratius determinasse validissimeque propugnasse adversus jansenianos. Has impugnavit Vincentius Diez in op. *Antiprobabilismus vindicatus*, 1753. Non tacuit Gravina editis *Trattenimenti apologetici* sul probabilismo [1]), Panormi 1755. t. 3 in 4., quibus opposuit Vincentius Avvocati O. Praed. (cf. II, 1290.) *defensionem scholae thomisticae* O. Praed., ib. 1756. in 4. Pro Gravina respondit Franciscus Burgio S. J. (II, 1357.): *Lettera ad un amico*, in cui si dà parere teologico sopra il l. *Defensio* etc., Panormi 1756., cui occurrit Avvocati in *Riflessioni sopra della Lettera* data alla luce da Ignazio Vivaldi. ib. 1757. in 4. Unde Burgio sub nomine Epiphanii Noti edidit: *Difesa di molti autori della Compagnia di Gesù* attaccati in op. *Riflessioni* etc., ib. 1757. atque etiam Gravina scripsit sub nomine

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Ital.* 12, 333—346.

Vinc. M. Marsala: *Il Probabilismo sostenuto e difeso*, ib. 1757. in 4. Egregiae sunt ejus *conclusiones polemicae* de quinque jansenianorum erroribus in haeresim vergentibus, ib. 1755. in 4., receptae quoque a Zacharia in *thesaurum theologicum* V, 433—444. Absolvit quoque ediditque diss. anagogicam, theologicam, paraeneticam *de paradiso* Benedicti Plazza, de quo op. cf. II. 1294.

675. De aliis argumentis *specialibus* egerunt: Ludovicus Vincentius Mas O. Praed. valentinus († 12. Jan. 1772. a. aetatis 74.), cujus sunt *Propositionum canonice damnatarum praedamnatio Augustino-thomistica* sive propositiones a s. Pio V. successoribusque rom. pontificibus usque ad praesens proscriptae, Valentiae 1761. t. 2 in 4; *incommoda probabilismi* deducta ex prop. 45 damnatis ab Alexandro VII. et ex 65 ab Innocentio XI., ib. 1765. in 4., 1767. cum regalibus vindiciis. Franciscus Cajetanus Incontri per fere 40 annos archiepiscopus florentinus (1741—1780.), qui doctissime disputavit *de actibus humanis*. Benedictus Hieronymus Feijoo O. S. Ben. († 1765.) composuit *Theatro critico universal* t. 14 in 4., in quo praeter alia huc non spectantia tractatus continentur de magia, somniis, vaticiniis, chiromantia aliisque ejusmodi argumentis, quod etiam in linguam gallicam a d'Hermilly († 1778.), et in italam a Marco Antonio Franconi versum fuit. Daniel Stadler S. J. ambergensis[1]) n. 25. Maji 1705., Maximiliani Josephi, filii primogeniti electoris Bavariae, in philosophia et mathesi praeceptor et confessarius († 18. Oct. 1764.). auctor est tractatus *de duello* honoris vindice ad theologiae et juris principia examinato, Ingolstadii 1751. in 4. (m. 4), opus eruditum, accuratum, solidum[2])

---

[1]) Plura de eo cf. in *hist.-pol. Blätter* 70, 158—69.

[2]) Cf. *Mémoires de Trévoux* 1752. a. 19. pag. 409—24.

quod etiam Wolfius laudat. Petrus le Coq congr. eudistarum praepositus generalis (1775., † 1. Sept. 1777.), vir piissimus, cujus sunt Diss. théologique *sur l' usure du prêt de commerce* et sur les trois contrats, Rotomagi 1767. in 12; *Lettres sur quelques points de la discipline ecclésiastique*, Cadomi 1769. in 12; B. A. F. Carletti O. Min. egit *de restitutionibus*, Romae 1771. t. 2 in 4. (fr. 2); Janson parochus in dioecesi bisontina proposuit *L' Eucharistie selon le dogme et la morale*, Bisontii 1769. t. 2 (m. 6); Joannes Sanz Lopez hispanus scripsit commentarium historico-moralem *de jejuniis ecclesiasticis* una cum compendio universalis circa ea disciplinae cum antiquae tum modernae ac reformatae; Hyacinthus Campion O. S. Franc. budensis, philosophiae et theologiae professor († 7. Aug. 1767.), animadversiones physico-historico-morales *de baptismo non natis abortivis et projectis conferendo* [1]), Budae 1761. in 8. *De baptismo infantium in utero* disputavit Joannes Baptista Scarella cler. reg. O Theat., Utini 1769. in 4., qui tamen l. non est nisi ed. 4. retractata op. Gabrielis Gualdi, de quo egimus II, 1472. Vir fuit innocentissimae vitae, magni zeli, et simul insignis geometra et physicus. Eruditorum aliarum gentium studia et inventa sedulitate magna prosecutus est eaque in suae gentis notitiam deducere sategit [2]). Decessit optimus senex

[1]) De quo ait Horanyi in *Memoria hungarorum et provincialium scriptis notorum* 1, 383: „Liber non inutilis quidem, sed tamen magis mentis compositae viris quam fluctuantibus ingeniis commendandus.“ Cf, Feller 3, 80. Scripsit Campion quoque *vindicias pro ordine s. Franc.* adversus quosdam scriptores, novissime opellam posthumam Guil. Frid. Damiani sacerdotis petrini, Budae 1766. in 8., et *vindicias denuo vindicatas* adversus apologiam Jos. Antonii Transilvani, ib. 1766., quibus nititur ostendere, fraticellos, beguardos et beguinos nequaquam ex O. Min. prodiisse.

[2]) Cf. catalogum ipsius operum apud Vezzosi *Scrittori Teatini*

26. Febr. 1779. Constantinus Rotigni O. S. Ben. in abbatia casinensi, bergomas, philosophiae, theologiae et juris canonici professor, visitator generalis provinciarum cisalpinarum († 20. Apr. 1776.), edidit *Trattato della necessità dell' Amor di Dio* per esser con lui reconciliato nel Sacramento, Roboreti 1749; Vicetiae 1750., adversus quem scripsit Carolus Ignatius Cantova S. J. (II, 1321.) *Osservazioni sopra un Estratto di Asserzioni* contenute in un libretto etc. Vi si aggiugne una lettera di risposta alla Lettera apologetica d' esso Libretto [1]), Mediolani 1752; cui opposuit Rotigni *Risposta apologetica e critica* alle Osservazioni e alle Lettere etc.; Venetiis 1753. in 8. Cf. etiam II, 1360. annot. Theodorus a Spiritu s. O. Carm. Excalc. s. congregationis rituum, indulgentiarum et ss. reliquiarum consultor, s. congregationis visitationis apostolicae theologus et examinator apostolicus episcoporum et cleri, apoplexia tactus decessit Romae 1764. relictis classico tractatu dogmatico-morali *de indulgentiis*, Romae 1743. (fr. 35), et tr. historico-theologico *de jubilaeo*, praesertim anni sancti, ib 1750. in f. (fr. 18). *De matrimonio conscientiae* vulgo nuncupato, Romae 1771. in 4. (fr. 3), disseruit Franciscus Mazza.

676. Ad theologiam *pastoralem* [2]) referri possunt: Jos. Maria Saporiti archiepiscopus genuensis († 1767.), cujus exstant *Istruzioni pastorali* proposte a' Confessori della Città

2, 241—262. Inter haec etiam sunt *Elementa logicae*, *ontologicae*, *psychologiae ac theologiae naturalis*, Brixiae 1762. 1763. t. 4 in 4.

[1]) Cf. de hac controversia *Stor. Letter. d' Ital.* 6, 430—39; 7, 447; 8, 566—64.

[2]) *Casus* collegerunt Aloisius Agelius O. Min. sub titulo *resolutiones quaestionum moralium*, Tridentini 1776; Morènas, de quo supra egimus pag. 100., et Otto Sporer O. S. Ben. († 7. Jan. 1768.), cujus sunt *recollectiones morales* extemporaneas super theologiam universam, Augustae V. 1747. pp. 2.

e Diocesi colla spiegazione de' casi riservati ed altre osservazioni, Genuae 1750. in 4; Joannes de Caulet tolosanus n. 1693., episcopus gratianopolitanus († 27. Dec. 1771.), cujus *dissertation sur les actes de l' assemblée du clergé* en 1765., pp. 3, meruit laudari a Clemente XIII. in brevi ad eum dato; Claudius Brouas de Boussey pastor vere bonus ecclesiae tullensis (1773.) suae dioecesi sequendas proposuit valde utiles *Instructions sur les fonctions du ministère pastoral* t. 5 in 12., quae debentur Druchard et Grisot[1]). *Confessarios* instruunt Anacletus Weiler O. S. Franc. tirolensis, bis minister provincialis († 1767.), Bernardinus Benzi[2]) S. J., theologiae moralis professor (n. 16. Jul. 1688., † 28. Febr. 1768.); Gabriel Wünhardt in sua *instructione practica confessarii*, Augustae V. 1776. in 8. et in *subsidiis* sacri tribunalis ad instructionem practicam confessarii, ib. 1778. in 8; Joannes Franciscus a s. Josepho Wlocki sch. piar. polonus n. 1688, insignis concionator († 1773. anno aetatis 85.), in *institutionibus confessariorum* ad usum illorum, qui monialibus exaudiendis sunt destinati, Cracoviae 1753. in 4. et Bonifacius Schneidenbach O. S. Franc., theologiae lector, in diatriba *de ratione solvendi ac ligandi in sacramento poenitentiae*, Salisb. 1774. in 8. De *parocho* agunt Franciscus Antonius Rechiusi (Reclusius) in tr. *de re parochiali universa*, Romae 1763. 1773. pp. 2 in 4. (fr. 10); tr. *de con-*

---

[1]) Cf. Feller 3, 60.

[2]) In *praxi tribunalis conscientiae* seu tractatu theologico morali de sacramento poenitentiae, Bononiae 1742. Ejus quoque est *diss. in casus reservatos dioecesis venetae*, Venetiis 1743., quae magnum strepitum excitavit et in primis Concinam O. Praed. (cf. II, 1442.) ad illam impugnandam provocavit. Cf. scripta ejus occasione publicata apud Backer 1, 563. Auctor eam retractare debuit, et utrumque ejus opus a congregatione Indicis prohibitum fuit.

cursibus, collationibus et vacationibus parochiarum aliorumque beneficiorum, ib. 1774. pp. 2 in 4; Ferrari in l. *Prerogativa del parroco*, diss. istorico-legale sopra il diritto della chiesa parrochiale con descrizione canonico-civile per riconoscere il vero domicilio specialmente parrochiale, Romae 1775. in 4. (fr. 5) et Josephus Antonius Cornaro praepositus villuncensis in op. haud laudando: *De' parrochi ll. 6*, Brixiae 1771; Patavii 1788. in 4., in quo parochorum jura exaggerat ambitionemque fovet. *Institutiones theologiae pastoralis* composuit Thomas Lechleitner can. reg. lat. O. S. Aug. in collegio beuronensi, ss. canonum professor, Ulmae 1778. in 8; et *systema* positionum theologicarum, Augustae V. 1774. in 8. Hyacinthus (in baptismo dictus Robertus Franciscus) de Montargon O. S. Aug. parisiensis n. 1706., regis Galliarum et Stanislai I. Poloniae regis concionator († 1770.), collegit *dictionnaire apostolique* à l'usage des Curés des Villes et Campagnes et de tous ceux qui se destinent à la Chaire, Parisiis 1755. t. 13 in 8. (fr. 27), cujus innumerae habentur versiones in Italia. Paulus Rulfus s. theologiae professor in seminario novariensi in diss. theologica ostendit *theatrum modernum bonis moribus exitiosum*, populorum insuper politicae felicitati contrarium, Mediolani 1770. in 8.

677. Sacram *liturgiam* illustrarunt[1]): Paschalis Copeti

[1]) Huc referri etiam possunt: Joannes Lindner, cujus exstant *institutiones ad susceptionem ordinum*, eorum actus ac mysticum ss. missae sacrificii caeremoniarum significatum ex ss. literis, canonibus, conciliis, patribus, historiis ecclesiasticis et selectioribus auctoribus in usum ordinandorum et sacerdotum collectae, Wratislaviae 1777. in 8. Franciscus Eötvös exposuit *generales rerum liturgicarum notiones*, Agriae 1780., quo in l. agit de ritibus legis naturae, hebraeorum, primaevorum christianorum, de potestate Ecclesiae in ritus, causis occasionalibus, unione primaevae Ecclesiae diversos ritus exercentis, de origine diversitatis, de praecipuo charactere diversitatis orientalium et occidentalium rituum etc.

canonicus in suis *Discorsi di Liturgia* recitati alla presenza di Benedetto XIV. P. M. nella Sala apost. del Quirinale con due diss. fatte altrove, Romae 1766. in 4., quos eruditissimus Fassini in commentario *de priscorum christianorum synaxibus* inconditi sermonis dicit. Disputat autem in iis de liturgia gallicana ejusque a romana diversitate, de origine et antiquitate ritus dandi benedictionem in forma crucis invocataque ss. Trinitate; de disciplina arcani; de vigiliis neophytorum deque ritu distribuendi cereos agnos Dei; de chrismate; de speciali cultu erga ss. mysteria altaris deque disciplina defectus circa eadem purgandi (sed levissime et inerudite); de missae sacrificio sine adstantium communione et de fidelium communione extra missae sacrificium; de indulgentiis. Hadrianus Huber O. S. Aug. landsbergensis, s. theologiae lector († 1767.), luci publicae exposuit *tractatum historiae missae romano-catholicae* seu apparatum praevium, in quo formatur idea praevia totius historiae missaticae, seu in quo datur cognitio omnium liturgiarum orientalium et occidentalium, Monachii 1758. in f. Celeberrimus vero in hoc argumento est Josephus Simon ex eruditissima Assemanorum familia[1]). Natione fuit syrus, ortus Tripoli a. 1687. et

---

Matthaeus Caraman episcopus primum auxerensis (1740.), dein (1743.) archiepiscopus jadrensis (Zara), dalmata († 1771.), philosophiae et theologiae professor in seminario jadrensi, quia a congregatione de propaganda fide deputatas fuit revidendis libris liturgicis in lingua slavica conscriptis, quos etiam emendatos edidit. Disciplinae ecclesiasticae admodum tenax fuit, unde a pluribus acriter impugnatus est: cui impugnationi apologiae instar debemus: *Informazione per rapporto a' Serviani di rito greco* esistenti nella Dalmazia, loro derivazione, dogmi, costumi etc„ 1750.

[1]) Ex hac enim prodierunt praeter nostrum Josephus Aloisius A. ejus frater († 1782.), Stephanus Evodius († 1782.), ex horum fratre nepos; Simon A. († 1821.).

Romae in collegio maronitico disciplinis philosophicis theologicis imbutus. Diu deinde in bibliotheca vaticana occupabatur. A Clemente XI. a. 1717. pro camparandis libris msc. missus fuit in Aegyptum et Syriam; quam regionem iterum adivit a. 1735. jussu Clementis XII., ibique qua delegatus pontificius interfuit synodo, quam maronitarum patriarcha Josephus Petrus gazenus 1736. habuit. Codicibus orientalibus aliisque antiquitatis monumentis onustus Romam 1738. rediit. In meritorum praemium factus est bibliothecae vaticanae custos, cubicularius honorarius et canonicus basilicae s. Petri. Decessit archiepiscopus tiriensis in p. i. 14., secundum alios 31. Jan. 1768. a. aetatis 81. Haec potiora ejusdem opera: *Kalendaria Ecclesiae universae*, in quibus tum ex vetustis marmoribus, tum ex codicibus, tabulis parietinis pictis, scriptis sculptisve sanctorum nomina, imagines et festi per annum dies ecclesiarum Orientis et Occidentis, praemissis uniuscujusque ecclesiae originibus recensentur, describuntur notisque illustrantur [1]), Romae 1750 —1755. t. 6 in 4. (m. 100); *bibliotheca orientalis clementino-vaticana* recensens msc. codd. syriacos, arabicos, persicos, turcicos, hebraicos, samaritanos, armenicos, aethiopicos, graecos, aegyptios, iberios et malabaricos de jusu et munificentia Clementis XI., Romae 1718—29. t. 4 in f., opus rarissimum et in suo genere vere stupendum (fr. 500), in quo eruditissime

[1]) Cf. *Storia Lett. d' Italia* 4, 116., et praesertim *acta erud. lips.*, quae prolixum exhibent conspectum a. 1755. p. 385—94; 1762. p. 344—352.; ubi legimus: „Est opus doctrinae profecto plurimae et historiae antiquiori cum sacrae illi, tum profanae illustrandae peridoneum; sed idem hoc ipso in campos amplissimos, nec satis suos, deflexu molestius et minima sui parte attingens argumentum, quod in indice proponitur palmarium,“ quod saepe repetunt; 1763. p. 131—43; 161—73; 363—72., ubi recensionem hisce absolvunt: „Sed satis de libro, in quo multa erudite, confuse, accurate, negligenter, recte falsoque produntur.“

disputat de scriptoribus orthodoxis syris, de praecipuis jacobitarum et nestorianorum sectis earumque auctoribus, scriptoribus, patriarchis [2]) etc. Sed dolendum quod ex quatuor classibus scriptorum, primam tantum absolverit. *Chronicon siculum* ab a. 827—963. e cod. arabico bibliothecae cantabrigensis cum latina versione, in Carusii *bibliotheca Siciliae* p. 1. a. 1720; Abrahami ecchellensis *chronicon orientale* cum supplementis historiae universalis et versione nova, inter *scriptores historiae byzantinae* t. 17, ed. ven.; diss. *de sanctis ferentinis* in Tuscia Bonifacio ac Redempto episcopis, presbytero et martyre Eutychio, de quibus s. Gregorius P. scribit, ib. 1745. in 4; *italicae historiae scriptores* ex bibliotheca vaticana collecti et praefationibus notisque illustrati, Romae 1751—53. t. 4 in 4. (l. 100); reliquos tomos, sicut alia pretiosissima opera ad prelum parata dirum consumpsit incendium 30. Aug. 1768. *Bibliotheca juris orientalis canonici et civilis*, Romae 1662—66. t. 5 in 4. (fr. 600), opus rarissimum. Magna ex parte ei debemus praestantissimam *operum* s. Ephraemi editionem [1]), quam laudavimus II, 1337. Plura alia opera inchoata vel parata ad prelum reliquit, quae ad 100 voluminams c. complent [3]). Cum cognato Stephano Evodio composuit *bibliothecae apostolicae vaticanae codd. msc. catalogum* in 3 pp. distributum, in quarum 1. orientales, in altera graeci, in 3. latini, italici aliorumque europaeorum idiomatum etc. codices describuntur. Romae 1756. t. 3 in f

---

[1]) Cf. *Bibliogr, crit.* 1, 524; *acta erud. lips. Suppl.* 8, 1—8; 1723. p. 5—16; *suppl.* 10. p. 193—209.

[2]) De qua cf. *acta erud, lips.* 1733. p. 289—92: 1747. p. 673—6.

[3]) Cf. de eo Ang. Mai in *script. veterum nova collectione* e vatic. codd. edita, t. 3. p. 2. pag. 166. s., Herzog *Realencyclopädie* 1, 559. ss.

(l. 150). Quartae partis complectentis codd. arabicos impressae erant pag. 80, cum incendium, de quo diximus, omnia consumpsit.

678. Athanasius Perissiani O. S. Ben. edidit *triodion graecorum* 1734; Fridericus Altani ex comitibus Salvaroli forojuliensis scripsit in quoddam altare portatile *epistolarem diss.*, quae exstat in *sylloge calog.* 46, 201—244; *de calendariis* in genere et speciatim de calendario ecclesiastico diss., cui adnectuntur complura pervetusta hagiologia nunc primum edita atque illustrata, index martyrologicus necnon tres epistolicae diss. alia sacra monumenta exhibentes [1]), scil. iter liturgicum forojuliense (Romae 1749. in 4. jam editum); baptismale hieroglyphicum epistolica diss. explanatum (Patavii 1749.) et diss. quam supra memoravimus, Venetiis 1753. in 8; *Osservazioni in sulla voce Breviarium,* che serve di nome a nostri ecclesiastici offici, in nova *syll. calog.* t. 25. Joanni Peregrino Pianacci mutinensi debemus *dell' officio divino* trattato istorico-critico-morale, Romae 1770. in 8; Onuphrius Judica edidit brevem *explanationem liturgico-chronologicam ordinis divinorum officiorum ecclesiae panormitanae* in 4 ll. distributam, Panormi 1771. in 4. et *martyrologium panormitanum* sanctorum civium et patronorum auxit notisque illustravit, ib. 1769. Dominicus Cajetanus Cavalcanti reliquit *la sacra Liturgia* della Chiesa nel santo Sacrificio augustissimo esposta, Neapoli 1763—66. t. 5 (m. 18). Nicolaus Collin praemonstratensis canonicus regularis plurium operum auctor est [2]): *Traité du signe de la Croix* fait de la main ou la Religion catholique justifié sur l'usage de ce signe, ouvrage historique et moral, Parisiis 1775. in 12; *Traité de l' Eau*

---

1) Cf. *Storia Letter. d' Ital.* 8, 425—27.

2) Cf. Zaccaria, *bibliothecae ritualis* 3, 337.

bénite ou l'Église catholique justifiée sur l'usage de l'Eau bénite, ouvrage historique, polémique et moral, ib. 1776. Fuit qui nimiae in duobus asserendis factis credulitatis auctorem accusavit; cui Collinius respondit brevi opusculo inscripto: *Réfutation d'une Critique* sur le traité de l'Eau bénite. *Traité du pain bénit* ou l'Église catholique justifiée sur l'usage du pain bénit, ouvrage polémique, historique et moral, ib. 1777; *Lettre sur la Fête de Pâque* in diario ecclesiastico a Dinuartio Parisiis edito t. 72. p. 82. Josephi Cuppini bononiensis in ecclesia metropolitana ss. caeremoniarum praefecti, viri in ecclesiasticis disciplinis clarissimi, morum innocentia gravitateque conspicui († 30. Aug. 1777. a. aetatis 85.), *instructiones liturgicas* ex ejus Kalendariis (quae quotannis publicare debuit, quibus subjecit dissertationes) collegit Antonius Cuppinus ejusdem consanguineus, additis annotationibus nonnullis ex ipso auctore desumptis et edendas curavit, Bononiae 1781. in 4. Bertrand de la Tour tolosanus, capituli montalbani decanus († 19. Jan. 1780.) 19 memoriis seu dissertationibus se strenue opposuit pruritui liturgiam et s. officia innovandi, qui, auctoribus praesertim jansenianis, seculo praeterito Galliam invasit et pervasit[1]). Ferdinandus Tetamo S. J. siculus n. 13. Jul. 1725., theologiae moralis professor[2]), composuit *diarium liturgico-theologico-morale* sive sacri ritus, institutiones ecclesiasticae morumque disciplina notanda singulis temporibus atque diebus anni civilis et ecclesiastici, Venetiis 1779—84. t. 8 in 4., opus utilissimum et eruditissimum, sed admodum rarum (fr. 140).

---

[1]) Cf. Rohrbacher, *histoire universelle de l'Église catholique* l. 88. ed. parisiensis Vives 1876. XII, 597.

[2]) Alius a sodali Benedicto Tetamo († 1803.).

I. TABULÆ CHRONOLOGICÆ

SECUNDUM DISCIPLINAS

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1764	Rom. Weixer Ben. Niv. del Riccio Cist.* Ant. Jac. Aymar O. S. Fr.* Franc. Rabago S. J. Corn. a s. Car. Bor. Hornesch sch. piar.	Petr. Franc. Lafitau Jo. Novi de Caveirac* Ant. O' Brien Min.* Matth. Weinacht S. J. Ap. Buonafede Coel.* Jos. Krapf O. Praem * Stanisl. a s. Steph. R. Köszegi sch. p.*	Jos. Bianchini Orat. Nic. Peregr. Celotti* Jos. de la Barre Maur. Poncet Ben.
1765	Thomas ex Charmes Cap. Eberh. Ruedorfer O. S. Ben. Ign. Jagerhuber S. J. Jos. ab Exspectatione Ben.* Ign. Lentz O. Praem.*	Franc. Neumayr S. J. Coel. Oberndorfer O. S. Ben. Phil. Neri Jos. Straka Praem. Jac. Gravina Theat.* Bened. Columna Coel. Cl. Develles Theat.	Jo. B. Ladvocat Agnell. Merz Aug.*

THEOLOGORUM

DISPOSITÆ AB A. 1764—1780.

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Paul. Moccia*	Matth. Jacutius Ben. Car. Trigan Mich. T. Christ. du Plessis Ben. Alex. Borgia Vinc. Ximeno Jo. Do. Bertoli J. Al. Furietti Jos. di San Fiorano O. Min.* Georg. Wolfg. Chiolich *Jos. Bianchini*	Theodorus a Spiritu s. O. Carm. Dan. Stadler S. J. Carm. Fimianus* G. Vattolus* Aug. Winkler Franc.* Jos. Azzoni O. S. Aug.* Hugo Beraneck Praem.* Dom. Reichard O.Praed.* *Jos. Bianchini* *Matth. Weinacht S J.*	1764
	Nic. Coleti Eduard. Corsini schol. piar. Jos. M. Mazzucchelli Jos. Innoc. Desericius schol. piar. Hier. dal Buono Mich. Kuen can. lat. Jo. Franc. Baldini Som. Jos. Piatti* Ign. Popp S. J.	Bened. Hieron. Feijoo O. S. Ben. Andr. Bianchini* Jo. Sanz Lopez* Theob. Bux Min.* *Franc. Neumayr S. J.*	1765

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes
1766	Laur. Berti O. S. Aug. Georg Hermann S. J. Alph. Gonzalez de Apodaca Praem.* Rom. Effinger O. S. Ben Jos. Ant. Gualtieri O. Min.* Bonav. Rada S. J.*	Jos. de Menoux S. J. Ludov. Lipsin O. Min.* Christoph. Akai S. J. Petr. Thomas a s. Barbara O. Carm. Fr. Pieret Franc.* Greg. Simon* *Jos. Biner S. J.*	Mich. Ang. Carmeli O. Min. Rob. de Vaugondy Chrys. Plattner O. S. Franc. Barth. Peverelli S. J.
67	Petr. Andr. Gauggi O. Carm.* Nic. Aug. Chignoli O. Praed.* *Leop. Mauschberger S. J.**	Cl. Lud. Montagne Th. Vinc. Monelia O. Praed. Ren. Fr. du Briel Jo. Laur. Papalardi Aug.* Fr. Picard de Saint-Adon* Cl. Roussel* Sanct Veronese	Tob. Ferentzy Min. Jos. Conradi S. J. Leop. Mauschberger S. J.* *Nic. Aug. Chignoli O. Praed.*
1768	Bern. a Bononia O. Cap. Franc. Werner S. J. Petr. Magagnotti* Leop. Kirsch S. J. Joan. Klausal S. J.	Guil. Maleville* Monnet*	Math. Purulich S. J. Mart. Aug. Leonard Guilelmus can. reg. O. S. Aug * Luc. Nic. de Luca*

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
	Marc. Hansiz S. J. Ang. Calogerà Cam. Jos. Deslisle Ben. Const. Ruggieri Maur. Sarti O. Cam. Jac. Caresmar O. Praem.* *Laur. Berti O. S. Aug*	Jos. Biner S. J. Greg. Zallwein Ben. Nic. Ghezzi S. J. Jac. Pistorozzi* Pasch. Copeti.*	1766
Nic. Antonelli Corb. Thomas Ben. Petrus Carpentier O. S. Ben.	Fel. Ossinger Aug. Nic. Schmitth S. J. Leo Menard Petr. Claudius Goujet Luc. Paleotomus*	Hyac. Campion Fr. Jos. M. Saporiti Hadr. Huber Aug. Ans. Erb O. S. Ben. Dom. C. Cavalcanti* A. M. Boranga Hier.* Wolfg. Schmitt Frc.* Anacl. Weiler Franc. Jo. Godefr. Kauffmans*	1767
Stanislaus a Placentia O. Min.* *J. Sim. Assemani*	Cont. Contucci S. J. Herm. Scholl S. J. Henr. Schütz S. J. A. Calogerà Cam. Franc. B. Keri S. J. Mangin* Jo. B. de Gasparis *Jos. S. Assemani*	**Jos. Simon Assemani** Car. Seb. Berardi Wencesl. Szokolóczy sch. pi. Jac Clément* Jo. Andr. Ditterich Otto Sporer Ben. Bern. Benzi S. J. (Petr. Leridant)	1768

	Theologica scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1769	Dalmat. Kick Min. Jos. Monschein S. J. Jo. Car. Bossi sch. piar. Fr. Swoboda S. J.	J. R. A. Duhamel Jac. Facciolati Ant. Genuensis *Vinc. Patuzzi O. Pr.*	Blas. Ugolini* Mart. Kurzeniecki S. J.*
1770	Thad. Polanzky S. J. Car. Gottschlich S. J. Ign. Lechner S J. Georg. Roman S. J. Ig. L. Bianchi theat.* Ans. Annacker Aug. Ambr. Manchi Aug.* Jo. Kowalski S. J.* Jos. Chiozza O. S. Aug.*	Petr. Collet Ludovic. Patouillet S. J. Marschal O. S. Ben. Nic. Car. Jos. Trublet Jo. Cochet Mar. Pruggberger Ben. Franc. Nagy* Joan. B. Simunich S. J.* Andr. Narolki S. J.*	Jos. Pasini Joan. Granelli S. J. Gul. Smits Franc. Car. Jos. Frevier S. J.* Franc. Riambau Aug.

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Petrus Ballerini	**Jo. Dom. Mansi congr. Matr. Dei** Petr. Thcm. Cacciari O. Carm. Ludov. Coliette* Jac. Precieux*	Jo. V. Patuzzi Praed. F. Niemez Praem. Stanisl. Seb. Mamczynski Janson* Hier. Spanzotti* Venust. Hiebl O. S. Franc. Barth. del Valle e Saavedra O. Carm.* *Jo. Dom. Mansi c. Matris D.* *P. Ballerini*	1769
Jo. Hyac. Sbaraglia O. Min. Conv. **Em. Vidal O. S. Aug.**	Joan. Lami Did. Barbosa Machado Franc. M. Pratilli* Phil. Macquer At. Steinkellner S. J.	Frid. Altani* Ad. Huth S. J. J. Ant. Sangallus Conv. Hyac. de Montargon Cap. Flav. Ricci Fr.* Onuph. Judica* Jac. Hizler S. J. J. B. F. Carletti Min.*	1770

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1771	Vinc. Calatayud Orat. Ludov. Debiel S. J.* Andr. Jaszlinszky S. J.*	Henr. Griffet S. J. Claud. M. Guyon Car. Chardon O. S. Ben. Ad. Franc. Walker O. Praem. Dom. Azzoni S. J.* Jos. Ant. de Bandel Christ. Liebrecht S. J.*	*Lud. Debiel S. J.*
1772	Virg. Sedlmayr Ben.	Jo. Urb. Grisot J. Fr. Conforti* Andr. Cottone Theat. Nic. Mensy E. Ruziczka Praem.* Clem. Biagi Cam.* *Wencesl. Kraus S. J.*	Jos. Khell S. J. Wencesl. Kraus S. J.
1773	Franc. X. Mannhart S. J. Marc. A. Trivellato Ant. Ziegler S. J. Holzaepfel S. J.* *Henr. Florez Aug.*	Franc. Wissinger S.J. Franc. Kranz Aug.* Stan. Konarski sch. p. Ant. Vetrani* N. Hier. le Couturier*	Landfr. Heinrich Ben. Mart. Wouters Aug.* Bened. Beeckmans S. J.* Ign. Schunk S. J.*

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Domin. Vallarsi	Alex. Symmachus Mazochi Constantin. Suyskens S. J. C. Saccarelli Or.*	Andr. Hieron. Andreucci S. J. Matth. Caraman Jo. de Caulet Jo. Caspar Barthel Rein. Sasserath Conv.* Franc. Mazza* On. Judica* (Steph. Mignot) Ath. Perissiani Ben.* Paul. Rulfus*	1771
	J. L. Selvaggio Sixt. Schier Aug. Paletta* Ildeph. a s. Aloysio O. Carm.* Steph. Jos. Pouilly de Lumina Jos. Capecelatro*	Fr. X. Zech S. J. Ans. Desing Ben. Lud. V. Mas Praed. Jos. Herz Ign. Mulzer S. J. Jo. Per. Pianacci*	1772
Urs. Durand Ben. Tecelin. Wethy O. Cist.*	H. Florez O. S. Aug. Daniel Farlati S. J. M. Fuhrmann Paul. Alb. Butler Ant. St. Mille* *Fr. X. Manhart S. J.*	Jo. Franc. Wlocki sch. piar. Jac. Marciszewski Bonif. Schneidenbach O. S. Fr.* *Fr. Wissinger S. J.*	1773

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplina ad ss. literas spectantes.
1774	Alex. M. Planch Serv. Greg. Beutel sch. p. Hier. M. Buzi Aug.*	Petr. Th. Labertho-nie O. Praed. Hadr. de Kembter Praem. Ot. Sprug Fr.* Jos. Rossi* Ant. Boll S. J. Nic. Szikoray* Floris* Stan. Kőszegi sch. p.* *Alex. M. Planch Serv.*	J. Fr. Marchini Joan. Jos. Guyaux Mich. Ang. Giaco-melli
1775	Bern. Maria de Rubeis O. Praed. Barth. Sarmentero Min. Maur. Ott O. S. Ben. Mansuetus a s. Felice O. S. Aug.	C. Sardagna S. J. Lib. Fassoni sch. p. Joly Jo. B. Bullet Phil. Vicaire Petr. Dens B. Schrazenthaler Ben. F. B. Eckher *Ant. Touron O. Praed.* *Bern. M. de Rubeis O. Pr.* *Eus. Amort*	Joan. Slesina S. J. Joan. Bouget Franc. Wolf S. J.* Octav. Pace O. Min.*
1776	Joan. Rupp S. J. Thom. M. Cerboni O. Praed.* N. Polanski S. J.	Ben. Sinsart Ben. J. Simon Aug. Ign. Frantz S. J. Bern. a Venetiis O. Min. J. Widmann S. J.* L. Fusconi O. Min.* J. Gusmann can. reg.*	Camill. Durante Teat. Placid. Velhorn O. S. Ben. Jac. Maciejowski S. J.* Andr. Bissing S. J.*

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
	Jer. a Benettis O. Cap. F. Marroni sch. p. Joan. de Vita C. M. Travasa theat. Joan. Saas Jo. Colomb. Ben. Franc. Morenas Cl. Ben. Arostegui Teyssier* J. Leon. Mayr* J. A. Gradenigo Ben.	Jo. Phil. Hahn J. And. Zaluski P. Alcantara Carm. Dom. Jorius* Fr. A. Reclusius* Ferrari* *Jo. de Vita*	1774
	Ant. Touron O. Praed. Joan. Bottari Alex. Gabalowski sch. piar. *Bern. M. de Rubeis O. Pr.*	Eus. Amort can. reg. Ub. Giraldi sch. p. H. Stefanucci S. J. P. J. Rieger Jo. Jac. Jos. Sündermahler H. Montargon Aug. F. S. Widmann S. J. Jo. P. Banniza Jo. A. Serra Jos. Antonius Cap.*	1775
	Lud. Sabbatini Ferd. Calini S. J.* Plac. Cuer. Min.*	Jo. B. Bartholi C. Rotigni Ben. J. Pasch. Cyrillus Jo. Ad. de Ickstatt J. B. Arignani* Al. Agelius O. Min.* *J. Simon Aug.* *Th. M. Cerboni Praed.**	1776

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemioa.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1777	Rup. Gutrath Ben. Dav. Krumbhorn S.J.	Gal. Cartier O. S. Ben. Sim. Haervaeus de la Boissière Henr. J. B. Fabry Aemil. Binder O. S. Fr. Jo. N. Schad can. reg.	Guil. de Villefroy Petr. Azzoni S. J. *Rup. Gutrath Ben.*
1778	Rup. Sembler O. S. Ben.	B. Carrara Theat. M. Alb. de Villiers Ans. Molitor Ben. *Du Voisin**	Du Voisin* Jo. Ant. Ciantar
1779		Cast. Innoc. Ansaldi O. Praed. Jo. B. Faure S. J. Bohusl. Joan. Herwig Praem. Jo. J. Cajot Ben. Gabr. Gauchat Ben. Th. A. Ricchini Praed. Ben. Ganser Ben. Fr. A. Neuff S. J. P. Opfermann S. J.*	A. Galland Orat. Sturm. Bruns O. S. Ben. Franc. a Plebe Albingae O. Cap.* Petrus Regis*

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Ferd. Mingarelli O. Camald. Seb. Dolci Min.	Joan. Ben. Mittarelli Cam. Alex. X. Panel S. J. Fr. M. Daller Praem. Petr. Fr. de Coq de Villeray J. Francois Ben.* R. Pr. Tassin Ben. Godfr. Provin S. J.	Zos. Cuppini Lud. Ph. Behlen J. Fr. Loth. de Schrodt N. Collin Praem.* Vinc. Lupoli* Petr. le Coq Eud. Jos. Wach S. J. Gabr. Wünnhart* Joan. Lindner*	1777
	Fl. Cornaro Franc. Vettori A. L. Antinori Or. C. Clémencet Ben. Petr. Mar. Busenello Teat.* B. Ad. Kercselich Hyac. Berg S. J.*	C. Luydl Franc. Car. Gagliardi Ign. Moli de Brezolles Fidelis O. Cap.* Christoph. Ublacker S. J. Tailhé* Jos. Baldesi Or.* Th. l echleitner can. reg.*	1778
	Mart. Kropff Ben. Alb. de Maderna*	Th. Werenko S. J. J. B. Scarella theat. Casp. Saettler Ca. Almici Orat. Jos. Seraphim ab im. conc. Carm.* Ant. a s. Jos. Carm.* Wolfg. Schmitt Fr. Alyp. Gartner Aug.* In. Lirutus Ben.* Charmel congr. miss. *J. B. Faure S. J.*	1779

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplina ad ss. literas spectantes.
	Joach. Navarro S. J.	Nic. Hub. Hayer Min.	Vict. Zink Min.*
	Dom. Lanzerini*	Lud. le Grand	Ign. Kreussler S J.
	Georg. Urban S. J.	Casp. Fr. de Anna Forbin	Dion. Kaltner O. Min.
	M.Ang. Marchisio Theat.*	Zach. Schubert sch. p.	
1780		Ben. Bucher Ben.	
		Jo. Damiani de Tuhegli	
		Raym. Bruns O. Pr.	
		Fr. X. Pejacevich S. J.	

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
	Vig. Greiderer O. S. Franc. Fr. X. Pejacevich S. J. Jo. B. Jos. Biancolini Franc. Rzepnicki S. J. Th. Ant. Contini Theat.* (Ren. Cervean)	Jos. a s. Hilario O. S. Aug.* Jos. M. Gravina S. J. Ferd. Tetamo S. J.* Edm. Voit S. J. Bertr. de la Tour Petr. Gallade S. J. Fr. Caj. Incontri Raym. Corsi Pr.* Franc. Eötvös* Fr. de Brezillac Ben. Maur. Cuer O. Min.* J. A. Cornaro* Bern. ab Angelis O. Carm.* W. Schanza*	1780

II. TABULÆ CHRONOLOGICÆ

SECUNDUM NATIONES

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1764	Jos. Bianchini Orat. Theod. a Spiritu s. Carm. Alex Borgia Matth. Jacutius O. S. Ben. J. Al. Furietti Carm. Firmianus* G. Vattolus* Niv. del Riccio O. Cist.* Ant. Jac. Aymar O. S. Franc.* Ap. Buonafede Coel.* Nic. Per. Celotti* Jos. Azzoni Aug.* Jos. di s. Fiorano Min.*	Vinc. Ximeno Franc. Rabago S. J.	Petr. Fr. Lafitau Jos. de la Barre Car. Trigan Mich. Toussaint du Plessis Ben. Maur. Poncet Ben. Jo. Novi de Caveirac*

THEOLOGORUM

DISPOSITÆ AB A. 1764—1780.

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
	Dan. Stadler S. J. Rom. Weixer Ben. Corn. a s. Car. B. Hornesch sch. p. Jos. Krapf Praem.* Hug. Beraneck Prm.* Ang. Winkler Franc.* Dom. Reichard O. Pr.*	Ant. O' Brien O. Min.*	Matth. Weinacht S. J. Georg Wolfg. Chiolich Stanisl. a s. St. R. Köszegi sch. p.*

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1765	Nic. Coleti Ed. Corsini sch. p. Jo. M. Mazzuchelli Jo. Fr. Baldini Som. Hier. del Buono Jac. Gravina theat.* Andr. Bianchini* Jos. Piatti* Ben. Columna Coel.* Paul Moccia*	Hier. Feijoo Ben. Jo. Sanz Lopez* Jos. ab Exspectatione Ben.*	Thom. a Charmes Cap. Jo. B. Ladvocat Claud. Jul. Develles theat.
1766	Laur. Berti Aug. Ang. Cologerà Cam. Mich. A. Carmeli Min. Barth. Peverelli S. J. Maur. Sarti Cam. Const. Ruggieri Nic. Ghezzi S. J. Jac. Pistorozzi* Pasch. Copeti* Jo. Ant. Gualtieri Min.*	Alph. Gonzalez de Apodaca Praed.* Bonav. Rada S. J.* Jac. Caresmar Praem.*	Jos. Delisle Ben. Jos. de Menoux S. J. Rob. de Vaugondy P. Th. a s. Barbara Carm. Greg. Simon*

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
	Fr. Neumayr S. J. Coel. Oberndorfer O. S. Ben. Phil. N. Jos. Straka O. Praem.* Mich. Kuen congr. lat. Eberh. Ruedorfer O. S. Ben. Ign. Popp S. J.* Ign. Jagerhuber S. J. Ign. Lentz Praem.* Theob. Bux Min.* Agnell. Merz Aug.*		Jos. Innoc. Desericius sch. p.
	Marc. Hansiz S. J. Jos. Biner S. J. Greg. Zallwein S. J. Chrys. Plattner Fr. Georg. Hermann S. J. Lud. Lipsin Min.* Rom. Effinger Ben. Franc. Pieret Fr.*		Christoph. Akai S. J.

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1767	Nic. Antonelli		Cl. Ludov. Montagne
	Th. Vinc. Moniglia O. Praed.		Renat. Fr. du Briel
	Jos. M. Saporiti		Leo Menard
	Dom. C. Cavalcanti*		Petr. Carpentier O. S. Ben.
	Ant. M. Boranga Hier.*		Petr. Cl. Goujet
	Petr. A. Gauggi Carm.*		Fr. Picard de St. Adon*
	Nic. Aug. Chignoli O. Praed.*		Claud. Roussel*
	Jo. Laur. Papalardi O. S. Aug.*		
	Sanctius Veronese		
	Luc. Paleotomus*		
1768	Bern. a Bononia O. Cap.		Jac. Clèment*
	Car. Seb. Berardi		Guil. de Maleville*
	A. Calogerà Cam.		M. Ang. Leonard.
	Cont. Contucci S. J.		Mangin*
	Petr. Magagnotti*		Monnet*
	Bern. Benzi S. J.		Petr. Leridant
	Stanisl. a Placentia O. Min.*		
	Luc. Nic. de Luca*		
	Jos. Simon Assemanus (syrus)		

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
	Fel. Ossinger Aug. Corbin. Thomas Ben. Hadr. Huber Aug. Jos. Conradi S. J. Ans. Erb Ben. Leop. Mauschberger S. J.* Anacl. Weiler Fr. Jo. Godefr. Kauffmans*		Tob. Ferentzy Min. Nic. Schmith S. J. Hyac. Campion Fr.
	Herm. Scholl S. J. Henr. Schütz S. J. Franc. Werner S. J. Leop. Hirsch S. J. Ot. Sporer Ben. Jo. Klausal S. J. Jo. Andr. Balth. Ditterich Jo. B. de Gaspari Guilelmus can. lat.*		Wencesl. Szokolóczy sch. p. Franc. B. Keri S. J. Math. Purulich S. J.

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1769	**Joan. Dominic. Mansi congr. M. D.** **Pet. Ballerini** Blas. Ugolini* V. Patuzzi Praed. P. Th. Cacciari Carm. A. Genuensis Jo. C. Bossi sch. pi. Jac. Facciolati Hier. Spanzotti*	Barth. del Vale et Saavedra O. Carm.*	Jos. Rob. Alex. Duhamel Lud. P. Coliette* Jac. Precieux* Janson*
1770	Jo. Lami Jos. Pasini Jo. Granelli J. H. Sbaraglia Conv. Fr. M. Pratilli Frid. Altani* Fl. Ricci Fr.* Ig. L. Bianchi Theat.* Jos. Chiozza Aug.* Ambr. Manchi Aug.*	Did. Barbosa Machado Em. Vidal Aug. Fr. Riambau Aug.	Petr. Collet Lud. Patouillet S. J. Phil. Marechal Ben. Nic. Car. Jos. Trublet Hyac. de Montargon Cap. C. J. Frevier S. J.* Jo. Cochet Phil. Macquer

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
	Dalm. Kick Min. Josph. Monschein S. J. Fab. Niemez O. Praem. Fr. Swoboda S. J. Ven. Hiebl Franc.		Stan. Sebast. Mamczynski Mart. Kurzeniecki S. J.*
	Ad. Huth S. J. Car. Gottschlich S. J. Ign. Lechner S. J. Georg. Roman S. J. Jac. Hizler S. J. Mar. Pruggberger Ben. Al. Steinkellner S. J. Ans. Annaker Aug.		Thad. Polansky S. J. Andr. Narolsky S. J* Jo. Kowalski S. J.* Jo. B. Simunich S. J.* Fr. Nagy*

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1771	Alex. Sym. Mazochius Dom. Vallarsi Andr. Hier. Andreucci S. J. C. Saccarelli Or.* On. Judica* Franc. Mazza* Ath. Perissiani Ben.* Paulus Rulfus* Jo. Per. Pianacci*	Vinc. Calatayud Orat. Jos. Ant. de Bandel	Henr. Griffet S. J. Cl. M. Guyon Car. Chardon Ben. Steph. Mignot Jo. de Caulet
1772	J. L. Selvaggio Ild. a s. Aloisio Carm.* J. Fr. Conforti* Paletta* Cl. Biagi Cam.* A. Cottone theat. Jos. Capecelatro* J. B. F. Carletti Min.*	Lud. V. Mas Praed.	Jo. Urb. Grisot Mille* Nic. Meusy Steph. Jos. Pouilly de Lumina

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
Const. Suyskens S. J.	Lud. Debiel S. J. Ad. Fr. Walker Praem. Jo. Casp. Barthel Dom. Azzoni S. J.* Rein. Sasserath Min.* Christ. Liebrecht S. J.* Ev. Ruziczka Praem.*		Math. Caraman Andr. Jaszlinszky S, J.*
	Fr. X. Zech S. J. Virg. Sedlmayr Ben. Ans. Desing Ben. Jos. Khell S. J. Jos. Herz Wencesl. Kraus S. J. Sixt. Schier Aug. Ign. Mulzer S. J.		

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1773	D. Farlati S. J. M. A. Trivellato Dom. Jorius* Jos. Rossi* Fr. A. Reclusius* Ferrari* Ant. Vetrani*	**H. Florez O. S. Aug.**	Urs. Durand Ben. Ant. Steph. Mille* N. Hier. le Couturier*
1774	Jer. a Benettis Cap. Jo. Fr. Marchini M. A. Giacomelli J. A. Gradenigo Ben. P. Compagnoni C. M. Travasa theat. Jo. de Vita P. Alcant. a s. Petronio Carm. F. Marroni sch. p. Hier. M. Buzi Praed.*	Clem. Bened. Arostegui	Joan. Saas Petr. Th. Labertho-nie O. Praed. Franc. Morenas Jo. Colomb Ben. Teyssier* Floris*

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
Mart. Wouters Aug.* Bened. Beeckmanns S. J.	Fr. X. Mannhart S. J. Fr. Wissinger S. J. M. Fuhrmann Paul. L. Heinrich Ben. Ant. Ziegler S. J. L. Holzaepfel S. J.* Fr. Kranz Aug.* Tecel. Wethy Bist.* Ign. Schunk S. J.* Bon. Schneidenbach Fr.*	Alb. Butler	Jac.Marsiszewski Jo. Fr. Wlocki sch. p. Stanisl. Konarski sch. p.
Jo. Jos. Guyaux	Alex. M. Planch Serv. Hadr. de Kembter Praem. Jo. Phil. Hahn Ant. Boll S. J.* Greg. ab Ang. Beutel sch. p. Fr. Wolf S. J. Jos. Antonius Cap.* J. Leon. Mayr*		Jos. Andr. Zaluski Nic. de Szikoray*

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1775	Bern. M. de Rubeis O. Praed. Jo. Bottari Lib. Fassoni sch. p. Ub. Giraldi sch. p. Hor. Stefanucci S. J. Jo. Ang. Serra Mans. a s. Felice Aug.* Octav. Pace Min.* Al. Agelli Min.*	Barth. Sarmentero O. Min.	Ant. Touron O. Praed. Joly Jo. B. Bullet Phil. Vicaire Hyac. Montargon Aug.
1776	C. Rotigni Ben. J. Pasch. Cyrillus J. B. Bartholi L. Sabbatini C. Durante theat. M. A. Baffo Min. Thom. M. Cerboni Praed.* L. Fusconi Min.* Ferd. Calini S. J.*		Bened. Sinsart Ben.

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria
Petr. Dens	Eus. Amort can. reg. C. Sardagna S. J. Bonif. Schrazenthaler O. S. Ben. Ferd. Balth. Eckher Jo. Slesina S. J. Fr. Widmann S. J. P. Jos. Rieger Jo. Jac. Jos. Sündermahler Jo. P. Bannizza Otto Sprug Fr.* Maur. Ott O. S. Ben.		Alexius a s. Jos. Gabalowski sch. p. Stan. Kőszegi sch. p.*
	Jord. Simon Aug. Plac. Velhorn Ben. Jo. Rupp S. J. Ign. Frantz S. J. Jo. Ad. de Ickstadt Plac. Cuer Min.* Jos. Widmann S. J.* Jac. Maciejowski S. J.* Andr. Bissing S. J.* J. Gusmann can. r.*		Fr. Rzepnicki S. J. Nep. Polansky S.J.

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1777	Jo. Bened. Mittarelli O. Cam. Jos. Cuppini Ferd. Mingarelli O. Cam. Seb. Dolci Min. Vinc. Lupoli* J. B. Arignani*		Al. X. Panel S. J. H. Jo. B. Fabry Sim. Herv. de la Boissière Petr. Franc. de Coq de Villeray G. de Villefroy J. Francois Ben.* N. Collin Praem.* R. Pr. Tassin
1778	Fl. Cornaro Car. Gagliardi A. L. Antinori Or. B. Carrara theat. Jo. A. Ciantar P. M. Busenello theat.* Fr. Vettori Fidelis O. Cap.* Jos. Baldesi Or.*		Ign. Moly de Brézolles C. Clémencet Ben. M. Alb. de Villiers Du Voisin* Tailhé*

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
	Gall. Cartier. Ben. M. Daller Praem. Jo. Fr. Loth. de Schrodt R. Gutrath Ben. Dav. Krumbhorn S. J. L. Phil. Behlen Petr. Azzoni S. J. Aem. Binder Franc. Jos. Wach S. J. Godefr. Provin S. J. Jo. N Schad can. reg.		
	Corb Luydl Fr. R. Sembler Ben. Gabr. Wünnhart* Ans. Molitor Ben. Christ. Ublacker S. J. Th. Lechleitner can. reg.* P. de Osterwald Jo. Lindner Hyac. Berg S. J.*		Balth. Ad. Kerselich

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1779	Cast. Innoc. Ansaldi O. Praed. Jo. B. Faure S. J. A. Galland Or. Cam. Almici Or. Th.A. Ricchini Praed. Ant. a s. Jos. Carm.* Fr. a Plebe Albinga Cap.* Jos. Ser. ab immac. Conc. O. Carm.* Petr. Regis*		Gabr. Gauchat Praem. Jo. J. Cajot Ben. Charmel congr. miss.
1780	Jos. M. Gravina S. J. Ferd. Tetamo S. J.* Franc. Cajet. Incontri Jo. B. Jos. Biancolini Dom. Lanzerini* Th. Ant. Contini Theat.* J. A. Cornaro* Raym. Corsi Pr.* M. A. Marchisio Theat.*	Joach. Navarro S. J.	Jo. Nic. Hub. Hayer Min. Lud. le Grand Bertr. de la Tour Casp. Fr. Anna de Forbin Beccon Fr. de Brézillac Ben. Ren. Cerveau

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria
	Mart. Kropff Ben. Casp. Saettler Bohusl. Jo. Herwig O. Praem. Fr. A. Neuff S. J. Ben. Ganser Ben, Sturm. Bruns Ben. Herm. Jos. a s. Hilario Aug.* Paul. Opfermann S. J.* Alb. de Maderna* Wolfg. Schmitt Fr. Alyp. Gartner Aug.*		Thad. Werenko S. J.
	Vig. Greiderer Min. Edm. Voit S. J. Ben. Bucher Ben. Zach. Schubert sch. p. Petr. Gallade S. J. Vict. Zink Fr.* Dyon Kaltner Min. Georg. Urban S. J. Ign. Kreussler S. J. Bernardin. ab Angelis Carm.* Maur. Cuer Min.* Raym. Bruns Praed. W. Schanza*		Fr. X. Pejacevich S. J. Jo. Damiani de Tuhegli Fr. Eötvös*

III. TABULÆ CHRONOLOGICÆ

SECUNDUM DISCIPLINAS

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1781		J. B. Genér S. J. Chr. de Beaumont Jos. Fitterer S. J. Cas. Bedekovics S. J. J. Massari congr. M. D. Elect. Rau Fr.* Christ. Claess Franc.* (B. Franc. Rivière de Pelvert) *Rich. Challoner*	Hier. Besange Ben. Jos. Torelli Branca* Ad. Vizer*
1782	Fulg. Bossaert Cap.*	Vinc. T. Beurrier Laur. le Francois Nic. Jamin Ben. Dubois de Launay Th.M. Soldati Praed.* Mart. Bürgin Ben. Gmachl* *J. A. Assemani*	Andr. Irico Lud. de Poix Cap. Henr. Metzger Aug. *G. Fr. Berthier S. J.*

THEOLOGORUM

DISPOSITÆ AB A. 1781—1800.

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Hier. Ballerini Fr. X. Zinsmeister* Conr. Eberth Ben.	Rich. Challoner J. B. Melloni Or. Mans. Jeune Praem.*	A. J. Rodriguez Ben. Ph. Soler y Bargallo Fr. M. Pallavicini S. J.* Ph. Obernetter Min.* Eust. M. Armellini Pr.* Bald. Wurzer Cist.* Fr. X. Schlosser* Ant. Rosati* (Dom. Cavallaro)	1781
Steph. Ev. Assemani Hier. de Prato Or. Ang. Feltri sch. p. Barth. Aug. Barberini Aug.*	G. Fr. Berthier S. J. Jos. Resch Ign. Hubens S. J. Maria a ss. Sacr. Aug*. *J. A. Assemani* *A. Irico.*	**Jos. Al. Assemani** Ant. Koerber S. J. Car. Busaeus S. J. St. Poinsignon Ben. Jo. C. Rossi* Urb. a s. Elisab. Carm.* Georg. Siccardi*	1782

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes
1783	Th. Holtzclau S. J. H. Kilber S. J. Nic. Muszka S. J. Ben. Bonelli Fr. Herm. Osterrieder O. S. Fr.	G. Lienhart Praem. Jos. Guerrieri A. Sgambati Min.* Cas. Schnösenberg O. S. Fr.* M. Lindemayr Ben. Simpl. Umhaus Aug.	C. Fr. Houbigant Ign. Weitenauer S. J. *Th. Holtzclau S. J.*
1784	Math. Linek S. J. Ign. a Cruce Aug. Ferd. Paul. Praem.	J. Chr. Trombelli J. B. Noghera S. J. Gourcy* Ign. Thonhauser S. J. Jos. Tavelli *Alph. Nicolai S. J.* *Ign. a Cruce Aug.*	Alph. Nicolai S. J. Ant. Vogt S. J. Pulci-Doria* Paul. Leoni P. Janowka S. J. Yvon
1785	Hil. Robeck Aug.	Leop. Beck Cist. Jo. Hubalek S. J.* Ant. Leon. Thomas J. Levesque de Burigny	Bonav. Luchi Conv. Al. Eisentraut Carm. St. Laur. Rondet Bern. Poch

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
P. Fr. Foggini Ad. Fr. Kollar de Keresztén	Jac. Trentecamp S. J. Lad. Sappel Franc.* Le Long Ben.* *P. Fr. Foggini*	Georg Schlör Don. Hoffmann sch. p. De Albertis* Bon. a Coccaleo Cap.* Bern. Gaigl Ben. Fr. X. Geiger G. Chr. Neller *B. Bonelli Fr.*	1783
Phil. Zazzera*	Fr. X. Holl S. J. J. B. Ern. Gandert Praem. Jo. Limpens S. J. M. Villanuno Ben.* Aug. Cesaretti Aug.*	Seb. Minderer Fr. Fr. A. a Goritia Cap. Mod. Schmetterer Ben. Ant. Hiltenbrandt*	1784
Marc. a s. Elia O. Carm.*	P. M. Paciaudi theat. A. Costadoni Cam. J. Allegranza Praed. Mar. Guarnacci Ant. Crammer S. J. B. Seeauer Ben. P. Aug. Alletz Xav. Demarco S. J.*	Greg. Trautwein Leop. Leeb Nic. Friehignono di Quaregna* Cristianopoli Praed.* Jo. Daguerre Jos. G. Ballet* Spirid. Talu* Lud. Litta St. Rauttenstrauch O. S. Ben.	1785

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1786	Jos. Zanchi S. J.	Jos. Kleiner S. J. Bern. Vestrini sch. p. Henr. Postel S. J. Laforest Landi* J. B. Roberti S. J.* Guil. Trid. Dam. de Tuhegli Car. Larcher Fr. André* (Jo. Cadonici)	Juv. Potschka Franc*
1787	J. B. Cortivo Aug. Jos. Mangold S. J.	Fr. Roberti S. J.* Mart. Raab* G. M. Traversari Serv.* (C. Fr. Leroy) *S. A. M. de Ligorio Red.*	Meinr. Schwickardt Ben. Agn. Merz Aug. Arn. Aeg. Bauduer *V. M. Fassini Praed.*
1788	Jos. Ant. Ferrari O. Conv.* Bonav. Wunder Aug.	Fr. X. Allegri Andr. Spagni S. J. Mi. Jos. de Laulahnier J. M. Costa Min.* Fr. Er. Preiss S. J.* Em. a Domiossula Cap.*	Fr. de Ligny S. J. De Pastoret* J. B. Seb. Colomme Barn. Jos. J. Monsperger S. J.*

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
	Jo. Hier. Gradènigo theat. Jos. Pohl S. J. F. Sterzinger Theat. C. Lud. Taillander Ben. Jo. Haiden S. J.* A. Micheli Or.* Caprini*	J. M. Carafa theat. B. de la Porte Rom. Biagi Cam.*, Jos. Pochard B. Oberhauser Ben.	1786
Fel. M. Nerini O. S. Hier.	Phil. Andreas Grandidier V. M. Fassini Praed. Th. Grebner S. J. G. Steigenberger Th. Roncallius*	**S. Alph. M. de Ligorio Red.** Fr. Meniconi C. Langhayder Ben. Sig. Sinningen Min. Matth. A. Simoni* J. B. Lucatelli*	1787
Jos. Teolius*	Cl. Berthod Ben. Jac. Seybold S. J.*	Frid. a Jesu Carm. Jos. a M. Dei Carm.* Jos. M. Pavone Red.* Lib. Scardoni* J. F. Giftschütz	1788

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1789		Fr. J. Gaston de Partz de Pressy L. Athan. Balberton Crillon Nic. Beauzée Joach. Plattner Cist. Fumè O. Camald. Jac. Belgrado S. J. Fr. Calzoni* Jos. Sigrandi* Bern. Fritsch sch. p.	Gabr. Brotier S. J. Gabr. M. Schenk serv. b. M. V. Ferd. Reisner S. J.
1790		Nic. Silv. Bergier J. G. le Franc de Pompignan Cl. Regnier Nic. Fr. Clericus de Beauberon Jos. Mar. Vallarsa y Palma S. J. Alb. Pappiani sch. p. Seb. Marcuzzi Muscari O. S. Bas.* Ad. Enzendorfer S. J. Ph. N. Chrismann Fr.* Barelli*	P. van Hove Franc. Jos. Ansart Ben. J. Nic. de Hontheim

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
	P. Lazeri S. J. Mar. Lupi Phil. L. Dionisi Aeg. Neissen S. J. Ph. Salv. Gilii S. J. G. Grassi* Andr. Spitz*	Em. de Azevedo S. J.* Wil. Held O. Praem. Jo. Jac. Piales P. Jos. Dufour Pr.* Paul. Fr. Giustiniani O. Cap. G. Jos. Wedekind* Jos. Fontana Bern.*	1789
Fr. Foscari Jo. B. Prileszky S. J. Bonif. Schleichert Ben. Jos. Gotz Aug.	Cl. Becker S. J. Fr. A. H. Pluquet P. Al. Galletti Ben. G. Mar. Ducreux Fel. Dobner sch. p. Jo. Gabardi S. J. Fr. P. Sperandio* Fr. de Vaines Ben.*	Aem. Reif. Ben. R. Bonola S. J.* Is. Keppler Aug. P. Ciminita S. J. Mart. Pronath Ben. Al. Al. Samhaber Aug. C. Bertelazzone c. lat.* Th. Borovicz* J. N. de Hontheim *Cl. Becker S. J.*	1790

	Theologica scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1791	Jos. Bardarini S. J. P. Mar. a Patavio O. Min.	A. Valsecchi O. Pr. P. Franc. Muyart de Vouglans Ang. Cigheri* Bened. Volpi* Wilib. Lay* P. M. Mussita Min. Alex. Murarius Franc. Hor. Bucelli* Jos. Sans* Jos. Reccho*	Christ. Fischer Pl. Fixlmillner Ben.
1792	Jo. Diesbach S. J. Herrera*	Al. Merz S. J. Mth. Schoenberg S.J. Jo. Gu. Clémence Bern. Bauer Cist. P. Guerin de Rocher S. J. J. B. Bonnaud S. J. A. de Rastignac J. Tamagna Conv.* J. B. Federici Ben.* (J. B. d' Agneaux)	J. N. Schaeffer* Henr. Braun Ben. *Em. de Azevedo S. J.*
1793	Viator a Coccaleo O. Cap.	Cl. H. Nonnotte S. J. Steph. Bremont L. O. Martorelli* Jos. Cernitori* Coel. Schirmann Ben. Bern. Salvoni Cist.* Max. Como Olivet.* Eug. Guasco* Bianchi* *M. Gerbert Ben.*	Ph. du Coutant de la Molette Jo. Jung S. J. Cas. Mezger Aug.* Ath. Al. Clément de Boissy

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Frob. Forster Ben. Fr. Florius	C. Ign. Massini Or. Ant. Ganotzi Joach. Traggia sch. p.*	Ad. Reitzer S. J. J. Nep. Endres M. Bonola Oliv.* Mart. Bender S. J. A. Brauburger Bed. Schallhamer Ben. Coel. Moser Ben.	1791
Chr. Amaduzzi	Th. M. Mamachi Pr. Jos. Garampi Aq. Caesar can. reg. s. Aug. Lud. Fr. Daire Coel. M. Ambrosowski Phil. Hossart S. J. Dom. Troili S. J. Dom. Szeredai[1] S. J.* Bert Rizel Ben.	Al. Cuccagni* H. Lombardi S. J. Ser. Viviani* J. Vit. Lomberg* Gotth. Kufner Ben. Lud. Wagemann S. J. Norb. Reders Fr. Vinc. M. a Merzana Cap.* *Th. M. Mamachi Pr.*	1792
Jo. Al. Mingarelli can. reg.	Fr. Clément Ben. H. Sanclemente Cam.* Th. Ostrovsky sch. p. Cos. Schmalfus Aug.* Mich. L. Alioz* Jos. Tori* *M. Gerbert Ben.*	Mart. Gerbert Ben. Edm. Martin Andr. Mayer Ther. a Jesu Carm.* Phil. Cafaro* Fr. Foggi* Christ. Hauke* *Viator a Coccaleo Cap.* *Jo. Jung S. J.*	1793

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplina ad ss. literas spectantes.
1794	Pl. Stürmer Ben.	Bed. Mayr Ben. Car. Borgo S. J. J. P. Deforis Ben. Had. Lamourette M. Matth. Zsivics* Ild. Schwarz Ben. Sal. Toni* *L. C. Richard Pr.* *H. Goldhagen S. J.*	H. Goldhagen S. J. Fr. Alter S. J.* Scio* Sim. Bielski sch. p.*
1795	Ign. Neubauer S. J.	H. Schollinger Ben. Caj. del Giudice S. J. Nic. Spedalieri Imp. Schwarzhuber O. S. Ben. *Fr. A. Zaccaria S. J.*	Xav. Mattheius
1796	Coel. Trunk Ben.	Luc. Jos. Hooke Em. Pig. del Carretto Aug. Jo. Ad. Brandmeyer Jos. M. a Soriano Cap.* Jos. Epiph. Minasovicz S. J. *Laur. Veith S. J.*	Laur. Veith S. J. In. Goecken Franc. Lud. Beda Ben.

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
	H. Tiraboschi S. J. Ant. Henr. Berault-Bercastel S. J. Fr. Perez Bayer Jo. E. Sandhoff Car. Fr. Lhomond Al. a s. Jo. de Cruce Carm. A. Fr. Frisi*	L. C. Richard Pr. D. Berardier M. Ign. Schmidt Fr. A. Haubts*	1794
Phil. Jac. Steyer Ben.	Fr. A. Zaccaria S. J. M. Hohenbaum Ben. Dom. Muriel S. J. Fl. Dalham sch. p. Pastorini* G. Maister S. J.	J. P. Cotelle de la Blandinière Al. Guerra Udalr. Reiss Pr. Ant. J. Rosshirt *Fr. A. Zaccaria S. J.*	1795
Brun. Bruni sch. p.	St. Al. Würdtwein Fr. Töpsl can. s. Aug. Fr. Veith Nic. A. Giustiniani O. S. Ben. Aeg. Deric Dom. Magnan Minim. Fl. Annibali Min.* J. T. Duvernet	Aloys. Amici Lud. Bauer* Jac. Danzer	1796

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplina ad ss. literas spectantes.
1797		Fr. Para du Phanjas S. J. Steph. Wiest Cist. Ben. Stattler S. J. Thom. A. Jost Praed. G. Fr. Wiesner S. J. Aug. Cabadé y Magí Merc.	Sim. Widmann Franc. A. Pereira de Figueiredo Orat. Dom. de Brentano
1798	Just. Mussita O. Min.	Sig. Storchenau S. J. Nic. J. Alb. de Diesbach S. J. J. J. Havelange S. J. Joach. Panstingel sch. p.*	Seb. Seemiller can. reg. G. Czuppon*
1799	Th. Aq. Mayer S. J.	Jos. Pleyer S. J. J. B. Molinelli sch. p. Jos. Simioli J. Couturier S. J. Petr. M. Gazzaniga O. Prad. Aug. Hespelle* Fr. Ant. Baldi* Aeg. Bartscherer Ben. Jos. Reindl Ben. J. B. Guil. Gratien Ph. Gruber Fr.	Fr. Cabrera S. J. Fr. Boaretti

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Dom. Schram Ben. Vinc. A. Noguera y Ramon	Aug. A. Giorgi Aug. B. Oltrocchi Obl. Cl. Chodykiewicz Praed. Ir. Affò Min. Max. Mangold S. J. And. Mazza Ben. J. B. Heyrenbach S. J.	Jo. Pey Ant. de Kautz Jos. A. Bruno*	1797
Jo. D. Coleti S. J. Ant. Khager	J. H. Eckhel S. J. Aem. Ussermann Ben. Ign. Bathyáni Jos. de Novaes S. J.* Jo. B. Rauscher S. J.	Jo. Nep. Kanka Jo. Schott Lud. Fr. Revers Steph. Hajas S. J.	1798
	Greg. Gruber sch. p. M. Aymerich S. J.	Jo. Ph. Stainhauser Jo. D. Stratico Pr. Fr. Minocki J. B. G. Gratien Laz. (Jos. J. N. Pehem) Jo. Laur. Becker* Raym. Viescas S. J. Jo. Rud. Rzikovsky J. B. Aug. Bono	1799

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1800		Paul Erdt Fr. M. Bened. Gioannetti O. Cam. A. M. Gardini Cam. Udalr. a Gablinga Cap. Plac. Sartore Ben.*	G. Fabricy Praed. Seb. Mutschelle S. J.

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Rom. Koegl Ben.	Mich. Denis S. J. J. Fr. Godescard Jo. Clé S. J. J. B. Enhuber Ben. A. M. Kalaphati Mi. Catalani S. J.*	Em. a s. Ambrosio Carm.* Jos. Kugler S. J. Jos. M. Danzer	1800

IV. TABULÆ CHRONOLOGICÆ

SECUNDUM NATIONES

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1781	Jos. Torelli Hier. Ballerini J. B. Melloni Orat. Jos. Massari congr. M. D. Branca* Fr. M. Pallavicini S. J.* Eust. M. Armellini Pr.* Georg. Siccardi* Dom. Cavallaro	J. B. Genér S. J. A. J. Rodriguez Ben. Ph. Soler y Bargallo	Christ. Beaumont Mans. Jeune Praem.* (B. Fr. Rivière de Pelvert)
1782	Jo. A. Irrico H. de Prato Or. Ang. Feltri sch. p. Th. M. Soldati Pr.* Jo. C. Rossi* B. A. Barberini Aug.* Ant. Rosati* St. Evod. Assemanus or. Jos. Al Assemanus or.		Fr. Berthier S. J. Laur. le François V. Toussaint Beurrier Eud. Nic. Jamin Dubois de Launay Lud. de Poix Cap. St. Poinsignon Ben.

THEOLOGORUM

DISPOSITÆ AB A. 1781—1800.

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
Fulg. Bossaert Cap.*	H. Lamy Besange Ben. Jos. Fitterer S. J. Elect. Rau Fr.* Christ. Claess Frc.* Fr. X. Zinsmeister* Fr. X. Schlosser* Conr. Eberth Ben.* Ph. Obernetter* Bald. Wurzer Cist.* A. Hiltenbrandt*	Rich. Challoner	Cas. Bedekovics S. J. Adam. Vizer*
Ign. Hubens S. J. Urb. a s. Elisabeth Carm.*	Jos. Resch L. Sappel Fr.* Ant. Koerber S. J. H. Metzger Aug. Mart. Bürgin Ben. Car. Busaeus S. J. Gmachl* C. Schnösenberg Fr.* Maria a ss. Sacramento Aug.*		

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1783	Ben. Bonelli Fr. P. Fr. Foggini Jos. Guerrieri De Albertis* A. Sgambati Min.* Bonav. a Coccaleo Cap.*		C. Fr. Houbigant Or. Le Long Ben.*
1784	J. Chrys. Trombelli can. reg. J. B. Noghera S. J. J. B. Martini Fr. Alph. Nicolai S. J. Ign. a Cruce Aug. Pulci-Doria* Jos. Tavelli Ph. Zazzera* Aug. Cesaretti Aug.*	Meth. Villánuno Ben.*	Geurcy* Yvon

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
Jac. Trentecamp S. J.	Ign. Weitenauer S. J. H. Kilber S. J. Th. Holtzclau S. J. H. Osterrieder Fr. Georg. Lienhart Praem. Georg. Schlör Aeg. Bartscherer Ben. Don. Hoffmann sch. p. Simpl. Umhaus Aug. M. Lindenmayr Ben. Bern. Gaigl Ben. G. Chr. Neller Fr. X. Geiger		Nic. Muszka S. J. Fr. Kollar de Kereszstén
Jo. Limpens S. J.	M. Linek S. J. Med. Schmetterer Ben. Ant. Vogt S. J. J. B. Ern. Gandert Praem. Fr. X. Holl S. J. Seb. Minderer Fr. Ign. Thonhauser S. J.* Ferd. Paulus Praem. Fr. Ant. a Goritia Cap. Petr. Janowka S. J. Ant. Hiltenbrant* Juv. Potschka Frc.*		

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1785	P. M. Paciaudi theat. A. Costadoni Cam. Jos. Allegranza Pr. M. Guarnacci Bon. Luchi Min. Bern. Poch Nic. Frichignono di Quaregna* Christianopoli Prd.* Xav. Demarco S. J.* Spirid. Talu* Lud. Litta		Jo. Levesque de Burigny St. Laur. Rondet Jo. Daguerre Ant. Leo Thomas
1786	J. H. Gradenigo theat. Bern. Vestrini sch. p. Jo. M. Carafa theat. Jos. Zanchi S. J. Rom. Biagi Cam. J. B. Roberti S. J.* Landi* A. Micheli Or.* Caprini* Jo. Cadonici		Cl. L. Taillandier Ben. H. Postel S. J. Laforest Bart. de la Porte Jos. Pochard André*

Belgium.	Germania et Helvetia	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
	B. Seeauer Ben. Al. Eisentraut Carm. Gr. Trautwein c. reg. Hil. Robeck Aug. Leop. Leeb A. Crammer S. J. Mac. a s. Elia Carm.* Pons Aug. Alletz Leop. Beck Cist. St. Rautenstrauch Ben.		
	Jos. Kleiner S. J. Jos. Pohl S. J. F. Sterzinger Theat. Jo. Haiden S. J.* Car. Larcher Franc. Jos. G. Ballet* Ben. Oberhauser Ben.		G. Fr. Dam. de Tuhegli

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1787	**S. Alphonsus M. de Ligorio ss. Red.** V. M. Fassini Praed. F. M. Nerini Hier. Fr. Meniconi Fr. Roberti S. J.* Th. Roncallius* Matth. A. Simoni* J. B. Lucatelli* C. M. Traversari Serv.*		Ph. A. Grandidier Arn. Aeg Baudner C. Fr. Leroi
1788	A. Spagni S. J. Em. a Domiossula Cap. Jos. Teolius* J. A. Ferrari Conv.* J. M. Costa Min.* J. M. Pavone Red.* Lib. Scardoni* Jos. Fontana Bern.*	Fr. X. Allegri Jos. a Matre Dei O. Carm.*	Fr. de Ligny S. J. M. J. de Lauhlahnier de Pastoret* Sch. Colomme Barn.
1789	P. Lazeri S. J. Ph. Laur. Dionisi Mar. Lupi Jac. Belgrado S. J. Fumè Camald.* Ph. S. Gilii S. J. Fr. Calzoni* G. Grassi* P. F. Giustiniani Cap. Jos. Sigrandi*	Em. de Azevedo S. J.*	F. J. Gaston de Partz de Pressy Nic. Beauzée Lud. A. Balberton Crillon G. Brotier S. J. Jo. Jac. Piales P. Jos. Dufour Pr.*

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
	Th. Grebner S. J. M. Schwickardt Ben. J. B. Cortivo Aug. G. Steigenberger can. reg. Jo. Hubalek S. J.* Jos Mangold S. J. C. Langhayder Ben. Agn. Merz Aug. Mart. Raab* Sig. Sinningen Min.*		
Cl. Berthod Ben.	Frider. a Jesu Carm. B. Wunder Aug. Jo. Fr. Giftschütz Jos. J. Monsperger* Jac. Seybold S. J.*	Fr. Plowden	Fr. Er. Preiss S. J.*
	Aeg. Neissen S. J. Wilib. Held Bern. Fritsch sch. p. Jo. Plattner Cist. Ferd. Reisner S. J. A. Spitz* Gabr. M. Schenk Serv. G. Jos. Wedekind*		

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1790	P. Al. Galletti Ben. Fr. Foscari Seb. Marcuzzi A. Pappiani sch. p. Jo. Gabardi S. J. Muscari Bas.* R. Bonola S. J.* Fr. P. Sperandio* Barelli* P. Ciminita S. J. C. Bertalazzone c. lat.*	Jos. M. Vallarta y Palma S. J.	Nic. S. Bergier Cl. Regnier J. G. le Franc de Pompignan Nic. Fr. Cl. de Beauberon G. Mar. Ducreux Fr. A. H. Pluquet Fr. de Vaines Ben.* Jos. Ansart Ben.
1791	Fr. A. Florius C. Ig. Massini Or. A. Valsecchi Praed. P. M. a Patavio Min. J. Bardarini S. J. A. Cigheri* Ben. Volpi* P. M. Mussita Min. Hor. Bucelli* Jos. Sans* Jos. Reccho*	Jo. Traggia sch. p.*	Fr. Muyart de Vouglans

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria
Petr. van Hove Fr.	Cl. Becker S. J. Fel. Dobner sch. p. Aem. Reif Ben. Ad. Enzendorfer S. J. Ph. N. Chrismann Fr.* Isid. Keppler Aug. Jos. Gotz Aug. Bened. Schleichert Ben. Al. Samhaber Aug. M. Pronath Ben. J. N. de Hontheim		J. B. Prileszky S. J. Th. Borowicz*
	Fr. Forster Ben. Ad. Reitzer S. J. Placid. Fixlmiller Ben. Chr. Fischer Jo. N. Endres Wilib. Lay* Al. Murarius Fr. Mart. Bender S. J. A Brauburger Bed. Schallhamer Ben. Coel. Moser Ben.		Ant. Ganotzi

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1792	Th. M. Mamachi Pr. Jos. Garampi Al. Cuccagni* Chr. Amaduzzi Hier. Lombardi S. J. Dom. Troili S. J. M. Bonola Oliv.* Ser. Viviani* J. Tamagna Conv.* J. B. Federici Ben.* Vinc. M. a Merzana Cap.*		P. M. Stanisl. Guerin du Rocher S. J. J. B. Bonnaud S. J. L. Fr. Daire Coel. J. G. Clémence A. de Rastignac (J. B. d' Agneaux)
1793	J. A. Mingarelli c. r. Jos. Cernitori* L. O. Martorelli* Viator a Coccaleo Cap. Bianchi* Bern. Salvoni Cist. Max. Como Oliv.* Eug. Guasco* Jos. Tori*		Cl. H. Nonnotte S. J. Ph. du Contant de la Molette Fr. Clément Ben. Steph. Bremont Edm. Martin Ath. Al. Clément de Boissy

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria
Ph. Hossart S. J.	M. Schoenberg S. J. Al. Merz S. J. J. M. Schaeffer Aquil. Caesar Ag. Jo. Diesbach S. J. B. Bauer Cist.* Henr. Braun Ben. Berth. Rizel Ben. Lud. Wagemann S. J. J. B. Horix Gotth. Kufner Ben. Norb. Reders Fr.		Mich. Ambrosowski
	Mart. Gerbert Ben. H. Sanclemente Cam.* Jo. Jung S. J. J. Vit. Lomberg* A. Mayer S. J.* Cosm. Schmalfus Aug. Coel. Schirmann Ben. Jos. Monse Christ. Hauke* Mich. L. Alioz*		Dom. Szeredai S. J.* Th. Ostrovski sch. p.*

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1794	Hier. Tiraboschi S. J. Car. Borgo S. J. Ph. Cafaro* Fr. Foggi* A. Fr. Frisi* Sal. Toni*	Fr. Perez Bayer Scio*	Ant. H. Bérault Bercastel S. J. Car. L. Richard Pr. Fr. Car. Lhomond D. Bérardier H. Lamourette congr. s. Vinc. P. Déforis Ben.
1795	Franc. Ant. Zaccaria S. J. Caj. del Giudice S. J. Al. Guerra Nic. Spedalieri Xav. Matthaejus Pastorini*	Dom. Muriel S. J.	Jac. Petrus Cotelle de la Blandinière
1796	Br. Bruni sch. p. N. A. Giustiniani Ben. Aloys. Amici Fl. Annibali Min.* E. M. Pignone del Caretto O. S. Aug. Jos. M. a Soriano Cap.*		Aeg. Deric D. Magnan Minim. J. T. Duvernet Claud. Mey

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
	H. Goldhagen S. J. Placid. Stürmer Ben. Bed. Mayr Ben. Jo. E. Sandhoff Mi. Jan. Schmidt Fr. Alter S. J.* Casimir. Mezger Aug. Ild Schwarz Ben. Fr. A. Haubts*		Alex. a s. Joan. do Cruce O. Carm.* Matth. Zsivics* Sim. Bielski sch. p.*
	J. Neubauer S. J. H. Scholliner Ben. Fl. Dalham sch. p. M. Hohenbaum Ben. S. Schwarzhuber Ben. Udalr. Reiss Pr. G. Maister S. J. J. Ph. Steyer Ben. A. Jos. Rosshirt Lud. Bauer*		
	St. L. Würdtwein Laur. Veith S. J. In. Goeken Fr. Fr. Veith Coel. Trunk Ben. J. A. Brandmeyer Lud. Beda Ben. Fr. Töpsl c. reg. Jac. Danzer	L. Jos. Hooke	Jos. Ep. Minasovicz

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1797	Aug. A. Giorgi Aug. B. Oltrochi Obl. A.º Mazza Ben. Iren. Affò Min. Jos. A. Bruno*	Aug. Cabadés y Magí V. Ant. Noguera y Ramon J. de Novaes S. J.* A. Pereira de Figueiredo Or.	Fr. Para du Phanjas S. J. Joan. Pey
1798	Jo. D. Coleti S. J. Jo. Mussita Min.		Lud. Fr. Revers

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
	Steph. Wiest Cist. Ben. Stattler S. J. Domin. Schram Ben. J. B. Heyrenbach S. J. Max. Mangold S. J. Th. Aquin. Jost Praed. G. Fr. Wiesner S. J. Fr. Fl. A. de Kauz Sim. Widmann Fr. Dom. Brentano		Clem. Chodykiewicz O. S. Dom.
Jo. Jos. Havelange S. J.	S. Storchenau S. J. Aem. Ussermann Ben. J. H. Eckhel S. J. Nic. J. A. de Diesbach S. J. J. B. Rauscher S. J. Seb. Seemiller c. reg. Ant. Khager Jo. Nep. Kauka Jo. Schott Jo. Panstingel sch. p.*		Ign. Bathyáni G. Czuppon* Steph. Hajas S. J.

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1799	Fr. Boaretti P. M. Gazzaniga Praed. Jos. Simioli J. B. Molinelli sch. p. Jo. D. Straticò Pr. Fr. A. Baldi* J. B. Aug. Bono	Fr. Cabrera S. J. M. Aymerich S. J. Raym. Viescas S. J.	J. Couturier S. J. Aug. Hespelle* J. B. G. Gratien Laz.
1800	M. B. Gioannetti Cam. A. M. Gardini Cam. M. A. Kalaphati Mi. Catalani S. J.*	Emmanuel a s. Ambrosio Carm. Exc.*	G. Fabricy Praed. Jo. Fr. Godescard

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
	Gregor. Gruber sch. p. Ph. Gruber Fr. Jos. Pleyer S. J. J. Ph. Stainhauser Th. A. Mayer S. J. Aeg. Bartscherer Jo. Rud. Rzikovsky Jos. Reindl Ben. Jo. L. Becker* Jos. J. N. Pehem		Franc. Minocki
Joan. Clé S. J.	Mich. Denis S. J. Paul. Erdt Fr. Seb. Mutschelle S. J. Udalr. a Gablinga Cap. J. B. Enhuber Ben. Jos. Kugler S. J. Rom. Hoegl Ben, Pl. Sartore Ben.* Jos. M. Danzer		

I. Theologia scholastica.

679. Ex paucis theologiae *scholasticae* cultoribus, quos sec. XVIII. ad finem vergente reperimus, *belga* fuit Fulgentius Bossaert O. Cap., stenvoordianus, quondam canonicus iprensis, theologiae lector, cujus sunt *principia theologiae moralis et scholasticae*, Ipris 1782. t. 6. *Itali* fuere: Viator a Coccaleo O. Cap., per multos annos philosophiae et theologiae lector, postea definitor et provincialis († 1793.), qui plura opera theologica, polemica et critica reliquit. *Tentamina theologico-scholastica*, Bergomi 1768—74. t. 6 in 4. (m. 24); *Italus ad Just. Febronium jurisconsultum* pro supplemento ad tentamina theologica, Tridenti 1774. t. 2 in 4; additae sunt italice *Vindiciae in larvatum Dan. Bertonum; tentaminum theologicorum in moralibus synopsis*, Venetiis 1791. t. 2 in 4; *instituta moralia* theologi lugdunensis O. Cap. aucta et illustrata, Mediolani 1760. t. 2 in 4; *lo spirito filosofico di s. Prospero d' Aquitania* nei suoi Epigrammi, Brixiae 1760. in 4; *Ricerca sistematica* sul testo e sulla mente di s. Prospero d' Aquitania nel suo poema contro gli ingrati, ib. 1756. 1763. t. 2 in 4; *Risposta sul dubbio*, se la sola Messa basti a santificare le feste, Bononiae 1781. Cum P. Viator, utpote factioni jansenisticae addictus, tueretur, Molinae systema adversari doctrinae s. Augustini et s. Thomae, atque praedicatum *regula fidei* a Benedicto XIII. bullae *Unigenitus* in

concilio romano tributum esse intrusum, orta est inter ipsum et Ludovicum comitem Mozzi, canonicum tunc bergomensem, controversia, cujus occasione auctor noster acri bile scripsit *Zoppicamenti del can. L. Mozzi* sulla lettura di un libro intitolato: *Il falso discepolo de' SS. Agostino e Tomaso,* Brixiae 1780., quam scil. ediderat Venetiis 1779. Mozzi, qui propterea illi opposuit: *Breve saggio della rara veracità del P. F. Viatore da Coccaglio* Capucino. Lettera a lui diretta e a lui stesso dedicata, Bergomi 1780.; cui respondit P. Viator l. *Ingenua Verità* del Zoppicante difesa dalle false imposture del nobil S. Don L. Can. Mozzi exgesuita in risposta alla seconda Cicalata intitolata: Saggio etc., Bergomi 1781. Huc etiam spectat: *La Bolla Unigenitus non annunciata mai dalla S. Sede Regola di fede.* Risposta di Fr. Viatore al Pistofilo romano in riscontro alla *Difesa dei tre sommi Pontefici Benedetto XIII., Benedetto XIV. e Clemente XIII.* (quod opus est celebris Fr. Antonii Zaccaria, Ravennae 1782.), Brixiae 1782. Josephus Antonius Ferrari O. Min. Conv. composuit *theologiam scholastico-critico-historico-dogmaticam* ad mentem J. D. Scoti, Venetiis 1760; 1780—88. t. 3 in 4. (m. 20). Jam antea ediderat *philosophiam peripateticam* adversus veteres et recentiores praesertim philosophos propugnatam J. D. Scoti, ib. 1746. t. 3 in 4. (fr. 18); *Veteris et recentioris philosophiae dogmata* J. D. Scoti doctrinis accommodata, ib. 1757. t. 3 in 12 (fr. 12.). *Istruzione* (clara et solida) per un anima fedele sopra le Indulgenze contro i falsi ed erronei principi sparsi nel Trattato delle medesime uscito da Pistoja l'anno 1787., Finarii (Finale) 1787., qui tractatus Pistoriae editus inficitur erroribus synodi ea in urbe habitae. Ignatius a Cruce O. S. Aug. Castellanetae in salentinis ortus philosophiae et theologiae lector, praecipue in humanioribus literis enituit. Annos quadraginta et amplius divini verbi praeconem

hic illic egit magno animarum fructu. In universitate neapolitana theologiam e cathedra docuit. Pluries provinciae neapolitanae praepositus fuit, postea visitator generalis, tandem procurator generalis († 1784.). Typis edidit: *de Deo gratiae auctore* praelectiones theologicas dogmaticas, Neapoli 1782. (m. $3\frac{1}{2}$); *de veritate religionis christianae* t. 2 et *revelatae religionis vindicias* [1]). De gratia pariter disseruerunt Justus Mussita O. Min. Ref., patavinus (n. 28. Oct. 1732. † 16. Jan. 1798.), philosophiae et theologiae lector, in *Ragionamenti tre sopra la gratia attuale di G. Cristo* secondo la dottrina di S. Agostino, Patavii 1781. in 8., et Josephus Bardarini S. J. Flumii in Illyria n. 8. Oct. 1708., Viennae et Graecii theologiae professor, vir admodum eruditus, post societatis Jesu suppressionem capellanus aulicus et canonicus in urbe patria († 5. Nov. 1791.), cujus sunt *theologicorum dogmatum ll. 2 de peccatis et gratia*, Graecii 1754. in 4; *de fide* l. 1, ib.; diss. critica *de cathedra romana*, ib. *De caritate* disseruit Herrera, Bononiae 1792. Huc denique referri potest Benedictus Bonelli seu a Cavalesio O. S. Franc., Cavalesii in Tiroli meridionali n. 26. Dec. 1704., theologiae lector, generalis visitator commissarius provinciae mediolanensis et examinator prosynodalis Tridenti († 1783.), multis editis operibus clarus, cui ab ordinis ministro generali munus commissum fuit novae editionis omnium operum s. Bonaventurae adornandae, cum in arte critica et antiquitatis monumentis evolvendis plurimum esset versatus. Magna alacritate ad opus se accinxit Bonelli, et summo studio, incredibili labore et maxima diligentia, corrogatis undique, quotquot ad rem suam habere potuit, documentis, opus edidit insigne, quod inscripsit

[1]) Cf. Tani, *commentaria episc. et scriptorum O. Erem. discalc. S. P. Augustini* etc. Romae 1881. pag. 102.

Prodromus ad opera omnia s. Bonaventurae, Bassani 1767. in f. (fr. 15), in quo de ejus vita, doctrina, animadversionibus circa scripta, canonibus pro judicio de illis formando, indiculis catalogisque operum, editionibus et mscr. codicibus totidem libris agens, tandem l. 8. omnia expendens et in utramque partem latius disceptans sententiam profert suam tum de editis tum de anecdotis s. Bonaventurae operibus a se inventis. Hunc prodromum excipere debuisset absoluta editio omnium operum s. Bonaventurae: ast vir ipse jam aetate longaevus ac pene laboribus confractus, timens, ne opus immensum imperfectum relinqueret, anecdota quae collegerat edi curavit *supplementi operum omnium s. Bonaventurae* nomine inscriptum, Tridenti t. 3 in f. 1772—1774. (fr. 100), notis illustrata copiosissimis [1]). Variis operibus illustravit historiam ecclesiae tridentinae et brixinensis: *Diss. intorno alla santità e martirio del b. Adelpreto* o Albreto vescovo di Trento, Tridenti 1755. in 4. Quare Tartarotti majus jam opus (rarum) elaboravit scil. *Notizie intorno al Vescovo Adelpreto di Trento* (c. a. 1160.) ed altri vescovi della Germania e dell' Italia ai tempi dello Scisma di Federigo I. imp. Dittico e Calendario Udalriciano con saggio d' altri calendari e libri liturgici e altre memorie, diplomi e carte autentiche, controposte all' Apologia delle memorie antiche di Rovereto (II, 1398.), ib. 1760. 1761. t. 2 in 4. (m. 20). Diss. apologetica (contra Wagenseil et Basnage) *sul Martirio del b. Simone* a Trento nell' anno 1575., Tridenti 1747. in 4; *Notizie istorico-critiche della chiesa di Trento*, ib. 1761. t. 3 in 4., cum plurimis instrumentis latinis; *Vindiciae romani martyrologii* etc., Veronae

---

[1]) Fidelis a Fanna in *ratione novae collectionis operum omnium S. Bonaventurae*, Taurini 1874. pag. 26. s. De aliis ejusdem operibus cf. Greiderer *Germaniae francisc.* 2, 561; Wurzbach *Biograph. Lexikon* des Kaiserthums Oesterreich 2, 46.

1751. in 4. adversus Roschmann et Tartarotti, de quo opere egimus II, 1398., pro quibus vindiciis triplicem adhuc apologiam tecto nomine edidit, Romae 1754. in 4. Partes quoque habuit in controversia de magia cum Maffei. *Epitome qua theoria praxisque exhibetur sanioris morum doctrinae,* Tridenti 1737. in 8. contra Jos. Maria a Roboreto; *condemnatio theologiae moralis a P. Busenbaum et la Croix editae* a. 1757. Tolosae publicata et exsecutioni mandata, ib. 1758. in 12. italice, Venetis 1760; *diss. adversus sententiae de sufficientia servilis attritionis ad obtinendam gratiam in sacramento patronos* ei certitudinem perperam attribuentes, prodroma in t. 1. Bartholomaei Franciscani op., cujus titulus: *Necessitas dilectionis Dei,* Venetiis 1759. in 8. *Breves notitiae* ad bonam directionem animae et salutarem instructionem studiosorum morali doctrinae addictorum, Tridenti 1758. ed. notis illustrata, Neapoli 1762; Graecii 1768.

680. In *Germania* Henricus Kilber moguntinus n. 8. Mart. 1710., theologiae per annos 20 professor, deinde optante Adamo Friderico episcopo wirceburgensi s. Scripturae interpres († 25. Oct. 1783.), Thomas Holtzclau hadamariensis (n. 28. Dec. 1716.), in eadem academia s. theologiae et exegesis professor († 4. Jun. 1783.) et Ignatius Neubauer bambergensis n. 12. Febr. 1726., theologiae moralis, postea dogmaticae professor, demum parochus oettinganus († 1795.), omnes tres e societate Jesu, composuerunt *theologiam dogmaticam, polemicam, scholasticam et moralem,* quae ab academia quam ornarunt *wirceburgensis* jam audit, atque soliditate se commendat, unde et modo eruditis probatur. Prodiit primum Wirceburgi 1766—71. t. 14 in 8., deinde Parisiis 1852—54. t 10 in 8. aucta nonnullis additamentis; recentissime in Anglia. Kilber elaboravit tract. de principiis theologicis cum inserto apparatu brevi eruditionis theologicae,

de Deo uno et trino, de peccatis et gratia, de virtutibus theologicis (cujus pars de fide exstat etiam in *cursu theol.* ed. Migne), qui seorsim quoque prodierunt. Edidit quoque: *N. Testamenti p. 1* seu *historica* complectens historiam dominicam ex concordia evangeliorum concinnatam et apostolicam ex actis apostolorum descriptam, Wirceburgi 1765. in 8; *Analysis biblica* offerens ss. Scripturarum compendium ad verbi divini scripti uberiorem notitiam, faciliorem intelligentiam, firmiorem memoriam accommodatum, Heidelbergae 1773—79. t. 3 in 12; Parisiis 1856. t. 2 in 8; Viennae 1869. in 4. Alter, scil. Thomas Holtzclau, qui sive dogmatum sive ss. Scripturarum interpolationem respicias, ubique se exhibuit profundae et solidae eruditionis [1]), auctor est tract. de Verbo incarnato, de jure et justitia, de sacramentis (exceptis sacramentis poenitentiae et extremae unctionis, quae exposuit Udalricus Munier, de quo cf. II, 1237.). Elaboravit praeterea plurimas dissertationes seu theses, ut *Honorius I. summus pontifex fidelis et innocens* sive diss. theologica, qua Honorius I. in causa fidei contra monotheletas ab omni haeresi, mala oeconomia et negligentia nova methodo vindicatur, Wirceburgi 1762; *historia D. N. J. Christi* ex concordia evangeliorum, ib. 1774; diss. *de Clemente alex. ejusque morali doctrina*, ib. 1779; *harmonia evangelistarum* in enarranda Christi anastasis historia ad illustrandum dogma de resurrectione Christi succincta diatriba aevi nostri incredulis opposita, ib. 1780., quae harmonia originem debet fragmentis guelferbytanis a Lessing editis, quae oppugnare intendit; diatribe scripturistica *chronologiam libri et historiam Judith* sistens, ib. 1772. in 8., commentatio magna cum diligentia

[1]) Ruland, *series et vitae professorum s. theologiae*, qui Wirceburgi docuerunt, pag. 148.

exarata; diss. scripturistica *de Assuero Estheris*, 1772. in 8; *institutiones scripturisticae et prodromus* complectens prolegomena in Scripturam s. universam, ib. 1775. t. primus; alter non prodiit, de quibus contumeliosum judicium tulit Klüpfel in *bibliotheca ecclesiastica friburgensi*. Tertius i. e. Ign. Neubauer composuit tract. de vera religione contra omnis generis incredulos; de legibus; de angelis, beatitudine et actibus humanis; de virtutibus moralibus, praesertim de religione contra aevi nostri incredulos vindicata. Ipsius quoque est *Psalmodiae davidicae exegesis hebraica*, una cum exercitatione polemica in CL psalmos, Wirceburgi 1771. in 8.

681. His addantur: Mathias Linek S. J. pragensis, theologiae professor (n. 21. Jul. 1722., † 2. Jan. 1784), vir in antiquitate ecclesiastica admodum eruditus, qui scripsit commentationes theologicas *de fide, spe et caritate*, Pragae 1763. in 4; *de legibus*, ib. 1764. in 4; *de Verbi divini incarnatione*, 1765. in 4; *de sacramentis* cum V. tum N. T., 1766. et 1767. t. 2 in 4; *de Deo uno et trino*, 1768. in 4; *de praecipuis operibus divinis*, angelo et homine, ib. 1769. in 4; *de gratia*, ib. 1770. in 4; diss. *de festis quinque priorum seculorum*, Olomucii 1758. in 8., quae ab eruditione et judicio critico aestimatur a viris doctis. Hujus sodalis et concivis Joannes Diesbach[1]), Francisci archiducis, dein imperatoris,

[1]) Ab hoc distingui debet Nicolaus Josephus Albertus de Diesbach, nobilis bernensis, calvinianus n. 15. Febr. 1732., professione quondam militaris, qui abjurato errore rediit ad Ecclesiam catholicam, unde spoliatus fuit patrimonio. Defuncta uxore armis et seculo valedixit societatemque Jesu est ingressus (1759.). Sacerdos factus variis in urbibus. praesertim Taurini, strenuum egit operarium († 1798.). Scripsit *le chrétien catholique* inviolablement attaché à sa religion par la considération de quelques unes des preuves qui en établissent la certitude, Taurini 1771. t. 3 in 8; Parisiis 1826. in 12., in *Démonstrations évangéliques* ed.

in mathesi magister (n. 17. Apr. 1729., † 2. Dec. 1792.) composuit tractatus *de fide, spe et caritate; de jure et justitia; de legibus; de angelis et daemonibus, de actibus humanis*, Pragae 1770—73. t. 5 in 4. Thomas Aquinas Mayer S. J. alsata n. 8. Mart. 1718., theologiae scholasticae professor et studiorum praefectus in academia friburgensi († 10. Nov. 1799.), cujus est: *theologia dogmatico-scholastica* privatis studiis accommodata: prodromus et tractatus praevius de vera religione et ecclesia, p. 2 in 1 v., Friburgi 1771. (m. 4); appendix tract. praevii *de Ecclesia*, de romani pontificis et conciliorum generalium auctoritate pp. 2 in 1 v., ib. 1771. (m. 3½); Coelestinus Trunk O. S. Ben. († 11. Nov. 1796.) scripsit disquisitionem in veram originem dogmatis christiani *de ss. Trinitate*, Moguntiae 1786. in 8; Placidus Stürmer O. S. Ben. Kronungae n. 13. Jul. 1716., philosophiae et theologiae lector († 24. April 1794. a. aetatis 78., religionis 59.) edidit: *Dogma scholasticum de unitate in Trinitate* collatum cum patrum eadem de re doctrina ad explicandum primarium fidei christianae caput et ad elucidandam sententiam nostram de relationibus, Parisiis 1760. absque auctoris nomine; in quo op. auctor tritheismo favet, suamque theoriam patribus tribuit. Quare cum impugnatus fuisset [1]), novam curavit editionem, Venetiis (Fuldae) 1772. in 8. inscriptam *sublime mysterium ss. Trinitatis in unitate collatum*, Bambergae 1773., cui accessit responsio ad oppositas dissertationes et objectiones quorundam theologiae professorum e Soc. Jesu; et diss. apologetica, qua respondetur recentissimi adversarii (Bernardini Baur S. O. Cist.) objectis contra opusculum: *Dogma scho-*

Migne 13, 9—195. In fine operis specimen exhibet de modo diffundendi bonos libros.

[1]) Cf. ex. gr. *theol. wireeburgensem* supra laudatam t. 2. n. 357.

lasticum etc. a. periodi Jul. 6503. Diss. *de fato et statu theologiae in scholis catholicorum;* subnectuntur alias jam editae (Fuldae a. periodi Jul. 6479.) breves reflexiones ad Billuartum in causae physicae praedeterminationis, auctore Theophilo Alethino O. S. P. B. 1783. Hermannus Osterrieder O. S. Franc., bavarus (n. 20. Aug. 1719., 18. Aug. 1783.), edidit praeter opera philosophica: *Tenebrae mysticae luce theologica illustratae* seu tractatus de peccatis, Oettingae 1762. in 4; *lux mystica* ad lumen theologiae expensa seu tr. de gratia, ib. 1762; *septem columnae in domo Sapientiae excisae* i. e. tr. de sacramentis, ib. 1765. in 4. Bonaventura Wunder O. S. Aug. Gentifori in Carinthia n. 1724., s. theologiae magister († 1788.), reliquit *assertiones ex theologia scholastico-dogmatico-historica* de peccato originali, gratia Salvatoris in genere et tribus in specie una cum controversiis historico-chronologicis; ejusque sodalis Joannes Baptista Cortivo, s. theologiae doctor bis decanus universitatis graecensis et Viennae theologiae moralis professor († 1787. a. aetatis 80.), diss. *de divinis nominibus*, quorum disputantibus de Trinitate frequens est usus; diss. *de prodigio stationis solis et lunae imperante Josue;* diss. theologicam juxta Augustini sententiam *de dotibus et praerogativis status innocentiae*[1]. Nicolaus Muszka J. S. hungarus n. 3. Dec. 1714., theologiae polemicae et dogmaticae professor et post societatis suppressionem canonicus neosoliensis († 1783.), edidit *de sacramentis N. L.* diss. ll. 8, Viennae 1754. 1755. t. 2 in 4; 1758. 1759; 1765; *de legibus*, earum transgressione seu peccatis et peccatorum poena diss. theologicarum ll. 3, Viennae 1756; 1759. in 4; *de actibus humanis* et eorum fine seu hominis beatitudine diss. l. 2, ib. 1757. 1760. (t. 4 simul l. 28); Hilarius Ro-

---

[1]) Cf. Lanterius *postrema sec. sex religionis august.* 3, 330 et 351.

beck O. S. Aug. Lippae Bohemorum n. 13. Jan. 1733., in universitate pragensi 1767. theologiae ad mentem s. Augustini professor († 1785.), typis edidit *tr. theologicos* de legibus, peccatis et peccatorum poenis, de Verbo Dei incarnato, de gratia Christi, de quatuor ultimis sacramentis t. 4 in 4; diss. *de matrimonii in infidelitate consummati*, etsi alteruter conjugum christianam religionem amplectatur, *indissolubilitate*. Ferdinandus Paulus O. Praem. n. 1700., abbas (1741.) LVI. et ultimus Gradicii, a consiliis secretis († 1784.), scripsit *harmogen angelicam* seu thomisticam harmoniam decreti divini ab intrinseco efficacis cum libertate creata nihil laesa juxta inconcussam mentem angelici D. d. Thomae Aq., Olomucii 1732. in 8.

II. Theologia positiva polemica.

682. In eadem *Germania* cursus theologiae positivae et polemicae composuerunt [1]): Bernardinus (in baptismo dictus

---

[1]) Praetermittimus Carolum Lascher O. S. Franc. navissensem, tirolensem, lectorem linguarum orientalium, postea s. Scripturae et dogmaticae (n. 1741., † 30. Oct. 1886.), qui edidit theologiae compendium inscriptum *analysis theologica* ad mentem divinam creationis, conservationis et reparationis ordine manifestata, Oeniponte 1778. in 4; Ildephonsum Schwarz O. S. Ben. bambergensem (n. 4. Nov. 1752.), mathesis, philosophiae et theologiae in monasterio banthensi lectorem strenuum et de discipulorum profectu sollicitum († 19. Jun 1794.), qui reliquit *Handbuch der christlichen Religion*, Bambergae et Wirceburgi 1793. 1794. t. 3 in 8; 1818. ed. 5; R. Alexandri Geddes *de vulgarium s. Scripturae versionum vitiis eorumque remediis* libellum ex anglico (Glasgovii 1786) versum et notis auctum, Bambergae 1787. in 8; *Anleitung zur Kenntniss derjenigen Bücher*, welche den Candidaten der Theologie, den Stadt- und Landpredigern und Vicarien in der kath. Kirche wesentlich nothwendig oder nützlich sind, Coburgi 1803. 1804. t. 2 cum auctoris elogio (cfr. Lindner 2, 209.); Sympertum Schwarzhuber O. S. Ben., augustanum (n. 4. Dec. 1727.), variarum disciplinarum in universitate

Erhardus) B a u e r O. Cist. ebracensis (n. 2. Sept. 1752.), bibliothecae monasterii praefectus, theologiae dogmaticae et moralis necnon linguarum orientalium professor, cujus est *theologia universa dogmatica*, historica, critica, genio puriori accommodata, Wirceburgi 1786—92. t. 4, in qua commodo utitur, quod praebent linguae orientales pro studio theologico ac sedulo nititur distinguere pro more illius aetatis inter ea quae sunt de fide et ea quae non sunt de fide. Hujus velut praeambulum fuit *Veritas religionis christiano-catholicae* systematice proposita contra atheos, theistas, paganos, judaeos, muham-

---

salisburgensi professorem (1774—93.), identidem secretarium, bibliothecarium, procancellarium et vicerectorem (1789.), novarum opinionum in theologia strenuum adversarium († 30. Apr. 1795.), cujus praeter alia sunt: *Praktisch kath. Religionshandbuch* für nachdenkende Christen Salisburgi 1784—6. t. 4 in 8; 1794—96. ed. 3., cum appendice: *Gedanken über die bedenklichen Einwendungen gegen die Untrüglichkeit der Kirche* und über die Frage: ob und in wie ferne die kath. oder die christl. Religion für die alleinseligmachende zu halten sei (seorsim ib. 1794. in 8.); Abhandlung *von der Verehrung der unbefleckten Jungfrau und Mutter Gottes Maria*, ib. 1772. 1773. pp. 2 (cfr. L i n d n e r 1. 186.); Aegidium B a r t s c h e r e r O. S. Ben. (n. 4. Jul. 1730.), abbatem (10. Mart. 1783.) michelfeldensem († 12. Nov. 1799.), cujus est *systema theologicum genio moderni seculi accommodatum*, Ambergae 1775. in 4. (alia cf. apud L i n d n e r 1, 269.); Coelestinum S c h i r m a n n O. S. Ben. in monasterio cremifanensi (n. 17. Jul. 1724., † 31. Maji 1793.), qui disseruit *de mundo optimo libertati, potentiae et sapientiae Dei convenientissimo*, Styrae 1756. in 4; Alexandrum M u r a r i u m O. S. Franc., ethicae christianae in academia monasteriensi professorem († 1791.), de quo cf. R a s s m a n n *Nachrichten von dem Leben und den Schriften Münsterländischer Schriftsteller* des 18. u. 19. Jahrh. pag. 227; G m a c h l, cujus est disp. *de Ecclesia et ejus fundamento*, Salisburgi 1782. t. 2 in 4. Multo magis praetermittimus Felicem B l a u aliquandiu in seminario moguntino professorem. qui postea secutus est castra libertinorum Galliae spretisque sacramentis decessit 1798., de quo cf. B r ü c k *die rationalistischen Bestrebungen im kath. Deutschland*, Moguntiae 1865. pag. 65. ss.

medanos et pseudoreformatores, ib. 1784. in 8., et *epitome* seu delineatio theologiae universae etc., Ratisbonae 1787. Ejus sodalis Stephanus Wiest e monasterio alderbacensi in Bavaria n. est Teisbachii 7. Martii 1748; Ingolstadii studiis operam dedit, ibidemque laurea adepta (1781.) professor fuit dogmaticae, patrologiae et historiae theologico-literariae ad a. usque 1794. Decessit 10. Apr. 1797. Plura reliquit opera eruditione vere utili referta, quae magna ex parte refertur ad historiam dogmatum et errorum. Potiora sunt [1]): *Institutionum theologicarum* t. 1 complectens praecognita in theologiam revelatam in genere; t. 2. ejusdem historiam generalem, Eichstadii 1782. in 8. Ed. altera inscribitur: *Praecognita in theologiam revelatam,* quae complectuntur specimen encyclopediae ac methodologiae theologicae, sive institutionum t. 1., Ingolstadii 1788; 1801. ed. 3; *demonstratio religionis christianae* contra aetatis nostrae incredulos t. 1. et 2. sive institutionum t. 2., qui complectitur p. 1. theologiae dogmaticae generalis; t. 3., qui complectitur p. 2., Eichstadii 1786. in 8; 1788. 1801; *demonstratio dogmatum catholicorum in specie,* sive institutionum theologicarum t. 4—6., ib. 1788. 1789. in 8. Hujus operis compendium exhibuit inscriptum *institutiones theologiae dogmaticae* in usum academicum, Ingolstadii 1791. t. 2 in 8. *Introductio in historiam literariam theologiae revelatae* potissimum catholicae, ib. 1794. in 8; *institutiones patrologicae* in usum academicum 1795. in 8; *de justitia Dei punitiva* contra quaedam asserta Eberhardi et Steinbartii aliorumque, Eichstadii 1787. in 8. Josephus Pleyer S. J. elnbogensis, philosophiae et theologiae professor (n. 26. Apr. 1709., † 1799.) sex elaboravit *tractatus theologicos:* de angelo scil. et homine, de sacramentis, de Verbi divini incarnatione,

---

[1]) Cf. Baader *Lexikon* 1. II. 323

de legibus et legum transgressione deque virtutibus theologicis, Pragae 1752—58. t. 6 in 4; *lex Dei decalogo comprehensa explanata* per quaesita et responsa theoretico-practica casusque theologico-morales, dialogos polemicos et recentiorum eventuum exempla in primum praeceptum decalogi, ib. 1755. in 8; *an ex daemonum damnatorumque peccatis Jansenius bene intulerit liberum arbitrium cum simplici necessitate consistere,* ib. 1756. in 4; diss. *de libertate ad peccandum in damnatis,* 1760; diss. theologica *de ministro sacramenti matrimonii* ib. 1759; diss. *num majori conciliorum patrumque auctoritate nitatur sententia,* quae affirmat quam quae negat, posse dari inter christianos valide legitimeque contractum matrimonium, quod non habeat rationem sacramenti, ib. 1759; diss. historico-critica, *an Berengarius jam sec. XI. recentioribus haereticis ita praeluserit,* ut realem corporis et sanguinis Christi in eucharistia inficiaretur, proinde sacramentariorum parens e vero habeatur, ib. 1760. in 4; etiam in *thes.* Zachariae X, 1010—30; *lux ad legitimam ecclesiasticorum ordinum susceptionem* et munerum ecclesiasticorum administrationem praemonstrata, 1767—71. pp. 3 in 8., Argentorati 1817. t. 4 in 12., opus utile; *universa hierarchia ecclesiastica* per totum orbem diffusa γεω-καὶ τοπογραφικῶς exhibita, 1750; diss. *de controversiis particularibus,* ib. 1750.

683. Eodem anno decessit Benedictus Stattler S. J. Natus is est Kötzingae in Bavaria. Absolutis studiis philosophiam, deinde theologiam docuit Solodori, Oeniponti et Ingolstadii (1770.), ubi societate Jesu jam suppressa cathedram rexit dogmaticam usque ad a. 1781., quo academia relicta parochiam urbis Kemnath in palatinatu suscepit: sed paucis post annis Monachium se contulit, consiliarius ecclesiasticus ab electore dictus et membrum collegii deputati pro censurandis

libris, ibique totus literarum studiis et amicis suis deditus vitam transegit, donec apoplexia tactus diem obiit 21. Aug. 1797. Omnem rem suam eamque non tenuem, exceptis nonnullis in servos domesticos per testamentum legatis, scholis publicis atque pauperibus distribuendam curavit. Anno 1773. ab academia monacensi in socium receptus est; a. 1775. egit universitatis procancellarium. Vir erat certe doctus, sagax et laboriosus, sed singularium opinionum, quas pertinaciter tuebatur etiam adversus ecclesiasticam auctoritatem. In impugnandis aliis acer, contradictionis impatiens, in theologicis non cautus sanae doctrinae metas excessit. Plurima (49) reliquit[1] opera philosophica et theologica. In illis sectabatur philosophiam leibnitio-wolfianam et strenue kantianam impugnavit. Praecipua sunt: *Philosophia methodo scientiis propria explanata*, Augustae Vind. 1769—72. t. 8 in 8; cujus *compendium* prodiit Ingolstadii 1773. complectens quinque partes primas; *ethica christiana universalis*, Ingolstadii 1772. in 8; 1773; Augustae Vind. 1793; *ethica christiana communis*, Augustae Vind., Ingolstadii et Monachii 1782—89. t. 6 in 8; hujus etiam prodiit versio Monachii 1790. et duplex compendium ib. 1791. et 1793; nec multum ab ea differre videtur ejus *vollständige christliche Sittenlehre* für den gesammten christl. Haus- und Familienstand, Augustae 1791. t. 2 in 8; diss. logica *de valore sensus communis tamquam criterio veritatis*, Eustadii et Günzburgii 1780. in 8; *Anti-Kant*, Monachii 1788. t. 2 in 8; cum appendice ib. 1788; pluribusque aliis opusculis de eodem themate, inter quae etiam illud: *Meine noch immer feste Ueberzeugung von dem vollen Ungrunde der Kantischen Philosophie* und von dem aus

---

[1]) Cf. Backer 3, 915; Baader 2. II, 176; *Kirchenlex.* 10, 348; Permaneder *annales ingolst.* p. V. passim.

ihrer Aufnahme in christlichen Schulen unfehlbar entstehenden äussersten Schaden der Moral und Religion gegen zween neue Vertheidiger ihrer Gründlichkeit und Unschuld, ib. 1794 in 8; *Demonstratio evangelica* sive religionis a. J. Christo revelatae certitudo accurata methodo demonstrata adversus theistas et omnes antiqui et nostri aevi philosophos antichristianos, quin et contra judaeos et mahumetanos, Augustae Vind. 1770. in 8; in *Démonstrations évang.* ed. Migne (gallice) t. 10; *Demonstratio catholica* sive Ecclesiae catholicae sub ratione societatis legalis inaequalis lege fundamentali a J. Christo Deo homine institutae genuinum systema universum accurata methodo demonstratum cum ostensione felicis nexus potestatis spiritualis cum temporali seu concordiae sacerdotii catholici cum imperio politico, modo soli divinae institutionis regulae et juri naturae sociali rite insistatur, Augustae Vind. 1774; Pappenheimi 1775. in 8; Eustadii et Günzeburgii 1781., prohibita decreto indicis 10. Jul. 1780., publicato 29. Apr. 1796., qua de re prodierunt: *Authentische Actenstücke* wegen dem zu Rom betriebenen Verdammungsurtheil über die Stattlerische demonstratio evangelica, Francofurti et Lipsiae 1796. (pariter opus prohibitum decr. 10. Jul. 1797.). In ea demonstratione auctor amore pacis nimis indulgens est circa puncta controversa inter Ecclesiam catholicam et protestantes, liberior in nonnullis opinionibus minusque tenax sanae doctrinae. Ita etiam in op. *Plan zu der allein möglichen Vereinigung im Glauben* der Protestanten mit der katholischen Kirche und den Gränzen der Möglichkeit, sammt einem Anhange gegen einen neuen und weiter fortschreitenden Febronius in Wien (scil. Beda Mayer O. S. Ben.), Augustae et Monachii 1791. in 8., adversus quem l. plures scripserunt. *De locis theologicis*, Eustadii et Günzburgii 1781. in 8., prohib. decreto 10. Jul. 1797. *Theologia theoretica christiana*, ib. 1760. t. 6 in 8; pro-

hibita eodem decreto, in compendium redacta a Bonaventura Brem O. Praem. abbate, Altdorfii ad Vineas 1788. *Responsio amica* data baccalaureo moguntino (Max. Ign. Herzog) nuper de solutione objectionis lockianae et de subjecto activae infallibilitatis in Ecclesia Christi contra ipsum disserenti, cum appendice congrua adversus reflexionem monachi congr. benedictinae bavaricae, Eustadii et Günzburgii 1780. in 8., quam secuta sunt ib. eodemque anno *responsa praecisiora* adversus Wolfgang Fröhlich O. S. Ben.; diss. theol. *de bono conjugali et sanctitate coelibatus* in Ecclesia Christi, ib. 1781. in 8; diss. theol. *de duello*[1]), Eustadii et Lipsiae 1782 in 4. *Wahres Jerusalem* oder über religiöse Macht und Toleranz in jedem und besonders im katholischen Christenthume bei Anlass des Mendelssohnischen Jerusalems (Berolini 1783.) und einiger Gegenschriften. Nebst einem Nachtrage an H. Nicolai in Berlin, Augustae 1787. in 8. *Das Geheimniss der Bosheit des Illuminatismus in Baiern* zur Warnung der Unvorsichtigen hell aufgedeckt von einem seiner alten Kenner und Freunde, Monachii et Augustae 1787., cum aliis scriptis huc spectantibus; *liber psalmorum christianus* seu religio omnis christiana theoretica et practica in exercitium precum sub forma psalmorum redacta, ib. 1789. in 8., etiam germanice, ib. 1789. 1791. *Wahre und allein hinreichende Reformationsart des katholischen Priesterstandes* nach der ursprünglichen Idee seines göttlichen Stifters, von einem thätigen Freunde der Wahrheit und des allgemeinen Besten, Ulmae 1791. in 8., quem l. merito ejus sodalis P. Merz graviter impugnavit; quare Stattler appendicem ib. 1792. adjecit. *Allgemeine katholisch-christliche Religionslehre* aus hin-

[1]) Ab hoc opere distingue opus D. Stadler S. J., de quo egimus pag. 179. Ceterum de Stattler cf etiam Roskovány *Rom. Pont.* 3, 776.

reichenden Gründen der göttlichen Offenbarung und der Philosophie, hauptsächlich für die Nichttheologen unter den Studierenden etc., Monachii 1793. t. 2 in 8.

684. Stattleri collega in universitate ingolstadiana fuit Hermannus Scholliner O. S. Ben., academiae literariae monacensi (1759.) adscriptus. Natus is est Frisingae 15. Jan. 1732. In monasterio oberaltacensi docuit a. 1750. jus canonicum et theologiam dogmaticam (1752.) simulque constitutus est regens studii communis (1750—57.); Salisburgi docuit theologiam dogmaticam a. 1760—66., quo anno ab academia monacensi invitatus primas edendis monumentis boicis manus admovit. Verum non ita multo post a suis Viennam missus, praestantissimas per Austriam bibliothecas lustravit et abbatiarum archiva, viros doctos invisit, collectaque undique copiosa literaria supellectili rediit. In priorem sui monasterii electus est a. 1771. Suppressa societate Jesu amotisque plerisque professoribus ab academia ingolstadiensi cathedra primaria dogmatica tradita fuit P. Scholliner pluribus jam operibus clarissimo et exquisita eruditione instructo (a. 1773.), qui etiam in praemium suorum meritorum auctus fuerat dignitate protonotarii apostolici et consiliarii ecclesiastici serenissimi electoris bavarici itemque principis archiepiscopi salisburgensis. Anno 1777. munere quoque fungebatur rectoris magnifici. Publico docendi munere se abdicavit a. 1780. atque in suum monasterium ad sacrum quasi otium imo vero ad quietiorem laborum palaestram secessit ibique obiit 16. Jul. 1795. Vir erat praeclari ingenii, vastae eruditionis, felicissimae memoriae, historiarum in primis et rei diplomaticae peritus, qui usque ad extremum vitae suae doctissimo cum summis intra et extra Germaniam viris literario commercio usus est, ac locupletissimum, quem suis sibi comparaveret sumptibus, librorum, nummorum et tabularum geographicarum thesaurum reliquit. Ex plurimis (50)

ejusdem operibus potiora sunt[1]): *De magistratuum ecclesiasticorum origine et creatione* diss. juridico-historico-critica pp. 2, Straubingae 1751. 1752. in 4; Pedeponti 1757. (m. 2). ed. secundis curis adornata et aucta; axioma theologorum: *Facienti quod est in se Deus non denegat gratiam* dogmatice et scholastice consideratum, Tegernsee 1754. in 4; *de merito vitae aeternae diss. dogmatica*, ib. 1756. in 4; *disciplina arcani* suae antiquitati restituta et ab heterodoxorum (Dallaei, Albertini, Tenzelii, Binghami et aliorum) impugnationibus vindicata, ib. 1756; *ecclesiae orientalis et occidentalis concordia in transubstantiatione* historiae concertationis a D. Rud. Kieslingo professore lipsiensi fictae opposita, Ratisbonae 1756. in 4; *de hierarchia Ecclesiae catholicae* diss. theologico-historicae duae: 1. de clericorum laicorumque discrimine; 2. de fictitio laicorum jure sacerdotali, ib. 1757; diss. 3. qua *episcoporum supra presbyteros eminentia* adversus Boehmerum vindicatur, ib. 1758. in 4; *historia theologiae christianae* sec. primi, Salisburgi 1761. in 4; *de conciliis ac formulis sirmiensibus et subscriptione Liberii rom. pontificis* diss., qua conciliorum istorum epocha determinatur, plures eruditorum virorum anachronismi modeste emendantur, ib. 1762. in 4; Ingolstadii 1775. in 4. ed. altera, in qua tuetur Liberii lapsum, sed eum ab arianae haereseos labe vindicat. Cum anonymus Viennae novam ed. curasset multis animadversionibus auctam, Scholliner *epistolam apologeticam* adversus eum scripsit, Reginoburgi 1776.; *de praedestinatianae haereseos ante Calvinum phantasmate* diss., Augustae Vind. 1767. in 8; *praelectiones theologicae* ad usum studii communis congr. benedictino-bavaricae in 12 t. divisae, ib. 1769. in 8; *introductio* ad praelectiones theologicas, Ingolstadii 1775.

---

[1]) Lindner 1, 117—22; Baader 1, II, 220.

in 8. *De synodo neuenheimensi* sub Tassilone Bojariae duce celebrata, ib. 1777. in 4., quem l. mox secutae sunt tres aliae de eadem synodo diss., et deinde ipsa synodus (a. 774.) e cod. msc. benedictoburano recens eruta et idoneis observationibus illustrata in op. Westenriederi *Beiträge zur vaterländischen Historie* 1, 2—30; *de patria, episcopatu et martyrio s. Emmerami* disquisitio critica, ib. 2, 1—29; *indiculus conciliorum* ab a. 776—1770. in Bojaria celebratorum, 1785; *monumenta niederaltacensia* in monumentis boicis 11, 1—340; *monumenta oberaltacensia*, ib. t. 12.

684[a]. Plures strenue *adversus incredulos* religionis christianae et Ecclesiae catholicae apologiam instituerunt[1]), inter quos eminet Sigismundus Storchenau S. J. n. Hollenburgi in Carinthia 17. Aug. 1751., philosophiae in universitate viennensi professor, qui societate Jesu suppressa Klagenfurtum se recepit totumque studiis et concionibus dedit. Decessit 13. Apr. 1797. vel 1798. Praeter *institutiones logicae et metaphysicae* pp. 5 Viennae 1769—71. in 8. saepius editas, scripsit *Die Philosophie der Religion*, Augustae 1775—81. t. 7 in 8; *Zugaben zur Philosophie der Religion*, ib. 1785—88. t. 5; Viennae 1807. t. 12 in 8; Coloniae 1810., opus egregium, accuratum, eruditum, quo nervose omni rigore logico incredulorum exceptiones naeniasque expendit retunditque.

---

[1]) De eadem synodo conjecturas suas occasione hujus disquisitionis proposuit Gerhohus (antea Caspar dictus) Steigenberger can. reg. O. S. Aug. in canonia pollingana, bavarus (n. 20. Apr. 1741., † 5. Aug. 1787.), qui ad excollendum ingenium triennium Parisiis et biennium Romae transegit. Ingolstadium accitus cathedram rexit philosophiae et historiae literariae atque bibliothecae universitatis praefuit (1773—77.). Rediens ad suum monasterium lectorem et bibliothecarium egit; donec 1781. Monachium invitatus bibliothecae electorali praepositus est et inter academiae socios receptus. Cf. Bader 1, II, 248.

Seltnere Urkunden aus dem inneren Archive der Religionsphilosophie, Augustae 1791. in 8; 1805; Moguntiae 1804; *L. T. Spittler's Grundriss der Geschichte der christl. Kirche*, Viennae 1790., operis scil. Spittleri refutatio; *der Glaube des Christen*, wie er sein soll, Augustae 1792; 1804., libellus valde utilis et commendandus. Ejus quoque *sermones*, Augustae 1784. t. 4, et alii sub titulo: *die Moral des Christen* wie sie sein soll, ib. 1793—96. t. 4 in 8. laudem meretur. Cui addantur Simplicianus Umhaus O. S. Aug., tirolensis, lector Salisburgi (n. 7. Mart. 1729., † 14. Mart. 1783.); Martinus Raab parochus[1]), Mathias de Schoenberg S. J., ehingensis, suevus, n. 9. Nov. 1732., societate Jesu suppressa consiliarius ecclesiasticus electoris bavari († 20. Apr. 1792.), qui diu praesedit societati ad diffundendos libros utiles institutae. Ipse quoque in rudium et fidelium commodum plurimos libellos utiles (41) composuit[2]); ex. gr. *die Religionsgründe in ihrem ordentlichen Zusammenhange*, Monachii 1776. 1779; Posonii 1776; S. Galli 1776; Viennae 1777. etc.; *Kurzangezeigte sämmtliche Wahrheitsgründe der göttl. Christusreligion* d. i. die dogmatische Religionsgeschichte in einer gemeinnützlichen allgemeinfasslichen Kürze, Monachii 1783. in 8; *Wahrheitsgründe des kath. Hauptgrundsatzes* für die Unfehlbarkeit der Kirche, Monachii 1779. in 8; Augustae 1785., adversus Bedam Mayr O. S. Ben., taitingensem bavarum n. 15. Jan. 1742., theologiae professorem, bibliothecae praefectum et priorem (28. Apr. 1694.), qui bonus

---

[1]) Cujus est: *Der 109. Psalm Davids*, ein Siegeslied des wahren Glaubens zur Beschämung des Freigeistes, zur Beleuchtung der Juden, zur Zierde und Freude der ächten Kinder Israels in einem Gespräche zwischen einem kath. Pfarrherrn und zween jüdischen Rabinern Phul und Schmul etc., Coloniae 1787. in 8.

[2]) Cf. Backer 3, 641—45.

quidem fuit religiosus, sed opinandi libertate illius temporis infectus, unde conciliationis amore nimium abreptus opera hunc in finem conscripta opinionibus malesanis infecit. Primum de unione inter catholicos et protestantes componenda epistolam dedit (1778.) ad Dr. Braun, qui illam auctore inscio typis publicavit inscriptam: *Der erste Schritt zur künftigen Vereinigung der kath. Kirche* gewagt — fast wird man es nicht glauben — von einem Mönche, Monachii 1778. Propter illam reprehensus fuit ab ordinariatu augustano, ideoque etiam a praelectionibus theologicis in monasterio habendis aliquamdiu suspensus. Eam impugnarunt Al. Merz habita concione Augustae et M. Schoenberg op. cit. Post decennium Mayr opus suum praecipuum edidit: *Vertheidigung der natürlichen, christlichen und katholischen Religion* nach den Bedürfnissen unserer Zeiten, Augustae 1787—90. pp. 3, quod pretio non caret[1]), sed nimium restringens infallibilitatis ecclesiasticae objectum ex desiderio eo facilius alliciendi protestantes ad unionem cum Ecclesia catholica, in eosdem impegit scopulos, unde opus prohibitum fuit a congregatione Indicis decr. 17. Sept. 1792. atque solide impugnatum ab J. E. Hochbichler S. J. in l.: *B. Mayr's Vertheidigung der kath. Religion untersucht* etc., Augustae 1790. in 8. Respondit Mayr in op. *Apologie der Vertheidigung der katholischen Religion*, ib. 1790. in 8. Ex innumeris aliis scriptis[2]) auctoris nostri huc adhuc spectant: Diss. *de copernicano systemate*, qua illud nequaquam cum sensu Scripturae s. pugnare asseritur, Dillingae 1768. in 4; *Prüfung der bejahenden Gründe* über die Gründe: Soll man sich in der abendländischen Kirche bei dem Gottesdienste der lateinischen Sprache bedienen, 1777. in 8; *die Verehrung*

---

[1]) Cf. Werner *Gesch. der kath. Theol.* p. 237—242.

[2]) Cf. Lindner 2, 137—41; Baader 1, II, 12—16.

und Anrufung der Heiligen, sonderl. Mariens aus der h. Schrift und Vernunft gerechtfertigt, Augustae 1781. in 8; *Grundsätze zur Feststellung und Aufrechthaltung der Eintracht* zwischen der politischen und kirchlichen Macht in katholischen Staaten. Im Verein mit Th. J. v. Haiden, Augustae 1785. in 8; *die katholische Lehre von den Ablässen für die Verstorbenen* bei Gelegenheit einer kath. Verordnung auseinandergesetzt, ib. 1787. in 16. Continuavit quoque versionem s. Scripturae in linguam patriam a Dr. H. Braun coeptam, ib. 1794. Joachimus a s. Josepho Panstingel schol. piar., viennensis, opus edidit in tres partes tributum: *Vernunft- und Glaubenssätze von der Erkenntniss Gottes*, der natürlichen und geoffenbarten christlichen Religion wider die ungläubigen und irrdenkenden Philosophen des jetzigen Jahrhunderts in eine systemmässige Ordnung zusammengetragen und vertheidigt, Viennae 1798. in 8.

685. Adversus *protestantes* pugnarunt[1]): Josephus Fitterer S. J., Laufae in ditione salisburgensi natus, vir doctus

---

[1]) Quibus addantur Martinus Bürgin O. S. Ben., Friburgi in Brisgovia natus (29. Nov. 1727., † 17. Febr. 1782.), philosophiae et theologiae in suo monasterio weingartensi lector et bibliothecae praefectus, cujus est: *de secreta singulorum peccatorum confessione*, Altorfii ad Vineas 1762. in 4., de quo argumento egerunt quoque Willibaldus Lay in l. *die geheime Ohrenbeichte* oder das katholische Busssacrament aus theologischen Gründen bewiesen, Campoduni 1791. t. 2. in 8., cui adjecit appendicem: *Ueberlegung und Beantwortung* der mehr und mehr lüstern werdenden Frage: Ob in der katholischen Bussart, ungeachtet des tridentinischen Kirchenrathes eine Abänderung und hiedurch eine Vereinigung der getrennten Christen getroffen werden könnte; et Ignatius Thonhauser S. J., viennensis, post societatis Jesu suppressionem parochus, in duplici libello adversus Eybel: *Katholischer Unterricht über die Ohrenbeicht*, Augustae 1784. in 8; *Wahre Zeugnisse des christlichen Alterthums über die Ohrenbeicht*, ib. 1784. in 4.

et sanioris praecipue philosophiae cultor, perpetuus cubiculi custos, qui omne suum tempus, quod a religiosis exercitiis reliquum habebat, legendo consumpsit et quod legisset excerpendo († 1781. a. aetatis 86.). Ejus sunt: *Gespräch von den vornehmsten Religionsstreitigkeiten*, Friburgi in Brisgovia 1742. in 8; *Neue Glaubensgespräche von den Religionsstreitigkeiten* unserer Zeiten als ein Controverscatechismus, Augustae 1754. in 4., quam cum impugnasset Dalerus superintendens, scripsit: *Gründliche Vertheidigung der christkatholischen Lehre* etc., Augustae 1763. in 4. Joannes Hubalek S. J., pragensis; Thomas Aquinas Jost O. Praed., bavarus, theologiae lector et prior (n. 25. Dec. 1731., † 1797.), qui scripsit praeter *polemica contra J. R. Kiesslingum* 1768; *katholischer Catechismus für Convertiten* 1780, et libellos adversus incredulos (intra a. 1777—81.), *Breviarium ecclesiae lutheranae* a Chr. G. Walchio elaboratum, Deo autem dante nunc confutatum, 1773; in primis vero Aloisius Merz S. J., Donsdorfii in Suevia 27. Febr. 1727. natus, insignis plane et strenuus concionator in ecclesia cathedrali augustana, quo tamen se munere post 22 annos, quibus illo est functus (1763—85.), ob oculorum infirmitatem, imo coecitatem abdicavit († 8. Oct. 1792.). Reliquit innumera scripta[1], in primis solidas conciones de plerisque controversiis contra lutheranos, nominatim adversus Schade, Kiessling, Jerusalem, Fidler, Dorn, Moser, Becher, Less, Büsching etc., in quibus prima praesertim controversiarum principia et fundamenta attingit, profanam sectarum protestantium originem, defectum missionis motivorumque credibilitatis ostendit. Quibus adde: *Frag was ist die Kirche?* und welche ist unter so vielen die wahre und alleinseligmachende Kirche? Augustae 1785. in 4;

[1]) Horum 117 recenset Backer t. 2. col. 1263. ss.

Systematische Methode die Protestanten von der Wahrheit der katholischen Kirche zu überzeugen, ib. 1779; 1787. ed. 5., cujus novam auctamque editionem curavit protestans quidam, Ratisbonae 1844. in 8. t. 2;. *hat wohl die Hartnäckigkeit und Verwegenheit der Naturalisten, der Freydenker und aller Unchristen eine ihres gleichen?* Augustae 1787. in 4. Edidit quoque *Neueste Sammlungen jener Schriften*, die von einigen Jahren her über verschiedene wichtigste Gegenstände zur Steuer der Wahrheit im Druck erschienen sind, Augustae 1783—88. t. 40, in quam pretiosam collectionem plures libellos a se conscriptos recepit. Ab ea distingui debet similis collectio inscripta: *Gesammelte Schriften unserer Zeiten* zur Vertheidigung der Religion und Wahrheit, ib. 1789. in 8; Raymundi Bruns O. Praed. († 1780.), qui aliquamdiu missionarium egit in variis Germaniae partibus, *Erklärung des katholischen Glaubensbekenntnisses* aus Vernunft und Schrift saepius prodiit, Francofurti 1770; Bambergae 1784; Berolini 1843. cura L. Weller; Monasterii 1846. Georgius Lienhart O. Praem., überlingensis, n. 29. Jan. 1717., vere magnus vir pietate et zelo disciplinae[1]), ut diceretur alter roggenburgensis canoniae, cujus erat abbas XXII., fundator († 9. Dec. 1783.), scripsit adversus Muratori (II, 1357.): *B. V. Mariae originaria immunitas* a sequioribus Lam. Pritanii censuris vindicata, Augustae 1756. in 4; *causa sanguinis et sanctorum* seu cultus residuis in terra ss. sanguinis et ss. crucis particulis nec non SS. imaginibus et reliquiis diss. theologica assertus, ib. 1758. Alia ejusdem opera sunt: *Ogdoas erotematum* ex Othonis theosophiae scholasticae tractatibus publicae luci et

---

[1]) Cf. plura de eo in l. *Denkmal der Dankbarkeit und Verehrung* dem ehemaligen Reichsstifte Roggenburg errichtet, Augustae s. a. pag. 64. ss.

disputationi exposita, Ulmae 1746. in 8; *ephemerides hagiologicae O. Praem.* seu quotidiana sanctorum, beatorum et opinione sanctitatis aut heroica virtute illustrium nivei instituti alumnorum memoria, acta et elogia, Augustae 1764. in 4; cum *auctario* 1767. (fr. 16); *spiritus literarius norbertinus* seu sylloge viros ex ord. praem. scriptis et doctrina celebres, necnon earundem vitas, res gestas, opera et scripta exhibens, ib. 1771. in 4.

686. De *locis theologicis* egit[1]) Christianus Claess O. S. Franc., theologiae lector, in *principiis theologiae dogmaticae* ad usum fratrum etc., Monasterii 1781. t. 2 in 8. Joannes Adamus Brandmeyer n. Bruchsalii 1746., regens et theologiae professor in seminario ibidem, dein (1782.) Badenae († 15. Dec. 1796.), scripsit *principia catholica introductionis in universam theologiam christianam* methodo demonstrativa academicis praelectionibus accommodata, Rastadtii 1783. *Schema introductionis* in universam theologiam christiano-catholicam continens definitiones, axiomata, theoremata, consectaria et corollaria unacum discursu praeliminari de origine,

---

[1]) Huc referri potest Placidus Sartore O. S. Ben. in monasterio einsiedlensi, qui edidit: *Die constitutionelle Kirche* sammt den neufränkischen Staatsverfassungen und Eidesformeln in und ausser Frankreich oder Unterricht in Fragen und Antworten über die einzig wahre Kirche Jesu als ein sicheres Verwahrungsmittel wider die Spaltung, den Unglauben und Abfall jetziger Zeit für Hirten und Volk, Augustae 1800. in 8; *über die Flucht und Rückkehr der Kirchenhirten* veranlasst durch die französische Staatsumwälzung ib. 1804. pp. 3 in 8. Praetermittimus autem prorsus Carolum de Güntherode O. Serv. b. M. V. lombardum (n. 1740., † 1795.), theologiae dogmaticae et polemicae, deinde historiae ecclesiasticae in universitate oenipontana professorem, virum liberiorum imo scandalosarum opinionum, unde bis fuit cathedra motus, de quo cf. Wurzbach 6, 15; Probst *Geschichte der Universität in Innsbruck* §. 119.

mutatione ac fatis theologiae christianae, Heidelbergae 1778. in 4. Molestiam sibi conscivit auctor, quod discursum praeliminarem emiserit sine legitima censura et approbatione. Quare vendi distribuive fuit prohibitus. Omissis quibusdam periodis, quae erant offendiculo, vendi postea potuit[1]). *Theorie von den Wirkungen des Teufels* und der Gewalt wider denselben, Francofurti 1777. in 8. Philippus Nerius Chrismann O. S. Franc. composuit *regulam fidei catholicae* et collectionem dogmatum credendorum, Augustae V. 1745; 1856. curante Ph. Jac. Spindler, etiam in *theologiae cursu completo* cur. Migne 7, 877—1070., in qua tamen nimis restringit objectum infallibilitatis ecclesiasticae veritatunque credendarum numerum. *De censoris judicio in religionis negotiis*, Nicolsburgi 1771. in 4., disseruit Bernardinus a s. Catharina Fritsch schol. piar., silesius n. Hennersdorfii 1732., theologiae et juris canonici professor et provinciae praeses († 1789.), quas diss. (3) Horányi auro cedroque dignissimas censet. Joachimus Plattner O. Cist. in monasterio stambsensi († 1789.) proposuit in diss. *revelatae religionis cum recta ratione et sensu universarum gentium consensum*, Oeniponti 1779. in 8; ss. Ecclesiae doctorum Augustini et Thomae *de gratuita electorum praedestinatione* sententiam, ib. 1774. in 4; *diss. historico-criticas* in tractatus universae theologiae, 1766. in 4. *Mirabilia fidei divinae*, quae Deus velut tot miracula in quolibet christiano, qui ex fide vivit, operatur, erudite exponit Udalricus a Gablinga O. Min. Cap., s. theologiae lector († 30. Sept. 1800.), cujus quoque est: *Imago Dei* sive anima rationalis ad expressionem rationis aeternae facta lectori benevolo ad jucundum intuitum et libertino philosopho ad salutare documentum exhibetur secundum illud Gen. 1, 26:

---

[1]) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 4, 262—68.

Faciamus hominem etc., Vercellis 1772. Paulinus Erdt O. S. Franc., bavarus, theologiae in universitate friburgensi professor (n. 7. Jun. 1737., † 16. Dec. 1800.), edidit: *Kurzgefasste gelehrte Geschichte der christlichen Religion*, Augustae 1784. pp. 2, in qua praesertim respicit apologiam religionis; eam plurimum auxit latineque vertit ediditque inscriptam: *historiae literariae theologiae rudimenta 18 ll. comprehensa* seu via ad historiam theologiae revelatae adnotationibus literariis instructa, Augustae Vindel. 1785. t. 4 in 8; *Versuche über das Hirtenamt in der Kirche* nebst der Gelehrtengeschichte der Pastoral, ib. 1785; *Versuche über moralische Denkungsart* sammt Gelehrtengeschichte der Moral, Brigantii 1795. t. 2 in 8; *Bekenntniss des Glaubens in der wahren Kirche* gegen alle Verirrungen derselben bis auf unsere Zeiten oder hellere Züge einer Gelehrtengeschichte der Gottesgelehrtheit, ib. 1785. 1786. t. 4, specimen historiae dogmatum; *die Religion am Ende des 18. Jahrhunderts*, St. Galli 1787; *Religion und Moral der starken Geister*, ib.; *Anfangsgründe zur allgemeinen Gelehrtengeschichte* als eine Einleitung zur sämmtlichen Gelehrtengeschichte der Theologie, Augustae 1786; *Auch ich will ein Aufklärer sein*, ib. 1791. 1792. pp. 3; *die wahren Wege zur Glückseligkeit des Menschen*, ib. 1793. t. 2; *Fragmente zur Cultur der Religion*, ib. 1794; *das Bild der Religion für ihre Freunde und Feinde*, Brigantii 1796. 1802; *die natürliche Religion* sammt einer kurzen Geschichte derselben, Augustae 1786., aliaque opera pro religione christiana partim ipse composuit, partim ex lingua itala vel gallica germanice reddidit[1].

687. *De Deo* disputarunt Casimirus Schnösenberg O. S. Franc., theologiae professor in academia monasteriensi,

---

[1]) Cf. Baader *Lexikon* 1, I, 145—7.

Monasterii 1783. t. 3 in 8. et Adamus Entzendorfer S. J. silesius, historiae ecclesiasticae in academia wratislaviensi professor (n. 11. Oct. 1720; † 1790.), Wratislaviae 1767. in 4. Maurus Lindemayr O. S. Ben. in monasterio lambacensi (n. 17. Nov. 1723, † 19. Jul. 1783.) ostendit *die grossen Merkmale der Gottheit Jesu* in seinen Wunderwerken, in seinem Kreutzestode und in seiner Kirchenstiftung, Augustae 1767. in 8. Leopoldus Beck O. Cist. in monasterio ebracensi, philosophiae et theologiae professor (n. 14. Apr. 1714., † 20. Aug. 1785.), disputavit *de incarnatione Verbi divini*, Wirceburgi 1745. in 8. Plures dissertationes (23 et supra) reliquit Josephus Kleiner S. J. ss. theologiae et canonum doctor, Episcopii ad Tuberam 16. Jun. 1725. natus, qui Wirceburgi tanto profectu philosophiae dedit operam, ut inter 170 condiscipulos primum occuparet locum. Docuit philosophiam et theologiam Wirceburgi et Heidelbergae per 23 annos summa cum laude. Exstincta societate Jesu factus est Heidelbergae juris canonici doctor. Rectoris magnifici functus honoribus obiit 14. Maj. 1786. cum magno illius academiae luctu. Potiores diss. forte sunt: *Observationes summariae* (sed solidae) ad Febronii l. singularem, Heidelbergae 1764. in 4., germanice quoque versae, quas refellendas duxit Febronius edita epistola. At Kleiner programma seu *antithesim parallelam* ad Justini Febronii l. scripsit 1764. in 4., quae reperitur quoque inter *opuscula critica contra J. Febronii l. singularem* 1765. Unde Febronius, nescio quo Joanne clerico palatino (Rüster) se excitari fingens, *reflexiones* adversum illam scripsit. *Orthodoxa de necessitate baptismi parvulorum doctrina* ex Scriptura et primis Ecclesiae seculis vindicata, Heidelbergae 1765; *an Liberius S. P. condemnationi s. Athanasii subscripserit*, ib. 1765. in 4; diss. *de canone hebraeorum*, ib. 1772. et *de canone christianorum*, ib. 1772; *canon Scripturarum*

N. et V. T. duplici antehac diss. stabilitus, modo ab adversantium (in primis Valentini Velthemii professoris jenensis) argumentis vindicatus diss. 3. dogmatico-polemica, 1780 in 4. Ipse quoque fuit auctor conclusi theologici in causa isenbiehliana facultatis heidelbergensis auctoritate promulgati[1]). Georgius Franciscus Wiesner S. J., heidingsfeldensis franco n. 2. Apr. 1731., in academia wirceburgensi theologiae moralis, suppressa vero societate Jesu, theologiae dogmaticae necnon encyclopediae theologicae professor († 11. Sept. 1797.), plures quoque commentatiunculas exaravit, ex. gr. *Messiae character a prophetis designatus in Jesu Nazareno expressus* exercitatio publica, Wirceburgi 1775. in 8; *analecta de Messiae charactere* . . . una cum appendice polemica de adventu ejusdem, ib. 1776; *de scholis et academiis veterum hebraeorum* diss., ib. 1782. occasione secundi jubilaei academiae wirceburgensis; specimen historiae opinionum *de sorte infantium sine baptismate mortuorum*[2]), 1783. in 8; *inquisitio critica et exegetica* in difficultates prophetiae Dan. 9, 24—27., 1787. in 8; commentatio exegetica et dogmatica *in ep. d. Pauli ad Hebr. 7.*, qua potissimum verba: *Tu es sacerdos* etc. 5, 17. expenduntur, ib. 1793; *isagoge in theologiam universam encyclopedica et methodologica,* necnon meditationibus quibusdam historicis, criticis ac paraeneticis instructa et potissimum theologiae candidatis accommodata, Wirceburgi 1788. in 8., quo opere brevem, sed minus bene dispositum conspectu historiae theologiae antiquioris exhibet[3]). Electus Ram O. S. Franc., theologiae lector

---

[1]) Cf. Ruland pag. 153—5.

[2]) Josephus Reindl O. S. Ben., vir vere religiosus (n. 21. Nov. 1721., † 28. Maji 1799.), scripsit: *Justificatio parvuli sine martyrio et baptismate in re suscepto* novis conatibus male defensa, Ratisbonae 1757. in 4.

[3]) Cf Ruland pag. 158—61.

jubilatus et provinciae minister, egit *de necessitate doctrinae revelatae* ex mente doctoris mariani subtilis J. Duns Scoti, Wirceburgi 1754; *de confessione sacramentali jure divino necessaria*, ib. 1757; *de ministro sacramenti matrimonii*, ib. 1762; *error invincibilis dehonestatus* diss. theologico-dogmatico-speculativo-moralis, ib. 1759. Julius (in baptismo Franciscus dictus) Gusmann can. reg. s. Aug. viennensis (n. 4. Oct. 1702.), bibliothecae praefectus et consiliarius ecclesiasticus episcopi secoviensis, praeter *dissertationes philosophicas* in universam philosophiam Graecii 1756—61. t. 5, in quibus adversarium philosophiae peripateticae agit, scripsit diss. *de divina gratia ac reprobatione* secundum Aur. Augustini systema, ib. 1768. pp. 2 in 8. Joannes Nepomucenus Schad can. reg. s. Aug. in collegio Wettenhusano apud suevos († 1777.) disseruit *de victrice delectatione* adversus L. Berti (n. 607.).

688. Matthaeus Zsivics disputavit *de dogmatibus orthodoxae religionis*, Pestini 1789—94. t. 3; Francisci Erasmi Preïss S. J., poloni, est *Veritas christianae apostolicae romanae catholicae fidei* vere divina adeoque invicta, methodo clara, facili ac compendiosa enucleata atque defensa, Sandomiriae 1788. t. 2 in 8. Casimirus Bedekovics S. J. croata, theologiae et historiae ecclesiasticae professor, post societatis Jesu suppressionem canonicus zagabriensis et director collegii croatici viennensis (n. 1. Mart. 1728, † 4. Maji 1781.), *vindicias* edidit *illibati conceptus mariani*, Tyrnaviae 1753. in 4. Quaedam minoris momenti reliquit Stephanus Hajas S. J. (n. 1733., † 29. Oct. 1798.), parochus vesprimiensis.

---

[1]) Jos. Epiph. Minasowicz polonus, origine armenus (n. 1718., † 1796.), regis poloni secretarius, plurimis carminibus e gallico polonice versis incredulos aggressus est. Cf. Backer 2, 1308.

689. Lucas Josephus Hooke (Hook), natus Dublini 1716, studiis Parisiis operam dedit[1]), atque inter Sorbonae doctores c. a. 1736. receptus, in eadem facultate theologiam docuit. Cum imprudenter approbasset theses Joannis Martini de Prades, imo earum defensioni praesedisset, quibus primum publice incredulorum theorias propugnabantur, quae deinde reprobatae fuere a parlamento, facultate sorbonica (27. Jan. 1752.), archiepiscopo parisiensi, imo et Benedicto XIV., cathedra motus fuit, licet palam et scripto approbasset Sorbonae censuram suamque fassus esset imprudentiam. Mox tamen facultatis suffragio aliam consecutus est cathedram, verum archiepiscopus suis clericis vetuit, quominus ejus praelectionibus assisterent, unde auditoribus caruit. Quare expetiit cathedram linguae hebraicae, quam post aliquot annos commutavit (1769.) cum munere praefecti bibliothecae mazarinae. Hac vero praefectura privatus fuit (1791.), quod jusjurandum detrectaverit († 12. Aprilis 1796.). Scripsit *religionis naturalis et revelatae principia* methodo scholastica digesta, Parisiis 1752—54. t. 2 in 8; Venetiis 1763; Parisiis 1774. t. 3 in 8., quibus plures adnotationes adjecit amicus ex ord. s. Benedicti, cui operis editionem concredidit. Tomo 1. continentur theologia naturalis atque ethices et jurisprudentiae elementa; 2. disseritur

---

[1]) Ibidem quoque studiis operam dedit Franciscus Plonden origine anglus, qui pertinaciter detrectavit se subjicere bullae Unigenitus et subscribere Alexandri VII. formularium († 1788.). Edidit *Traité du Sacrifice de J. Christ*, Parisiis 1778. t. 3 in 8., de quo cf. Feller 3. 117. Ejus de sacrificio opinio haud levem excitavit controversiam inter asseclas ejusdem factionis seu appellantes, in primis cum Bono Francisco Rivière, magis noto sub nomine Pelvert, rotomagensi (n. 1714., † 18. Jan. 1781.), janseniano, qui illi opposuit: *Dissertation sur la nature et l'essence du sacrifice de la messe*, Pariis 1779. in 12., quam secutus est: *Défense de la Diss.* ou réfutation de quatorze écrits, 1781. t. 3 in 12. De qua controversia cf. *Biogr. univ.* 35, 87.

de religionis judaicae et christianae divina origine et natura; 3. de Ecclesia Christi et de principiis fidei catholicae [1]).

690. Ex *hispanis* laudari merentur: Joannes Baptista Genér S. J., philosophiae et theologiae professor († 1781.), cujus est *theologia dogmatico-scholastica* perpetuis prolusionibus polemicis historico-criticis necnon s. antiquitatis monumentis illustrata, Romae 1767—77. t. 6 in 4. (fr. 125), quorum t. 1. continetur diss. historico-chronologico-critico-apologetica pro theologia scholastica seu speculatrice adversus obtrectatores ed. altera aucta (prior prodiit Genuae 1766. in 4.). Cap 4. prodromi primi ordine agit chronologico de scholis, academiis virisque celebribus, a quibus theologia scholastica recepta est, exculta et illustrata. Altero prodromo exhibet theologicam quandam bibliothecam sive catalogum auctorum, qui de singulis argumentis scripserint. 2. de Deo uno et trino; 3. et 4. de Deo principio et fine creaturarum; 5 de Deo fine virtutibus obtinendo; cui t. 6. adjuncta est mantissa documentorum e codicibus liturgicis pro inerrantia rom. pontificis in definitionibus fidem moresque spectantibus [2]); sed quod dolendum, absolvere non potuit opus, quod impense laudari meretur ab eruditione literaria, sagaci judicio critico et usu dogmatico monumentorum archaeologicorum e re numismatica, lapidaria, dypticha et diplomatica, quorum saepe etiam imagines exhibet, sed sat rudes. Augustinus Cabadé y Magí O. b. Mariae V. de Merc., qui cathedram de locis theologicis in academia valentina rexit († 27. Sept. 1797.), adornavit *institutiones theologicas* in usum tironum, Valentiae 1784. t. 4 in 4., ita etiam Franciscus Xaverius Allegri presbyter veracruciensis († 1788.) ll. 19, Venetiis 1789—91. v. 7 in 4.

---

[1]) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 1, 533—41; Feller 3, 69. 254.

[2]) Cf. *nova bibl. eccl. friburg.* 4, 349—62.

(fr. 25), in quibus omnia Ecclesiae catholicae dogmata, praecepta, mysteria, sacramenta, ritus adversus paganos, haereticos et recentiores philosophos asseruntur et explicantur. Josephus Marianus Vallarta y Palma S. J. n. 18. Jul. 1719. Succosae (Puebla), philosophiae et theologiae in universitate mexicana, et post societatis Jesu expulsionem Bononiae professor († 1790.), edidit: *Ecclesia romana infallibilis in factorum definitione*, Romae 1777. in 8. sub nomine Jos. Ludovici sacerdotis; *defensio cleri gallicani* ab imposturis adscriptae Bossueto declarationis, Ferrariae 1785. in 8; ep. ad christianum Philadelphum *de cuniculis philosophorum contra fidem orthodoxam*, sub nomine Juliani Poncii, Luccae 1779. in 8; *de jurisdictione ecclesiastica*, Romae; *regulae observandae* ut cum catholica Ecclesia vere sentiamus, ib. 1778. in 12; *de deistis c. 9. Apoc. comprehensis*, ib. in 8; *de romani pontificis principatu* adversus J. Febronium theologico-critica diss., Faventiae 1771. in 8. sub nomine Ennodii Faventini.

691. In Gallia innumeri admodum strenue propugnarunt[1]) fidem christianam et catholicam adversus incredulos, qui in dies impietatis vexillum audacius extulerunt, in primis adversus Voltaire. Inter hos laudari merentur[2]): Christo-

---

[1]) Huc referri potest Gourcy, vicarius generalis burdigalensis et academiae nancaeae sodalis, qui gallice vertit annotationibusque illustravit veteres apologetas christianos, Tertullianum Parisiis 1780. in 12., et postulante clero gallicano alios, ib. 1786. t. 2 in 8.

[2]) Laudem non merent Yvon Sorbonae doctor († 1784.), qui licet videatur adversus incredulos sui temporis philosophos scribere, diligens quidem est in colligendis exponendisque difficultatibus contra fidei dogmata, sed in iis solvendis sat levis et frigidus: unde suspicionem praebuit se illis potius connivere. Cf. Feller 3, 58. Antonius Leonardus Thomas mentione quidem est dignus, quod ausus sit aggredi Voltaire, qui tunc in omnium fere ore erat, in *Réflexions philosophiques et*

phorus de **Beaumont de Repaire**, natus in arce de la Roque a. 1703., qui a matre egregie institutus, juvenis jam virtute et religionis zelo excellebat; unde factus est a. 1741. bajonensis episcopus, 1745. viennensis, demum parisiensis archiepiscopus (1746—81.), quem tamen honorem diu recusavit. Magna prudentia et animi fortitudine suam rexit ecclesiam; exsilium non semel pro tuendis Ecclesiae juribus est passus necnon et acerrimas insectationes jansenianorum: quapropter a nonnemine dictus est „clarissimae Ecclesiae lumen, sui temporis Athanasius et Chrysostomus, doctrina praestans, pietate

---

littéraires sur le poëme de la Religion naturelle, 1756., et in **Migne** *Démonstr. évangél.* 11, 369 – 452; sed dolendum, quod ex censore sagaci evaserit illius adulator, sanaque quae professus erat principia iterum abjecerit (n. 1732; † 17. Sept. 1785.). Cf. **Feller** 3, 395. Joannes Baptista d'**Agneaux de Vienne** O. S. Ben. e congr. s. Mauri (n. 1728., † 1792.) scripsit quidem *Lettre en forme de dissertation contre l'incrédulité*, 1756. in 12. et quaedam alia (cf. **Feller** 3, 77.), sed postmodum secutus est factiosorum et impiorum hominum principia. Hadrianus **Lamourette** congr. s. Vinc. de Paulo scripsit quaedam pro religione christiana, ut *les délices de la Religion* ou le pouvoir de l'Évangile pour nous rendre heureux, 1788. in 12; *Pensées sur la philosophie de l'incrédulité* ou Réflexions sur l'esprit et le dessein des philosophes irréligieux de ce siècle, 1786. in 8., etiam in **Migne** *Démonstr. évang.* 13, 233—470; *Pensée sur la philosophie de la foi* ou le système du christianisme considéré dans son analogie avec les idées naturelles de l'entendement humain, 1789. in 8. etc., sed misere defecit ad factiosorum castra factus demagogi Mirabeau theologus, dein episcopus constitutionalis lugdunensis (1791.). Mox tamen a factiosis capite damnatus opera strenui abbatis Emery errores suos scripto retractavit atque 10. Jan. 1794. mortem subiit magna animi resignatione et sociorum in supplicio aedificatione. Cf. *Biogr. univ.* 23, 306. Alius episcopus (rotomagensis) constitutionalis fuit Joannes Baptista Guilelmus **Gratien** ex eadem congregatione (n. 1747., † 1799.), qui praeter alia, ex quibus plura reprobanda, scripsit *la Vérité de la religion chrétienne* démontrée par les miracles de J. Christ, Rotomagi 1795. in 8.

praestantissimus, fortitudine incomparabilis, exsiliis et persecutionibus religionis causa toleratis celeberrimus Ecclesiae princeps;" et quod majoris est momenti, ab ipso Clemente XIII. laudatur „egregius hic, singularibus virtutibus armatus Deique zelo flagrans antistes, veteris sanctimoniae et disciplinae episcopalis exemplum, qui nullas in recta fide defendenda acerbitates, nulla etiam graviora pericula recusavit [1]." Magni quoque factus est a Friderico II. et Russiae imperatrice. Pater erat pauperum, quorum ultra 1500 suis expensis aluit. Decessit plenus dierum et bonorum operum 12. Dec. 1781. relictis magnarum virtutum, quibus fulsit, exemplis. Egregias edidit solidasque instructiones pastorales, quibus Ecclesiae auctoritatem atque jura tuetur et pestiferos libellos Rousseau, Marmontelii, Voltaire aliorumque incredulorum damnat. Dubois de Launay e societate Jesu, nancaeus in *Analyse de Bayle* Parisiis 1782. t. 2 in 12. (etiam in Migne *Démonstrations évangéliques* 6, 613—785.) apologiam contexuit religionis catholicae ex hujus sceptici operibus, cujus contradictiones aperit; reliquit quoque egregium *Discours contre le suicide.* Laurentius le François (n. 2. Nov. 1698., † 24. Febr. 1782.) plurima edidit adversus incredulos opera, ut *Lettre sur le pouvoir des démons* in 4; *Preuves de la religion de J. Christ* contre les spinosistes et déistes, Parisiis 1751. t. 4 in 12; *Défense de la religion chrétienne*, ib. 1755. t 2 in 12; praecedentis continuatio; *Examen du Catéchisme de l'honnête homme* ou Dialogue entre un caloyer et une homme de bien, ib. 1764. in 12; *Réponses aux difficultés proposées contre la Religion chrétienne* par I. J. Rousseau dans

---

[1]) Marques *defensio cultus ss. cordis Jesu* p. 2. prop. 10. n 51; cf. Nilles *de rationibus festorum ss. cordis Jesu et purissimi cordis Mariae* l. 1. p. 3. c. 1. § 2; Feller 3, 58; *Biogr. univ.* 3, 645—47.

la confession du Vicaire savoyard, ib. 1765. in 12; *Examen des faits* qui servent de fondement à la religion chrétienne, précédée d'un court Traité contre les athées, les matérialistes et les fatalistes, ib. 1767. t. 3 in 12.; optimus forte librorum hujus auctoris; *Observations sur la Philosophie de l'histoire* et sur le Dictionnaire philosophique, avec des réponses à plusieurs difficultés [1]), ib. 1770. t. 2 in 8. Eodem anno (2. Sept. 1782.) decessit Vincentius Toussaint Beurrier congr. eudistarum, venetus (de Vannes n. 1715.), qui edidit *Conférences ecclésiastiques* sur le sacerdoce, les fêtes et les mystères, 1779. in 8., quas exceperunt aliae decem et septem adversus religionis christianae hostes, necnon *Remarques théologiques* sur l'administration des sacrements.

692. Henricus Postel S. J., insignis philosophiae et theologiae Duaci professor (n. 28. Maji 1707., † 7. Nov. 1786.), scripsit *L'incrédule conduit à la religion catholique par la voie de la démonstration* ou diss. polémiques et démonstratives contre les incrédules, les athées et les déistes, Bruxellis 1769. in 12; *la verité de la religion catholique* démontrée contre toutes les sectes, Tornaci 1772. in 12., quae opuscula laudantur a demonstrationis soliditate. Solide quoque scripsit Michael Joseph de Laulahnier, episcopus (n. 1718., † c. a. 1788.), cujus est: *Essai sur la religion chrétienne* et sur le système des philosophes modernes, accompagné de quelques réflexions sur les campagnes par un ancien militaire retiré,

---

[1]) Feller 3, 61. de auctoris nostri operibus ita judicat: „Ces ouvrages sans avoir le mérite de l'élégance et de la précision, ont celui de la clarté, de la simplicité, de la facilité et de l'onction. Les excellents raisonnements opposés aux erreurs du temps, semblent quelquefois s'affaiblir par la prolixité de l'exposition et la marche grave et modeste de l'auteur; mais pour peu qu'on réfléchisse et qu'on resserre l'ensemble, on en saisit toute la force.“

Parisiis 1770. in 12., cujus ed. (3.) aucta videntur *Réflexions critiques et patriotiques* pour servir principalement de préservatif contre les maximes de la philosophie, ib. 1780. in 12. Nicolaus Beauzée, verodunensis n. 9. Maj. 1717., variarum academiarum socius, operibus ad literas humaniores spectantibus celebrior († 25. Jan. 1789.), junioribus nitidam accuratamque proposuit *Exposition abrégée des preuves historiques de la Religion chrétienne* pour lui servir d'Apologie contre les sophismes de l'Irréligion, Parisiis 1747. in 12., et in Migne *Démonstr. évang.* 10, 1173—1264. Sagaciter prorsus solideque philosophorum incredulorum sophismata, figmenta, levitatem, contradictiones fraudesque aperit Ludovicus Athanasius Balberton Crillon († 26. Jan. 1789.), procurator generalis cleri gallicani et consultor status, in opere plane egregio *Mémoires philosophiques* ou l'adepte du philosophisme ramené à la religion catholique par gradation et au moyen d'arguments et de preuves sans réplique [1]), 1777. 1778. t. 2 in 8. et in Migne *Démonstr. évang.* 11, 593—758. Petrus Franciscus Muyart de Vouglans, insignis advocatus (n. 1713., † 14. Mart. 1791.), praeclare quoque advocatum egit religionis catholicae [2]) in op.: *Motifs de ma foi en J. Christ* ou points fondamentaux de la religion chrétienne discutés suivant les principes de l'ordre judiciaire, Parisiis 1776. in 12., propter quod meruit a Pio VI. per epistolam collaudari; *Preuves de l'authenticité de nos Evangiles* contre les assertions de certains critiques modernes, ib. 1785. in 12. Libros

---

[1]) Opus impense laudant Feller 3, 414. et Sabat. de Castres, *Extrait des trois siècles de la littérature française.* Plura de auctore cf. in *Vie de Crillon*, suivie des notes historiques et critiques, Parisiis 1826. t. 2 in 8. auctore Fortia d'Urbant.

[2]) Cf. Feller 3, 156; *Biogr. univ.* 3, 508.

omnes s. Scripturae sagaciter et erudite vindicavit Josephus Guilelmus Clémence n. Portus Gratiae 9. Oct. 1717., canonicus rotomagensis et vicarius generalis pictaviensis, linguarum orientalium peritus († 6. Aug. 1792.), in op. *l'authenticité des livres tant du N. que de l'A. T. démontrée*, spécialement contre l'auteur de la Bible enfin expliquée par les aumôniers du roi de Prusse (i. e. Voltaire), 1782. in 8; *Défense des livres saints de l'A. T.* contre la philosophie de l'histoire (ejusdem Voltaire), 1768. in 8; 1776; *Charactères du Messie vérifiés en J. Christ de Nazareth*, 1776. t. 2 in 8.

693. Pro fide catholica non solum scriptis pugnavit, sed et sanguinem fudit Petrus Maria Stanislaus Guerin du Rocher S. J., normannus n. 1. Mart. 1731., qui post expulsos e Gallia (1764.), sodales Italiam, Germaniam peragravit et Poloniam, ubi substitit juris canonici professor et linguarum orientalium studio deditus. Rediit demum in patriam, sed jusjurandum viris ecclesiasticis impositum detrectans, cum fratre 2. Sept. 1792 trucidatus est. Fructum studiorum exhibuit in op. *Histoire véritable des temps fabuleux;* ouvrage qui en dévoilant le vrai que les Histoires fabuleuses ont travesti ou altéré, sert à éclaircir les antiquités des peuples, et surtout à venger l'Histoire sainte, Parisiis 1777. t. 3 in 8; ib. et Bisontione 1824. t. 5 in 8. cura ab. Chapelle; 1834. Parisiis t. 3 in 8; Bisontione 1838; Avenione 1841. In hoc opere vastissimae eruditionis et sagacis judicii nititur auctor ostendere, veterem historiam aegyptiorum a Menes usque ad fundationem imperii persarum deformationem et corruptionem esse eorum, quae s. Scriptura de illa regione narrat, adeo ut Menes non sit nisi Noe, Sesostris Jacobus, Protheus Josephus etc. Cum eo everteret fabulas philosophorum incredulorum, plures ad impugnandam hanc theoriam commovit, ut Voltaire; verum etiam

aliis illa non arrisit ut de Guignes, Anquetil et Duvoisin [1]). Tacuit modestissimus auctor, quin imo a prosequendo opere (quod 12 forte constitisset tomis) cessavit, sed ipsius partes et causam plures strenue propugnarunt; ita Ludovicus Chapelle in op.: *L'histoire des temps fabuleux* confirmée par les critiques qu'on en a faites, Leodii in 8. et in ed. supra cit.; Joannes Baptista Bonnaud S. J., n. in America 1740., post societatis suppressionem vicarius generalis massiliensis, cum auctore nostro eodem die trucidatus, in l. *Hérodote historien du peuple hébreu sans le savoir* ou Lettre en Réponse à la critique manuscrite d'un jeune philosophe sur l'ouvrage etc., Hagae 1785. in 8; Leodii 1790., cum ipso op. in ed. bisontina 1824. Aliae furoris demagogorum victimae fuerunt Joannes Petrus Deforis O. S. Ben. congr. s. Mauri n. 1732. et Rastignac, quorum ille reliquit *Réfutation d'un nouvel ouvrage de J. J. Rousseau* intitulé Emile ou de l'éducation, Parisiis 1762. in 8; cui adjecit cum André massiliensi, qui aliquandiu fuit sodalis Oratorii: *La divinité de la religion chrétienne* vengée des sophismes de J. J. Rousseau, ib. 1763. pp. 2 in 12., et anno sequenti *Préservatif pour les fidèles* contre les sophismes et les impiétés des incrédules, avec une réponse à la lettre de Rousseau à M. de Beaumont, 1764. t. 2 in 12., opus solidum et stilo perspicuo conscriptum. Ejus editio *operum Bossueti* coepta a Lequeux, cujus ipse curavit t. 18 ab a. 1772—88., minus probatur, imo reprobata fuit a clero gallicano a. 1780., unde ab ea prosequenda demum cessavit [2]). Capite damnatus ultimus voluit interfici (25. Jun. 1794.), ut supplicii socios, quorum

---

[1]) Cf. Backer 1, 2322; *Biogr. univ.* 19, 27; Feller 3, 109: Weissenbach l. c. pag. 55.

[2]) Cf. Feller 3, 137.

curam spiritualem in carcere in se susceperat, exhortationibus confirmaret. Armandus Anna Augustus Antonius Sicarius de Chapt de Rastignac, Sorbonae doctor, vicarius generalis arelatensis et praepositus s. Martini Turone, interfectus 5. Sept. 1792., solidum exquisitumque librum reliquit: *Accord de la révélation et de la raison contre le divorce*, Parisiis 1791. in 8., ut quoniam in comitiis voce viva non poterat tueri sanam Ecclesiae doctrinam, scripto saltem id praestaret. Stephanus Bremont, Sorbonae doctor et vicarius generalis parisiensis (n. 1714., † 1793.), qui carcerem ei a parlamento, jansenianae factioni studiosissimo, destinatum nonnisi fuga et voluntario exsilio effugere potuit, edidit praeter alia adversus incredulos *De la raison dans l'homme*, ouvrage où l'on examine l'étendue de ses connaissances, les bornes de ses facultés, les forces de ses motifs, l'origine de ses doutes et les causes de ses erreurs, les principes de sa certitude et les fondements de sa science, 1785—87. t. 6 in 12., opus bonum quidem, sed forte nimis prolixum. Joannes Pey parochus in dioecesi telonensi et canonicus parisiensis († c. 1796. vel 1797.), pro religione exsul, hortante et collaudante clero gallicano plura opera edidit ad illam defendendam: *Traité de l'autorité des deux puissances*, Argentorati 1781. t. 3 in 8; italice versus a Caes. Brancadoro legato apostolico apud belgas, Fullinii 1788. 1789. cum annotationibus, in quo opere praeclaro auctor, licet inhaereat declarationi gallicanae 1682., strenue tuetur sedis apostolicae jura adversus Febronium; *le Philosophe catéchiste*, 1779; *La vérité de la religion chrétienne prouvée à un Déiste*, 1771. t. 2 in 12; *la loi de la nature développée et perfectionnée* par la loi évangélique, Montalbani et Parisiis 1789. in 8; *le philosophe chrétien* considérant les grandeurs de Dieu dans ses attributs et dans les mystéres de la religion, Lovanii 1793. in 8. Augustinus

Hespelle (n. 9. Dec. 1731.) praeter alia scripsit *la Théotrescie* ou la véritable religion démontrée contre les athées, les déistes et tous les sectaires, 1774. t. 2 in 12; 1780. t. 3 in 12. Claudius Regnier in Avernia n. 1719., sulpicianae familiae sodalis, primum in andegavensi et lugdunensi seminariis, Lutetiae deinde loco D. Montagne (n. 625.) theologiam docuit († 1790.). Composuit praeclarum accuratumque opus: *Certitude des principes de la religion* contre les nouveaux efforts des incrédules, Parisiis 1778. t. 6 in 12; tr. *de Ecclesia Christi*, ib. 1789. t. 2 in 8., etiam in Migne *theologiae cursu compl.* t. 4., in quo plura bene, nitide solideque tractantur. Censuris quoque confodit theologica facultate mandante famosam Rainalii historiam. Nicolaus Hieronymus le Couturier[1]), n. 2. Jun. 1712., concionator regius, quo munere tamen motus fuit, quod nimis invectus sit in cruciatas (1769.), reliquit *Discours sur la Révélation*, Parisiis 1773. Franciscus Josephus Gaston de Partz de Pressy, episcopus bononiensis (Boulogne) per annos sex et quadraginta, zelo et virtutibus vere illustris Ecclesiae gallicanae praesul († 14. Oct. 1789.), fidem catholicam in missionibus transmarinis copiosis subsidiis liberalissime promovit, clerumque dioeceseos suae verbis et exemplis formavit, in cujus utilitatem plures vulgavit instructiones pastorales et *dissertations théologiques* sur l'accord de la foi et de la raison dans les mystères considérés en général et en particulier, t. 2 in 4. Ipse promovit processum Benedicti Josephi Labre, quem demum Leo XIII. inter sanctos retulit. Laforest parochus lugdunensis († 1786.)

---

[1]) Alius a Joanne Couturier S. J. n. 1730, qui post societatis Jesu suppressionem fuit parochus, propter detrectatum jusjurandum in carcerem conjectus: inde liberatus decessit 2. Martii 1799. Scripsit egregium *Catéchisme dogmatique et moral*, Divione 1821. t. 3 in 12; 1823. 1827; germanice versum Ratisbonae 1845.

plurimos reduxit protestantes ad fidem catholicam, unde in hoc opere Deo adeo grato admodum expertus proposuit *Méthode d' instruction pour ramener les prétendus réformés à l' église romaine* et confirmer les catholiques dans leur croyance, Lugduni 1773. in 12., opus plane egregium et utile. Posthumi prodierunt cura M. Lasausse *Dialogues chrétiens* sur la religion, les commandements de Dieu et les sacrements, Lugduni 1702. t. 2 in 8. Gregorius Simon Sorbonae doctor tr. *de religione* juxta methodum scholasticam adornavit, Parisiis 1766. t. 3 in 12. (m. 6.).

694. Omnium tamen apologetarum hujus epochae celeberrimus est Nicolaus Silvester Bergier natus in Darnay, Lotharingiae oppido, 31. Dec. 1718., parochus in dioecesi bisontina, theologiae professor, deinde canonicus metropolitanae ecclesiae parisiensis et regi a confessionibus, qui indefesso zelo librisque plane egregiis solide acriterque invicta disserendi arte incredulos impugnavit. Potiora ejusdem opera sunt: *Le Déisme réfuté* par lui même ou Examen des principes d'incrédulité répandus dans les divers ouvrages de J. J. Rousseau en forme de Lettres, Parisiis 1765. t. 2 in 12; 1766, 1768. 1771. ed. 3. emendata; 1822. etc.; germanice Viennae 1779. in 8; *la certitude des preuves du Christianisme*, 1767. in 12., contra *l' Examen critique* des Apologistes de la Religion chrétienne, quod tribui solebat Frereto, cujus hyprocrisim, malam fidem fraudesque detegit. Opusculum nitide eleganterque est conscriptum, eodem anno ter editum et in alias linguas versum fuit, et amicorum religionis plausum meruit atque inimicorum bilem movit: unde Voltaire adversus illud scripsit *Conseils raisonnables*, quibus respondit Bergier in ed. a. 1770; quae responsio prostat etiam in Migne *Démonstr. évang.* 11, 11 - 234; *Apologie de la religion chrétienne* contre l'auteur du Christianisme dévoilé (bar. de Holbach), Parisiis 1769. t. 2

in 12., opus accuratum et stilo perspicuo conscriptum; cujus continuatio est *Réfutation des principaux articles du Dictionnaire philosophique*, in qua mirabili concinnitate efficacique vigore illos refellit; *Examen du Matérialisme* ou Réfutation du système de la nature (auctore Robinet), Parisiis 1771. t. 2 in 12., diligens atque undequaque solida; *Traité historique et dogmatique de la vraie Religion* avec la Réfutation des erreurs qui lui ont été opposées dans les différents siècles, ib. t. 12 in 12; 1820. t. 8 in 8; opus admodum eruditum; *Dictionnaire théologique*, ib. 1788. t. 3 in 4; Leodii 1789. t. 8 in 8; Tolosae 1819. t. 8 in 8; Bisontione 1826. et 1830. cum annotationibus Gousset, postmodum archiepiscopi rotomagensis, cui editioni adjectus est t. 9. continens *Plan de théologie* auctore Bergier cum fragmentis ineditis et vita auctoris; Parisiis 1738. t. 8 in 8. Opus hoc vastissimae eruditionis partem constituit operis illius magni Encyclopédie méthodique: unde pluribus displicuit tantum virum se associasse tot incredulis auctoribus aliarum partium et inde forte etiam factum est, ut ipse illis non videatur eo vigore in quosdam viros seu errores et praejudicia invehere ut alias solitus erat. *Les grands hommes vengés* ou Examen des jugemens portés par Mr. de V . . . . et par quelques autres philosophes sur plusieurs hommes célèbres par ordre alphabétique, Parisiis 1769. t. 2 in 12; opus admodum eruditum, sagaci judicio conscriptum, lectu utile atque jucundum [1]); *Discours sur le Mariage des Protestants*, 1787. in 8; *Observations sur le divorce*, 1790. in 8; *Quelle est la source de toute autorité?* ib. 1789. in 8.

---

[1]) Hoc opus ei tribuitur a Weissenbach, *Kritisches Verzeichniss der neuesten Schriften*, welche in verschiedenen Sprachen zum Beweise und Vertheidigung der Religion herausgekommen, Basel 1784, pag. 39. 40.

Decessit strenuus Christi miles de religione christiana et fide catholica tam bene meritus [1]) 9. Apr. 1790. Clerus gallicanus in praemium tot laborum annuum ei assignaverat stipendium 2000 fr.

695. Eodem anno (30. secundum alios 29. Dec. 1790.) alius insignis apologeta et ecclesiae gallicanae praesul illustris decessit, Joannes Georgius le Franc marchio de Pompignan, n. 22. Febr. 1715. Montalbani, episcopus aniciensis (Puy a. 1743.), dein archiepiscopus viennensis, pastor egregius sui gregis, quem aedificavit verbis et exemplis. Cum aetate jam esset provectus, libertatis amore sivit se abripi sperans religionis bonum, ignorans vero quo tenderent nefarii homines, qui illam jugiter in ore ferebant. A Ludovico XVI. factus est minister 4. Aug. 1789., quapropter archiepiscopatui renunciavit. Sed mox ex factis videre potuit, quo aspirarent viri factiosi; eique vitio vertitur quod non impediverit, licet monitus a Pio VI., regiam sanctionem constitutionis civilis cleri (24. Aug. 1790.). Ad ejus tamen excusationem illud forte urgeri potest, eum jam ante illum diem incidisse in morbum, cui demum succubuit; sed certo molliores animos ingruenti tempestati opposuit, contentus clam et occulto luctu deplorare, quae corripere palam non audebat. Opera vero quae pro religione adversus incredulos scripsit sunt plane egregia, eaque sunt: *Instruction pastorale* aux nouveaux convertis de son diocèse, Montalbani 1751., est diss. de controversiis succincta, sed solida; *Questions sur l'incrédulité*, 1753. in 12; quaerit scil. sagaciter diligenterque 1. an sint increduli multi; 2. quis sit fons incredulitatis; 3. an increduli impavido ingenio fruantur (si les incrédules sont des esprits forts); 4. an incredulitas cum probitate sociari possit; 5. an incredulitas

[1]) Cf. *Biogr. univ.* 4, 254; Feller 3, 78.

reipublicae noceat [1]). *Véritable usage de l'autorité séculière dans les matières qui concernent la religion,* 1753. in 12. adversus parlamenti usurpationes; *la Dévotion reconciliée avec l'esprit*, Avenione 1754. in 12. saepius edita; *Controverse pacifique* sur l'autorité de l'Eglise en général, mais surtout sur ce point: Comment la foi des enfants et des adultes ignorants est-elle une foi ferme et raisonnable? 1757. in 12., etiam in Migne *cursu compl. theol.* 6, 1069—1160; *l'incrédulité convaincue par les prophéties*, Parisiis 1759. t. 3 in 12,; *instruction pastorale sur la prétendue philosophie des incrédules modernes,* 1764. t. 2 in 12; instruction pastorale *sur l'hérésie* 1766. in 4; *Défense des actes du clergé* concernant la religion, 1769; *la Religion vengée* de l'incrédulité par l'incrédulité elle même, Parisiis 1772. in 12., opus egregium receptum a Migne inter *Démonstr. evangél.* 12, 653—752; *Lettres à un évêque* sur divers points de morale et de discipline, ib. 1802. t. 2 in 8. cura ab. Émery, qui adjecit auctoris brevem biographiam [2]).

696. Strenuus et expeditus Voltairii adversarius fuit Claudius Hadrianus Nonnotte S. J., bisontinus n. 29. Jul. 1711. insignis concionator, quem ipse Sardiniae rex Taurinum vocavit. Post societatis suppressionem in patriam secessit, illius academiae socius factus, totusque defensioni religionis christianae incumbens occubuit 3. Sept. 1793. Luci publicae proposuit *Les erreurs de Voltaire,* Avenione 1762. t. 2 in 12., et saepius alibi, Parisiis 1820. aucta 3. vol. *l'Esprit de Voltaire* dans ses écrits (quod jam prodiit seorsim 1779.); 1823. qui l. versus fuit in varias linguas, etiam in germanicam, Francofurti et Lipsiae 1768. 1769. t. 2 in 8; Posonii

---

[1]) Cf. *Mémoires de Trévoux* 1752. a. 54. pag. 1095—1113.

[2]) Cf. *Biogr. univ.* 35, 315—18; Feller 3, 61.

1781. t. 2 in 8; 1791. etc. Voltaire pro more respondit inanibus declamationibus, sarcasmis, injuriis, quibus per viginti annos prosecutus est nostrum auctorem. Opposuit Nonnotte *Réponses aux éclaircissements historiques et aux additions,* 1766. 1767., quae posterioribus edit. op. *les Erreurs* adjectae fuere. *Dictionnaire philosophique de la Religion,* où l'on établit tous les points de la Religion attaqués par les incrédules et où l'on répond à toutes leurs objections, Avenione 1772. t. 4, et saepius alibi, ut Bisontione 1818. t. 4 in 8; Parisiis 1835. t. 2, opus eruditum, concinnum, accuratum et utile, etiam in alias linguas versum, germanice Augustae 1775. t. 2 in 8; 1777; Viennae 1804., Coloniae 1810. t. 3 in 8., oppositum in primis lexico philosophico Voltairii; *les philosophes des trois premiers siècles de l'Eglise* ou portraits historiques des philosophes païens, qui ayant embrassé le christianisme en sont devenus les défenseurs par leurs écrits, ouvrage avec lequel on fera aisément la comparaison de ces philosophes anciens avec ceux d'aujourd'hui, Parisiis 1789. in 12; 1792; Bisontione 1818, in 12; germanice Augustae 1790. in 8; *Principes de critique sur l'époque de l'établissement de la religion chrétienne dans les Gaules,* Avenione 1789. in 12. Ejus opera collecta prodiere [1]) Bisontione 1818. t. 7 in 8. Denique mentionem meretur Franciscus Paradu Phanjas S. J., de quo plerique bibliographi silent, cum tamen ipse censeri debeat unus e sagacioribus eruditis, qui unquam fuerint et sec. XVIII. gloria [2]). Natus is est 15. Jan. 1724 in arce Phanjas. Bisontione magno cum plausu docuit philosophiam, adeo ut ter-

[1]) Cf. Backer 2, 1573: *l'Ami de la Religion et du Roi* 25, 385—90; *Biogr. univ.* 31, 355.

[2]) Ita Madrolle n. *Biogr. univ.* 76, 281., qui eum ejusque opera impense laudat et extollit.

centos numeraret discipulos. Quo tempore edidit *Eléménts de Métaphysique sacrée et profane* ou Théorie des êtres insensibles [1]), Bisontione 1767; Parisiis 1780. et latine versa: *Institutiones philosophicae*, 1782; *Théorie des êtres insensibles* ou cours complet de métaphysique sacrée et profane mise à la portée de tout le monde; avec une table alphabétique des matières, qui fait de tout cet ouvrage un vrai dictionnaire de métaphysique ou de philosophie, ib. 1779. t. 3 in 8., editio aucta et retractata. Jam antea ediderat *Théorie des êtres insensibles* ou cours complet de physique spéculative expérimentale systématique et géométrique etc., ib. 1773. t. 4 in 8., 1788. t. 5 in 8., opus insigne. *Les principes de la saine philosophie conciliés avec ceux de la religion* ou la philosophie de la religion, ib. 1774. t. 2 in 12; 1702; etiam in Migne *Démonstrations évang.* IX, 9—431., opus egregium et accuratum. *Tableau historique et philosophique de la religion* depuis l'origine des temps et des choses jusqu'à nos jours, cujus tamen prodiisse videtur tantum t. 1: *la religion primitive depuis la création jusqu' à Moyse*, ib. 1784. in 8., cum tabulis astronomicis, geographicis et geologicis; utrumque opus est rarissimum. Vir fuit amplissimi ingenii, infatigabilis laboris, sed simul admodum modestus: unde factum, ut ejus nomen illo tempore adeo turbido tam cito oblivioni daretur. Ad momentum abreptus fuit, ut censeret, licere jusjurandum a regimine clero impositum dare: vix autem agnovit illud a Pio VI. improbari, unus ex primis fuit, qui sacramentum praestitum retractaret longa data epistola ad sum-

---

1) Quod opus Feller in *Journal historique* 1785. vocat „un livre sans exemple pour l'élévation de la pensée, la perfection de la méthode, la clarté du style, et qui doit être un jour classique dans l'enseignement."

mum pontificem, suumque quondam sodalem Cerutti genuflexus permovit, ut et ipse retractaret jusjurandum. Decessit mense Majo a. 1797.

697. Adversus *jansenianos* [1] scripserunt: Nicolaus Ja-

---

[1]) *Jansenianorum* factioni adnumerari debent: Franciscus Malot (n. 1708., † 21. Febr. 1785), de cujus controversia cum Rondet circa tempus magnae conversionis judaeorum (secundum ipsum a. 1849.) cf. *Biogr. univ.* 26, 402. Laurentius Stephanus Rondet parisiensis n. 6. Maj. 1717., † 1. Apr. 1785., vir singularium opinionum, fanaticus jansenista qui finem mundi a. 1860. assignavit, reliquit plura opera, in primis ad s. Scripturam spectantia, inter quae est editio altera s. Scripturae avenionensis 1767—73. t. 17 in 4. (prima est ab. Vence, cf. II, 1306.), quam illustravit annotationibus Hubigantii et dissertationibus criticis. Cf. Feller 3, 75; *Biogr. univ.* 38, 550. Carolus Franciscus Leroi aurelianensis, quondam sodalis Oratorii, quod tamen reliquit nolens se subjicere bullae Unigenitus († 13. Jun. 1787.). Novam curavit editionem et versionem *defensionis declarationis cleri gallicani*, quae tribuitur Bossueto; eaque prodiit 1745. t. 5 in 4. Edidit quoque *opera Bossueti* posthuma 1753. t. 3 in 4., et alia quaedam ejusdem opera. Cf. *Biogr. univ.* 24, 236. Antonius de Malvin de Montazet (n. 1712., † 3. Maj. 1788.), episcopus augustodunensis (1748.) et archiepiscopus lugdunensis (1758.), qui in sua dioecesi omnia innovare molitus est, rituale, breviarium, catechismum, philosophiam et theologiam. Sub ejus auspiciis prodierunt *institutiones theologicae* seu theologia lugdunensis 1782. auctore Valla Orat. († 26. Febr. 1790.), quae prohibita fuit decreto indicis 17. Sept. 1792 et impugnata a Pey et Feller. Sub ejus auspiciis floruit quoque convulsionistarum furor in ipsius dioecesi († 3. Maji 1788.). Cf. Feller 3, 76. Gabriel du Pac de Bellegarde, canonicus lugdunensis, pro jansenistarum causa admodum industrius († 13. Dec. 1789.), qui omnium *Arnaldi operum* editionem Lausannae t. 45 in 4. curavit et primas partes habuit in edendis *Nouvelles ecclésiastiques* virusque jansenianum in Austriam, Hispaniam, Lusitaniam omnio studio nec sine successu diffundere nisus est. Cf. *Stimmen aus Maria Laach* 1879. II, 224; *hist. pol. Blätter* 86, 643. ss. Henricus Jabinau post susceptum presbyteratum 1768. advocatus († 1792.) et Marcus Antonius Reynaud lemovicensis (n. 1717., † 1796.), qui se tamen sectae suae excessibus fana-

min O. S. Ben. e congr, s. Mauri, prior coenobii parisiensis s. Germani de Pratis († 9. Febr. 1782.), cujus sunt *Pensées théologiques relatives aux erreurs du temps*, Parisiis 1769 in 12., qui liber accurate et concinne conscriptus pupugit jansenianos, qui propterea excitarunt magistratum, ut illum prohiberet a. 1769. († 9. Febr. 1782.); Joannes Josephus Havelange S. J., flander, n. 16. Oct. 1729., Luxemburgi philosophiae professor, quo loco tamen cedere debuit jubente Josepho II., unde Lovanium abiit factusque est hujus universitatis rector (1789.). A regimine gallo in Americam meridionalem exsul deportatus, quod nollet jusjurandum clero impositum dare, decessit Sept 1798. Edidit l. insignem solidumque inscriptum: *Ecclesiae infallibilitas in factis doctrinalibus demonstrata* et a jansenianorum impugnationibus vindicata, 1788. s. l. in 8.

698. Joannes Levesque de Burigny rotomagensis[1]), magnam sibi aquisivit eruditionem, diu enim vixit obiens mortem senex 94 annorum (n. 1692., † 8. Oct. 1785.). Praeter alia compilavit sine ordine et judicio *Traité de l' autorité du pape*, 1720. t. 4 in 12; cujus Chiniac de la Bastide curavit novam editionem 1782., auctam t. 5. In eo redigitur pontificis auctoritas ad primatus umbram. Quare Joannes Pey adversum eum edidit *Réfutation succincte*, Avenione 1787., quam Brancadoro italice vertit 1788. in 8. Melior est *Histoire de la philosophie payenne* ou sentimens des philosophes et peuples payens les plus célèbres sur Dieu, sur l'âme et sur les devoirs de l' homme, Parisiis 1724. t. 2 in 12., quae iterum prodiit 1754. inscripta: *Théologie payenne*. Nico-

---

ticis opposuit. Cf. Feller 3, 98. Eustachius Guibaud congr. Or. (n. 20. Sept, 1711., † 1794.), qui noluit ordinari presbyter, ne subscribere deberet formularium Alexandri VII; cf. Feller ib. p. 62.

[1]) Cf *Biogr. univ.* 6, 318.

laus Franciscus Clericus a Belliberone (Clerc de Beauberon vel Pauperon) in vico Meray dioecesis bajocensis a. 1714. natus est. Admodum versatus erat in Augustini operibus, adeo ut de aliqua ejusdem s. doctoris sententia interrogatus, et caput et paginam ubi exstaret ex tempore diceret. Per novem et quadraginta annos lectiones theologicas habuit in academia cadomensi, cujus bis fuit rector († 4. Dec. 1790.). Edidit tr. theologico-dogmaticum *de homine lapso et recuperato*, Luxemburgi 1777. t. 2 in 8., etiam in Migne *theologiae cursu compl.* 10, 643—1136., quem alii carpserunt, alii, et merito quidem, laudarunt, et propter quem auctor a Pio VI. Breve gratulatorium promeruit.

699. Etiam in *Italia* plures coeperunt religionis christianae apologiam instituere [1]), quod incredulitatis virus latius semper serperet. Ita Josaphas Massari congr. Matris Dei († 1781.), cujus est *La Religione revelata*, Romae 1774. t. 3 in 8; *diss. storico-critiche sopra il concilio di Rimini* con un ragionamento sopra i frammenti attribuiti a s. Ilario, ib. 1779. in 4; Thomas Maria Soldati O. Praed., congregationis indicis secretarius, *de quinque dogmatibus civili reipublicae adversis* christianae religioni ab incredulis per calumniam affictis exercitatio (praesertim adversus Bullinger), Romae 1782. in 4; Joannes Baptista Noghera S. J. (n. 9. Maj. 1719., † 1784.) Vallis Telinae, in academia viennensi

[1]) Horum plures recenset Josephus Cernitore in sua *Biblioteca polemica degli scrittori* che dal 1770. sino al 1793. hanno o difesi o impugnati i dogmi della cattolica romana Chiesa, Romae 1793. in 4. De Josepho Guerrieri jam egimus II, 1258. Natus is est Cremae 4. Sept. 1700., fuit etiam versatus in musica, mathematica et mechanica, et praeter opus ibi citatum scripsit *Filosofia morale cristiana*, Mediolani 1781. 1782. t. 4 in 8. Obiit 1. Febr. 1783.

aliquamdiu sacrae eloquentiae professor, cujus opera collecta prodierunt Bassani 1775—1790. t. 18 in 12., ex quibus huc spectant: *Riflessioni su la filosofia* del bello spirito t. 1; *Riflessioni su la natura humana* e su la religione naturale t. 2. et 3. et Bassani 1768. t. 2 in 8; *Riflessioni su la religione rivelata* et specialmente sul Christianismo t. 4. et 1773; *Riflessioni su i carratteri divini del Cristianismo* e del suo autore t. 5; *Riflessioni per discernere la vera Chiesa cristiana* fra tutte le sette che ne portano il nome t. 6; *Riflessioni sulla infallibilità della vera Chiesa cristiana* nel suo magistero t. 7; *Riflessioni sulla infallibilità del Papa* nel magistero dogmatico t. 8. et 1788. in 8; *Riflessioni su i consigli evangelici* e su i lor professori t. 10. et 1780; *Riflessioni sulle pratiche della vera Chiesa* t. 11—13; *Riflessioni sulla divozione e su i divoti* t. 14; *Osservazioni sull' analisi del libro delle Prescrizioni di Tertulliano* t. 15. et 1784. adversus Tamburini; *Alle proposte: cosa è il Papa? cosa è un vescovo?* t. 16. adversus Eybel; *Esame sugli spiriti di novità e antichità.* Saggio di esame e progetto di accommodamento t. 17. Omnia haec opera [1]) eleganti prorsus et nitido stilo sunt conscripta, diligentia, eruditione et probandi soliditate excellunt; versiones vero germanicae ab originali multum deficiunt. Laudi professor in academia taurinensi auctor est egregiae diss. *Ragione, Religione*, Taurini 1786. in 8. et ut videtur libri: *L' incredulo guidato alla religione rivelata* ed il fidele corroboratovi dalla ragione, ib.; J. M. Costa de Cassinasco O. Min. Observ. operis *de religione adversus incredulos*, Bononiae 1788. t. 2 in 4. (fr. 10); Andreas Spagni S. J. florentinus, n. 1716., philosophiae et theologiae professor († 1788.), operum philosophicorum, in

---

[1]) Alia ejusdem opera cf. apud Backer 2, 1570.

primis operis egregii *de miraculis*, Romae 1777. in 4; 1785. t. 2 in 4. ed. aucta et expolita, in quo potiora miracula V. et N. T. a cavillationibus adversariorum solide vindicat. Diluit argumenta, quae ab Argens, Jo. Clerico, Peyrerio, Woodwardo adducuntur adversus diluvium universale. Solvit objectiones aliorum contra transitum maris rubri et Jordanis, contra stantem sub Josue solem, contra prophetias, contra sanationes a Christo peractas, contra ejus resurrectionem fieri solitas. Quaecunque ad elidendam miraculorum veritatem oggeri consuerunt argumenta petita e praestigiis, quas patrarunt magi in Aegypto, Aesculapius, Apollonius thyaneus etc., sedulo collecta hic invenies cum responsionibus idoneis, adeo ut Spagnii liber loco multorum esse possit [1]. Ejus sodalis Jacobus Belgrado, utinensis (n. 16. Nov. 1704., † 26. Mart. 1789.), celeber sui temporis mathematicus, physicus et astronomus, ideoque fere omnium academiarum per Italiam socius, edidit *Dell' esistenza di Dio* da' teoremi geometrici dimostrata diss., Utini 1777. in 8; *dall' esistenza nel nostro mondo d' una sola specie d' esseri ragionevoli e liberi s' arguisce l' esistenza di Dio*, ib. 1782. in 8. Emmanuel a Domiossula O. Cap., antea Carolus Prinsecco dictus, edidit *Dissertazioni in forma di dialoghi* intorno a vari dogmi cattolici per dimostrare la loro verità contro li cosidetti spiriti forti e specialmente i seguaci degli errori di Voltaire, Roma 1785. t. 3; *della Chiesa in generale e della gerarchia ecclesiastica*, dissertazioni teologico-polemiche, ib. 1788. t. 2; Barelli *de christiana religione* ll. 7. Antoninus Valsecchi [2]) O. Praed., n. 1708.

---

[1]) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 5, 518—25.

[2]) Alius a Virginio Valsecchi O. S. Ben. abbate, brixiensi (n. 1681., † 1739.), docto historiographio, de quo cf. Fabronius 6, 353—66.

Veronae, philosophiae, deinde per 33 annos in universitate patavina theologiae professor († 1791.), edidit *Dei fondamenti della religione e dei fonti della empietà,* Patavii 1765. t. 3 in 4; 1777. (l. 8); Taurini 1769. 1770. ed. 4; opus accuratum, eruditum et sagacis judicii; *la religione vincitrice* relativa ai libri de' fondamenti, ib. 1776. t. 2. praecedentis operis continuatio adversus Frereti *Examen des Apologistes* et adversus *Système de la nature* et *Système social* ou principes naturelles de la Moral et de la Politique (Londini 1773.); *la verità della Chiesa cattolica romana,* Patavii 1787; latine 1791. Post ejus mortem prodierunt *praelectiones theologicae,* ib. 1805. t. 4 in 4. (fr. 12). Adversus eundem Freret scripsit Nicolaus Spedalieri (n. Bronte in Sicilia a. 1741., † 24. Nov. 1795.) *Analisi dell' esame critico del cristianesimo di Freret,* Romae 1774. in 4., Assisii 1791. t. 2 in 4. *Confutazione dell' esame del cristianesimo* fatto da Gibbon nella sua *storia della decadenza,* Romae 1794. (l. 3); Placentiae 1798. t. 2 in 4; *de' diritti dell' uomo ll. 6,* ne' quali si dimostra che la più sicura custode de' medesimi nella società civile è la religione cristiana, Assisii 1791. in 4; Genuae 1805., germanice Salisburgi 1794—95., in quo media studens incedere via, conciliare nititur jura hominis, quae adeo jactabant philosophi libertini illius seculi, cum spiritu et doctrina Evangelii; et approbare regicidium etiam s. Thomae auctoritate, in casu tamen extremae tantum necessitatis. Neutri parti arrisit hoc opus; non libertinis, quod auctor tueretur strenue revelationem positivam, potestatem et infallibilitatem Ecclesiae; neque plerisque theologis Italiae, quod nimium concederet auctor incredulis: ideoque etiam plures illud impugnarunt, ita anonymus in *Dottrina di Spedalieri sulla sovranità confutata da per se stessa;* Josephus Tamagna O. Min.

Conv.[1]) in *Due Lettere sull' opera de' diritti dell' uomo*, Romae 1792. in 8; Salomo Toni in *Ragguaglio del giudizio formato dell' opera* intitolata *de' dritti dell' uomo* e delle prime quattro impugnazioni della medesima; Bianchi in *Lettera dell' Adriatico sopra l' opera* etc. Venetiis 1793. in 8., cui opposuit Spedalieri *Difesa de' diritti dell' uomo*, Assisii 1793. in 8.

700. Horatius comes Buccelli exhibuit *le proprietà della Chiesa di G. Cristo* dalli loro annali dimostrate divine Romae 1792. in 4; Bernardus Salvoni O. Cist. disseruit *de foedere religionis naturalis* cum religione divinitus revelata ll. 4, Romae 1792. in 8; Maximus Como O. Olivet. scripsit *L' uomo, lo stato, la religione*, riflessioni filosofiche, ib. 1793. in 8; Josephus Maria a Soriano O. Cap., lector et definitor, *La cattolica libertà* vendicata dalla perfidia dei Giacobbini francesi, 1796. t. 2 in 8., cui op. additum est: *Antidoto a' miscredenti;* Antonius Maria Gardini O. Cam.. episcopus cremensis († 1800.), *Veritates catholicas* ex incorruptis fontibus hausit atque ad ecclesiasticorum studium praesertim accommodavit[2]), Venetiis 1774. in 8; *Verità di Teologia naturale* dedotte da soli principi di ragione contro gli atei, deisti e materialisti, specialmente contro l'opera intitolata: *le bon sens* ou idées naturelles opposées aux idées surnaturelles, Patavii 1778; Romae 1790. t. 3 ed. 2.; Francisci Antonii Baldi sunt: *Apologia catholica religionis* ad hebraeos, novatores et incredulos, Venetiis 1799. in 4. (m. 3); *incognitorum hactenus vaticiniorum de cruce interpretatio* ex hebraeo et declaratio,

---

[1]) Hujus quoque est opus (polemicum) eruditum: *Origine e prerogative de' Cardinali* della santa romana Chiesa, 1790. t. 2 in 4.

[2]) Cf. *Nova bibl. eccles. friburg.* 1, 426—50., ubi opus summopere commendatur.

Romae 1817. in 4. (n. 4). Josephus Sigrandi refutavit *Opinione del S. Rabaut* „ . . Niun uomo può esser inquietato a cagione delle sue opinioni, nè disturbato nell' esercizio della sua religione„ 1789. in 8; Josephus Sans edidit l. inscriptum: *Qui fidei hostes* philosophico-theologica velitatio eorum maxime bono suscepta, qui a diuturniori tempore sub christiano nomine errores fere cum lacte misere trahunt, ut a signis, de quibus hic vel levi manu disseritur, fidei hostibus facile deprehensis, vale tandem dicant, Deoque vocanti morigeri ad solicitae Ecclesiae matris sinum exempla secuti luculentissima properent, ordinis cum ecclesiastici, tum politici incolumitati ac saluti aptata, Faventiae 1792. in 4.

Adversus *protestantes* scripserunt [1]) Franciscus Calzoni *Esposizioni in forma di catechismo* dei dogmi e precetti della cristiana cattolica religione difesi dalle principali calunnie e opposizioni sino ad ora publicate da' loro aversari, Bononiae 1789. t. 3; Albertus a s. Josepho Calasanctio Pappiano schol. piar., florentinus (n. 1709., † 21. Jun. 1790.), per viginti fere annos philosophiae, et per triginta theologiae professor, qui *doctrinam christianam de sacrosanctis Ecclesiae sacramentis* ab heterodoxorum erroribus vindicavit, Florentiae 1771—73. t. 3.

701. Cum janseniani [2]) audacius de die in diem caput

---

[1]) Quibus forte addi potest Josephus Tavelli, brixianus, discipulus famosi Zolae (n. 1764., † 24. Oct. 1784.), qui juvenis viginti annorum scripsit *Apologiam Brevis Pii VI. dati ad Martini*, in qua proposuit doctrinam Ecclesiae de lectione s. Scripturae in lingua vernacula, Patavii 1784. in 8. Cf. *Biogr. univ.* 45, 70.

[2]) His plus minusve accenseri debent Joannes Andreas Serrao congr. Orat., neapolitanus (n. 1734.), episcopus Potentiae (1782.), qui satis abjecte loquitur de sede apostolica in suis operibus. Interfectus in suo lecto ut fautor reipublicae et proditor regis sui occubuit a. 1799; Mar-

in Italia attollerent, adeo ut vel in synodum duce Scipione Ricci Pistoriae convenerint, ut fidem et disciplinam Ecclesiae secundum sua principia modularentur: non defuerunt, qui calamum in eos stringerent illiusque synodi placita refellerent. Huc spectant Muscari O. S. Bas. abbas in l. *La fede e il cristianesimo alla moda filosofico-teologica e galante del presente secolo*, Hagiopoli 1790., et in ep. sub nomine Ivonis Gelasii ad Scip. Ricci data, Philadelphiae 1788. in 8; Cajetanus del Giudice S. J. siculus (n. 19. Dec. 1735., † 1795.) in *Apologia di molte verità* spettanti alla dottrina e disciplina della Chiesa esposte in casi morali sciolti da un teologo nella conferenza colla scorta della Scrittura e della Antichità, Pentapoli (Romae) 1789. t. 5 in 8., opus eruditum et solidum; *La scoperta de' veri nemici della Sovranità* sedicenti regalisti fatta in dodeci congressi, Romae 1794. in 4; Josephus comes Reccho in *Ragionamento polemico dell' esistenza di vera giurisdizione nella Chiesa cattolica* stabilita nell' autorità del romano pontefice et della sua sede, Romae; et in Diss. epistolare intorno alla celebre controversia *del Battesimo degli eretici tra s. Stefano e s. Cypriano*, ib. 1791. in 8; Joannes Baptista a s. Dominico Molinelli schol. piar., genuensis, reipublicae theologus, assistens praepositi generalis (n. 1729., † 1799.), in op.: *Dell primato dell' Ap. s. Pietro e dei romani pontefici suoi successori* in confutazione di vari scritti che hanno per titolo: Il Papa, o siano ricerche sul primato, Eleuteropoli (Romae) 1784. in 8.

---

tinus a Praesentatione b. V. Mariae Natali sch. piar. (n. 1729., † 28. Jun. 1791.) in famosa academia ticinensi theologiae professor, quem propter favorem janseniancrum sectae et erroribus impensum episcopus patavinus excommunicavit 5. Maji 1775., qua excommunicatione non obstante praelectiones theologicas habere perrexit. Cf. *hist. pol. Blätter* 87, 397. s. Alios nominabimus infra sect. VI.

(m. 8), pro quo opere insigni (et raro) meruit a Pio VI. praemio honorari. In eodem argumento egregie versatus est Melchior Benedictus Gioannetti O. Cam. bononiensis (n. 9. Jan. 1722.), abbas monasterii ravennatensis, deinde romani in monte Coelio, a Pio VI. electus archiepiscopus bononiensis et cardinalis († 8. Apr. 1800.), qui ad praemuniendum gregem ab illius aevi erroribus doctas emisit *instructiones pastorales* (18), Bononiae 1784., quibus in primis tuetur sedis romanae primatum. Franciscus Roberti[1]) S. J. neapolitanus (n. 24. Jun. 1726.) edidit *Dodici dubbi da proporsi al S. Teologo* compilatore del libretto che ha per titolo: *Breve catechismo sulle indulgenze* secondo la vera dottrina della Chiesa proposto dal vescovo di Colle a suoi parrochi per servirsene d'istruzione ai loro popoli colla giunta di una breve (sed accurata et docta) diss. sulle indulgenze dai principî della Chiesa sino a' dì nostri, s. l. et a. De quo argumento disseruit quoque Fumè O. Cam., congregationis Indicis consultor, in *Difesa delle dottrine del concilio di Trento sulle indulgenze,* Romae 1789., quam opposuit *Tr. storico-critico-dogmatico sulle indulgenze.* Josephus Fontana congr. s. Bern. abbas scripsit *Difesa dell' episcopato* contro le moderne pretensioni di alcuni parrochi, che può servire di risposta a molte operette uscite in questi ultimi tempi, Romae 1789. in 8. Eugenius Guasco canonicus s. Mariae maj. Romae sub nomine Severini Deserti compilavit *Dizionario Ricciano ed Antiricciano*, Sorae 1793. in 4., quo complectitur omnes errores

---

[1]) Alius a Joanne Baptista R. pariter S. J. nato Bassani 4. Mart. 1719., qui in literis humanioribus admodum erat versatus († 19. Jul. 1786.). Ejus opera prodierunt Bassani 1830. 1831. t. 19, quorum I. continetur ejus elogium et t. IX. *Lezioni sacre sopra il fine del Mondo,* opera postuma, quae prodierat jam 1792. t. 2 in 8.

factionis, quae sub Ricci episcopi nomine militavit. Carolus Borgo S J., vicetinus (n. 1731. † 1794.), auctor pulcherrimae devotionis novendialis in honorem ss. cordis Jesu, Ferrariae 1786. et saepissime alibi, scripsit *Lettera ad un Prelato romano*, Halae (Assisii) 1788., in qua breviter sed sagaciter aperit errores synodi pistoriensis: unde annales ecclesiasticae florentinae vehementer illam impugnant. Quare Borgo illis opposuit *Seconda Lettera ad un Prelato romano* sull' idea falsa, scismatica, erronea, eretica, contradittoria, ridicola della chiesa formata dal sinodo di Pistoja, ib. 1790. in 8., in qua ostendit ex illius synodi doctrina sequi, Ecclesiam esse invisibilem, depravatam, anarchicam etc.

702. Theologiae positivae et polemicae *cursum* composuerunt Andreas Sgambati O. Min., cujus est opus *de theologicis institutis*, Neapoli 1775—83. t. 14 in 7 v. in 8. (fr. 24); Josephus Zanchi S. J., Flumii (Fiume) n. 24. Aug. 1710., theologiae in academia viennensi professor et post societatis Jesu suppressionem canonicus goritianus († 1786.), qui reliquit *institutiones theologicas*, quas in universitate viennensi auditoribus suis exposuit: sed prodierunt tantum tr. de gratia et de virtutibus theologicis Viennae 1754. t. 2 in 8; Bernardinus a s. Thoma Aquinate Vestrini schol. piar. florentinus (n. 1714., † 1786.), philosophiae et theologiae moralis in seminario cortinensi professor, qui edidit *Lettere teologiche*, Aretii 1749. 1750., pp. 4 in 8., quibus fere universam theologiam succincte complectitur; Angelus Cigheri auctor est prolixioris operis: *Sanctae catholicae Ecclesiae dogmatum et morum ex selectis veterum patrum operibus veritas demonstrata* seu veterum patrum theologia universa, Florentiae 1791. t. 13 in 4. (m. 75); Josephus Simioli, neapolitanus (n. 26. Jun. 1712., † 21. Jan. 1799.), theologiae professor et canonicus ecclesiae cathedralis, et Petrus Maria Gazza-

niga O. Praed., bergomas n. 3. Mart. 1722., in academia bononiensi philosophiae et historiae ecclesiasticae, et a. 1760. in universitate viennensi professor tantae famae, ut ejus praelectiones praesentia sua honoraverint ipse Pius VI., dum Viennae degeret, Maria Theresia imperatrix et cardinales Migazzi et Garampi. Anno 1782. munere docendi se abdicavit, rediitque Bononiam, deinde Vicetiam, ubi etiam decessit 11. Dec. 1799. Edidit *praelectiones theologicas*, Viennae 1763. t. 4 in 8; 1770—75; 1775—79. t. 4. ed. emendata et aucta, in quibus disserit de Deo ejusque proprietatibus, de Trinitate et creatione, de actibus humanis, de gratia deque virtutibus theologicis. Reliquas partes tractarunt ejus collegae et sodales Gervasio et Bertieri. Postmodum tamen *praelectiones de universa theologia* elaboravit ediditque Bononiae 1788—1793. t. 9 in 4; Bassani 1831. Ejus doctrinam parum commendat, quod candide fateatur, calvinianam synodum dordracenam „ad sanam thomistarum de praedestinatione et reprobatione' doctrinam descendisse." Edidit quoque *theologiam dogmaticam in systema redactam* [1]) Ingolstadii 1786. pp. 2, quarum alteram tamen composuit Bertieri; *Theologiam polemicam*, Viennae 1778—79. t. 2 in 8; Moguntiae 1783., quae est apologia religionis christianae et Ecclesiae catholicae. Acer molinistarum est adversarius et encomiastes Simonis Stock, fervidi josephinistae, quem ut restauratorem thomismi in academiis Austriae depraedicat!

703. De *singularibus* argumentis disputarunt: Joannes Chrysostomus Trombelli, theologus eruditissimus, cujus opera, adhuc nunc in pretio sunt. Natus est Trombelli Nonantolae 5. Mart. 1697., in baptismo Raymundus Anselmus dictus. Cum mater ipsum lactare non posset, per menses quatuor

---

[1]) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 3, 3—16.

caprae lac suxit. Juvenis annorum 16 se adjunxit canonicis regularibus ss. Salvatoris (12. Febr. 1713.). Absolutis Romae studiis designatur philosophiae primum, deinde Bononiae theologiae lector, quam cathedram rexit annis duodecim. Defuncto abbate Passini electus est in abbatem (1737.), in secretarium Galli praepositi generalis (1751.), visitatorem (1754.), procuratorem generalem (1757.), demum in praepositum generalem (1760.). Juvenis delectabatur poësi, sed adultior factus scientiae theologicae totum se dedit, quantum per munerum occupationem licuit, vel honestae recreationi se subducens. Decessit fere subito 24. Jan. 1784. optimus et infatigabilis senex a. aetatis 87., religionis 71., ob virtutem et eruditionem junctam modestiae insigni magni factus a Benedicto XIV., imperatrice Maria Theresia, Victorio Amadeo rege, qui ipsi cathedram in academia taurinensi obtulit, quam ex amore sodalium et patriae recusavit, a card. Quirino aliisque principibus et viris eruditis, qui in ejus honorem numisma excuderunt hac inscriptione: Fertilis et varius, nam bene cultus ager [1]). Potiores studiorum suorum fructus sunt: *De cultu sanctorum diss. 10,* quibus accessit appendix de cruce, Bononiae 1751. t. 6, doctae et eruditissimae, unde Zaccaria de hoc argumento disserens [2]): „Trombelli, inquit, in hac tracta-

---

[1]) Cf. plura in *commentario de ejus vita* conscripto a Vincentio Garofolo, qui prodiit absque auctoris nomine Bononiae 1788; Fantuzzi, *Notizie degli Scrittori bolognesi* 8, 122—128; *Biogr. univ.* 46, 570.

[2]) In annot. ad *Petavii dogm. theol.* de incarn. l. 14 c. 12. n. 19. In *actis erud. lips.*, quae certe oppositae sunt sententiae, finita recensione a. 1746. p. 341—47. legimus tamen: „Celebramus merito auctoris diligentiam, ordinem et moderationem, ingenue fatentes, haud facile deprehensum iri quemquam inter pontificios, qui telam propositam tam plene et tam temperanter detexuisse sit aestimandus. Id unum notamus, secus

tione ob oculos semper habendus est, qui de his omnibus agit luculentissime«. Illas acriter et satis inurbane impugnavit Kieslingius edites *exercitationibus historico-theologicis* Lipsiae 1746., quibus Trombelli indignum censuit respondere, licet multum eum urgeret Quirinus: demum hortante quoque Benedicto XIV. scripsit modestissimas *priorum quatuor de cultu SS. diss. vindicias* [1]), ib. 1751. sub nomine Philalethis Aphobi (fr. 8), quae adeo placarunt Kieslingii animum, ut hic scripta ad Trombellium humanissima epistola ipsum voluerit recipere inter amicos; imo postea ejus diss. *de acus nauticae inventore* germanice vertit. Diss. epistolaris *in quasdam veteres litanias*, in *collectionis calogerianae* t. 32; *veterum PP. latinuram opuscula* nunquam ante hac edita [2]), ib. 1751. t. 2. p. 1. scil. s. Cypriani exhortatio ad poenitentiam; s. Hilarii pictav. epistola seu libellus; de dedicatione Ecclesiae sermo eidem Hilario tributus; qq. in Habacuc prophetam d. Hieronymo tributae; de jejuniis disp.; chronica succincte descripta de regno hebraeorum; sermo in die dominica paschae d. Hieronymo tributus; soliloquiorum, quae Augustino tributa sunt, caput postremum; Paulini mediol. libellus de benedictionibus patriarcharum (a Mingarellio illustratus); sermo s. Leonis P. de quadragesima; de resurrectione Domini sermo alter eidem Leoni tributus; sermo 3. in festivitate s. Pauli eidem Leoni tributus; sermo de Abrahae filio. In altera p. (edita ib. 1755.) continentur Bedae praefatio in ep. canonicas; Claudii taurin. in ll. Regum capita multis in locis emendata et collata cum

---

sentientes haud nominatim esse designatos, nec scripta eorum distincte nominata«.

1) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 3, 57—65.

2) Cf. ib. 3, 16—27; 12, 286—89. Tomum primum hujus collectionis complectentem *commentarium in psalmos* Marci Marini hactenus ineditum debemus celeberrimo Mingarelli.

iis veterum locis, quos ipse exscripsit; Prudentii tricassini ep. florilegium ex s. Scriptura; Godfridi vindocinensis epist. duae; G. mediol. archiepiscopi ep.; Huguccionis ferarriensis ep. de symbolo; vetusti canonici reg. opusculum de cognitione verae vitae de Deo et vita aeterna (a Mabillonio jam editum); Innocentii III. de quadripartita specie nuptiarum; antiquus episcoporum ecclesiae bononiensis catalogus; collectio rara (fr. 8); *Memorie istoriche concernenti le due canoniche di s. Maria di Reno e di s. Salvatore insiene unite*[1]), ib. 1752; *s. Antipatri ep. sermo de b. Virgine* cum annotationibus, in *coll. colog.* t. 43; *Arte di conoscere l' età de' codici latini e italiani*, ib. 1756; 1778; Neapoli 1780. inscio auctore inscripta *Diplomatica*, quem titulum auctor ipse reprobavit, ipsaque ed. mendis scatet. *Mariae ss. vita ac gesta cultusque illi adhibitus* per diss. (eruditas utilibusque animadversionibus conditas) descripta, Bononiae 1761. t. 6 in 4. (fr. 60); *ordo officiorum ecclesiae senensis* ab Oderico ejusdem ecclesiae canonico a. 1113. compositus, adnotationibus illustratus vindicatusque, ib. 1766; *trattato degli angeli custodi*, ib. 1747. 1767; *vita e culto di s. Giuseppe*, ib. 1767. (fr. 8); *vita e culto de ss. genitori di Maria V. Gioacchino ed Anna*, ib. 1768., in utroque tamen hoc opere desideratur judicium criticum; tr. *de sacramentis* per polemicas et liturgicas diss. distributi, Bononiae 1769—83. t. 13 in 4. (fr. 135), opus rarum, in quo tantum agit de baptismo, confirmatione, extrema unctione et matrimonio. „Utinam, inquit Zaccaria[2]), praestantissimo viro opus absolvere liceat. Nihil certe ad rem Italiae liturgicam pernoscendam suscipi poterat opportunius. Ille enim quum insignem liturgicorum librorum editorum ac

---

[1]) Cf. ib. 7, 544—48.

[2]) *Biblioth. rit.* 2, 318.

msc. supplectilem collegerit, quod Martenius ex libris praesertim gallicis praestitit, ex italicis maxime impressis scriptisque codicibus sacramentorum ritus exhibet illustratque uberiore etiam certioreque luce, quam liturgicis monumentis theologia perfundit.“

704. Benedictus Volpi scripsit [1]) *Storia della celebre controversia di Crema* sopra il publico divin diritto alla communione eucaristica nella Messa con una diss. sullo stesso argomento, Venetiis 1790. in 8. Coepit haec controversia sub Calini episcopo cremensi a. 1733., atque fere universam Lombardiam commovit plurimis theologis id juris vindicantibus fidelibus. Congregatio s. rituum, Benedictus XIV. et Pius VI. controversiam diremerunt atque auctor noster docte Ecclesiae sententiam tuetur. Controversiam illam pene sopitam iterum excitaverat Nannaroni editis pluribus opusculis, quibus contendit, communionem populi liturgicam esse partem divino sacrificio intrinsecam, connaturalem, inseparabilem, substan-

---

[1]) Minus probandus est Joannes Cadonici canonicus cremonensis (n. Venetiis 1705., † 27. Febr. 1786.), vir singularium opinionum, qui patres non satis decore tractat. Edidit inter alia: *Vindiciae augustinianae ab imputatione regni millenarii*, Cremonae 1747., in quo s. Augustino adscribit opinionem, sanctorum animas jam in V. T. admissas fuisse ad visionem Dei intuitivam (cf. *Storia Letter. d' Italia* 2, 500.). Quae cum merito aliis theologis displicuerint, prodierunt nimis acres *Dialoghi tre* in difesa delle vindicie Agostiniane, Roboreti 1753. Ceterum hoc opinionis portentum invicte refutavit Mamachi in op.: *De animabus justorum in sinu Abrahae ante Christi mortem expertibus visionis Dei ll. 2*, Romae 1766. t. 2 in 4. Diss. *de dicto Augustini:* „Ecclesiam Christi servituram sub regibus hujus seculi (*de catechiz. rudibus* c. 21, n. 37.),“ quam publicae luci dedit famosus josephinista Zola Ticini 1784. adjecta praefatione. In ea pervertitur Augustini sensus et Ecclesia in pluribus subjicitur principum arbitrio. Cf. *hist. pol. Blätter* 87, 395.

tialem, sine qua minime perfectum sit sacrificium; praeterea addit, fidei dogma esse, cui absque haereseos nota nequeat contradici, ministrandam esse jure divino fidelibus eucharistiam in sacra synaxi ex particulis in ea consecratis excepto casu communionis infirmorum, qui missae nequeant interesse aliove gravis necessitatis motivo. Proscripti fuere decreto 18. Aug. 1775. illi liberculi, auctorque laudabiliter se subjecit suosque errores publice retractavit ep. Foggiae data d. 5. Martii 1779. Sed en in erroris defensionem Carolus Maria Traversari O. Serv. b. Mariae V., ferrariensis, theologiae professor, surrexit edita *de incruenti N. L. sacrificii communione* theologico-polemica diss., Patavii 1779. (m. 10) cum alio gemino libello: utrumque tamen pariter proscriptum fuit decr. 3. Dec. 1781. Non tamen se subjecit Traversari, variis diss. errorem suum vindicans, unde ejus *instruzione intorno al s. Sacrifizio della Messa,* ejusmodi diss. aucta, Genuae 1798., iterato proscribi meruit 22. Mart. 1819. Adversus Hontheim edidit: Eunodii Faventini *de romani pontificis primatu* adversus J. Febronium theologico-historico-criticam diss., Faventiae 1771. in 4. et ad eum efficacius refutandum coetum instituit literarium.

705. Sebastiani Marcuzzi, tarvisini, juris canonici professoris (1763—70.) et parochi (n. 20. Sept. 1725., † 19. Febr. 1790.), exstant [1]) diss. in Matth. 19, 9: *Quicunque dimiserit* etc., in qua hic locus ex hebraeorum antiquitatibus illustratur et catholicae sententiae auctoritas praedicatur, Tarvisii 1752; diss. *sopra i miracoli,* ib. 1761. Cum Carolus Calvi O. Praed. in academia ticinensi professor edidisset *Ricerche sul Divorzio fra' cristiani,* Ticini 1790., in quo l. divortium tuetur; egregie solideque ei aliisque divortii patronis in op.

---

[1]) Ejus elogium cum operum elencho cf. in *Giornale de' letterati* d' Italia, Mutinae 46, 61.

Errori correnti sul divorzio confutati, Romae 1792. in 4. occurrit. Petrus Marinus (ante Decius dictus) Mussita [1]) O. Min. Obs. Ref. patavinus (n. 26. Febr. 1724., † 3 Oct. 1791.), insignis concionator, vertit aliquot opera ex gallico in linguam patriam, inter quae etiam historiam sacramenti matrimonii in op. Chardonii *Histoire des Sacrements* (cf. supra pag. 48); *Esamina dell' op. intitolata l' antica disciplina della Liturgia* ossia Messa celebrata colle sole offerte per i vivi e per i morti, Tridenti, 1768. in 8; ep. ad amicum contra scriptiunculam *de baptismo parvulorum decedentium in utero.* Emmanuel Maria Pignone *del Caretto* e principibus Alexandriae O. S. Aug., Italiae assistens, postea regii Siciliarum principis confessarius, ac demum episcopus suessianus († 1796.) elaboravit l. inscriptum, *Augustinus sui interpres* in explicanda gratia naturae innocenti necessaria ad bene agendum.

Joannes Baptista Federici O. S. Ben. sangermanensis egregiam doctamque reliquit diss. *la immacolata concezione della b. V. Maria* comprovata dai sentimenti de' ss. Padri nel rincontro di un inno attribuito al Dottor s. Ambrogio, Neapoli 1792. Hymnum recudit annotationibusque illustravit etiam Ballerini in *sylloge monumentorum ad mysterium immac. conc. V. Deiparae illustrandum* 1, 26. ss. ed. paris. 1855.

III. Disciplinae ad ss. literas spectantes.

706. Licet hac epocha vix aliqui fuerint, qui excelluerint in studio biblico, illud tamen non prorsus evanuit. In disciplinis isagogicis versati sunt; Hieronymus Lamy Besange O. S, Ben. in monasterio cremifanensi, linciensis n. 22. Jul. 1726., ab a. 1757. usque ad vitae finem (29. Jul. 1781.)

---

[1]) De ejus fratre Justo supra egimus pag. 258.

s. Scripturae et hermeneuticae professor, cujus sunt: *Introductio in V. T. critico-hermeneutico-historica*, qua exhibetur quidquid ex s. patrum aliorumque eruditorum sententia ad genuinum literae sensum eruendum facere videtur, Styrae 1765. t. 2 in 4; *Introductio in s. quatuor Evangelia*[1]) etc., Venetiis 1775. in 4; *introductio in acta apostolorum* etc., Papiae 1782. in 4; Casimirus Metzger[2]) O. S. Aug., salisburgensis, praelo commisit l. cui titulus: *Philologus augustinianus in s. Scriptura*, in quo agit de protoparentum lingua et sorte, de idiomate, quo potissimum scripti sunt V. T. libri, de textus hebraici puritate, de auctoritate latinae vulgatae etc.; diss. *de poesi hebraica*, Oeniponti 1665; Romae 1774. reimpressa et adnotationibus illustrata per C. Schmalfum; Joannes Nepomucenus Schaeffer tradidit suo tempore sane utiles *institutiones Scripturae sacrae*, Moguntiae 1790—92. pp. 2 in 8., quarum p. 1. exhibet introductionem generalem in utrumque Testamentum, et specialem in T. N.; et in p. 2. hermeneuticam s. generalem et subsidia hermeneutica, cujusmodi sunt: Critica sacra, grammatica, rhetorica, poesis, historia, geographia, chronologia, archaeologia, stathmica, logica, psychologia, historia naturalis. Josephus Julianus Monsperger[3])

---

[1]) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 3, 629—37.

[2]) Alius ab Henrico M. ejusdem ord., tirolensi n. in oppido Kufstein, lectore theologiae († 20. Febr. 1782.), cujus sunt: *Passio et resurrectio D. N. J. Christi* secundum Isaiam prophetam, Salisburgi 1767. in 4; *Passio et resurrectio D. N. J Christi juxta c. 53. Isaiae* in fontibus expensum analysi, paraphrasi, crisi, ib. 1770. in 4; *Desiderium regis David* ad domum Dei h. e. Ps. 42. hebr. 43. in fonte expensus, ib. 1776. in 8.

[3]) Famosus factus est Monsperger non propter opera, sed propter fabellas vere pueriles ex odio et machinationibus nefandis in societatem Jesu confictas, quibus hujus adversarii illius exitum ex eadem exornarunt. Cf. Wurzbach 19, 39.

Neostadii n. 1724., ab a. 1740—64. sodalis societatis Jesu, quam deseruit, theologiae doctor, ab a. 1774—88. in universitate viennensi sanctarum linguarum et hermeneutices professor († mox post a. 1788.), in lucem dedit *institutiones hermeneuticae sacrae V. T.*, Viennae 1776; 1784; et *compendium practicum* hermeneuticae sacrae V. T. exhibitum in prophetia Haggaei secundum regulas et principia ejusdem hermeneutices ac critices sacrae explanata, ib. 1776. in 4; Adamus Vizer in tyrnaviensi universitate ss. literarum N. T. professor dedit *praenotiones hermeneuticae* N. T. Tyrnaviae 1777. in 8. non contemnendas. Eugenius Kayser O. S. Aug., theologiae dogmaticae et linguarum orientalium, dein (1785.) theologiae polemicae et moralis Constantiae professor, proposuit *canones hermeneuticae sacrae praecipuos*, ib. 1784. in 8; *oblatio munda* sive sacrificium missae a propheta praedictum, ib. 1775. in 4. Hermannus Goldhagen S. J., moguntinus (n. 1718., † 22. Apr. 1794.), praeclarus theologiae professor et religionis christianae apologeta, plura opera admodum utilia et erudita composuit ad s. Scripturam spectantia: *Introductio in s. Scripturam V. ac N. T.*, maxime contra theistas et varii nominis incredulos, in qua quae ad s. codicis vindicias ad criticam sacram et rem philologicam faciunt, apta ad scholas methodo exhibentur, Moguntiae 1765. t. 3 in 8; *vindiciae harmonico-criticae et exegeticae in s. Scripturam V. ac N. T.* una cum introductione ad finem legis veteris J. Christum in ea agnoscendum contra recentiores bibliomachos et varii nominis incredulos, ib. 1774. 1775. t. 2 in 8; *Novum D. N. J. Christi Testamentum graecum* cum variantibus lectionibus, quae demonstrant vulgatam latinam ipsis e graecis N. T. codicibus hodiedum exstantibus authenticam; accedit index epistolarum et evangeliorum spicilegium apologeticum et lexidion graeco-latinum, ib. 1753. in 8; Leodii 1839. in 8.

curante Petro Kersten; *exegesis catholica* in praecipuas catholicas s. Scripturae ab acatholicis alieno sensu male explicatas (partes), ib. 1757. in 8; *progymnasmata sacra in linguam graecam* secundum veritates catholicas e solo Dei verbo probatas contra acatholicos ad usum scholarum, Manheimii 1755. in 8; *meletema biblico-philologicum* de religione hebraeorum sub lege naturali, Moguntiae, 1759. in 8., in *thes. theol.* Zachariae t. 8. et in *cursu theologiae* ed. Migne 15, 9—32; *hodegus biblicus* sive nova methodus sacra biblia intra annum cum fructu legendi horae quadrante quot diebus impenso, ib. 1763. in 8; *tractatus Rabbi Samuelis errorum judaeorum indicans* circa observationem legis mosaicae et Messiam, quem venturum exspectant, ed. nova emendata ib. 1775. in 8; *Psalmenbuch in einer kurzen Erklärung* mit Beziehung auf J. Christum zum Nutzen deren, die das Brevier recht bethen oder die Psalmen zu ihrer Andacht brauchen wollen, ib. 1780. in 8. Cum quibusdam aliis edidit *Religions-Journal*, Auszüge aus alten und neueren Schriftstellern und Vertheidigern der christl. Religion mit Anmerkungen, ib. 1776—85. (secundum alios 1778—94.); continuatum fuit 1797—1804. inscriptum: *Journal der Religion*, *Wahrheit und Literatur*. Sebastianus Seemiller can. reg. O. S. Aug. in abbatia pollingana, n Veldenae in Bavaria 17. Oct. 1752., philosophiae et theologiae doctor, plurimum se dedit studio linguarum orientalium, quarum etiam professorem egit primum in suo monasterio: unde 1781. vocatus fuit Ingolstadium, ut in illa academia easdem et exegesim doceret; simul vero praefectus est bibliothecae, quam in ordinem redegit, et cujus incunabula accurate descripsit (Ingolstadii 1787—92. fasc. 4 in 4). Ter facultatis decanum, semel (1791.) rectorem magnificum egit. In canoniam revocatus, ejus quoque bibliothecae, cujus sedulus praefectus erat, incunabula artis typo-

graphicae accuratissime recensuit. Decessit 22. Apr. 1798. aetatis anno 46. Praeter alia [1]) edidit: *Institutiones ad interpretationem s. Scripturae* seu hermeneutica sacra: accessit commentatio de studio linguae hebraicae cum theologia conjungenda, Augustae 1779. in 8; *exercitatio philologico-theologica* ad illustranda et vindicanda quaedam l. Gen. c. loca, Ingolstadii 1776. in 4; *Ps. CXIX. ex ipso fonte hebraico latinum fecit* et literales difficilioribus locis notas adjecit, Norimbergae 1779. in 8; *SS. Jacobi et Judae ap. epistolae catholicae,* quas ad graeci textus fidem latine reddidit, cum vulgata versione e regione posita exacte contulit et perpetuis varii argumenti annotationibus illustravit, ib. 1783. in 8; *Programma theologicum* notitiam continens de antiquissimo cod. msc. latinam quatuor evangeliorum versionem complectente et in bibl. academiae ingolstad. adservato. Descripsit cod., variantes ejusdem a vulgata lectiones ad Marc. 12, 21. usque ad finem hujus Evangelii excerpsit et critice recensuit, Ingolstadii 1784. in 4; *programma theol.* notitiam continens historico-critico-literariam de bibliis polyglottis complutensibus, ib. 1785. in 4; *de graecis bibliorum V. T. versionibus* diss. historico-critica, ib. 1787. 1788; *Septem psalmi poenitentiales,* quos ex ipso fonte hebraico latine fecit, cum vulgata versione e regione posita exacte contulit et perpetuis annotationibus illustravit, ib. 1790. in 4; *Quindecim psalmi graduales,* quos ex ipso fonte hebraico latinos fecit etc. 1791. in 4. Gabriel Fabricy O. S. Dom., gallus (n. c. a. 1725., † 1800.), eruditus bibliographus, academiae arcadum socius et bibliothecae casanatensis doctor theologus, egregium prorsus et doctum, sed rarum, composuit opus inscriptum *Des titres primitifs de*

---

[1]) Cf. Baader *Lexikon* 1, II, 230; de op. sequenti *biblioth. eccles. friburg.* 5, 57—62.

la Révélation ou considérations critiques sur la pureté et l'intégrité du texte original des livres saints de l'ancien T., Romae 1772. t. 2 in 8. (fr. 7); *censoris theologi diatribe*, qua bibliographiae antiquariae et sacrae critices capita aliquot illustrantur, Romae 1782. in 8; *Mémoires pour servir à l'histoire littéraire* des deux PP. Ansaldi, des PP. Mamachi, Patuzzi, Richini et de Rubeis avec un autre concernant les ouvrages de M. Cornet et l'explication d'une loi de Moïse portant défense de faire amas de chevaux etc. in *Dictionnaire universel des sciences ecclésiastiques* t. 5. et 6. P. Richard. Cum sodali Audifredo composuit eruditissimum *catalogum bibliothecae casanatensis*, cujus tamen quatuor tantum prodierunt volumina, opus admodum rarum. *Antiquitates hebraicas* illustravit Pulci-Doria Neapoli 1784.

707. Huc referri praeterea possunt Alexius a s. Aquilino Eisentraut O. Carm., bavarus, olim Joannes Andreas dictus, linguarum orientalium professor in universitate heidelbergensi n. 7. Mai. 1732., † 3. Mart. 1785.), qui praeter theses et positiones scripturisticas reliquit opusculum *grammaticae hebraicae et chaldaeae*, in quo utriusque linguae regulae, phrases hebraicae, notae masoreticae in fonte hebraeo occurrentes explicatae una cum exercitio sive applicatione regularum continentur, Heidelbergae 1776. in 4; *Pentateuchi hebraeo-samaritani praestantia* in illustrando et emendando textu masoretico ostensa una cum aliis subsidiis hermeneutico-criticis ad totum textum hebraeum recte intelligendum [1]), Coburgi 1783. in 8; Joannes Baptista Sebastianus Colomme O. Barn.

---

[1]) Bernardus Poch, presbyter genuensis, vir eruditus († 1785.) edidit *Del Pentateuco* stampato in Napoli l'anno 1491. e saggio di alcune varianti lezioni estratte da esso et da libri antichi della Sinagoga, Romae 1780; reliquit etiam mscr. doctissima pro religione adversus judaeos. Cf. *Biogr. univ.* 35, 114.

(n. 12. Apr. 1712., † 1788.) composuit *Dictionnaire portatif de l'Écriture sainte*, Parisiis 1773. 1775. in 8., secundum Feller parvae utilitatis; Gabriel Brotier S. J. niverneusis (n. 1723., † 12. Februar 1789.), academiae inscriptionum socius, in literatura latina et graeca, historia et archaeologia sacra profanaque egregie versatus, auctores classicos omnigena eruditione sua illustravit [1]), scripsitque *Traité des monnaies grecques et hébraïques* comparées avec les monnaies de France pour l'intelligence de l'Écriture sainte et des auteurs grecs et romains, Parisiis 1760. in 4. Simon a s. Matthaeo Bielski schol. piar. cracoviensis (n. 1745.) exposuit polemice *historiam* et *regiminis formam israelitici populi* cum descriptione geographica Palaestinae, Varsaviae 1792. pp. 2 in 8; *historia de vita rebusque gestis J. Christi* et moribus primorum christianorum, ib. 1794. t. 2 in 8. Joannes Andreas Irrico n. 6. Jun. 1704. Tridini prope Vercellas, juris utriusque doctor, vir eruditissimus in sacra profanaque antiquitate, canonicus et unus ex bibliothecae ambrosianae praefectis, dein praepositus ecclesiae tridinensis († 2. Mart. 1782.), plurima edidit doctissima opera ad varias disciplinas spectantia [2]), quorum praecipua sunt: *Codex Evangeliorum s. Eusebii* magni ep. et M. manu exaratus ex autographo basilicae vercellensis ad unguem exhibitus, nunc primum in lucem editus, Mediolani 1748. t. 2 in 4., opus admodum eruditum, in quo diligentia ubique elucet [3]); *rerum patriae ll. 3* ab a. urbis aeternae 554. ad a. Christi 1672., ubi Montiferrati principum, epi-

---

[1]) Cf. Backer 1, 896.

[2]) Cf. *Istoria della Litteratura vercellese* 4, 210; *Biogr. univ.* 67, 554; Tipaldo *Biografia degli Italiani illustri del sec. XVIII.*, Venetiis 1837. t. 5. pag. 109.

[3]) Cf. *Storia Letter. d'Italia* 1, 5—17; *acta erud. lips.* 1757. p. 440—42.

coporum aliorumque virorum gesta ex monumentis plurimis nunc primum editis recensentur; accedit diss. de s. Oglerio locediensis monasterii abbate cum figuris, Mediolani 1745. in f. (m. 10), opus pariter eruditum, quo virorum doctorum oculos in se convertit [1]); *de s. Evasio astensium primo episcopo et M.*, casalensis urbis patrono, diss. historico-critica, ib. 1748. in 4; Diss. *sul fine primario del matrimonio* a confutazione del conte Rubini ib. 1751. in 8; et cum hic respondisset, opposuit ei Irrico *Controreplica*, ib. 1753. in 8; *Memorie degli atti e tralazione di s. Cajo P. e M.* . . . con notizie del v. fr. Bonav. Relli, Casale 1768. in 8; *Vita dei ss. martyri Vitale ed Agricola*, ib. 1759. in 8. Reliquit quoque quamplura (24) opera msc., inter quae *Le antichità ecclesiastiche* in opposizione a quelle dell' inglese Bingham publicate in Londra nel 1708. al 1722. Plurimum contulit etiam ad Argellati *bibliothecam scriptorum mediolanensium* (de qua cf. II, 1411. annot.), adeo ut a nonnullis illud opus ipsi tribueretur.

708. De *versionibus s. Scriptarae* solliciti fuere, et quidem *de vulgata* [2]) Branca in op. *de s. librorum latinae*

---

[1]) Cf. *acta erud. lips.* 1751. pag. 433—40.

[2]) Ferdinandus Reisner S. J, (n. 21. Sept. 1721., † 12. Jan. 1789.), bavarus, praeter plures libellos asceticos edidit: *Explanatio idiotismorum in latina vulgata recursantium*, Augustae V. 1775. in 8; *Lexicon eruditionis hebraicae* ad s. paginam pro dignitate tractandam theologis, concionatoribus, ascetis opportunum, ib. 1777. in 8., ex operibus A. Lanolini (II, 1296.) collectum; *nova methodus* seu ratio psalmos in officio divino juxta ritum romanum occurrentes intelligendi facilius, dicendi religiosius et usurpandi fructuosius, explanatos eo ordine, quo dici solent, ib. 1775. in 8. Franciscus Alter S. J. (n. 27. Jan. 1749.) in literis graecis latinisque valde versatus graece expressit N. T. ad cod. vindobonensem varietatemque lectionis ex codd. bibliothecae palatinae vindobonensis, Viennae 1786. 1787. t. 2 in 8. pluresque quoque diss. de

vulgatae editionis auctoritate, Mediolani 1781., in quo opere erudito, accurato et stilo eloquenti conscripto, probat, eam editionem sapienter dictam, provide declaratam et verissime judicatam fuisse authenticam; Emmanuel de Azevedo S. J. (de quo infra plura) *pro vulgata ss. bibliorum latina editione* contra Sixt. Amama libro apologetico, Olisipone 1792. in f. (m. 12); T. G. Czuppon in *vindiciis vulgatae latinae editionis*, qua Ecclesia romano-catholica utitur contra assertam hebraei et graeci textus hodierni absolutam authentiam, Sabariae 1798. t. 2 (m. 10). Novam versionem latinam ex textu hebraico adornavit Carolus Franciscus Houbigant Orat. Natus is est Parisiis a. 1686. Variis in collegiis docuit literas humaniores et philosophiam; propter insignes ingenii dotes a praeposito generali Parisios vocatus est ad habendas publice conferentias, quarum argumentum solebat esse antiquitas sacra et disciplina ecclesiastica. Dum se ad illas magna animi contentione pararet, in morbum gravem incidit, unde contraxit surditatem ad mortem usque. Quare totum se studio, s. Scripturae praesertim, librisque edendis impendit. Edidit *Racines de la langue hébraïque*, Parisiis 1732. forma rythmica; *biblia hebraica* cum notis criticis et versione latina ad notas criticas facta; accedunt libri graeci, qui deutero-canonici vocantur, in tres classes distributi; ib. 1753. t. 4 in f. (fr. 120), opus

---

literatura orientali et biblica inseruit fasciculis litterariis inscriptis: *Memorabilien.* Eine philosophisch-theologische Zeitschrift der Geschichte und Philosophie der Religion, dem Bibelstudium und der morgenländischen Literatur gewidmet, Lipsiae 1792., ut fragmenta Lucae ex cod. bibl. palat. vindob. argenteo, quo versio antehieronymiana secundum Lucam et Marcum continetur 7, 58—95. *Thesaurum linguae sanctae sive* phraseologiam hebraicam ad sensum s. Scripturae rite intelligendum e celeberrimis auctoribus collegit Juvenalis Potschka O. S. Franc. in conventu bambergensi lector, Bambergae et Wirceburgi 1780 in 8.

studii 20 annorum, cui praemisit prolegomena admodum erudita, quae seorsim [1]) jam prodierant 1746. t. 2 in 4., et gallice forma immutatâ inscripta *Conférences (6) de Metz*, in quibus quatuor personas induoit inter se disputantes, judaeum, protestantem et duos doctores sorbonicos. Plures proponit textus hebraici emendationes pentateucho samaritano, codd. msc. et versionibus antiquis innixus; pluribus libris s. Scripturae speciales praeponit praefationes, in quibus expendit difficultates chronologicas, tuetur eorum authentiam etc.; versio est tersae latinitatis; capitibus subjicit notas criticas ad comprobandas suas conjecturas circa textus originalis emendationes. In annotationibus tamen ad Genesim singularem enunciat opinionem, quam fusius deinde dissertatione evolvit, animam humanam Christi incarnationi praeexstitisse, cum creata fuerit in mundi exordio; censet quoque in praef. ad prophetas, judaeos

---

[1]) Cf. *Journal des Sav.* 144, 3—23; 147—70; et de integro opere *acta erud. lips.* 1760. pag. 49—65; 513—21; 633—42., quae plura quidem praesertim in versionis perspicuitate carpunt, sed impense quoque commendant hoc opus „insignis diligentiae, incredibilis industriae exquisitissimaeque ac rarae doctrinae gravissimum sempiternumque pignus, cujus copiis nullus librorum divinorum interpres facile carere possit;“ *Mémoires de Trév.* 1747. a. 113. pag. 2153—76. Plure stamen etiam protestantes ejus conjecturas et annotationes criticas impugnarunt, ut Joannes Christianus Kall in *Prodromo examinis criseos Houbigantianae*, Hafniae 1763. 1764. in 4; Seb. Ravius in *exercitationibus academicis*, Ultrajecti 1761—67; in *observationibus* ad prolegomena SS.: Stridsberg in *examine notarum criticarum in Psalmos.* Cf. Coutant de la Molette et ex eo Feller 3, 66., qui in hac editione carpunt, quod auctor nimis pro arbitrio et audacter correxerit textum originalem mutaveritque verborum ordinem contra msc. auctoritatem, ut ita consuleret sensus perspicuitati; Stephanus Hayd O. S. Ben. zwifaltensis († 1802.), hermeneuticae, s. Scripturae et linguarum orientalium in academia friburgensi professor, in diss. *Auctoritas textus hebraei asserta* contra Hubigantium.

post suam ad Christum conversionem florido adhuc potituros esse regno temporali ante mundi consummationem. Verum P. Lavalette praepositus generalis Oratorii timens, ne ex ejusmodi opinione orirentur aliquae turbae, voluit ut ea praefationis pars supprimeretur, unde ea in paucis tantum exemplaribus tunc jam impressis reperitur. Decessit eruditissimus vir plenus dierum 31. Oct. 1783. a. aetatis 98. Non obstante surditate comis erat erga omnes, ob doctrinae praestantiam a Benedicto XIV. duplici magno numismate aureo, a clero stipendio annuo donatus, et a viris doctissimis Galliae, Angliae et Germaniae magni factus. Alia ejusdem opera sunt: *Psalmorum versio* vulgata et versio nova ad hebraicam veritatem facta, Parisiis 1746. 1755. in 16.; *Méthode courte et facile* contre les déistes et les juifs, ex anglico auctore Lesley, a. 1770. et *Pensées de Forbes sur la religion naturelle et révélée,* Lugduni 1769. in 8., quam utramque versionem doctis annotationibus illustravit. Reliquit[1]) plura quoque opera msc.

709. In linguam *germanicam* s. Scripturam verterunt Christophorus Fischer († 13. Jan. 1791.) cum aliis professoribus pragensibus, Pragae 1784. editio emendata[2]), Marcus Antonius Wittola († 1797.), qui tamen N. tantum T. vertit, Viennae 1776. t. 3 in 8.; auctor alioquin josephinismo infectus malique spiritus, qui in primis ss. Cordis Jesu cultum indigne prorsus impugnavit[3]); Josephus Fleischutz[4]) ex-

---

[1]) Cf. plura de auctore ejusque operibus in *Notice sur la vie et les ouvrages du P. Houbigant* in *Magasin encyclopédique* 1806. mense Majo, auctore Adry, et *Biogr. univ.* 20, 598—604.

[2]) Reliquit quoque *institutiones hermeneuticas* N. T., Pragae 1788.

[3]) Cf. de Wittola, praeposito infulato in Bienco et parocho in Probstdorf, qui edidit *ephemerides ecclesiasticas* viennenses janseniano spiritu infectas, Nilles *de rationibus festorum ss. Cordis Jesu et purissimi Cordis Mariae* l. 1. p. 1. pag. 226. ss. ed. 4.

[4]) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 6, 641—50.

jesuita, Fuldae 1778—81. t. 6 in 8; Henricus Braun O. S. Ben. in monasterio Tegernsee (n. 17. Mart. 1732.), theologiae lector, dein linguae germanicae, cujus culturam plurimum promovit, rhetoricae et poëseos Monachii professor (1765.). A principe electore canonicus et consiliarius ecclesiasticus est dictus, necnon instructionis popularis commissarius, imo (1777.) director omnium gymnasiorum et scholarum. Omnia in his scholis voluit innovare et reformare: quem in finem innumeros libros ad scholarum usum composuit († 8. Nov. 1792.). Edidit s. biblia latine et germanice Augustae V. 1788—97. t. 10 in 8. cum annotationibus, 1805. etc., quibus adjecit *biblisches Universallexikon*, ib. 1806. t. 2 in 8; 1836; Dominicus de Brentano rapperswylanus n. 1740. hortante Ruperto abbate campodunensi vertit primum N. T., Campoduni 1790. t. 2, 1794. t. 3; coepit etiam vertere V. T., sed morte (10. Jun. 1797.) praepeditus non ultra Pentateuchum pervenit; versionem continuavit et perfecit Dereser, qui et novam curavit versionis N. T. editionem 1799; utriusque laborem novis curis ad limam revocavit A. Scholz ediditque 1828—37. t. 5 in 17 v. Reliquit alia opera non commendanda spiritu infecta primatus juribus hostili, quo et ipsam versionem infecit. Denique Sebastianus Mutschelle S. J. bavarus (n. 18. Jan. 1745.), post ordinis suppressionem parochus, canonicus et consiliarius ecclesiasticus. Verus fuit ovium sibi commissarum pastor et pater, quae et ipsum filiali amore prosequebantur. A gubernio vocatus est Monachium ad docendam theologiam moralem, quam magna diligentia auditoribus, qui ab ejus ore attenti pendebant, tradidit. Plurimos nactus est adversarios, qui omnem movebant lapidem ad eum incriminandum ejusque famam denigrandam. Decessit laboribus pro animarum salute, studiis adversariorumque molestiis exhaustus 28. Nov. 1800. Vertit N. T., quae versio prodiit Monachii 1789. 1790. t. 2 in 8.,

et praeterea reliquit plura alia opera ascetica, homeletica, philosophica, ut *Kritische Beiträge zur Metaphysik* in einer Prüfung der Stattlerischen Antikantischen, Francofurti (Monachii) 1795. in 8; 1800; *Versuch einer solchen fasslichen Darstellung der Kantischen Philosophie*, dass hieraus das Brauchbare und Wichtige derselben für die Welt einleuchten möge, fasc. 1: *Was kann ich wissen*, Monachii 1799. 1802. in 8., quem secuti sunt auctore Ignatio Thanner alii undecim fasciculi 1800—5. Delectabatur admodum philosophiae studio, unde Regiomontium ad regendam cathedram vocatus fuit, cui vocationi obsequi cogitavit, nisi morte praeventus fuisset. Edidit quoque *Moraltheologie* oder theologische Moral vorzüglich zum Gebrauche für seine Vorlesungen, ib. 1801. 1803. pp. 2 in 8., quarum alteram absolvit idem Thanner. Sequitur in ea theorias kantianas. P. Scio vertit s. Scripturam accurate et ad literam in linguam *hispanam*, cui versioni adjecit prolegomena et annotationes, 1790., quas auxit in ed. a. 1794; in linguam *lusitanam* cum prolegomenis et annotationibus, Olisipone 1778—90. t. 23; 1794. ed. 3. (cum textu vulgatae ita emendata, ut fere novum sit opus), Antonius Pereira de Figueiredo congr. Orat., lusitanus n. 14. Febr. 1725; in ea tamen adornanda usus est famosa versione, quae auctoribus jansenianis Montibus (ut praefert titulus) prodiit, de qua cf. II, 419. Orta controversia inter sedem apostolicam et aulam lusitanam initio illius juribus est patrocinatus, sed postmodum sectans aulae favorem, hujus secutus est partes: imo totum se impendit promovendis potentissimi tunc ministri Pombal consiliis: quod ut liberius posset, congregationis exuit habitum, quem tamen in mortis articulo resumpsit († 14. Aug. 1797.). Reliquit plurima scripta, numerantur enim 68 edita, 45 inedita, 10 versiones, 20 inscriptiones et 26 compositiones musicae. Plura spectant literaturam lusi-

tanam, quam multum promovere est nisus; in aliis se exhibet canonistam aulicum ideis febronianis imbutum [1]). Inchoaverat quoque *Principios da historia ecclesiastica* em forma de dialogo, 1765. t. 2 in 8. Alii duo tomi quos promiserat non prodierunt. Versionem *belgicam* accuratam inchoavit Petrus van Hove O. S. Franc. (n. 25. Aug. 1726., † 21. Sept. 1790.), s. Scripturae lector (1759.), vir vere religiosus, sed absolvit tantum Pentateuchum. Prodiit ea inter opera posthuma Gulielmi Smits[2]). Paulus Leoni[3]) in Oriente 1. Jun. 1732. natus, collegii de propaganda fide alumnus, archiepiscopus in monte Libano, qui propter fidem multa est passus, postea archiepiscopus tissensis († 2. Nov. 1784.), reliquit *notizie riguardanti la s. Scrittura giorgiana* dal Sac. armeno di Gori D. Stefano Autandil scritte in lingua giorgiana tradotte in italiano, Romae 1780.

710. Laurentius Veith S. J. natus est Augustae Vind. 3. Dec. 1725. Impense virtutis non minus ac scientiae studio

---

[1]) Cf. ejus opera juribus Ecclesiae infensa apud Backer 3, 1660. et Cernitori *bibl. polem.* 214—16. Illum impugnarunt Barth. Carrara, ut diximus pag. 53., Zaccaria et Cuccagni de quibus infra mentio occurret, aliique. Cf. *Biogr. univ.* 14, 513—16.

[2]) Alius a Leoni professore patavino, cujus exstat: *Storia delle vite de' Pontefici* di B. Platina e d' altri Autori dal Salvator N. J. C. fino a Clemente XIII., Venetiis 1760. ss.

[3]) Petrus Smits O. S. Franc. geldrensis (n. 1704., † 1. Dec. 1770.), in ss. literarum studio admodum versatus, reliquit in plures sacros libros egregia commentaria, de quibus ita judicat Feller 3, 63: „On y remarque outre une grande connaissance des langues, une critique judicieuse et orthodoxe, beaucoup de zèle contre les faux herméneutes, les mesquineries grammaticales des Buxtorf et d' autres masorettes; un talent distingué pour venger les anciennes versions des atteintes de la témérité ou de l' ignorance." Ad promovenda inter suos sodales ss. literarum studium condidit Antverpiae musaeum philologiae sacrae.

dabat operam, adeo ut semper vel scribens vel orans vel consulens libros vel consulentibus respondens inveniretur. Non erat liber bibliothecae domus, quem ille non noverat, imo quem non legerat: unde quaerentibus de scriptore quovis promptissime respondebat, de libri argumento, merito, orthodoxia, modo probandi etc. notitiam dabat securam utilemque. Ingolstadii ss. literas interpretatus est atque theologiam polemicam professus; post Societatis Jesu suppressionem theologicam cathedram in lyceo augustano rexit. Fuit humilis, fuit mitis. Nunquam dixit verbulum, quod famam proximi minueret aut quovis modo laederet; e contrario semper in excusandis aliis industrius fuisse fertur. Irasci non posse videbatur, nisi sibi et iis quibus etiam Deus irascitur. Pauperes in P. Laurentio perdidere plurimum: ad eum enim veniebant veluti ex condicto. Oravit quotidie horas multas, oravit intense; intensius quam ferret corporis et sanitatis conditio. Creditus est ab omnibus nimia actuum, maxime theologicorum intensione, sibi mortem accelerasse. Habitabat vilissime: erant in cubiculo omnia misera, sella lacera, mensa incommoda, supellex modicissima, nudi parietes, ornamentum nullum. Scrupulis admodum angebatur, adeo ut commiserationem moveret omnibus. Decessit piissimus senex 7. Oct. 1796. Ex ejus operibus in primis commendandum est: *Scriptura s. contra incredulos propugnata*, Augustae V. 1780—97. pp. 10 in 8; Mechliniae 1824. t. 5 in 12. ed. emendatior et correctior; Taurini 1840;

---

[1]) Ejus frater Franciscus Veith, aliquamdiu sodalis societatis Jesu, dein bibliopola (n. 1730., † 13. Mart. 1796.), plura quoque reliquit opera, inter quae eminet *Bibliotheca augustana* complectens notitias varias de vita et scriptis eruditorum, quos Augusta Vind. orbi literato vel dedit vel aluit, per duodecim alphabeta seu fasciculos descripta, Augustae 1785—96. Cf. de ipso ejusque fratre Baader, *Lexikon* 1, II, 294. ss.

1841; etiam in *Scripturae s. cursu completo* ed. Migne t. 4., pro quo opere meruit epistola collaudari a Pio VI, nec immerito: est enim vere armentarium eruditionis, in quo reperitur quidquid ad eam aetatem sagaciter excogitatum, dictum scriptumve fuit ad tuendam s. Scripturae auctoritatem adversus tot exceptiones, quae ex ipso ejusdem textu a capite ad calcem usque contra eam derivantur. *De primatu et infallibilitate rom. pontificis*, Augustae Vind. 1784. in 8; 1791; 1797; Mechliniae 1824. in 12. ed. aucta curante Xaverio de Ram; *Edm. Richerii doctoris parisiensis systema de ecclesiastica et politica potestate* singulari diss. confutatum, Augustae Vind. 1785. in 8; Mechliniae 1825. in 12. curante de Ram, ed. nova, emendatior et correctior; accessit discursus praeliminaris (accuratus et diligens) de vita et scriptis M. A. de Dominis, archiepiscopi spalatensis; quod opus pariter collaudavit Pius VI. brevi ad auctorem dato; *de gemina dilectione coelesti et terrena relative victrice*, Augustae Vind. 1785. in 8; Mechliniae 1826; Moguntiae 1826. in 12; *Anleitung und Regeln zur nützlichen Lesung der h. Schrift*, Augustae V. 1797. in 8.

711. Scripturam *universam* commentariis illustravit [1]) praeter eos, quos supra agentes de s. Scripturae versionibus

[1]) Meinradus Schwikardt O. S. Ben. in monasterio ottoburano (n. 14. Aug. 1724. Abudiaci (Füssen), † 30. Dec. 1787.), aliquamdiu theologiae et juris canonici professor, praeter diss. *de sacramento baptismatis* juxta doctrinam et disciplinam Ecclesiae atque theologiae scholastico-dogmaticae placita, Ottoburae 1753. in 4., composuit *bibliorum compendium analyticum* seu totius s. Scripturae compendiosam et methodicam connexionem, Einsidlae 1787. in 8; Franciscus Cabrera S. J. aragonius, philophiae et theologiae professor (n. 14. Nov, 1724., † 1799. vel 1800.) hispanice vertit *lectiones Caes. Calini in Scripturam* (cf. II, 1307.), additis aliquibus annotationibus ad faciliorem s. Scripturae intelligentiam, Matriti 1787. t. 10 in 4.

nominavimus, Ignatius Weitenauer S. J., ingolstadiensis n. 1. Nov. 1709., eruditissimus philologus, viginti annis in academia oenipontana linguarum orientalium professor († 4. Febr. 1783.), cujus *Biblia sacra* oder die h. Schrift verdeutscht und mit Anmerkungen versehen prodiit Augustae V. 1779. t. 14 in 8; *Biblia sacra* utriusque Testamenti e linguis primaevis ad mentem vulgatae sensu literali per metaphrasin et commentarios dilucide explicata, ib. 1773. t. 7 in 8. Plura alia opera utilia edidit, quorum plura spectant studium biblicum, ut *novae grammaticae biblicae methodus*, Ulmae 1756; *lexicon biblicum*, in quo explicantur vulgatae vocabula et phrases, quaecunque propter linguae hebraicae graecaeque peregrinitatem injicere moram legenti possunt, Augustae V. 1758. in 8; 1780; Venetiis 1760; Avenione 1835; Parisiis 1857; 1863; Neapoli 1857; Augustae Taur. 1866. in 16; *Hierolexicon linguarum orientalium* hebraicae, chaldaicae et syriacae, in quo radices imperfectae omnes integrantur, heemantica a radicibus ad ordinem alphabeticum revocantur, et cujusque harum linguarum grammatica intra paucissimas horas absolvitur, Augustae V. 1759. in 8; *hexaglotton* seu modus addiscendi intra brevissimum tempus linguam gallicam, italicam, hispanicam, graecam, hebraicam et chaldaicam, ut ope lexici libros explicare queas, Francofurti ad Moenum 1756. in 4; *hexaglotton alterum* docens linguam anglicam, germanicam, belgicam, latinam, lusitanicam, syriacam etc., Augustae V. 1772. in 4., utrumque simul inscriptum *Hexaglotton geminum*, ib. 1762. t. 2 in 4; *subsidia eloquentiae sacrae*, in quibus silvulae concionum in annos VIII, ars conceptuum, DCC exempla figurarum, apparatus historiarum pro catechesi, bibliotheca concionatoris exhibentur, Augustae V. 1764—69. t. 19 in 8; *auxilia sacri tribunalis*, ib. 1775. in 8; Bruxellis 1859. in 18., i. e. monita et consilia coelesti prudentia plena pro

poenitentibus; *de modo legendi et excerpendi* ll. 4, Augustae V. 1775. in 8; *compendium scientiarum et omnigenae eruditionis*, ib. 1767. t. 2 in 8. Alphonsus Nicolai (Niccolai) S. J. lucensis, insignis concionator et theologus caesareus (n. 31. Dec. 1706., † 1784.), reliquit praeclaras et eruditas *Dissertazioni e lezioni di s. Scrittura*, Venetiis 1764. t. 8 in 8; 1781—82., Florentiae 1766—93. t. 13 in 4., quorum 7 in Genesim, 1 in Ex., 2 in Danielem et 3 in Esther, Judith et Tobiam; hujus operis synopsim velut exhibet *Dichiarazione letterale del s. Testo* ossia la Storia santa estratta dalla sua grand'opera biblica, Genuae 1770. t. 2 in 4. Joannes Marchetti archiepiscopus ancyranus († 1829.) opus Nicolai continuavit adjectis aliis 12 tomis, quibus sacris lectionibus exponit libros Josue, Judicum et Regum, Romae 1803—1807. Reliquit Nicolai etiam *Memorie istoriche di s. Biagio* vesc. e mart. protettore della republica di Ragusa, Romae 1752. in 4; *Ragionamenti sopra la religione*, Venetiis 1770.; Genuae 1770. 1771. t. 8 in 8; in qua eloquenter et strenue eam tuetur adversus incredulos.

712. Placidus Fixlmillner O. S. Ben. in monasterio cremifanensi, achleitensis, austriacus, per annos fere 30 speculae astronomicae in celeberrima illa abbatia praefectus (n. 28. Maji 1721., † 27. Aug. 1791.), edidit [1]) *specimen scripturisticum* seu quaestiones selectas ex priori parte Genesis a mundo condito usque ad mortem Abrahae, Salisburgi 1742. in 8; Philippus du Contant de la Molette delphinas n. 29. Aug. 1739., Sorbonae doctor, qui pro obtinenda laurea doctorali thesim ex s. Scriptura sex linguis conceptam defendit

---

[1]) Innumera (77) reliquit msc., quae diligenter recensentur in *Script. O. S. Ben.*, qui 1750—1880. fuerunt in imperio austriaco-hungarico pag. 96. ss.

(1765.), vicarius generalis viennensis, periit sicut tot alii victima innocens persecutionis diabolicae a. 1793. Edidit laudabili studio praeter alia: *La Genèse expliquée* d'après les textes primitifs avec des réponses [1]) aux difficultés des incrédules (praesertim Voltairii), 1777. t. 3 in 12; *l'Exode expliqué* [2]), 1780. t. 3 in 16; *le Lévitique expliqué*, 1785. t. 2 in 12; *les Psaumes expliqués*, 1781. t. 3 in 12; *Essai sur l'Ecriture sainte* ou Tableau historique des avantages que l'on peut retirer des langues orientales pour la parfaite intelligence des livres saints, 1775. in 12; *nouvelle méthode* pour entrer dans le vrai sens de l'Écriture sainte, 1777. t. 2 in 12; *nouvelle Bible polyglotte*, opus rarum. Petrus Janowka S. J. bohemus, philosophiae et theologiae professor (n. 11. Nov. 1704., † 19. Febr. 1784.), proposuit *quaestiones theologicas dogmatico-critico-historicas* in Gen. c. 1., Pragae 1757. in 8; Bonaventura Luchi O. Min. Conv. brixianus (n, 16. Aug. 1700., † 1785.), Romae aliquamdiu in Sapientia, deinde Patavii theologiae et s. Scripturae professor, magni factus a Clemente XIII., scripsit diss. duas *de nuditate protoplastorum* et *de serpente tentatore*, Patavii 1755. adversus Clericum; *de trajectione maris Idumaei* (adversus eundem et Spinozam) et *de sacrificiorum origine et ritu*

---

[1]) *De Pastoret* gallus adversus eosdem incredulos ed. *Moyse considéré comme législateur et comme moraliste*, Parisiis 1788. in 8; opus praeclarum.

[2]) Josephus Torelli venetus (n. 1721., † 18. Aug. 1781.), vir valde eruditus, qui recusavit munera admodum honorifica, notior editione *operum Archimedis*, Oxonii 1792. in f., reliquit *animadversiones in hebraicum Exodi librum* et in graecam LXX interpretationem, Veronae 1744. in 8., in quibus juvenili conatu nimis deprimit textum originalem eumque velut mendosum et depravatum ex versione alexandrina, quam summi facit, emendare nititur. Cf. *acta erud. lips.* 1746. p. 347—53; *Biographie univ.* 46, 254.

(adversus Grotium et Spencer) diss. duas, ib. 1759. Agnellus Merz O. S. Aug. bavarus († 1787.) disseruit *de arbore scientiae boni et mali* secundum Scripturas et Ecclesiae ac s. P. Augustini doctrinam, 1765. Ludovicus de Poix O. Cap. n. 1714. in dioecesi ambianensi, studio ss. literarum admodum delectabatur ideoque addiscendis linguis orientalibus diligenter se impendit. Cum aliis quibusdam sodalibus (Seraphim parisiensi et Hieronymo attrebatensi) consilium coepit edendi duce Villefroy (pag. 71.) *nova biblia polyglotta,* quae priora excellerent; et vel Benedictus XIV. et Clemens XIII. ipsius ardori stimulos addiderunt. Demum a. 1768. publicavit *Mémoire* dans lequel on propose un établissement, qui, sans être à charge à l'état, rendra des services essentiels à l'Église, deviendra utile aux savants et aux gents de lettres et contribuera à la gloire de la nation. Utinam amplissimum consilium in ea descriptum opere potuisset compleri: quaedam saltem illius elementa sibi prosequenda constituit societas asiatica Parisiis 1. Apr. 1822. fundata. Haec potiora auctoris nostri († 1782.) opera: *Principes discutés* pour faciliter l'intelligence des livres prophétiques, et spécialement des Psaumes, relativement à la langue originale, Parisiis 1755—64. t. 16 in 12., in quo plura scripta et diss. apologeticae reperiuntur, quibus Villefroy suis epistolis occasionem dedit; *Psalmorum versio nova ex hebraeo fonte,* cum argumentis et notis, quibus duplex eorum sensus literalis, imo et moralis exponuntur, ib. 1762. in 12. (et versio gallica ib. 1762. in 12.), in qua expositione sequitur theoriam praecedenti opere statutam, quae tamen merito pluribus non arrisit; unde etiam Ladvocat (cf. pag. 76.) eam gravi subjecit crisi in *Jugement et observations* sur les traductions des psaumes par les PP. Capucins, ib. 1763. in 12., qui huic op. sat acriter responderunt t. 15. prioris op. *Essai sur le l. de Job,* ib. 1768. t. 2 in 12;

l' Ecclésiaste de Salomon traduit de l' hébreu en latin et en français avec des notes critiques, morales et historiques, ib. 1771. in 12; *les prophéties d' Habacuc* traduites de l' hébreu en latin et en français, précédées d' analyses qui en développent le double sens littéral et moral; et accompagnées de remarques et de notes chronologiques, géographiques, grammaticales et critiques [1]), ib. 1775. t. 2 in 12; *les prophéties de Jérémie* etc., ib. 1780. t. 6 in 12; *les prophéties de Baruch* etc., ib. 1788. in 12. cum diss. sur le voeu de Jephté et cum responsis criticis ad exceptiones, quas illorum theoriae opposuerunt du Contant de la Molette et Feller. Ceterum haec commentaria theoriae sat arbitrariae innixa jam in oblivionem abierunt [2]).

713. Xaverius Matthaejus n. 19. Oct. 1742. in oppido Monspavonis Calabriae ulterioris, in philologia et arte critica versatus et insignis poeta, literarum graecarum et orientalium linguarum Neapoli professor, in lucem publicam dedit (nondum 25 annos natus) *i libri poetici della Bibbia* tradotti dall' ebraico originale ed adattati al gusto della poesia italiana colle note ed osservazioni critiche, poetiche e morali e colle diss. ne' luoghi più difficili o contrastati del senso letterale e spirituale, Neapoli 1766. Saepius et variis in locis

---

[1]) Eundem prophetam illustravit Ludovicus Beda O. S. Ben. in monasterio banthensi, wirceburgensis, theologiae professor (n. 12. Febr. 1750., † 29. Maj. 1796.), in op.: *Habakuk*, *der Prophet*, nach dem hebräischen Text mit Zuziehung der alten Uebersetzungen übertragen und erläutert, Francofurti 1779. in 8. Ipsius quoque est *Exegesis Ps. CIX.* (hebraeis CX.) *de Messia Jesu naz.* vero Deo, rege et sacerdote, ex veritate hebraica et antiquis versionibus adornata et ut psalterii prodromus proposita, Bambergae 1779. in 8. Cf. *Nova biblioth. eccl. frib.* 5. 293—8. et 407—410.

[2]) *Biogr. univ.* 35, 164—67.

recusum fuit hoc opus auctum semper et emendatum ab auctore, quater decies et antequam illud absolveret: constat t. 8, quibus 24 diss. continentur. In psalmis reddendis tum jucunditatis causa tum ut varietas ocurreret satietati, modo longioribus, modo brevioribus utitur carminibus; in dissertationibus agit copiose de poësi hebraeorum et graecorum, omnia illa persequens, quae temporum habita ratione pertinent ad illorum mores, ritus, linguas, ac praesertim studia physicae, astronomiae, mathesis, architecturae civilis ac militaris, atque musicae, quaeque noscere oportet eos, qui in cantibus sacris interpretandis adlaborent. Inquirit in psalmorum auctores, disserit de calendario, diebus festis, jejuniis, necnon de ponderibus, mensuris et nummis hebraeorum, quae licet a multis, Calmeto in primis, tractata fuerint, haud pauca tamen auctor noster nova in medium attulit, divinorum praesertim librorum testimoniis comprobata. Diss. quoque in vulgus emisit (una cum *Ufficio de' Morti* tradotto, Senae 1780. Vercellis 1782 etc.) *Giobbe giurisconsulto* o sia saggio di un nuovo sistema per interpretare il l. di Giobbe. Hunc l. tantam magnificentiam et granditatem verborum et imaginum habere affirmat, ut ejus auctorem plane poetam cum nemine aut paucis comparandum statuat; cavendum tamen ait, ne omnia uni tribuamus, conjungamusque quae soluta oratione, cum iis, quae numeris adstricta sunt, quaeque Job verae tragediae dramatisque auctori ac poetae summo, cum iis quae ad illius historiam pertinentia posterioribus scriptoribus sunt tribuenda. Sed fatendum est, pluribus non arrisisse, imo displicuisse interpretandi rationem auctoris nostri ut nimis liberam minimeque fidelem, adeo ut eam cavendam aliqui notent. Et sane patrum auctoritatem in ss. literarum interpretatione parvipendit, imo et contemnit. Auctor noster cathedrae renunciavit, ut quaestuosiori muneri se daret, causarumque patronum egit, ut familiam suam alere

posset. Decessit 31. Aug. 1795. Alia ejusdem opera sunt[1]): Diss. *sopra i Salmi penitenziali* e le antiche penitenze, Mediolani 1785; *Saggio di risoluzioni* (10) di dritto publico ecclesiastico, Senae 1776. in 4; Taurini 1785. 1787. t. 4 in 8. ed. aucta et emendata; *dell' autorità del giudice* nell' obligare al giuramento due litiganti di diversa religione diss., Neapoli 1784. Arnaldus Aegidius Bauduer gallus, theologiae professor in seminario auxitano (n. 1744., † 1787.), gallice vertit exposuitque *psalmos* Parisiis 1783. t. 2 in 12., ediditque *Version de l' Ecclésiaste* avec des réflexions morales et chrétiennes; Josephus Ansart O. S. Ben. e congr. s. Mauri († c. 1790.) auctor est *Expositionis in canticum canticorum Salomonis*, Parisiis 1771. in 12; Athanasius Alexander Clément de Boissy[2]) gallus (n. 1716., † 22. Aug. 1793.) praeter alia publicae luci dedit: *Abrégé et concorde des livres de la Sagesse*, Parisiis 1767. in 12; *Manuel des saintes Écritures*, 1789. t. 3 in 12; *De la grâce de Dieu et de la prédestination*, ib. 1787. in 12. Franciscus Boaretti n. 1748., vir omnigenae eruditionis, philosophiae, dein eloquentiae Venetiis professor (1784.), apoplexi tactus prae dolore suppressae (1794.) suae cathedrae decessit 15. Maj. 1799. Ex hebraico vertit libros tres sapientiales Venetiis 1792. in 8., et ex graeco l. Sapientiae, cui adjecit confutationem opinionum

---

[1]) Cf. Fabronius 19, 127—164., sed cum non inopportuna adnotatione editoris, quae habetur in ed. Lucae 1804. pag. 157—160.

[2]) Alius a Ludovico Michael de Boissy, socio academiae inscriptionum, qui e fenestra se projiciens occubuit a. 1788., cujus sunt Dissertations historiques et critiques *sur la vie du grand prêtre Aaron*, 1761. in 12; *Diss. critiques* (12) pour servir d' éclaircissements à l' histoire des Juifs avant et depuis J. C. et de supplément à l' histoire de Basnage, 1784. t. 2 in 12., quas prosecutus non est, quod eae parum arriserint viris eruditis.

Nic. Spedalieri in op. *De' dritti dell' uomo*, ib. 1792. in 8. *Dottrina dei Padri greci* relativa alle circostanze della Chiesa nel sec. XVIII. tratta dai testi originali, ib. 1791. t. 2 in 8.

714. Antonius Vogt S. J., post societatis Jesu suppressionem aliquamdiu in academia moguntina theologiae professor (n. 1727., † 1784.), inchoavit commentarium in ll. N. T. eorumque sensum maxime literalem una cum textu continentem. Prodiit in *ss. Ev. Matthaei et Marci*, Moguntiae 1790. 91. t. 2. in 8; *in alia Evangelia*, Francofurti 1796; *in ep. s. Pauli ad romanos, corinthios* et *galatas*, Moguntiae 1789. in 8. Utrum alii tomi prodierint, ignoramus [1]. Franciscus de Ligny S. J. ambianensis (n. 4. Maj. 1709., † 1788.), concionator insignis, composuit *Histoire de la vie de N. S. J. Christ* depuis son incarnation jusqu'à son ascension, dans laquelle on a conservé et distingué les paroles du texte sacré selon la vulgate, Avenione 1774. t. 3 in 8; saepissime edita, ut Parisiis et Lugduni 1860. t. 2 in 12; 1862; 1864; 1867; 1869., quae simul est quaedam evangeliorum harmonia, quam utilibus bonisque adnotationibus illustrat; *Histoire des actes des Apôtres*, dans laquelle on a conservé et distingué les paroles du texte sacré selon la Vulgate avec des liaisons, des explications et des réflexions, Parisiis 1824. in 8., et saepius postea, opus posthumum, prioris veluti continuatio, ideoque simul cum illo etiam edita. Innocentius Göcken O. S. Franc., in academia monasteriensi s. Scripturae interpres (n. 1749., † 1796.), etiam composuit *Harmoniam evangelicam* una cum proëmiali diss. et notis philologicis, criticis, historicis ac dogmaticis, Monasterii 1785; *introductionem* in quatuordecim

---

[1]) Ipsius quoque est diss. *an Cephas a Paulo Antiochiae redargutus sit Petrus*, vel an Petrus circa fidem peccaverit, Moguntiae 1788. Affirmat, sed id primatui nequaquam obesse ait.

paulinas epistolas et septem catholicas, ib. 1789. Simon Widmann O. S. Franc., Brixinae n. 1725., theologiae lector, provinciae suae a. 1778. praepositus et a. 1781. custos († 26. Oct. 1797.) edidit diss. historico-criticam *de Genealogia Christi*, Oeniponti 1769. in 4.

715. Gabriel Maria Schenk O. Serv. b. M. V., tirolensis ex Gufidaun (n. 2. Febr. 1713., † 29. Jun. 1789.), vir doctus, bis praepositus provinciae (1759—62; 1768—71.) et vicarius generalis ordinis pro provincia tirolensi, luci publicae dedit *analysim selectarum Scripturae quaestionum et antilogiarum*, Augustae Vid. 1750. in 4. Denique huc referri potest Joannes Jung S. J., bingensis n. 1727., philosophiae Aschaffenburgi, historiae ecclesiasticae Heidelbergae professor; quo in munere mansit post societatis Jesu suppressionem, donec ad academiam moguntinam a. 1784. vocatus est et factus electori a consiliis ecclesiasticis. Obiit canonicus 10. Sept. 1793. Scripsit: *Ausführliche Rechtfertigung der Gründe für die Erklärung der Stelle Is. 7, 14. auf Jesum und Mariam* sammt einer Beleuchtung des Isenbiehlischen neuen Versuches, Heidelbergae 1778. in 8; *Widerlegung des Gesprächs zwischen Isenbiehl und Jung*, ib. 1779. in 8; *theologia hebdomadum Danielis* ex gemina versione LXX nunc primum Romae edita novo conatu cum optimorum chronologorum calculo conciliata una cum animadversionibus in cc. ll. Michaelis et Hassencampii exegesin et chronotaxin, ib. 1774. Sequuntur opera historica: *Academiae heidelbergensis acta* ad conc. constantiensis, basileensis et florentini historiam, ib. 1772; *isagoge in historiam ecclesiasticam*, ib. 1776. in 4; Francofurti 1780. Plura spectant jus canonicum, in quo tamen theorias etiam sequitur juribus sedis apostolicae contrarias: *Responsum theologorum heidelbergensium* de sensu can. 3. syn. nicaenae I. et feminis prohibitis in domibus cleri-

eorum diario ecclesiastico parisino insertum, nunc contra gallum anonymum vindicatum; ubi simul historia perpetuaque canonum qui in Germaniae conciliis hac in causa sunt conditi series ad nostra usque tempora exhibetur [1]), Heidelbergae 1779. in 8; *origines historicae juris sacrorum*, commentatio I. systema catholicorum, ib. 1782. in 8; II. *systemata protestantium* cum historia ecclesiae imperio R. G. et pacificationum publicarum comparata, ib. 1783. in 4; *objecta sacrae potestatis* exercitatio I. dogmata Ecclesiae vindicata salvo jure imperantium, Moguntiae 1784. in 8; *Rechtfertigung* der Beantwortung acht wichtiger einem Mainzer Theologen vorgelegten Fragen über den Ursprung, die Geschichte des Fasten und Abstinenzgebotes und über die Abänderung in Betreff des letzteren, ib. 1786. in 8; *Facta dispensationum episcopalium historica* ex tribus primis seculis collecta et vindicata, ib. 1787. etc.

IV. Patrologia.

716. Patrum operibus edendis illustrandisque operam dederunt: Andreas Galland congr. Orat. venetus (cujus jam in praec. fasc. debuissemus facere mentionem) n. 7. Dec. 1709., discipulus M. de Rubeis, Concinae et Cuneliati, quibuscum et postmodum familiariter est conversatus, optime institutus in patrum operibus, archaeologia et chronologia († 12. Jan. 1779., secundum Wurzbach 1780.), edidit egregiam plane atque accuratissimam *bibliothecam graeco-latinam patrum et veterum scriptorum ecclesiasticorum* (380 ex prioribus VII sec.),

---

[1]) Cf. *bibl. nova eccl. frib.* 4, 457—72. Charmel e congr. missionis s. Vinc. a Paulo († 1779.) in *Journal ecclésiastique*, quod opera Dineuartii prodiit, can. III. nicaen. nunc adhuc vigere adversus Jung propugnavit.

Venetiis 1765 - 81. t. 14 in f., opus rarum [1]), quod maximi aestimatur ab eruditis propter doctissimas diss. et annotationes (fr. 1400); *de vetustis canonum collectionibus diss. sylloge*, quibus virorum doctissimorum cura et studio elucubratis de juris ecclesiastici origine atque progressu luculenter disseritur, ib. 1778. in f. (l. 30); exhibentur scil. diss. (10) P. Coustantii, P. de Marca, fr. Balleriniorum, Berardi, Quesnelli (3), Car. Blasci, Fr. Florentis et A. Augustini. Reliquit ineditum thesaurum antiquitatis ecclesiasticae historico-apologetico-criticum complectentem ss. patrum gesta et scripta doctissimorum virorum diss. asserta et illustrata ac juxta seriem XII sec. digesta. Stephanus Evodius Assemanus unus ex celeberrima Assemanorum familia [2]), archiepiscopus apameensis, bibliothecae vaticanae praefectus, vir in orientalium literatura eruditissimus, ideoque socius academiae londinensis († 1782.), partem habuit in editione *operum s. Ephraemi* (cf. II, 1338), curavit enim t. ultimum operum syrorum, cujus tamen magnam jam partem paraverat Benedetti. Edidit praeterea *acta ss. martyrum orientalium* (qui in Perside passi sunt) et occidentalium, ubi etiam acta Simonis Stylitae e bibliotheca ap. vat.; chaldaicum textum recensuit, notis vocalibus animavit, latine vertit, admonitionibus perpetuisque adnotationibus illustravit [3]), Romae 1748. t. 2 in f. (fr. 150.). Primo t.

---

[1]) Ex fratre (secundum alios sorore) nepos erat fratrum Josephi Simonis, cujus supra mentionem fecimus (pag. 184.) et Josephi Aloisii, de quo infra agemus.

[2]) Cf. *Nova biblioth. eccl. friburg.* 1, 310—30; 512—28; 603—637; 2. I, 8—50; II, 27—64; III, 66—88; IV, 40—69; 3, 33—61; 246—73; 433—62; 5, 465—88; 565—86.

[3]) Cf. *Mémoires de Trév.* 1751. a. 9. pag. 125—144; *Journal des Sav.* 1752. pag. 267—91. et 394—416; *acta erud. lips.* 1751. pag. 49—61.

continentur 22 acta, quae editor attribuit s. Maruthae tacritensi episcopo (sec. IV.) in Mesopotamia, altero 14 diversorum auctorum. Cum avunculo Josepho Simone composuit *bibliothecae apostolicae vaticanae codd. msc. catalogum*, de quo cf. supra pag. 186.. *Bibliothecae mediceae laurentianae et palatinae codd. msc. orientalium catalogus*, Florentiae 1742. in f. (fr. 13), opus numeris omnibus absolutissimum et incredibilis doctrinae, literarumque orientalium locupletissimus testis, quod hic multis laudibus exornare eo minus videtur necessarium, quo majori admiratione ab omnibus, qui harum rerum deliciis ducuntur, exceptum est [1]). Hieronymus de Prato congr. Orat. veronensis (n. 1705., † 1782.), vir admodum eruditus, quem magni fecit card. Quirini, sed adeo modestus, ut, ne offenderet Vallarsi, igni traderet omnes suas adnotationes in Eusebii caes. chronicon, quibus illius impugnabat sententiam. Edidit *Sulpicii Severi opera* ad msc. codd. emendata, notisque observationibus et dissertationibus illustrata, Veronae 1741. et 1754. t. 2 in 4., editio praestantissima [2]), cujus tamen t. 3. complectens septem S. Severi epistolas non prodiit; recusa et aucta hisce ep. in Gallandi *bibliotheca* VIII, 353—432. *De chronicis ll. 2 ab Eusebio caes. scriptis*

---

[1]) Ita in prolixa recensione *acta erud. lips.* 1747. pag. 49., quae eam pag. 66. ita absolvunt: „Dignissimus hic liber est, qui summo applausu ab eruditis excipiatur. Non solum enim orientalem literaturam mirifice ornat, verum etiam in historia ecclesiastica, literaria et philosophica miram utilitatem spondet, et amoenissimi exinde flores decerpi poterunt.«

[2]) Cf. *Storia Letter. d' Ital.* 10, 383—88; *acta erud. lips.* 1759. pag. 248—67; 353—76; 529—550., quae quamvis severius judicent de Prato, tamen fatentur: „Probavit se nobis vehementer accuratae eruditionis copia, qua adnotationes efflorescunt; laudamus ingenium editoris, in erroribus Severi indagandis acutum; admiramur difusissimae lectionis copias ad illustrandam historiam apte collatas.«

et editis diss.; accedunt graeca quaedam fragmenta ex l. 1. olim excerpta a Georgio Syncello, ib. 1750. in 8. *Prudentii opera omnia* edidit Josephus Teolius, nunc primum cum codd. vaticanis (12 et ultra) collata, praefatione, variantibus lectionibus, notis ac rerum verborumque indice locupletissimo aucta et illustrata, Parmae 1788. t. 2 in 4; editio nitida, splendida et sumptuosa, poeta nostro dignissima. Franciscus Foscari, senator venetus, legationibus pro republica cum laude obitis et eruditione clarus († 1790.), juvit Ugolini in suo edendo *thesauro* (pag. 72), Gallandium in edenda bibliotheca veterum patrum, curavitque editionem *operum Theophylacti* archiepiscopi Bulgariae (sec. XI.), Venetiis 1763. t. 4 in f.

717. Frobenius Forster O. S. Ben. in monasterio emmeramensi n. 30. Aug. 1709. Koenigsfeldae in Bavaria, fuit primum philosophiae et theologiae professor apud sodales et bibliothecae praefectus. Cum philosophiae praesertim studio delectaretur, Salisburgum accitus est a. 1744., ut eam ibidem doceret. Post triennium Ratisbonam rediit, ubi iterum philosophicas et exegeticas praelectiones habuit. Specimini philosophico cuidam interfuit eruditorum Maecenas et ipse eruditissimus card. Quirini, qui exinde Frobenium benevolentia prosecutus est et ad eum literas dedit. Delectabatur quoque, interim prior factus 1750., studio historiae, unde commercium epistolare iniit cum viris doctissimis Germaniae, Galliae, Italiae et Hispaniae. Anno 1762. d. 15. Julii electus fuit in principem abbatem, neque tamen tunc a studio cessavit, sed de edendis Alcuini operibus cogitavit, quo in opere plurimum eum juvit Ild. Catelinot (cf. II, 1303. annot.), qui magna caritate ei cessit omnes suas schedas et msc., quae in eundem finem jam paraverat. Indefessa quoque sollicitudine studia in suo monasterio promovere sategit. Auxit libris selectis biblio-

thecam, condidit thesauros rerum naturalium exemplis instrumentisque variis refertos, collegit rariora numismata; ipse docuit sodales artem criticam, promovit studium linguarum orientalium. Decessit meritis plenus 11. Oct. 1791. a. aetatis 83., religionis 63., sacerdotii 58., dignitatis abbatialis 30. In pauperes erat pientissimus, parcus erga se, verus suorum pater, disciplinae regularis custos, modestus et comis erga omnes, cui ratum fixumque erat, principem se probare non inani pompa, sed virtute, beneficientia et studio operoso promovendi bonum. Praeter scripta philosophica [1]) ei debemus *b. Flacci Albuini seu Alcuini ab.* Caroli M. regis et imperatoris magistri *opera* post primam editionem a viro cl. D. A. Quercetano curatam de novo collecta, multis locis emendata et opusculis primum repertis (inter quae 71 epist.) plurimum aucta variisque modis illustrata [2]), Ratisbonae 1777. v. 4 in 2 t. in f., in qua ed. reperitur libellus adversus haeresin Felicis (urgellitani) ad abbates et monachos Gothiae, in quem praefatus est Foggini; *Concilium aschhaimense* sub Thassilone II duce Bojoariae a. rep. salutis 763. celebratum primo in lucem protractum ex pervetusto cod. msc. . . . notis quibusdam illustratum, nunc post edit. florentinam multis mendis scatentem in eruditorum commodum purgatum, ib. 1767. in 4. Eodem anno (13. Mart. 1791.) decessit Franciscus Antonius Florius nobilissimis parentibus Utini n. 5. Jan. 1705. A pueritia optime institutus condiscipulis suis virtutis et industriae erat exemplum. Patavii utriusque jurisprudentiae per quadriennium operam dedit atque lauream promeruit. Nullus erat in illo lyceo doctrinae fama illustris homo, quem non discendi aviditate adiret, ut in omni disciplinarum genere pro-

---

1) Cf. Lindner 1, 56—62.

2) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 3, 339—61.

ficeret. Sacerdos factus episcopo aquilejensi Dionysio Delphinio peracceptus fuit, qui in omni re graviori ipsum consiliarium adhibuit, eoque suasore academiam instituit, cui unice proposita esset rerum sacrarum illustratio. Magna diligentia nisus est aquilejenses antiquitates illustrare, sed gloriae non adeo cupidus, quae infinito labore collegerat, libenter cessit Bertelio canonico [1]) et Bern. de Rubeis (cf. pag. 8. ss.), qui toti erant in hujus ecclesiae monumentis atque historia declarandis. Plures quoque obivit legationes pro ecclesiae suae utilitate sive ad aulam caesaream sive ad summum pontificem. Curam suscepit dioecesis Hier. Gradonici et Sagredi archiepiscoporum utinensium vicarius, quo in munere per totos 17 ferme annos perseveravit; episcopatum hadrianensem et rhodiginum sibi a summo pontifice oblatum constanter recusavit, primicerii et praepositi honore contentus. Erga omnes erat humanus et comis, libentissime alios juvabat in studiis literariis, adeo ut innumera exstent testimonia clarorum virorum, qui ab eo se accepisse grate professi sunt subsidia ad exornanda quae ediderunt opera [2]). Haec potiora ejusdem opera: *Bachiarii monachi opuscula de fide et de reparatione lapsi* ad codd. bibliothecae ambrosianae nec non ad priores edit. castigavit, dissertationibus et notis auxit, Romae 1748. in 4. Probat autem in diss. praemissis, Bachiarium fuisse hispanum monasticam vitam minime deseruisse, nunquam a recta fide deviasse et tempore floruisse, quo priscillianistarum haeresis (de qua erudite disserit) in Hispania grassabatur. Ei vindicat

---

[1]) Ad hunc exstat *Lettera sopra varie antichità aquilejesi*, in collect. caloger. t. XXXIII. Ejus elogium scripsit in *Giornale de' Letterati d' Italia*, mens. Sept. 1764. pag. 64.

[2]) Cf. de ipso ejusque fratre Daniele insigni poeta († 1789.) Fabronium 16, 75—117.

quoque objurgationem quandam in Evagrium, quam nonnulli s. Hieronymo, alii s. Paulino tribuebant [1]). Egerat quoque de Bachiario Muratori *Anecdotorum* t. 2., sed visa hac editione gratulans affirmare minime dubitavit, per Florium omni ornamento Bachiarium vestitum fuisse, quem nudum pene ipse reliquerat. *Vita del b. Beltrando Patriarca d' Aquileja*, 1759. in 4., Bassani 1791. ed. 2. accresciuta con un discorso preliminare d' illustrazione sull' antica storia del celebre Patriarcato e del Friuli; *Le mani morte* ossia Lettera all' Autore del Ragionamento intorno ai Beni posseduti dalle Chiese, Venetiis 1766. in 8; *de martyribus lugdunensibus* diss. (in qua adversus Voltaire tuetur epistolae ecclesiae lugdunensis de ipsis genuinitatem); accedit altera *de J. Christi divinitate* contra auctorem lexici philosophici et divinatio in s. Justini M. de angelis testimonium, Bononiae 1779. in 4; *de s. Gregorio illiberitano* libelli de fide auctore, necnon de ss. Hilario et Hieronymo Origenis interpretibus diss., ib. 1789. in 4; *de quodam Hegesippi fragmento* et de nonnullis ss. patrum locis mendose hactenus editis et nunc primum emendatis, ib. 1793. in 4., duo opuscula posthuma. Dissertazioni due *de' privilegi ed esenzioni del capitolo' di Verona*, Romae 1754. in 8., de quibus scribunt fratres Ballerini in praef. ad Ratherii opera pag. 26: „Duae diss. comitis Fr. Florii italica lingua exaratae typis impressae fuerunt Romae 1754., in quarum altera Ratherii vitam fusius et chronologicam seriem digessit, cui idcirco praefixit titulum *Saggio della vita di Raterio vescovo di Verona.* Ubique elucet ampla scriptoris eruditio, ingenii acumen, sanioris critices usus in intelligendis et evolvendis rebus obscurissimis." Plura opuscula pretiosa ad patrum opera illustranda manserunt inedita.

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Ital.* 1, 17—21.

718. Bruno a s. Joanne Baptista Bruni Schol. piar. nobilibus parentibus Florentiae 1713. ortus, praeclarus in patria et Romae theologiae professor, episcoporum examinator, quem Pius VI. magni fecit et in arduis negotiis consuluit († 1796. anno aetatis 83., religionis 67.), hortante eodem pontifice collegit *s. Maximi ep. taurinensis opera*, quae ex innumeris fere codicibus eruit, nova ratione disposuit, animadversione critica, argumentis, admonitionibus et notis uberrimis instruxit, ut ea ed. inter praestantissimas patrum latinorum editiones mereatur numerari et si typographi sollertiam spectes splendidissima, digna tanto pontifice, digna rege Sardiniae Victore Amadeo, cui dicata est [1]. Prodiit Romae 1784. in f. Edidit praeterea *s. Brunonis astensis opera*[2] *omnia* aucta et annotationibus illustrata, Romae 1791., etiam in *Patrol. cursus* Migne t. 164. 165. Parisiis 1854. Debemus eidem praeterea: *Difesa degli apologisti della religione cristiana*, Florentiae 1778; *esposizione delle dottrine riguardanti la grazia e i sacramenti*, Romae 1774. in 8; *Breve confronto* del l. di Tertulliano de praescriptionibus coll' analisi fattane in Pavia, Bononiae 1784. in 8. *D. Paciani ep. barcinonensis opera* quae exstant edidit[3] Vincentius Antonius Noguera y Ramon valentinus (n. 28. 1728., † 20. Oct. 1797.); Joannes

---

[1] Cf. Schoenemann *bibl. hist. liter. PP. lat.* t. 2.

[2] Philippus Zazzera theologiae doctor edidit l. anonymi inter opera s. Brunonis antea editum inscriptum: *S. Ecclesiae rituum divinorumque officiorum explicatio* ab anonymo scriptore elucubrata, Romae 1784., quam copiosis eruditisque commentariis exornavit.

[3] Cf. de hoc auctore fuse disserentem Fuster in *Biblioteca Valenciana* 2, 176—81. Novam quoque curavit editionem op. *historia general de España* P. Marianae, quam annotationibus observationibusque criticis illustravit, praemissa auctoris vita, Valenciae 1783—1796. t. 9 in f.. editio ob annotationes praestans.

Dominicus Coleti S. J. venetus n. 27. Sept. 1727., per annos decem missionarius in America meridionali, post societatis Jesu suppressionem episcopi Fulginiae secretarius, dein parochus († 1798.), edidit *Luciferi ep. calaritani opera omnia* quae exstant, Venetiis 1778. in f., editio praestans, recusa in *patrol.* Mig. t. 13. Alia ejusdem opera sunt: *Vida de S. Juan Ap. y Evangelista*, Limae 1761. in 4; *Notizie storiche* della chiesa di s. Pietro in silvis de Bagnacavallo, Venetiis 1774. in 4; *notae et siglae*, quae in nummis et lapidibus apud romanos obtinebant, explicatae, Venetiis 1785. in 4., quo op. auctor se probavit egregium archaeologum. Paraverat ed. tertiam *Italiae sacrae* auctore Ughelli (cf. II, 176.), quam in multis emendavit, plurimum auxit et continuavit, sed dolendum quod propter temporum iniquitatem eam edere non potuerit. Antonius Khager augustanus (n. 1724., † 16. Jan. 1798.), bibliothecae eistettensis praefectus, dein canonicus et a consiliis ecclesiasticis, edidit *regulam pastoralem* et *homilias XL s. Gregorii M.*, Augustae V. 1762. in 8; *commonitorium Vincentii lir.*, ib. 1762; *s. Joannis Chrysostomi de sacerdotio ll. 6;* accessit s. Ephraem syri de *sacerdotio* l. unus, cum vita s. J. Chrysostomi noviter adornata, praefatione, nota et indicibus, ib. 1775. in 8. etc. Christophorus Amadutius (Amaduzzi) in literis graecis versatus, vir eruditus et laboriosus, sed in scribendo acer, typographiae polyglottae Propagandae praefectus strenuus († 1792.), collegit ex msc. codd. vaticanis *Anecdota literaria sacra et profana*, etiam orientalia[1]), Romae 1773—83. t. 4 in 8. (l. 14), opus

[1]) *Analecta monumentorum vindobonensia* (inter quae etiam *Benedictionale* s. Gregorio M. tributum) edidit Viennae 1761. 1762. t. 2 Adam Franciscus Kollar de Keresztén hungarus, aliquamdiu S. J., bibliothecae caesareae praefectus et consiliarius aulicus (n. 15. Apr. 1723.,

rarum; prodierunt quoque praeter alia Diss. canonico-filosofica *sopra il titolo ed officio archidiaconi*, ib. 1767; *vetera monumenta*, quae in hortis coelimontanis et in aedibus Matthaejorum adservantur, nunc primum in unum collecta et adnotationibus Clem. Orlanti et Chr. Amadutii illustrata, quae comprehendunt statuas, protomas, hermas, clypeos, anaglypha, sarcophagos et inscriptiones (editore Ridolfino Venuti), Romae 1779. t. 3.

719. Plurimum inter eruditos inclaruit Joannes Aloysius Mingarelli[1]) can. reg. s. Aug. congr. ss. Salv. bononiensis, doctissimus vir, literaturae graecae in Sapientia romana professor, praepositus generalis et abbas (n. 1722., † 1793.), scrutandis bibliothecis totus intentus, cujus diligentiae hi sunt fructus potiores: *Anecdotorum fasciculus* sive Paulini Nolani, anonymi scriptoris, Alani Magni ac Theophylacti opuscula aliquot, praefationes ac scholia addidit, graeca latine reddidit, Romae 1756. in 4. (m. 12.); *de vita ss. Deiparae*, Romae 1774. in 4; ep. *de serm. s. Gregorii Thaumaturgi in omnes martyres*, Bononiae 1770. in 4; *epistola* IV. sec. confecta et a Basilio commemorata ex passionejanis membranis edita in *collect. catalog.* t. 33; item *emendationes variaeque lectiones commentariorum s. Hieronymi in Matthaeum* ex cod. bon., Venetiis 1779; *graeci codd. mscr. apud Nanios asservati*, Bononiae 1784. in 4; *aegyptiorum codd. reliquiae*

---

† 15. Jul. 1783.), vir eruditus, praesertim in literatura orientali. Cf. Wurzbach 12, 324.

[1]) Ejus fratri minori Ferdinando (qui antea Felix dicebatur) O. Camald. (n. 1724., † 21. Dec. 1777.), viro pariter erudito, in academia melitinensi s. Scripturae interpreti, postea abbati faventino debemus: Veterum testimonia *de Didymo alex. coeco*, ex quibus tres ll. de Trinitate nuper detecti eidem asseruntur, Romae 1764; *epistola* qua Cl. Nicolai Celotti emendatio Matth. 1, 26. rejicienda ostenditur, ib. 1764. in 4.

in bibliotheca naniania Venetiis asservatae, ib. 1785. in 4., catalogi accurati, qui magnifiunt. Marci Marini brixiani († 1594.) canonici reg. congr. rhenanae ss. Salv. *annotationes literales in psalmos*, Bononiae 1748—50. t. 2 in 4., quibus novas adjecit et exactam Marini vitam, necnon hebraeorum canticorum explanationem, quibus in divino officio romana Ecclesia utitur.

Petrus Franciscus Foggini florentinus n. 1713., dum in seminario studiis vacaret, praefectum jam egit illius bibliothecae: unde in ipso excitata fuit legendi scrutandique cupido, cujus plures exstitere fructus literarii. Edidit *theses historicas et polemicas* adversus declarationem cleri gallicani a. 1682., Florentiae 1737.; *de primis florentinorum apostolis* exercitatio singularis, ib. 1740. in 4. (fr. 2); *De romano d. Petri itinere et episcopatu* ejusque antiquissimis imaginibus exercitationes historico-criticae (20), Florentiae 1741., opus rarum [1]) et doctum (m. 12), adversus quod Jo. Christ. Leo edidit commentarium *de d. Petri itinere et episcopatu*, Lipsiae 1743. in 4; *la vera storia di s. Romolo* vescovo et protettore di Fiesole liberata . . . dalle calunnie appostelle in una scrittura publicata (auctore Fidele Soldani) per difesa degli atti di detto Santo apocrifi e alla gloriosa memoria di lui ingiuriosissimi [2]), Luccae 1742. in 4. Celebre tamen nomen adeptus est editione (1741.) antiquissimi codicis Virgilii, qua inter socios plurium academiarum literariarum meruit adnumerari. Interim

---

ed. 2. Censuerat nimirum Celotti pro *Jacob autem genuit Joseph virum Mariae* (Matth. 1, 16.), legendum esse: Jacob autem genuit *Josephi conjugem Mariam.* Alius Jo. Aloysii Mingarelli frater erat Archangelus M. ejusdem congregationis canonicus († 1787.).

[1]) *De liminibus apostolorum* disquisitionem historicam scripsit Petrus Salòmoni, Romae 1775.

[2]) Cf. *acta erud. lips.* 1755. pag. 150—53.

agente praesertim Bottari Romam venit, ubi adjunctus est a Benedicto XIV. academiae historicae pontificiae, quam doctissimus pontifex instituerat. Scrutans codices msc. bibliothecae vaticanae reperit *s. Epiphanii Salaminis in Cypro ep. de XII gemmis rationalis summi sacerdotis hebraeorum l.* ad Diodorum versionem antiquam latinam, quam notis illustratam primum edidit Romae 1743. in 4; et 1750. commentaria ejusdem *in cantica canticorum*[1]); patrum Ecclesiae *de paucitate adultorum fidelium salvandorum*, si cum reprobandis fidelibus conferantur, mira consensio asserta et demonstrata, Romae 1752. in 4; Parisiis 1759. adversus Borgia archiepiscopum firmanum. „Debuisset Fogginius, inquit ad rem Faustinus Arevalus[2]), distinguere loca patrum, in quibus christiani omnes adulti, etiam haeretici, comprehenduntur, ab aliis auctoritatibus, quae ad solos catholicos pertinent; tum alia testimonia patrum, quae contrariae opinioni favere videntur, exscribere et explicare: non enim aliter tutum judicium ferri potest pro mira illa asserta consensione, quae si de solis catholicis adultis est sermo, exstare non videtur". Adornavit collectionem opusculorum *adversus spectacula et saltationes* 1753., dein opusculorum ss. Patrum *de gratia* 1754—71. t. 8. Reliquit plura alia opera et dissertationes ad historiam et archeologiam spectantes. Diu cum Bottari fuit custos bibliothecae vaticanae, post mortem Stephani Evodii Assemani ejusdem praefectus, sed (ratione aetatis) emeritus. Pius VI. eum adscivit inter praelatos domesticos. Decessit apoplexia correptus 2. Jun. 1783.

720. *Institutiones patrologiae*, sat tenues tamen, conscripserunt Wiest (de quo cf. n. 682.), Macarius a s. Elia

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 3, 6—16; *acta erud. lips.* 1755. pag. 645—51.

[2]) In prolegom. ad *Prudentii opera* c. 16. n. 175.

O. Carm. et professor in universitate graecensi [1]), Graecii 1781. 1783. 1785. (ed. 3.), cujus etiam est *introductio ad historiam literariam* theologiae, Graecii 1785; Gulielmus Wilhelm canonicus regularis creutzlinganus edidit *patrologiam* ad usus academicos, Friburgi Brisgojae 1775; *theologiam dogmaticam*, ib. 1779. in 8. et Bonifacius Schleichert O. S. Ben. in monasterio brĕvno-braunensi ab Auscha Bohemiae, professor historiae literariae et patrologiae in universitate pragensi (n. 15. Dec. 1740., † 7. Febr. 1790.), Pragae 1777. in 8. Scripsit quoque *institutiones historiae literariae theologiae*, ib. 1778. 1783. et *theologiam apologeticam* Ecclesiae christianae romano-catholicae adversus incredulos recentioresque christianorum sectas, ib. 1785. in 8. Prodiit tantum pars isagogica. Joannes Baptista Prileszky S. J. hungarus, theologiae professor et s. Scripturae interpres in academia tyrnaviensi (n. 16. Martii 1709. † 1790.), luci publicae dedit *Notitiam ss. Patrum*, qui duobus primis seculis floruerunt; acta et scripta eorum compendio exhibentem [2]), Tyrnaviae 1753. in 8; *s. Cypriani* carthag. archiep. et Africae totius primatis *acta et scripta* omnia in summam redacta et proloquiis et annotationibus illustrata, ib. 1761. in f.; *acta et scripta s. Theophili patriarchae antiocheni et M. Minucii* Felicis etc., ib. 1766. in 8; *s. Irenaei* ep. lugdunensis et M., Cassoviae 1765. in 8; *s. Justini* philosophi et M., ib. 1765. in 8; *ss. Gregorii naz., Dionysii alex. et Methodii lycii*, ib. 1766. in 8; *acta et scripta ss. Cornelii, Firmiliani, Pontii et Victorini* suo ordine digesta et annotationibus histo-

---

1) Cf. *nova bibl. frib eccl.* 6, 653—62.

2) Conradus Eberth O. S. Ben. edidit diss. inscriptam: *Epistola prima s. Clementis ep. rom.* ad Corinthios una cum exercitatione theologica ex chronologia et historia eccl. trium priorum Ecclesiae seculorum, Fuldae 1780. in 8., de qua cf. *nova bibl. eccl. frib.* 5, 357—60.

rico-theologicis illustrata, ib. 1765. in 8; *s. Leonis P. I.* cognomento Magni *opera* pp. 2, quibus addidit praefationem, vitam et notas, Tyrnaviae 1766. in 8. Edidit praeterea: *Acta sanctorum Hungariae* ex J. Bollandi S. J. et ejus continuatorum operibus excerpta, et prolegomenis et notis illustrata, ib. 1743. 1744. in 8; *theologicorum prolegomenorum ll. 2* in usum scholae theologiae conscripti, Viennae 1761. in 8; *Tractatus theologicus de Deo uno et trino*, Tyrnaviae 1754; 1760. in 4; *de sacramentis* pp. 2, ib. 1753; 1755; 1767. t. 2 in 4. Dominicus Schram (Schramm) O. S. Ben. monasterii banthensis, bambergensis n. 24. Oct. 1722., diu theologiae professor († 21. Sept. 1797.), vir admodum eruditus, *analysim operum ss. patrum* et scriptorum ecclesiasticorum dedit Augustae 1780—96. t. 18 in 8. et praeterea: De eo quod salva fide catholica *de animabus brutorum* dici potest, 1764. in 8; *institutiones juris ecclesiastici publici et privati* hodiernis academiarum germanicarum moribus accomodatae [1]), Augustae 1774. 1775. t. 3 in 8; 1782; *epitome canonum ecclesiasticorum* ex conciliis Germaniae collecta, ib. 1774; *compendium theologiae dogmaticae, scholasticae et moralis* methodo scientifica propositum, ib. 1768. t. 3 in 8; 1789; Taurini 1837—39. t. 3; *institutiones theologiae mysticae* ad usum directorum animarum, curatorum omniumque perfectioni christianae studentium, ex s. Scriptura, conciliis, ss. patribus, mysticis primariis et theologicis rationibus adornatae, Augustae V. 1774. t. 2; Leodii 1848. t. 2 in 8; Parisiis 1868. t. 2 (fr. 5)., quod opus ceteris auctoris nostri praefertur; Barth. Carranzae O. Pr. (cf. I, 77.) *summa conciliorum collecta* cum additionibus Fr. Silvii, nunc vero in novum ordi-

---

[1]) Gravis adversus illas censura pronunciatur in *nova bibl. eccles. friburgensi* 1, 123—44; de ejus *analysi* operum ss. PP. cf. ib. 5, 489—499; 6, 399—404.

nem chronologicum redacta, residuis conciliis omnibus aucta usque ad modernum s. pontificem Pium VI. continuata, succinctis notis historicis, theologicis et canonicis instructa, in 4 t. distributa, Augustae 1778.

721. Franciscus Xaverius Zinsmeister canonicus spalatinus edidit *de veri cognitione et ignoratione* ex s. Clemente alex. et ex s. Augustino documenta, haereticorum et peccatorum materialium defensoribus praesentata cum vindiciis pro s. Clemente (Monachii), 1781. (m. 6); Romanus Koegl O. S. Ben. in monasterio ettalensi (n. 13. Oct. 1721., † 10. Jun. 1800.) exposuit *Spiritum s. Chrysostomi* seu doctrinam moralem ex ejusdem aureis operibus, Augustae V. 1776. in 8; Angelus Maria a s. Antonio Feltri schol. piar., venetus, theologiae dogmaticae et moralis professor, s. congregationis rituum consultor (n. 1732., † 1782.), disseruit *de canone s. Augustini* [1]: „Quod universa tenet Ecclesia, nec a conciliis institutum sed semper retentum est, nonnisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur (l. 4. contra donat. c. 27.)," Romae 1764. in 4; diss. *de epist. seu libello sub s. Hilarii pictaviensis nomine* a canonicis regularibus s. Salvatoris a. 1751. primum edito (cf. supra pag. 316), in qua ostenditur, epist. seu libellum non Hilario Pictavorum episcopo tribuendum esse, ib. 1762. in 4; s. Hilarii Pictavorum episcopi *de piorum statu in sinu Abrahae ante Christi mortem sententia* nunc

---

[1]) Joannes Nepomucenus ex nobilissima familia Herberstein S. J. brunnensis (n. 16. Oct. 1723., † 4. Jul. 1766.) scripsit *animadversiones historico-chronologicas* in vitam s. Aur. Augustini Hippone ep. a Possidonio calamensi conscriptam ejusdemque s. Doctoris opera omnia; p. 1. continens vitam et opera, quae conscripsit laicus, Olomucii 1759. in 4. In oratione habita 8. Dec. 1763. propugnaverat s. Thomam docuisse immaculatam b. V. Mariae conceptionem: unde anonymus quidem sat acrem epistolam ad eum scripsit, Alethopoli 1764.

primum illustrata, Neapoli 1762. in 4; *de thuris in veterum christianorum sacris usu*, Romae 1765. in 4. Bartholomaeus Augustinus Barberini O. S. Aug. praelo tradidit (italice) critico-historicam narrationem *de vita Severini Boëthii patritii*, consulis et philosophi celebratissimi, Papiae 1782. Felix Maria Nerini O. S. Hier. mediolanensis, abbas et consultor s. congr. Officii sub Benedicto XIV. (n. 1705., † 1787.), praeter alia composuit *theologiam hieronymianam*, et collegit *hieronymianae familiae vetera monumenta*, Placentiae 1754., ad probandam hujus ordinis antiquitatem, quam repetit ab ipso s. Hieronymo. Josephus Gotz O. S. Aug. hamburgensis, s. theologiae doctor erfurtensis, provincialis († 1790.), exposuit augustinianam *de rerum creatione* sententiam. Philippus Jacobus Steyer O. S. Ben. abbas silvae nigrae, friburgensis (n. 1719; † 7. Febr. 1795.), collegit *medullam operum omnium s. Bernardi*, Friburgi 1779; *medullam operum s. Petri Damiani*[2]) 1778; *Gregorii M. vita s. Benedicti* commentariis illustrata, ib. 1781.

V. Historia ecclesiastica.

722. Inter eos, qui quaestiones *isagogicas* et *praeliminares* tractarunt, spectant: Franciscus Clément O. S. Ben. congr. s. Mauri, n. 1714. Bezae prope Divionem, qui infatigabili ardore studiis se dedit: unde valetudinem adeo attrivit, ut per viginti annos illa intermittere debuerit. Recuperatis ex integro viribus duplicato fervore studia repetiit, ita ut aestatis tempore duas tantum horas somno daret. Ex superiorum mandato continuavit *Histoire littéraire de la France* a sodalibus

---

[1]) De qua controversia cf. Moroni in *Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica* 31, 99.

[2]) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 3, 224—29; 5, 251—5.

coeptam (II, 1431.): Absolvit t. 11. Parisiis 1759., auctus 1841. composuitque t. 12. Parisiis 1763. et iterum 1830., qui complectitur a. 1141—67. Opus continuarunt socii academiae inscriptionum, qui ediderunt ab a. 1814—81. t. 13—28. Priora 12 volumina sunt admodum rara. Prosecutus deinde est *Recueil des historiens de France* a Bouquet[1]) coeptam, ipsique cum Brial debemus t. 12. et 13., ib. 1786., in quibus occurrunt 439 monumenta, quibus singulis praemisit praefationem analyticam et criticam. Novam quoque curavit editionem op. *Art de vérifier les dates* (cf. pag. 98.), Parisiis 1770. in f. Nondum tamen contentus opus ex integro retractavit, ad limam revocavit, plurimum auxit, adeo ut novum absolutumque censeri possit opus, ib. 1782—7 t. 3 in f. (fr. 250), quibus adjecit 1792. tabellas chronologicas. Sed neque nunc quievit infatigabilis vir manusque admovit quartae editioni, quae esset plenior et quantum fieri posset magis accurata, cui adjicere cogitavit *l' Art de vérifier les dates avant J. C.* Verum apoplexi correptus decessit 29. Mart. 1793. Prodiit tamen cura (A. Viton) de Saint Alas, ib. 1818. 1819. t. 18 in 8. (144. fr.); t. 5 in 4. (fr. 240.), qui etiam illam partem praeambulam ex ejus msc. edidit inscriptam: *l' Art de vérifier les dates* des faits historiques, des chroniques et autres anciens monuments avant l'ère chrétienne, ib 1820. t. 5 in 4., quod opus tamen minoris est accurationis[2]). Reliquit praeterea: *Nouveaux éclaircissements sur l' origine et le Pentateuque des Samaritains*, auctore Poncet, cui

[1]) Iis quae jam notavimus de hac collectione II, 1388. addere licet, prodiisse a. 1876. t. 23. eamque cura Leopoldi Delisle iterum prodire ib. ab a. 1869. et usque ad a. 1880. jam prodiisse v. 19 in f., quae excipient alia sex volumina.

[2]) Cf. De Lama *Bibliothèque des Écrivains de la Congrégation de S. Maur* pag. 211.

tamen ipse adjecit, quae spectant chronologiam, linguam et versionem samaritanorum, Parisiis 1760. in 8; *catalogus mscr. codd. collegii claromontani*, quem excepit catalogus mscr. domus professae parisiensis, uterque digestus et notis ornatus, 1764. in 8. Ferdinando Sterzinger O. theat., tirolensi (n. 24. Maj. 1721., † 18. Martii 1786.), debemus continuationem operis coepti a Pfeffel († 1807.) et Osterwald († 1778.) *Chronologische Einleitung in die Kirchengeschichte*, eine Uebersetzung und Sammlung p. 4. et 5. (ab a. 1350—1701.), Monachii 1776. 1778. (partes priores ib. 1767—74.): adversus quam tamen prodiit *Nothwendige Beiträge* zur chronologischen Einleitung 1780. Studiis operam dederat Bononiae, sodales initio Pragae (1750.) docuit theologiam moralem, deinde jus canonicum (1756—59.), Monachii philosophiam (1753—56.) et postea jus canonicum cum historia ecclesiastica (1759.). Plurimum innotuit, quod acriter invectus sit in illorum opiniones, qui ubique sagas vident atque magiam supponunt. Ex ejus scriptis huc spectantibus praesertim motus excitavit oratio academica *Von dem gemeinen Vorurtheile der thätigen und wirkenden Hexerei*, Monachii 1766. in 4. Factus est 1759. socius academiae monacensis, imo director sectionis historicae et typographiae academicae. Dominicus Magnan O. Minim., provincialis (n. 1731, † 1796.), vir eruditus in archaeologia et re numismatica, edidit *Problema de anno nativitatis Christi*, ubi occasionem afferente vetere Herodis Antip. nummo . . . demonstratur, Christum natum esse anno 8. ante aeram vulgatam (746.) contra veteres omnes et recentiores theologos[2]),

---

[1]) Cui opposuit Jos. Uhland historiae professor in universitate tubingensi *diss. historico-chronologicam*, Christum a. ante aeram vulg. IV. exeunte natum esse commonstrantem, Tubingae 1775. in 4., de qua cf. *nova bibl. eccl. friburg.* 3, 149—58.

[2]) Cf. Feller 3, 560.

Romae 1772. in 8. (fr. 3). Eandem quaestionem eruditissime tractavit Henricus Sanclemente O. Camald. abbas generalis, quem Pius VI. magni fecit adeo ut eum purpura honorare voluerit, in opere *de vulgaris aerae emendatione* ll. 4, Romae 1793., in quo nativitatem Christi assignat a. 747. ab urbe condita (fr. 40). Ei quoque debemus *seriem critico-chronologicam episcoporum cremonensium* ex authenticis monumentis auctam et emendatam suaeque integritati maxima ex parte restitutam, Cremonae 1814. (fr. 10). Joannes Haiden S. J. moravus (n. 23. Dec. 1716.), vir solide doctus in academia pragensi undecim annis historiae ecclesiasticae professor, et suppressa societate Jesu studiorum director in seminario reginorhadiensi, reliquit pariter exercitationes chronologicas *de praecipuis annis Christi nati, baptizati et morientis*, ad calculum Jo. Kepleri accommodatas, Pragae 1761. in 8., cum appendice de profectionis romanae, sedis et obitus annis principis apostolorum Petri, ib. 1761. in 8; animadversiones criticas *in chronologiam* 1760. in 8; *de Therapeutis Philonis* judaei diss., ib. 1756; *de instituto Ecclesiae infantibus mox cum baptismo conferendi sacramenta confirmationis et eucharistiae* diss., ib. 1758., etiam in *thes. theol.* Zachariae t. 10; *decretum Eugenii IV. pro Armenis*, num tamquam pars synodi oecumenicae florentinae sit omnino respiciendum diss., ib. 1759. in 4; Ὁμοούσιον an ex sententia Prud. Marani recte negetur in conc. antiocheno a. 270. habito a patribus proscriptum, ib. 1760. in 4. Thomas Roncallius collegit *vetustiora latinorum scriptorum chronica* notis illustrata praemisso Eusebii chronico a d. Hieronymo e graeco verso, Venetiis 1787. pp. 2 in 1 v. in 4. (m. 15). Franciscus de Vaines O. S. Ben. congr. s. Mauri composuit *Dictionnaire raisonné de diplomatique*, Parisiis 1774. t. 2 in 8., opus egregium, sed rarum. De re diplomatica bene

meruit Gregorius a s. Ignatio Gruber[1]) schol. piar. n. Hornae in Austria inferiori 1. Aug. 1739., hujus disciplinae in academia theresiana 1781. et historiae ecclesiasticae 1783. in universitate viennensi professor († 20. Apr. 1799.). Plura hac de scientia edidit opera, inter quae utilitate excellit *Lehrsystem einer allgemeinen Diplomatik*, Viennae 1783. 1784. t. 3 in 4., cujus t. 3. seorsim etiam prodiit inscriptus: *Lehrsystem diplomatischer Zeitenkunde*, worin alle nur möglichen politischen, kirchlichen und astronomischen Urkundendatums theoretisch und praktisch abgehandelt worden sind, ib. 1784., ejusdemque op. compendium, ib. 1784., *programma didacticum* super optima methodo scribendi docendique artem diplomaticam, Viennae 1795. Josephus Pohl S. J. viennensis, in academia caesarea 27 annis historiae ecclesiasticae professor (n. 17. Dec. 1711., † 9. Apr. 1786.) collegit *Manuductionem ad historiam ecclesiasticam* ex probatis auctoribus, Viennae 1753. t. 6 in 8.

723. Historiam Ecclesiae *universalem*[2]) composuerunt Antonius Henricus Berault-Bercastel S. J. n. 2. Nov. 1722., post societatis Jesu suppressionem parochus, demum canonicus noviodunensis († c. 1794.), cujus est *Histoire de l'Église*, Parisiis 1777—90. t. 24 in 12. (usque ad a. 1721.),

---

[1]) Alius a Philiberto Gruber de Zurglburg O. S. Franc. tirolensi (n. 8. Mart. 1761., † 11. Aug. 1799.), qui insigniter versatus erat in operibus philosophorum veterum, christianorum et ethnicorum, s. Augustini praesertim et Platonis. Hujus studii fructus exstitere: *Philosophie der ältesten für denkende Philosophen der neuesten Zeit*, t. 8, et *der göttl. Friede* t. 3. Cf. de utroque Wurzbach 5, 383—85.

[2]) Joannes Baptista Bianconi gymnasii bononiensis professor *Scriptoris anonymi historiam sacram* ab o. c. ad Valentinianum et Valentem imp. e veteri cod. graeco descriptam latine vertit et nonnulla annotavit, Bononiae 1779. in f. Vixisse videtur hic anonymus in Palaestina ante tempora Justiniani imp. et post conc. chalcedonense.

saepe edita; continuata usque ad a. 1820. a Guillon, Bisontione et Parisiis 1820. 1821. t. 12 in 8; cum annotationibus Pelier de la Croix, qui eam etiam a pluribus mendis, chronologicis praesertim, emundavit, Gandavi 1829—33. t. 18 in 8; continuata usque ad a. 1830. a Robiano, Parisiis 1835. t. 16 in 8; 1842. Optima editio est, quam curavit et continuavit usque ad a. 1844. Henrion, ib. 1844. t. 13 in 8. Versa quoque fuit in varias linguas, germanice Augustae 1787—91. t. 24 in 8. a Joan. B. Rauscher S. J. (n 14. Jan. 1748., † 14. Febr. 1798.) et Ign. Boehm S. J. in epitomen redacta [1]) prodiit inscripta des h. Abtes Berault-Bercastel *Geschichte der Kirche* in einem getreuen Auszuge; fortgesetzt nach Robian *continuation de l' histoire de l' Église* und andern Geschichtswerken und Quellen von einem kath. Geistlichen Oestreichs, Oeniponti 1847. in 8. Clemens Becker S. J. n. Wünnenbergae prope Paderbornam 24. (secundum alios 25.) Jul. 1724., theologiae moralis et juris canonici in academia monasteriensi professor († 15. Nov. 1790.), scripsit historiam *ecclesiasticam practicam* ll. 7 comprehensam, quibus adjectus est copiosus index, Monasterii 1782—90 t. 8. in 8. Diss. *ad historiam conc. generalium* de divina incarnatione, quibus et religionis christianae de Deo homine et juris ecclesiastici fundamentum ex primorum VII sec. doctrina et usu publico ostenditur, ib. 1776. in 8; *Diss. theologicae* 1772. 1773. t. 2 in 8; 1802. Edidit etiam plura opera ad jus canonicum spectantia: *Compendium juris decretalium* ex

---

[1]) Cf. varias editiones, versiones, compendia apud Backer 1, 567. a.; Feller 3, 514: „Cette histoire . . . est écrite avec ordre, méthode et précision à l'exception des derniers volumes, qui sont infiniment moins soignés . . . Cependant cette histoire a eu du succès à cause des principes et du bon esprit dans lequel elle est dirigée."

ipsis decretalibus collectum una cum reflexionibus ad jus antiquum primae atque intermediae aetatis et novissimum tridentini concilii ib. 1782. in 8; *dissertationes juris ecclesiastici*, Coloniae 1772. t. 3 in 8; *Cl. Fleurii institutiones juris ecclesiastici* de versione latina Graberi una cum retentis animadversionibus J. H. Boehmeri utilioribus et omissis illis, quae acerbius quam verius scriptae aut superfluae videbantur. Ed. correctior originali gallico accommodata et suppleta, Monasterii 1774. t. 2 in 8. *Jus ecclesiasticum universale antiquum* per prima VII. sec. ex actis conc. chalcedonensis et corpore canonum in universa Ecclesia graeca et latina tunc recepto, ib. 1777. in 4; diss. canonica *de electionibus coadjutorum episcopalium*, ib. 1780; *decretum Gratiani abbreviatum* cum designatione fontium, unde singula desumpsit notisque chronologicis, criticis et historicis; accedunt majora quaedam excerpta ex binis J. H. Boehmeri ad decretum et decretales diss. cum appendice synopseos virorum clarorum, qui praeter Gratianum canones collegerunt, ib. 1781. in 8; diss. canonica *de regimine episcoporum* per tria prima sec., ib. 1784; diss. singularis *de usu antiquo potestatis imperialis, episcopalis et papalis* in causis ecclesiasticis ex actis conc. chalcedonensis. Post ejus mortem prodiit *Kirchengeschichte des XVI. und XVII. Jahrhunderts* bis zu dem westphälischen Frieden, ib. 1791. in 4., quae est continuatio suae historiae ecclesiasticae. Historiam ecclesiasticam Fleurii continuavit (cf. II, 1077. ss.) Alexander a s. Joanne de Cruce (Mangin est familiae nomen) O. Carm., qui natus est Karanschkesii in Hungaria 4. Nov. 1720. Lectorem egit tum in Bavaria, tum Romae. Ut visitatoris generalis secretarius Italiam, Galliam, Belgium aliasque regiones peragravit. Decessit 20. Jan. 1794. Maximus Mangold S. J. rhelingensis in Suevia (n. 1722., † 23. Mart. 1797.), Ingolstadii philo-

sophiae et theologiae professor, ultimus ante suppressionem ordinis provinciae Germaniae praepositus, dein sodalium Augustae commorantium director, edidit *reflexiones in R. P. Alex. a s. Joanne de Cruce Carm. Excalc. continuationem historiae ecclesiasticae Cl. Fleurii ab.*, Augustae 1783. t. 3 in 8. Cum vero anonymus opposuisset *Anti-Mangoldum* seu vindicias historiae eccl. Cl. Fleurii ex monumentis genuinis ac potissimum ex nondum antea editis et locupletibus concinnatas, Amstelodami et Ulmae 1784. t. 2 in 8., adjecit Mangold t. 3. *responsum*[1]), Augustae 1786. Gabriel Marinus Ducreux, aurelianensis n. 27. Jun. 1743., concionator insignis, vicarius generalis Joannis Josephi Mariae de Guerne episcopi Aleriae in Corsica, composuit *Les siècles chrétiens* ou histoire du christianisme dans son établissement et ses progrès depuis J. Christ jusqu'à nos jours, Parisiis 1775—77. t. 10 in 12., etiam in alias linguas versum, opus bonum quidem, sed non adeo solidum. Prodiit iterum 1788. t. 10 in 12., cui ed. adjicere statuit continuationem usque ad sec. XVIII. Verum rex timens ne excitarentur controversiae et turbae, quibus ecclesia gallicana eo seculo fuit adeo agitata, id vetuit: unde auctor flammis tradidit quae paraverat contentus adjecisse *Discours sur le XVIII. siècle*, in quo raptim potiores eventus attingit. Valetudinis causa Corsicam reliquit, et receptus fuit inter capellanos fratris regis, qui postmodum fuit Ludovicus XVIII. Decessit canonicus aurelianensis 24. Aug. 1790.

724. Historiam Ecclesiae in *compendium* redegerunt: Ladislaus Sappel O. S. Franc. Recoll. augustanus n. 1721., cujus est[2]): *Geschichte der fortgepflanzten Religion* von Er-

---

[1]) Cf. Baker 2, 1058., qui hac occasione plurima opera critica recenset adversus Fleurii historiam.

[2]) Scripsit praeterea *diss. dogmaticam*, utrum ex ratione probari

schaffung der Welt bis 1782., Augustae 1783. t. 3 in 8; Alois Steinkellner S. J. carinthius (n. 21. Aug. 1707., † 20. Oct. 1770.) cum sodalibus Josepho Pohl (cf. supra pag. 364.), Jac. Seybold viennensi et Georgio Maister graecensi (n. 17. Nov. 1717., † 19. Jan 1795.), composuit *Fastorum ecclesiasticorum* ll. 12, Viennae 1740—51. t. 6 in 8; Thomas Grebner S. J. Mergenthemii in Franconia 1. Jul. 1718. natus, Heidelbergae et Wirceburgi philosophiae professor, dein historiae ecclesiasticae, quo in munere etiam societate suppressa perseveravit ad mortem usque (19. Maj. 1787.), facultatis totiusque academiae senior, praeter opera philosophica reliquit *compendium historiae universalis et pragmaticae romani imperii et Ecclesiae christianae*, regnorum ac provinciarum, una cum observationibus criticis ab aera Christi nati per singula secula ad nostra usque tempora in theologiae ac jurisprudentiae usum deductae, Wirceburgi 1757—1764. t. 3 in 8; operis Hadriani Daude (cf. II, 1373.) epitome critica et continuatio accurata, opus rarum, quod etiam nunc non caret pretio (fr. 40), praesertim utile pro historia Franconiae, cujus specialem habet rationem; diss. historica *de conciliis nationis germanicae* Wirceburgi in Francia orientali

---

possit, quod omnes ecclesiae christianae ab Ecclesia romana separatae eidem denuo implantatae refloreant, Salisburgi 1759. in 4. Fuit ipse unus ex primis forte, qui impugnarunt Febronium scripta sub nomine aenigmatico Ladislai Simoschorvini epistola Tusci Romae et a Sorbona Lutetiae Parisiorum probata nunc primum paucis circumstantiarum mutatis intuitu in lucem *ad cl. V. J. Febronium JC.* emanata, Senae 1765.; quam cum Febronius refellere niteretur, idem biennio post praefixo palam suo nomine edidit l. singularem *de statu Ecclesiae et summi pontificis potestate* contra J. Febronium, Oeniponti 1767., cui adjecit Augustae 1771—75. alios tres tomos. Adeo accepta fuit sedi apostolicae haec elucubratio, ut Clemens XIII. literas ad auctorem 7. Nov. ejusdem a. gratulatorias dederit, quas cf. in *continuat. hist. eccl. Fleurii* l. 248. § 21.

celebratis una cum vindiciis historicis pro Ecclesia et imperio circa personas, res et jura, Wirceburgi 1757. in 4., doctissima, sed rarissima. Michael Ludovicus Alioz brisacensis in academia heidelbergensi professor historiae ecclesiasticae († 1793.) illustravit prima Ecclesiae secula in *synopsi historiae ecclesiasticae* N. T., Heidelbergae 1791. in 8., et reliquit *themata selecta* ex historiae eccles. secunda periodo, ib. 1792. in 8. Cosmas Schmalfus O. S. Aug. bohemus n. 1730., primus fuit in universitate pragensi theologiae ad mentem s. Augustini professor. Romam venit a. 1767. assistentis Germaniae munus exercere, ibique in bibliotheca angelica ad novam amplioremque formam redacta et card. Dom. Passionei libris, quos ordinis conventus pretio triginta scutatorum millium emerat, adaucta tam ingentem voluminum numerum in ordinem redegit et materiarum indicem improbo labore digessit atque perfecit, nominum autem ultra medium perduxit, quem postea complevit alius Germaniae assistens P. M. Richardus Tecker. In patriam reversus a. 1776. electus fuit provincialis, decanus facultatis pragensis ac demum prodirector. Edidit [1]) *historiam religionis et Ecclesiae christianae* a Christi nativitate usque ad a. 1792. in 4 periodos digestam, Pragae 1792. 1793. t. 6 in 8. (m. 10). Pastorini reliquit *Storia generale della chiesa cristiana* dalla sua nascita, Cesenae 1794—95. t. 2 in 8.

---

[1]) Lanterius in *postremis sec. sex rel. august.* alia quoque ei tribuit opera, inter quae *erotemata quaedam scripturistica* circa fidei nostrae mysteria ac sinceram textus hebraei expositionem contra judaeos et haereticos; *diss. scripturales*, nempe an locus 4. Reg. 5, 18. inspecto autographo intelligendus sit de praeterito vel futuro; qua lingua Sennacherib illiusque exercitus 4. Reg, 18, 26. locuti fuerint; et an lingua hebraea velut prima et mundo coaeva salutanda sit; tractatus *de auxiliis divinae gratiae*, de sacramentis poenitentiae, extremae unctionis, ordinis et matrimonii.

Carolus Franc. Lhomond noviodunensis (n. 1727., † 31. Dec. 1794.), vir admodum eruditus, nec minus pius, qui renuncians omnibus muneribus honorificis et lucrosis totum se impendit magno zelo et fructu puerorum institutioni, cui studio forte debemus: *Histoire abrégée de la religion* avant la venue de J. Christ, où l'on expose les promesses que Dieu a faites d'un rédempteur, les figures qui l'ont répresenté, les prophéties qui l'ont annoncé, et la suite des événements temporels qui lui ont préparé les voies, et où l'on démontre l'antiquité et la divinité de la religion chrétienne; 1791. in 12; *Histoire abrégée de l'Église*, où l'on expose ses combats et ses victoires dans les temps de persécutions, d'hérésies et de scandales, et où l'on montre que sa conservation est une oeuvre divine, ainsi que son établissement, quae duo opera saepissime prodierunt, etiam additionibus aucta minus laudandis, unde priores editiones sunt praeferendae. Pro his aliisque in juventutis utilitatem compositis libris meruit honorari stipendio a clero gallicano. Conjectus in carcerem a. 1792. vix evasit caedem, intercessione tantum D. Tallien, sui quondam discipuli, inde ereptus.

725. *Pontificum gesta* narrarunt vel illustrarunt: Marius Guarnacci, volterranus (n. 1701., † 21. Aug. 1785.), qui in studiis juvit Carolum Rezzonico, qui postmodum fuit summus pontifex Clemens XII., a quo factus est praelatus domesticus et canonicus basilicae lateranensis, in opere inscripto: *Vitae et res gestae pontificum rom. et S. R. E. cardinalium* a Clemente X. usque ad Clementem XII. . . . quibus perducitur ad nostra haec tempora historia eorundem ab Alph. Ciaconio O. Praed. (I, 391.) aliisque descripta a s. Petro ad Clementem XII., Romae 1751. t. 2 in f., cum imaginibus pontificum et cardinalium[1]). Joannes Baptista Ernestus Gan-

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Ital.* 3, 327—43. Hujus operi addatur:

dert O. Praem. in canonia strahoviensi, n. 29. Nov. 1716. Zatecii in Bohemia, in seminario archiepiscopali (1750.) ss. canonum professor († 1784.), qui *seriem romanorum pontificum per secula* digessit cum brevi refutatione errorum plerisque pontificibus a novatoribus affictorum, Pragae 1755. 1756. t. 2 in 8. Pons Augustinus Alletz montepessulanus, post suum ex Oratorio egressum aliquamdiu advocatus, deinde totus studiis deditus († 7. Martii 1785. a. aetatis 82.), compilavit levi manu *Histoire abrégée des Papes* depuis s. Pierre jusq' à Clément XIV., 1776. t. 2 in 12; *Dictionnaire portatif des conciles*, 1758. in 8. germanice versum a P. Mauro Disch et continuatum usque ad conventum episcoporum parisiensem 1811., Augustae 1844. t. 2 in 8; *l' Ésprit des journalistes de Trévoux*, 1771. t. 4 in 12. seu epitome fasciculorum literariorum trivultiensium; *tableau de la doctrine des Pères et docteurs de l' Église*, rassemblée des endroits et pensées frappantes, Lugduni 1785. t. 2 (fr. 3). Xaverius Demarco S. J. n. 5. Nov. 1727. composuit *Difesa di S. Pietro e di altri pontefici romani accusati di errore* [1]), Romae

---

Vitae et res gestae SS. Pontificum et S. R. E. cardinalium ad Ciaconii exemplum continuatae, quibus accedit appendix, quae vitas cardinalium continet a Guarnaccio non absolutas, auctoribus eq. Joanne Paulo de Cinque et advocato Raphaele Fabrinio, Romae 1787. Eodem anno et ib. Desiderius Nardi O. Min. Obs. edidit *Nuovo Compendio* storico delle vite dei rom. Pontefici.

[1]) Huc refer etiam Alexandrum Ughi, cujus exstat *de Honorio I. P. M.* liber Bononiae 1784., in quo admittit Honorium qua haereticum fuisse a synodo proscriptum, sed censet acta, quibus synodus nitebatur, fuisse interpolata, ideoque concilium iis deceptum anathema pronunciasse; Antonium Paoli cler. congr. Matris Dei in cujus diss. *di S. Felice II. P. e M.*, che illustrano l' antico suo Epitafio nuovamente scoperto e difendono la sua santità ed il suo Pontificato, Romae 1790., continentur plures eruditae discussiones a M rinio, Tiraboschio et Oldoinio suppeditatae.

1780. in 12., ex qua Zaccaria quaedam excerpta exhibet in sua *Raccolta di Dissertazioni di Storia ecclesiastica.* Josephus de Novaes S. J. villaregius n. 13. Apr. 1736., post societatis Jesu suppressionem canonicus senensis, edidit *Introduzione alle vite dei sommi pontefici* co' loro ritratti in rame da s. Pietro sino al felicemente regnante Papa Pio VI. raccolte ad uso dei giovani studiosi, ib. 1775—92. t. 6 (vel 7) in 8; 1802—6. t. 14 in 8; 1821—23. t. 17 in 8. ed. emendata et aucta, cui Erasmus Pistolesi adjecit t. 18. (v. 2): *Vita del ss. Pontefice Pio VII. Gloriam Clementis I. rom. pontificis* adversus criticos, qui hujus pontificis gesta et martyrium in dubium vocarunt, vindicavit Leopoli 1757. in 4. Clemens Chodykiewicz O. S. Dom. leopolitanus n. 21. Mart. 1715., qui Romae studiis operam dedit ibique jam impense omnia, quae illum pontificem spectant scrutatus est ac publica disputatione defendit: unde enata *Trias diss.* de septem diaconis, de epistola ad corinthios et martyrio s. Clementis P. M., Romae 1749., ipseque doctor s. theologiae creatus est. In patriam redux professorem egit apud sodales et undique documenta conquisivit ad illustrandam historiam sui ordinis in Polonia: cui studio debemus *de rebus gestis* in provincia Russiae Ord. Praed. commentarium ll. 11 digestum, Berdyczoviae 1780. in f.; diss. historico-criticas *de utroque archiepiscopatu metropolitano kijoviensi et haliciensi* uti olim distincto, necnon de episcopatu leopoliensi ritus graeci uniti, Leopoli 1770. in 4. Ejus quoque est *Sol angelicae intelligentiae* s. Thomas, Leopoli 1744. Decessit [1]) 20. Oct. 1797.

726. *Concilia* saltem ex parte collegerunt[2]): Meth. Vil-

---

[1]) Cf. Wurzbach 2, 353.

[2]) M. Hermant scripsit *Histoire des Conciles* avec les canons, Rotomagi 1775.

lanuno O. S. Ben., qui adornavit *summam conciliorum Hispaniae* quotquot inveniri potuerunt ad usque seculum proxime praeteritum, epistolarum ad hispanos cum earum delectu, notis novisque dissertationibus, Matriti 1784. t. 4 in 4. (fr. 17); Aegidius Neissen (n. 1734., † 5. Jan. 1789.) adjecit collectioni *conciliorum Germaniae* [1]) a Schannat et Hartzheim coeptae (cf. II, 1386.) t. 9. et 10; *concilia salisburgensia* provincialia et dioecesana jam inde ab hierarchiae hujus origine quoad codices suppetebant ad nostram usque aetatem, adjectis quoque temporum posteriorum recessibus ac conventis inter archiepiscopos et vicinos principes rerum ecclesiasticarum causa initis, recensuit, digessit ac pluribus anecdotis auxit temporum, archiepiscoporum, rom. pontificum atque principum serie, charta theodosiana et hierographica criticisque animadversionibus illustravit, atque de ortu hierarchiae, hujus progressu, libertatibus et finibus praefatus est Florianus Dalham presbyter e schol. piis, theologiae doctor, archiepiscopalis salisburgensis consiliarius ecclesiasticus et bibliothecae praefectus, Augustae 1788. in f. Natus est Dalham a. 1713. in Austria diuque philosophiam docuit, physicam etiam et historiam ecclesiasticam. Decessit Salisburgi 19. Jan. 1795. Reliquit opera philosophica [2]) atque disputavit *de canone dogmatum christianorum*, quo decernitur ex solo verbo Dei revelato esse

---

[1]) Andreas Spitz O. S. Ben., historiae ecclesiasticae Bonnae professor, scripsit diss. historico-ecclesiasticas *ad concilia Germaniae* aevo intermedio celebrata, Bonnae 1789. in 4; diss. *de patriarchatibus et dignitatibus*, ib. 1783. in 4; *dissert.* num attenta universali et speciatim attentis germanorum factis et decretis basileensibus a canonistis Germaniae defendi valeat sententia, quae infallibilitatem rom. pontificis ejusque superioritatem supra concilium oecumenicum adstruit, ib. 1787. adversus diss. Aquisgrani 1786. editam, in qua ea propositio statuebatur.

[2]) Cf. Horányi 1, 581—623.

repetendum, quidquid ad immutabilem christianae fidei substantiam pertinet; hanc ea de causa divinam esse: alia ad religionem ab humanis studiis adjungi non sine vicissitudine l. 1. cum tabulis pluribus aeri incisis rem christianam antiquiariam illustrantibus, Vindobonae 1774. in 4; *de canone disciplinae ecclesiasticae*, quo praecipua disciplinae capita, etiam quae controversa sunt, ad suum principium revocantur et illustrantur, ib. 1784. in 4., opus eruditum quidem, sed non satis accuratum et josephinismi spiritu infectum. *Conciliorum ratisbonensium* brevem *recensionem* adornavit ex antiquis monumentis, Ratisbonae 1768. in 4. Joannes Baptista Enhuber (Enhueber) O. S. Ben. in monasterio s. Emmerami, Nabburgi n. 14. Sept. 1736., ejusdem monasterii (1775—85.) prior, qui et cathedram primariam dogmaticae in universitate ingolstadiensi (1781.), et dignitatem abbatialem in monasterio ensdorfensi (1773.) recusavit. Paraverat editionem operum omnium Rhabani Mauri t. 5 in f. comprehensam, quam tamen praepedivit et barbarica suppressio monasteriorum et ejusdem mors 29. Maji 1800. Editioni operum Alcuini, quam curavit Forster (p. 348) adjecit diss. historicam *de haeresi Elipandi* archiep. toletani et Felicis ep. orgellitani, in qua, quae hactenus obscura fuerunt, ex chartis recenter detectis et ipsius Alcuini scriptis illustrantur; *diss. dogmatico-historicam*, qua contra Christianum Walchium (*historia adoptianorum*, Gottingae 1755., aucta 1780. et in t. 9. op. *Ketzerhistorie)* ostenditur, Felicem et Elipandum adoptionis in Christo homine assertores merito ab Alcuino nestorianismi fuisse petitos. Scripsit praeterea diss. critica *de patria et episcopatu s. Erhardi* ep. ratisbonensis, Ratisbonae 1770. in 4.

727. *Historiam ecclesiae gallicanae* a Longueval coeptam (II, 1112.) sex tomis accurate elaboratis auxit et ad

a. 1529. perduxit Gulielmus Franciscus Berthier S. J. Parisiis 1730—49. in 4., quam auxit pluribus bonis dissertationibus de variis argumentis disciplinae ecclesiarum Galliae [1]). Natus est Berthier Issoduni 7. Apr. 1704., et theologiam professus Parisiis. Propter insignes ingenii dotes et eruditionem concredita ei fuit editio celebrium *Mémoires de Trévoux*, quam prudentissime moderatus est ab a. 1745. usque ad societatis Jesu in Gallia 1762. suppressionem (cf. II, 1034. annot.). In recensendis libris elucet praesertim judicii sagacitas: unde cum ausus esset opera illorum, qui tunc principatum inter incredulos gerebant sibique jus vindicabant de omnibus ex cathedra judicio inappellabili pronunciandi, cujusmodi erant Diderot, d' Alembert et in primis Voltaire, accuratae sed justae censurae subjicere, horum bilem in se commovit adeo ut eum sarcasmis, injuriis, probris pro more sint prosecuti. Reprobabat quoque opiniones singulares et periculosas Harduini et Berruyer. Anno 1762. designatus est custos bibliothecae regiae illisque additus, qui praeerant institutioni Ludovici XVI. ejusque fratris. Sed cum omnes, qui quondam spectassent ad societatem Jesu, aula excedere deberent a. 1764., Offenburgum secessit. Munus ab imperatrice Maria Theresia gratiose oblatum praefecti bibliothecae mediolanensis recusavit. Post decem exilii annos Bituricum se recepit, ubi totus studiis pietatisque exercitiis vixit. Parum ante mortem recreatus fuit stipendio cleri gallicani, verum eo frui non licuit; nam infelici casu mortem acceleravit, quam obiit 15. Dec. 1782. A capitulo

---

[1]) „On lui doit, legimus apud Feller 3, 53., les six derniers volumes de cet ouvrage écrits avec une critique, une modération, une netteté de style et une élégance peu communes. Tout y est déduit et discuté avec une noble aisance qui, en faisant disparaître la gêne du travail, annonce les connaissances les plus étendues et la plume la mieux exercée“. Cf. etiam *Biogr. univ.* 4, 354.

metropolitano speciali sepulcro in ecclesia fuit honoratus. Alia ejusdem opera sunt [1]: *Observations sur le contrat social de J. J. Rousseau,* Parisiis 1789. in 12., opus posthumum e schedis vagis compilatum; *les Psaumes traduits en françois* avec des notes et des réflexions, ib. 1785. t. 12 in 8. cura P. Querbeuf cum praefatione de vita et operibus P. Berthier, ed. mendosa. Reflexiones sunt vere piae, notae admodum eruditae, quae egregium produnt interpretem, explicatio nitida et perspicua. Saepius prodiit hoc opus (aliquoties sine annotationibus), etiam recentiori aetate ut Lugduni 1831. t. 12 in 8. 1836. etc., 1862. t. 8 in 12., etiam a Migne receptum in *cursum s. Scripturae* t. 14. 15. 16. *Isaïe traduit en françois* avec des notes et des réflexions, ib. 1788. 1789. t. 5 in 12 Parisiis 1807., 1840. etc. *Histoire des premiers temps du monde* prouvée par l'accord de la physique avec la Genèse par les philosophes, ib. 1778. in 12. Carolus Ludovicus Taillandier O. S. Ben. congr. s. Mauri, attrebatensis, abbas in partibus (n. 1705., † 1786.), de favore factioni jansenianae impenso suspectus, juvit sodalem suum Morice (cf. II, 1390.) in scribenda edendaque *Histoire ecclésiastique et civile de Bretagne,* Parisiis 1750—56. t. 2 in f., cujus ipse t. 2. curavit, opus rarum (fr. 150); 1836—47. t. 20 in 8., editio minus laudanda. Eandem historiam coepit enarrare Aegidius Deric, theologiae doctor, qui impium jusjurandum detrectans prope nonagenarius exsul in Anglia obiit (1796.), in *Histoire ecclésiastique de Bretagne,* 1777. t. 6 in 12., quorum primus inscribitur: *Introduction* à l'Histoire ecclésiastique de Bretagne, où l'on traite de la religon, du gouvernement, des moeurs et des usages des Bretons depuis leur établissement

---

[1] Cf. Backer 1, 593—96. et Montjoye, *Eloge historique du P. G. F. Berthier*, Parisiis 1817. in 8.

en Bretagne jusqu'au temps où ils embrassèrent le christianisme, Rhedonibus 1847. t. 2 in 4. (fr. 18). Antonii Stephani Mille advocati parlamenti exstat *Abrégé chronologique de l'histoire ecclésiastique, civile et littéraire de Bourgogne* depuis l'établissement des Bourguignons dans les Gaules jusqu'à 1772., Divione t. 3 in 8. (m. 15). Promiserat auctor t. 4. et 5., qui tamen non prodierunt. Le Long O. S. Ben. scripsit *histoire ecclésiastique et civile de l'église de Laon*, Cabillonii 1783. Philippus Andreas Grandidier canonicus argentoratensis, n. 9. Nov. 1752., jam a juventute adeo eruditus fuit, ut vix 25 annos natus jam 21 academiarum Galliae et Germaniae esset socius. Admodum delectabatur studio historiae, quocirca factus est tabularii episcopalis praefectus. Praeter alia opera erudita edidit: *Histoire de l'église et des évêques-princes de Strasbourg* depuis la fondation de l'évêché jusqu'à nos jours, Argentorati 1776. 1778., t. 2 in 4. (fr. 18), pro quo opere meruit collaudari a Pio VI; verum eo canonicos ita in se commovit, ut vel ipsius orthodoxia in dubium vocaretur. Quod adeo ipsum moerore affecit, ut in gravem incideret morbum propositumque conciperet desistendi ab ejusmodi studiis. Postquam vero convaluit, aucto ardore se illis dedit, unde contraxit morbum letalem, cui succubuit 11. Oct. 1787. Distribuerat opus in 8 t., quorum tantum priores duo (usque ad a. 965.) prodierunt. Nostra demum aetate J. Liblin edidit ex ejus msc., quae adhuc paraverat, in *Oeuvres historiques inédites* de Ph. A. Grandidier, Colmarii 1865—67. t. 6. *Essais historiques et topographiques sur l'église cathédrale de Strasbourg*, ib. 1782. in 8., libellus admodum eruditus; *Histoire ecclésiastique*, militaire, civile et littéraire de la province d'Alsace, ib. 1787. t. 1. (et unicus) in 4.; mpressa adhuc fuere 212 chartae et diplomata destinata jam pro t. 2. Plurimum quoque contulit ad Gerberti *Germa-*

niam sacram. Ludovicus Franciscus Daíre O. Coel. ambianensis (n. 6. Jul. 1713., † 18. Mart. 1792.), Parisiis theologiae professor et bibliothecae praefectus, composuit *Histoire civile et ecclésiastique de la ville d'Amiens* (usque ad a. 1752.), 1757. t. 2 in 4; *Histoire littéraire de la ville d'Amiens*, 1782. in 4; *Histoire civile, ecclésiastique et littéraire de la ville et du doyenné de Montdidier*, 1765. in 12; *Histoire civile, ecclésiastique et littéraire de la ville et du doyenné de Doullens*, 1784. in 12. Philippus Hossart S. J. (n. 9. Maj. 1741., † 1792.), Luxemburgi theologiae professor, ex pluribus documentis editis ineditisque composuit: *Histoire ecclésiastique et profane du Hainaut*, Montibus (Mons) 1792. in 8.

728. De historia ecclesiastica Germaniae meruerunt: Franciscus Xaverius Holl S. J. Schwandorfi in Palatinatu 22. Sept. 1720. natus, juris canonici professor Ratisbonae, Oeniponte, Dillingae et demum Heidelbergae († 1. vel 6. Maji 1784.), cujus sunt: *Statistica ecclesiae Germaniae*, Heidelbergae 1779. in 8. t. 1. (et unicus), opus admodum eruditum, in quo disserit de hujus ecclesiae geographia, historia, legibus et constitutione, liturgia (de qua praeclara habet c. 16.); diss. *de patriarchatu veneto* [1]), ib. 1776. in 4; *harmonia juris naturae, canonici, civilis et publici Germaniae circa educationem liberorum* in casu, quo uxor hebraea reluctante marito ad christiana sacra transiit, ib. 1782. in 4., in qua tuetur, liberos in religione christiana esse instituendos, quam sententiam alii impugnarunt. Josephus Resch Halae in Tiroli n. 3. Sept. 1716. pro duplici dissertatione, philosophica altera, altera theologica, donatus est ab academia patavina doctoratu

1) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 4, 160—66; 5, 662—70. de priori opere sermo est.

in philosophia et licentiatu in theologia. SS. literas interpretatus est in seminario brixinensi (1767.), auctus dignitate consiliarii ecclesiastici, protonotarii apostolici et canonici inticensis (1768.). Quibus muneribus renuncians transiit in Bavariam, ubi factus est consiliarius frisingensis et director seminarii ad s. Joannem Monachii, demum parochus sittenbacensis et decanus capituli ruralis († 15. Febr. 1782.). Magni aestimatus fuit a Benedicto XIV., Clemente XIII., Gerberto, Mansi, Facciolati etc. Praeter alia scripsit *Annales ecclesiae sabionensis*, Augustae Vind. 1750. et 1767. t. 2 in f.; *Gloria filiorum* Prov. 17, 6. i. e. series et continuata successio episcoporum sabionensium hodie brixinensium, una cum historia ejusdem ecclesiae cathedralis, Brixinae 1748. in 4; *Aetas millenaria ecclesiae aguntinae in Norico* seu inticensis in Tiroli insignis collegiatae ad SS. Candidum et Corbinianum, ib. 1772. in 4. Aquilinus (antea Julius dictus) Caesar can. reg. s. Aug. graecensis (n. 1. Nov. 1720., † 2. Jun. 1792.), scripsit [1]) magna diligentia sed minori judicio critico *Staats- und Kirchengeschichte des Herzogthums Steiermarks*, Graecii 1785—1788. t. 7; *annales ducatus Styriae*, cum adjecta finitimarum Bavariae, Austriae, Carinthiae, Salisburgi, Aquilejae historia ex antiquis historiae monumentis collecti, ib. 1768—79. t. 3 in f., opus ejus praecipuum, quod tamen non absolvit, pertingit enim tantum ad a. 1519. Dicitur t. 4. msc. incuria censorum caesareorum periisse; *National-Kirchenrecht Oesterreichs* oder Verbindung der k. k. Verordnung in publico-ecclesiasticis mit dem päpstl. Rechte aus den Decretbüchern Gregors IX., ib. 1788—90. t. 5, quibus adjectus est mox t. 6 complectens resolutiones caesareas ab a. 1786—90; *die Clerisei*

---

[1]) Cf. Wurzbach 2, 228. Reliquit praeter 17 opera edita, plura (18) etiam msc., inter quae *historiam ecclesiae ultrajectinae*.

hat vermöge ihrer Einsetzung das Recht Gesetze zu geben, Viennae 1787. in 8; *Gedanken von den Rechten und Freiheiten der österreichischen Kirche*, ib. 1787; *Skizze der Aufklärung*, 1788. in 8; *Abhandlung von der Erscheinung der Geister*, Monachii 1789. in 8; *Ist die Nichtigkeit der Zauberei ganz erwiesen*, ib. 1789; *Ueber Verbindlichkeit zu fasten*, Viennae 1788. in 8; *Bedenken von Besessenen*, 1790. in 8; *Gedanken von der Unzertrennlichkeit des kath. Ehebandes*, ib. 1787. Joannes Eitel Sandhoff osnabrugensis (n. 1722., † 23. Apr. 1794.) narravit *antistitum osnabrugensis ecclesiae*, qui per X sec. primam episcopalem sedem carolinam in Westphalia tenuere, *res gestas*, origines et incrementa coenobiorum dioecesis aliaque memorabilia, quae eam attingunt, cum plurimis pontificum, imperatorum, episcoporum diplomatibus comitumque aliorum tabulis adnexis, p. 1. et 2. Monasterii 1786.

729. Stephanus Alexander Würdtwein decanus capituli cathedralis et episcopus suffraganeus (1783.) electoris moguntini (n. 1719., † 11. Apr. 1796.), totum quod muneribus suis surripere potuit tempus tabulario metropolitano scrutando illustrandaeque ecclesiae moguntinae impendit. Studii diligentissimi en fructus: *Concilia moguntina*, queis disciplina ecclesiae moguntinae sec. XIV., XV. et XVI., praecipue vero obscura concordatorum Germaniae historia illustratur, Manheimii 1766. in 4; *historia diplomatica abbatiae ilbenstadiensis*, 1761. 1766. ed. aucta in 4; *dioecesis moguntina* in archidiaconatus distincta commentationibus diplomaticis illustrata, ib. 1768—76. t. 3 in 4. (m. 15); *subsidia diplomatica* ad selecta juris ecclesiastici germanici et historiarum capita elucidanda, Heidelbergae 1772—80. t. 13 in 8., quibus adjecit *nova subsidia diplomatica*, ib. 1782—89. t. 14 in 8; *Ad concordata nationis germanicae integra documen-*

torum fasc. 1—4., Francofurti et Lipsiae 1775—77; *chronicon diplomaticum monasterii Schoenau* in silva Odoniana ord. cist., Manheimii 1793. in 8; *monasticon palatinum* chartis et diplomatibus instructum et notitiis authenticis illustratum. Manheimii 1793—96. t. 6 in 8. (m. 18), quod opus spectat ad illustrandam historiam monasteriorum palatinatus; *Thuringia et Eichsfeldia medii aevi ecclesiastica* in archidiaconatus distincta, ib. 1790. in 4; *diplomata moguntina* pagos Rheni, Mogani novaeque Wetteraviae, Hassiae, Thuringiae, Eichsfeldiae, Saxoniae etc. illustrantia, Moguntiae 1788. 1789. in 4. (n. 15); *s. Bonifacii archiep. moguntini et M. epistolae* ordine chronologico dispositae, notis illustratae, ib. 1789. in f. (m. 12). Aemilianus Ussermann O. S. Ben. in celeberrimo s. Blasii monasterio, n. est in s. Uldarico in Brisgovia 30. Oct. 1737. Primum in suo monasterio docuit philosophiam, deinde ad commune studium benedictinorum in Bavaria, quod tunc in monasterio, benedicto-burano erectum erat, linguarum orientalium professor postulatus, easdem posthac etiam in universitate salisburgensi publice docuit simul explicans theologiae moralis praecepta. Reversus ad s. Blasium bibliothecae praefuit magno hujus incremento, nam nihil magis habuit in deliciis, quam librariae supellectilis curam. Unde reliquias prioris vastissimae bibliothecae incendio a. 1768. consumptae collegit, antiquos codd. msc. et recentiores selectos libros undique conquisivit et magnis impensis comparavit. Quidquid vero habuit vacui temporis adornandis lucubrationibus, historicis potissimum dedit. Laboribus exhaustus et apoplexia correptus decessit 31. Oct. 1798., vir germanae prorsus fidei et prisci moris, abhorrens ab adulandi studio atque omni fastu, propter stupendam eruditionem bibliotheca ambulans dictus. Haec sunt potiora ejusdem opera: *Prodromus Germaniae sacrae* sive chronicon Hermanni contracti, Peterhusanum,

Bertholdi constantiensis, Ottonis de s. Blasio aliaque, typis san-blasianis 1792. t. 2 in 4; *episcopatus wirceburgensis* sub metropoli moguntina chronologice et diplomatice illustratus cum codice probationum, ib. 1794. in 4; *episcopatus bambergensis* sub metropoli moguntina etc., ib. 1801. in 4. opus posthumum [1]).

730. Ad historiam ecclesiae *bohemicae* illustrandam aliqua contulit Felix Job a s. Catharina (olim Gelasius dictus) Dobner sch. piar. pragensis (n. 30. Maj. 1719. † 24. Maj. 1790.), qui totum se dedit studio historiae praesertim patriae, unde ab imperatrice Maria Theresia historiographus caesareus est dictus cum anno stipendio. Censetur pater recentioris historiae bohemicae, quam suis operibus multum promovere studuit, sed magnis propterea controversiis cum aliis eruditis, cum Duchowsky, P. Athanasio, Pubička etc. occasionem dedit. Fuit quoque socius academiae literariae bohemicae, quae propter insignia ejusdem merita defuncto monumentum posuit. Haec potiora ejusdem opera [2]): *Wenceslai Hagek a Liboczàn Annales bohemorum* e bohemica editione latine redditi et notis illustrati a P. Victorino a s. Cruce . . . nunc plurimis animadversionibus historicis, chronologicis, criticis, nec non diplomatibus variisque generis monumentis aucti, Pragae 1761—1783. t. 6 in 4; 7. mansit mscr.; *monumenta historica Bohemiae* nusquam antehac edita, quibus non modo patriae aliarumque vicinarum regionum, sed et remotissimarum gentium historia mirum quantum illustratur, ib. 1764—86. t. 6 in 4., collectio pretiosa; *Vindiciae sigillo confessionis* d. Jo. Nepomuceni Protomartyris poenitentiae assertae, Pragae et Viennae 1784. in 8; etiam germanice; *Kritische Unter-*

---

[1]) Cf. *Scriptores O. S. Ben.* pag. 487. s.

[2]) Cf. Horányi *scriptores* 1, 660—8.

suchungen über den slavischen Ritus in Böhmen; Ob Methud und dessen Mitarbeiter das Christenthum in Böhmen nach römisch-lateinischen oder griechischen Religionsgrundsätzen eingeführt? und ob dem Methud das slavische Messlesen je vom Papst verboten worden; über die Einführung des Christenthums in Böhmen; über das Alter der böhmischen Biebelübersetzungen, inter *diss. academiae literariae bohemicae* t. 1—4. Pragae 1782—89. Godefredo Provin S. J. dornbacensi (n. 8. Nov. 1707., † 20. Nov. 1777.), ultimo provinciae bohemicae praeposito debemus opus inscriptum: *Fidelis romanae Ecclesiae Moravia,* Olomucii 1742. in 4. (m. 8), epitome historiae ecclesiasticae hujus provinciae. Antonius Ganotzi hungarus Cassoviae natus, canonicus posoniensis, dein varadinensis et protonotarius († 1791.), concinnavit *episcopos varadinenses fide diplomatum* (ab. a. 1089—1759.), Viennae 1776. t. 2 in 4. Adversus l. *de s. Ladislao* rege Hungariae auctore Pray scripsit diss. historico-criticam *de s. Ladislao* Hungariae rege, fundatore episcopatus varadinensis, ib. 1775., quam fundationem tribuerat Pray s. Stephano; in illo opere atque iterum in *diatriba* adversus hanc dissertationem edita: sed et Ganotzi opposuit ejus diatribae *dispunctionem*, Varadini 1781. Reliquit praeter alia [1]) etiam diss. controversisticam historico-theologicam *de usu calicis* seu de sumptione s. eucharistiae sacramenti sub utraque specie cum appendice ad catholicos, Tyrnaviae 1765. Michael Ambrosowski e comitatu nitriensi n. 17. Apr. 1702., ecclesiae agriensis canonicus et praepositus, protonotarius, s. theologiae doctor et studiorum director († 1. Febr. 1792.), depromsit novam *seriem episcoporum agriensium* ex archivo capituli, Agriae 1758. in 4., et composuit *Iliadem in nuce* sive chro-

[1]) Cf. Wurzbach 5, 82.

nologiam sacram et profanam ab origine mundi ad nostra plane tempora continua serie illigatam, ib. 1759. in 8. Dominicus Szeredai S. J., post societatis Jesu suppressionem archidiaconus, exhibuit *seriem episcoporum Transylvaniae*, Albae Carolinae 1790. (ab a. 1106—1780.) in 4. (m. 9), opus rarum. Ipsius quoque est: *Charitas initialis, affectiva super omnia, sacramentalis et virtualis* sive disquisitio de amore Dei ad sacramentum poenitentiae et ad omnium virtutum et actionum humanarum finem pernecessaria a menstruis decisionibus cleri Transylvaniae aliisque fontibus collecta, ib. 1792. in f. Stephanus Salagius presbyter quinquecclesiensis, hortantibus Georgio Klimo episcopo et celeberrimo Garampi, scripsit erudite *de statu ecclesiae pannonicae ll. 7*, Quinque Ecclesiis 1777. in 4. Ignatius Batthyáni hungarus ex nobilissima comitum familia natus 30. Juni 1741., absolutis studiis canonicus et praepositus agriensis et postea (1780.) Transylvaniae episcopus († 17. Nov. 1798.), collegit illustravitque *leges ecclesiasticas regni Hungariae* et provinciarum adjacentium, Albae Carolinae 1785. t. 1. in f., Claudiopoli 1811. t. 2; 1827. t. 3. in f. Eruditam praemittit dissertationem de synodis regiis; decreta, leges, edicta publica, responsa pontificum et episcoporum disciplinam Ecclesiae concernentia addit et illustrat. Incipit a concilio sardicensi, adjungit deinde syrmiense, illyricum a. 368. etc. Chronologiae tamen majorem rationem habere debuisset [1]). In opera beneficentiae vere erat effusus, sed et studia literaria Mecaenas liberalissimus omni qua poterat opera promovit, ideoque etiam Albae Carolinae observatorium astronomicum erexit dotavitque atque varia musaea instituit. Franciscus Xaverius Pejacevich (Piatsvits) S. J. essecensis in Croatia (n. 15. Jul. 1715., † 1780.), philoso-

[1]) Cf. Horányi, *Memoriae hung.* 3, 331—51.

phiae et theologiae professor, post societatis Jesu suppressionem abbas infulatus, reliquit *historiam Serviae* seu colloquia XIII de statu regni et religionis Serviae seu Serbiorum ab exordio ad finem sive a sec. VII. ad XV., Colocae 1799. in f.; opus posthumum. Ipsius quoque sunt: *Controversiae ecclesiae orientalis* de primatu et additione ad symbolum dialogo inter graecum et latinum propositae, Graecii 1752. in 8; *Theologicorum dogmatum* t. circa 6, Graecii 1752—57., scil. de Deo uno et trino; de Deo incarnato, de gratia et merito et de sacramentis. Theodorus a s. Martino Ostrovski sch. p. complexus est *historiam ecclesiae polonae* t. 3, Varsaviae 1793. in 8.

731. In *Italia* Augustinus Cesaretti O. S. Aug. hetruscus reliquit italice *Memorias sacras et profanas antiquae dioecesis Populoniae* (Massa maritima), quae nunc praefato nomine appellatur, 1784; Joannes Hieronymus Gradenigo[1]) O. theat. Venetiis 19. Febr. 1708. ex nobilissima familia ortus, a card. Quirino Brixiam vocatus (1734.) ad docendam theologiam, ubi non neglexit vacationum occasione animarum zelum exercere. Honorificis muneribus sui ordinis functus est. Fratri suo datus est successor in archiepiscopatu utinensi et ab ipso

---

[1]) Alius a Joanne Augustino Gradenigo O. S. Ben. veneto (n. 10. Jul. 1725, † 16, Mart. 1774.), juris canonici lectore et bibliothecae praefecto, ac postea episcopo clodiensi (1762.), quem Clemens XIII. ipse voluit consecrare A. 1768. translatus est ad sedem cenetensem. Fuit praesul vere exemplaris deque salute sui gregis impense sollicitus, pluriumque operum auctor, nam in historia ecclesiastica et profana bene erat versatus: ideoque etiam socius plerarumque academiarum Italiae. Ex operibus huc afferri possunt: *Calendario Polironiano del XII. secolo*, Venetiis 1759. in 8; *de' piombi diplomatici pontificii* in *Memorie* per servire alla storia letteraria, editore Valvaneuse t. XXVIII. Cf. Doglioni, *Elogio storico di G. A. Gradenigo*, Belluni 1774. in 8; Wurzbach 5, 293.

Clemente XIII. fuit 2. Febr. 1766. consecratus. Pastor fuit egregius [1]) et vir admodum doctus († 30. Jun. 1786.), cujus sunt[2]): *Brixia sacra* seu pontificum (109) brixianorum series,[3]) Brixiae 1755., in 4.; *Tiara et purpura veneta*, ib. 1761. in 4., continuatio op. card. Quirini (II, 1339.), in qua describuntur vitae 5 pontificum et 60 cardinalium venetorum; *s. Gregorius M. P. Max.* a criminationibus Cas. Oudini *vindicatus* [4]), Romae 1753. in 8. et in ed. operum s. Gregorii venetae t. 16; *Lettera istorico-critica* sopra tre punti concernenti la questione del probabilismo e probabiliorismo, Brixiae 1750. in 4; curavit quoque editionem op. canonici Florenzis: *Trattato sulla prudenza de' parochi*; *Lettera al Emo e Rmo S. Card. A. M. Quirini* . . . intorno agli Italiani che dal sec. XI. insino verso la fine del sec. XIV. seppero di Greco, Venetiis in 12; 1759. ed. aucta; diss. *de siclo argenteo hebraeorum*, Romae 1766. ed. altera correctior. Marius Lupi bergomas (n. 14. Mart. 1720., † 7. Nov. 1789.), canonicus et archivarius capituli cathedralis, doctissimus vir, ita bene meritus de historia patria, ut capitulum ei adhuc viventi erigeret in sacristia statuam: edidit enim *Codicem diplomaticum* (ab a. 740—1300.) *civitatis et ecclesiae bergomensis* notis et animadversionibus illustratum. Praecedit prodromus historico-criticus de rebus bergomatium a declinatione romani imperii ad sec. VIII., Bergomi 1784—99. t. 2 in f., opus eruditum et pretiosum [5]); *de notis chronologicis* anni mortis

---

[1]) Ut liquet ex ejus opere: *Le cure pastorali*, Utini 1776. t. 2 in f., quod continet ejus acta pastoralia.

[2]) Cf. plura de ipso apud Vezzosi 1, 410—21.

[3]) Cf. *Storia Letter. d' Ital.* 12, 371—87.

[4]) Cf. ib. 7, 374—81.

[5]) Hujus epitomen exhibet Jos. Ronchetti in *Memorie storiche della città e chiesa di Bergamo*, Bergomi 1805. t. 2 in 8.

et nativitatis J. Christi [1]), Romae 1744. pp. 2 in 4; *de parochis ante annum Christi millesimum*, Bergomi 1788. in 4., diss. tres admodum eruditae et accuratae adversus parochorum synodi pistoriensis arrogantiam, quibus ostendit, parochiarum institutionem non esse antiquiorem sec. XI., si Romam et Alexandriam excipias, neque presbyteros illos, quorum ope et consilio uterentur episcopi olim in regenda dioecesi atque negotiis ecclesiasticis, fuisse parochos. Antonius Franciscus Frisi [2]) mediolanensis, canonicus, composuit *Memorie della chiesa Monzese* raccolte e con varie dissertazioni illustrate, 1774—80. t. 3 in 4. (m. 15), et *Memorie storiche di Monza e sua corte*, Mediolani 1794. t. 3 in 4. (fr. 15). Balthasar Oltrochi congr. Oblat. ticinensis (n. 1714., † 19. Nov. 1797.), bibliothecae ambrosianae praefectus (1748.), vir eruditissimus, qui curavit editionem op. Saxii: *Archiepiscoporum mediolanensium seriem historico-chronologicam*, Mediolani 1755., cui praemisit de vita et scriptis Jos. A. Saxii Oblati (II, 1396.): verum praecipuum ejusdem opus est *Ecclesiae mediolanensis historia ligustica* in romanam, gothicam, longobardicam 3 ll. distributa complectens ejusdem vices ab obitu s. Ambrosii et irruptione ac dominatu barbarorum usque ad finem schismatis aquilejensis, ib. 1795. t. 2 in 4. (fr. 8), verus thesaurus eruditionis ecclesiasticae. Nicolaus Antonius Giustiniani [3]) O. S. Ben. e nobilissima veneta familia oriundus

[1]) Cf. *acta erud. lips.* 1749. pag. 281—83.

[2]) Frater fuit celeberrimi Pauli Frisi, quondam O. Barn., qui in physica, mathematica et astronomia admodum excelluit (n. 13. Apr. 1728., † 22. Nov. 1784.), de quo cf. Wurzbach 4, 367—369.

[3]) Ejus frater Paulus Franciscus G. O. Cap. a Benedicto XIV. nondum 30 annos n. episcopus Clodiae creatus (1744.), deinde (1750.) trevisanus (n. 1715., † 1789.), reliquit *lucubrationes ad clericorum institutionem* 1786. Strenuus erat suae gregis praesul, qui restauravit in suo seminario studiorum fervorem.

(1712.), episcopus torcellensis (1754.), dein (1759.) veronensis ac demum (1772.) patavinus († 24. Nov. 1796.), edidit opera illustrata et italice versa s. Laurentii Justiniani, patriarchae veneti et duo opuscula card. Aug. Valiero; curavit editionem *operum s. Athanasii*[1]), Patavii 1777. t. 4 in f. et publicae luci dedit: *Serie cronologica dei Vescovi di Padova*, Patavii 1786. G. Grassi collegit *Memorie istoriche della chiesa vescovile di Monteregale* in Piemonte con documenti, Taurini 1789. t. 2 in 4. (l. 8); Franciscus P. Sperandio archipresbyter auctor est op. *Sabina sacra e profana*, antica e moderna ossia raccolta di notizie del paese Sabino, Romae 1790. in 8. (l. 10); Michael Catalani S. J. firmanus n. 27. Sept. 1750. et post Societatis Jesu suppressionem in patria ecclesia canonicus de historia patria bene meritus scripsit *de ecclesia firmana ejusque episcopis et archiepiscopis* commentarium, Firmi 1783. ediditque Aeneae Silvii de Picolominibus ep. tergestimi *de rebus Basileae gestis* stante vel dissoluto concilio commentarium, prooemio subjectisque annotationibus illustratum, Firmi 1803. in 4. Joannes Dominicus Bertoli forojuliensis (n. 13. Mart. 1676., † 1764.), insignis archaeologus, collegit *Antichità di Aquileja profane e sacre*, Venetiis 1739., cujus tantum t. 1. prodiit.

732. Joachimus Traggia sch. piar. reliquit *Aparato à la historia ecclesiastica de Aragon*, Matriti 1791. t. 2 in 8., opus rarum. *Nomina et acta episcoporum barcinonensium* binis libris comprehendit atque ad historiae et chronologiae rationem revocavit, Barcinone 1760. in 4., Matthaeus Aymerich (Aimerich) S. J. insignis et acutus philosophus, necnon sagax criticus, philosophiae et theologiae professor, cancellarius academiae gandiensis, qui post societatis Jesu suppressionem decessit exsul

---

[1]) De qua editione cf. *Nova biblioth. eccles. friburg.* 6, 189—204.

Ferrariae a. 1799. Philippus Salvator Gilii S. J. italus (n. 1721., † 1789.), diu in America missionarius, sed inde ab hispanis expulsus, scripsit *Saggio di Storia americana* o sia storia naturale, civile e sacra de' regni e delle provincie spagnuole die Terra ferma nella America meridionale, Romae 1780—84. t. 4 in 8., quae olim ab eruditis aestimabatur propter accuratas quas dat illarum regionum et populorum notitias. Dominicus Muriel (Morellus) S. J. hispanus n. 12. Martii 1718., in provincia Paraguaria theologiae et juris canonici professor, illius ultimus praepositus, qui inde deportatus decessit exsul Faventiae 23. Jan. 1795., collegit *fastos novi orbis* et ordinationum apostolicarum ad Indias pertinentium breviarium cum adnotationibus, Venetiis 1776. in 4. Latine quoque vertit ex gallico *historiam paraguajensem* Petri Fr. X. de Charlevoix, quam etiam annotationibus auxit et continuavit usque ad a. 1767., ib. 1779. in f.

732. *Ordinum* religiosorum vel *monasteriorum* historiam illustrarunt: Anselmus (antea Joannes Dominicus dictus) Costadoni O. Cam. venetus (n. 6. Oct. 1714., † 23. Jan. 1785.), vir pius et admodum eruditus [1]), qui cum Mittarelli composuit *Annales camaldulenses* (cf. pag. 140.); adversus Fontanini, qui quosdam antiquos scriptores O. Cam. censurae subjecerat, scripsit *Lettera critica* intorno a certi scrittori camaldolesi, 1737; et *vite di alcuni illustri monaci camaldolesi*, etiam in annalibus. Collectioni *cologerianae* inseruit plures diss. doctas archaeologicas, ut diss. *sopra il pesce come simbolo degli antichi cristiani* (t. XLI.); *Osservazioni* intorno alla chiesa cattedrale di Torcello ed alcune sue sacre antichità (t. XLIII.) et Venetiis 1750. Multa reliquit manu-

---

[1]) Plura de ipso cf. apud Mondelli *Della vita e degli scritti di A. Costadoni*, Venetiis 1787. in 8.

scripta, quae Maurus Cappellari ejusdem ord. abbas (postea Gregorius XVI.) Romam deferri curavit diligenter asservanda in monasterio s. Gregorii. Beda Seeauer O. S. Ben. ad s. Petrum Salisburgi, austriacus ex Hallstadt (n. 28. Jul. 1716., † 21. Dec. 1785.), secretarius abbatialis, archivarius et abbas (4. Jul. 1753.), edidit[1]) *novissimum chronicon antiqui monasterii ad s. Petrum* Salisburgi O. S. Ben. exhibens ordinem chronologicum episcoporum, archiepiscoporum et abbatum, qui ab a. 582—1772. monasterio ad s. Petrum praefuerunt. Praemissa disquisitione historico-critica de adventu, fundatione et obitu s. Ruperti, Augustae Vind. et Oeniponti, 1772. in f.; curavit quoque editionem *Monatesseron evangelici* Godefridi Kroell (II, 1310.), ib. 1759. in f. Magnus Klein O. S. Ben. Wasserhovii in Carinthia n. 1. Maj. 1717., in monasterio gottvicensi bibliothecae praefectus et 14. Apr. 1768. abbas, vir testimonio Garampi nuncii apostolici unus ex doctissimis Germaniae viris, in antiquitatis monumentis eruditissimus[2]), ut ejus opera testantur msc., inter quae reperiuntur annales ecclesiastici Germaniae et Austriae, episcopatus Germaniae (t. 17), quam plurima collectanea ad historiam praesertim Austriae spectantia. Prodierunt tantum: *Codex traditionum laurisheimensium*, Tegurii 1766. t. 2; *notitia Austriae antiquae et mediae* seu tam Norici veteris quam pagi et marchae posthac ducatus Oesterreich per quasvis populorum et gentium seu indigenarum et advenarum, urbium item locorumque quocunque eventu celebrium notiones et memorias ex idoneis et probae vetustatis monumentis exhibita et in historiae

---

[1]) Plura alia scripta reliquit partim philosophica, partim ascetica, quae cf. *Scriptores* pag. 436. s. De hoc opere cf. *nova bibl. eccl. frib.* 2, 590—629.

[2]) Cf. *Scriptores* p. 239—41; Wurzbach 12, 54.

patriae subsidium adornata, typis monasterii tegernseensis 1781. Mansuetus Jeune O. Praem. scripsit *Histoire critique et apologétique de l'ordre des chevaliers du Temple de Jerusalem* dits Templiers [1]), quae prodiit cura sodalis ejusdem Baudot Parisiis 1789. t. 2 in 4. (m. 12). Mauritius (prius dictus Josephus Antonius Franciscus) Hohenbaum van der Meer O. S. Ben. in monasterio rhenaugiensi, de hujus historia in primis meruit. Intra castra natus 25. Jun. 1718. amissis in pueritia parentibus traditus est instituendus patribus hujus monasterii, in quo Deo vitam consecrare constituit. Vota emisit a. 1734., et absolutis studiis lectorem (1743.) prius egit, dein priorem (1758.) et archivarium. Propter insignia merita oblata fuit ei a sede apostolica dignitas episcopalis et a congregatione helvetico-benedictina dignitas abbatialis, quae tamen onera modeste recusavit. Indefesse scrutatus est archiva, unde complere potuit 59 vol. in f., 23. v. in 4. msc. et 52 v., quae continent ejus epistolas scriptas vel acceptas. Cum prae senectute viriumque defectu non amplius bibliothecam posset adire, in cella manens opera msc. describebat annotationibusque illustrabat († 18. Dec. 1795.). Inter ejus scripta eminent *millenarium rhenaugiense* seu historia mille annorum rhenaugiensis (t. 6 msc.), cujus compendium prodiit germanice [2]), Donau-

---

[1]) Gabriel Kolinovics hungarus (n. 24. Mart. 1698., † 22. Dec. 1770.), rationum exactor in comitatu posoniensi, vir admodum eruditus, edidit: *Chronicon militaris ordinis equitum templariorum* etc.; nunc primum ex autographo desumpsit, notis illustravit, de vita, patria, fatis et scriptis auctoris commentatus est, ejusque et templarii icones praefixit, seriem M. Magistrorum, bullam Clementis V. et puncta inquisitionis in templarios ac denique seriem ordinum religiosorum et equestrium olim florentium, qui jam desierunt, appendicis loco adjecit junctimque edidit, Pestini s. a. in 8. Cf. Wurzbach 12, 319.

[2]) Cf. *nova bibl. eccl. frig.* 4, 202—12.

eschingen 1778; *annales Rhenaugiae* (t. 3), quos in epitomen contractos sub inscriptione *historia diplomatica* monasterii rhenaugiensis edidit Zapf inter monumenta anecdota historiam Germaniae illustrantia, Augustae 1785; sicut etiam edidit in op.: *Reisen in einige Klöster Schwabens*, durch den Schwarzwald und in die Schweiz, ib. 1786., vitam Findani, quam auctor paraverat pro actis SS. Multa alia reliquit msc. quae spectant historiam monasteriorum O. S. Ben., praesertim in Helvetia [1]). Flaminius Annibali da Latera O. Min. Obs. edidit *Compendio della Storia degli ordini regolari*, 1796. Franciscus Töpsl can. reg. O. S. Aug. in canonia pollingana, n. Monachii 17. Nov. 1711., diu (16. Apr. 1744 — 10. Mart. 1796.) praepositus magno sodalium bono; nam studia impense promovit, bibliothecam magnis sumptibus auxit, ut celebris redderetur in universa Germania, musea ditavit omnis generis physicis instrumentis, sodales juniores etiam in alias regiones emisit ad plenius excolenda ingenia; cum viris doctissimis epistolarum commercium habuit. Collegit plurima documenta et acta romanae sedis in causa praetensi juris metropolitici salisburgensis in ecclesiam pataviensem et capitulationum inter archiepiscopum salisburg. et capitulum metropolitanum, quae tamen collectio nunquam prodiit [2]). Prodierunt tantum: *Succincta informatio de canonia pollingana* ex authenticis domesticisque monumentis ac documentis eruta et usque ad moderna tempora deducta, Günzburgi 1760. in f., etiam in Mich. Kuen *Suevia ecclesiastica* t. 3. (supra pag. 128.) et in ejusdem *collectione scriptorum* rerum monastico-ecclesiasticarum t. 5; *Elenchus onomasticus scriptorum O. Can. reg. s. Aug.*, Pollingae 1762., prima rudimenta conti-

---

[1]) Cf. *Deutsche Biographie* 12, 657—59.

[2]) Cf. *histor. pol. Blätter* 90, 428.

nens ingentis operis Scriptorum O. Can. reg. s. Aug., quod 20 t. in f. constans reliquit msc. P. Dalhammer ejusdem ordinis *canoniam rohrensem* documentis, monumentis et observationibus historico-criticis illustravit, Ratisbonae 1784. in f. cum figuris.

733. *Acta sanctorum* a Bollando coepta continuarunt Ignatius Hubens antverpiensis (n. 12. Dec. 1737., † 18. Jul. 1782.), qui symbolam contulit ad t. 4. Octobris; Jacobus Trentecamp, vir admodum eruditus et modestus, s. Scripturae professor Lovanii (n. 8. Sept. 1717., † 27. Febr. 1783.), qui partem habuit in editione t. 4. Sept.; Joannes Limpens (n. 19. Nov. 1709., † 1784.), qui operam suam impendit tribus prioribus tomis Septembris; Joannes Clé antverpiensis (n. 30. Aug. 1722., † 2. Nov. 1800.), s. Scripturae et theologiae professor et provinciae praepositus, qui calumniis appetitus triennium in carcere transegit. Operam contulit ad t. 6—8. mensis Septembris. In morem thesium proposuit *commentarios historico-criticos* in Matthaeum et Marcum usque ad Christi passionem, Lovanii 1762.; in Lucam et Joannem et Christi passionem ex quatuor evangelistis, ib. 1764. in 8. Omnes hi fuere e Societate Jesu, quibus adde Claudium Berthod O. S. Ben. (n. 1732., † 1788.), diligens archivorum scrutator, qui illa suppressa additus fuit (1784.) sodalibus superstitibus atque partem habuit in parando t. 6. Oct., qui demum prodiit 1814. Joannes Baptista Melloni Orat. s. Phil. Nerii (n. 23. Jun. 1713., † 24. Dec. 1781.), utriusque juris doctor, plurium servorum Dei descripsit vitas collegitque *Atti e memorie degli uomini illustri in santità nati e morti in Bologna*, Bononiae 1773—80. t. 3 in 4; hujus sodalis Carolus Ignatius Massini cesenas (n. 1702., secundum Feller 16. Maj. 1712., † 23. Mart. 1791.) ultimis 20 et ultra vitae annis coecus, composuit cum Andrea Micheli *Raccolta*

delle vite dei Santi per ogni giorno dell' anno, Romae 1763. t. 13 in 12; *seconda Raccolta* che contiene l' appendice delle vite dei Santi, 1767. t. 13 in 12; *vite dei Santi dell' antico Testamento*, ib. 1786. t. 6 in 8. Antonius Crammer S. J. bavarus (n. 3. Aug. 1705., † 1785.), vitam plurium sanctorum (inter quos etiam vitam *s. Henrici* et *s. Cunegundis*, quam a frivolis narratiunculis expurgavit et ab improbis scriptorum quorundam injuriis vindicavit, Friburgi Brisgojae 1770. in 8.) edidit; *Frisinga sacra*, Monachii 1775. in 8; *magnifica sanctitatis gloria* in episcopatibus boicis resplendens, Frisingae 1775. in 8: *heiliges und gottseliges Eichstätt* d. i. Lebensbeschreibung derjenigen Personen, die in diesem Bisthume heilig gelebt haben, Eichstadii 1780. in 8; *heiliges Passau* oder vollständige Geschichte aller Heiligen und Seligen, die dieses Bisthum mit ihrem Lebenswandel, wie auch mit Glanze grosser Wunder beleuchtet haben, bis auf unsere Zeiten (1761.) zusammengetragen [1]), Monachii 1782. in 8. *Sanctam et beatam Austriam* [2]) seu acta et vitam eorum, qui a primo jam inde Christi sec. ad hanc usque aetatem cum strenue exantlatis in vinea Domini laboribus, tum aliis sanctitatis suae, dum viverent, radiis eam, quam nunc appellamus Austriam, regionem olim illustrarent, edidit rerumque dubiarum in ea occurrentium, quoad oportere visum est, crisim adjecit Bertholdus Rizelius O. S. Ben. in monasterio mellicensi (n. 30. Mart. 1721., † 12. Jun. 1792.), philosophiae et theologiae lector, Augustae Vind. 1750. *Britanniam sanctam* 1745. adornavit Richardus Challoner cicestrensis.

---

[1]) Cf. *nova bibl. eccl. friburg.* 5, 593—600.

[2]) Ab hac distingui debet *Austria sacra*: Geschichte der ganzen österreichischen, weltlichen und klösterlichen Klerisey beiderlei Geschlechtes, quam ex schedis Josephi Wend de Wendenthal edidit Marianus a ss. Sacramento O. S. Aug. Excalc., Viennae 1780. in 8.

Natus is est anglicanis parentibus 29. Sept. 1691. Juvenis 20 annorum amplexus est religionem catholicam. In collegio duaceno optime fuit institutus, ibidemque philosophiam, deinde et theologiam docuit, in qua celebrem Alb. Butler successorem habuit. Anno 1730. transiit in Angliam totamque reliquam vitam saluti concivium impendit. Quam plurimis operibus doctrinam catholicam defendit atque anglicanos refellit; unde dignus habitus est, qui Benjamino Petre catholico episcopo londinensi coadjutor (1741.), deinde (1758.) successor daretur. Ab hypocrita proditus raptus est jam senex ad tribunalia multaque passus a furore fanatico plebis, laboriosissimamque vitam senex 90 annorum, etiam a prudentioribus protestantibus magni factus, apoplexia correptus pie finivit 12. Jan. 1781. Inter ejusdem opera, quae plurima (c. 40) omnis generis sunt, mentionem adhuc merent [1]): *Martyrologium britannicum* cum supplemento et appendice; *Grounds of the old Religion*, Londini in 18., tractatus egregius de Ecclesia; *historia initii et progressus protestantismi*, in quo l. ostendit humanas cupiditates illius exstitisse originem eumque in se jam ab exordio scissum fuisse in sectas; in alio op. rationes recenset, quare catholicus se conformare nequeat protestantismo, cui subjicit hujus lapidem lydium; *adolescens institutus* in fundamentis religionis christianae; *Unerring Authority of the catholic Church* in matters of Faith, Londini 1732. in 12; *Catholic christian instructed* in the Sacremeuts and Ceremonies of the Church; *specimen spiritus praeconum presbyterianorum; memoriae missionariorum* ab a. 1577—1603; *civitas Dei N. T.*, Londini 1760; *praecautiones* adversus methodistas etc.

---

[1]) Cf. Raess *die Convertiten seit der Reformation* 9, 171. ss.; plura apud J. Barnard ejus vicarium generalem, qui ejus vitam edidit Londini 1784. cum operum analysi.

734. De singularibus argumentis egerunt: Petrus Lazer S. J. senensis n. 16. Oct. 1710., qui triginta annis magna nominis fama et dignitate rexit in collegio romano cathedram historiae ecclesiasticae et ejusdem collegii bibliothecae praefuit. Benedictus XIV. eum congregationi Indicis adjunxit atque censorem voluit librorum orientalium, qui in typographia Propagandae inprimebantur. Fertur Clementem XIII. cogitasse, ejus merita remunerari purpura, sed artibus adversariorum societatis Jesu fuisse praepeditum. Ea suppressa in suis muneribus confirmatus fuit, verum eis sponte sua renunciavit contentus praefectura bibliothecae cardinalis Zelada. Magni factus est ab eruditis illius aetatis. Decessit mense Martio 1789. Proposuit saepius theses propugnandas de historia ecclesiastica et diss. selectas ex. gr. *de anno Christi natali* ab orbe condito, Romae 1753. in 4., qui est secundum ipsum a. 4235; *de arte critica et generalibus ejus regulis* ad historiam ecclesiasticam relatis, ib. 1754. in 4; *de conciliis romanis* prioribus IV Ecclesiae seculis [1]), ib. 1755; *catalogi duo antiquissimi pontificum rom.*, quos ad pontificiam historiam primorum IV sec. explicandam iterum recensitos et animadversionibus illustratos exhibent patres S. J., ib. 1755; *de vera et falsa traditione historica* regulisque ad eam internoscendam, ib. 1755; 1756; *de haeresi Berylli*, ib. 1756. et in *thes. theol.* Zachariae n. 113; *de antiquis formulis fidei* earumque usu, 1756. in 4. et in *thes. theol.* Zachariae t. 6. et in *cursu theol.* Migne 6, 419—34; *de sacra veterum christianorum peregrinatione*, ib. 1774. in 4: *de haeresi marcionitarum*, ib. 1775. in 8; *de liminibus apostolorum*, ib. 1775. in 4; *de Christi monogrammate constan-*

[1]) Cf. de hac aliisque diss. *Storia Letter. d' Italia* 5, 560—62; 8, 373—75; 10, 512—19; 13, 351—53; 358—60; 371—74.

tiniano, ib. 1776. in 4; *de falsa veterum christianorum rituum a ritibus ethnicorum origine*, ib. 1777. etc. *De' tormenti de' SS. Martiri* e della sincerità che puo argomentarse de' loro atti, opus italice versum, annotationibus illustratum et primo editum ab Anivitti Romae 1854. in 8. *Brunonis astensis* ep. signensis *commentarius in IV Evangelia* nunc primum editus, Romae 1775., copiosis eruditisque annotationibus illustratus; *miscellaneorum* ex msc. ll. bibliothecae collegii romani S. J. 1754. 1757. t. 2 in 8., quibus continentur epistolae virorum eruditorum et triginta rom. pontificum sec. XIII. Reliquit historiam ecclesiasticam ab Ecclesiae exordio usque ad nostram aetatem plurimis diss. instructam in 12 t. distribuendam, sed ea non prodiit. *Historiae ecclesiasticae selecta capita*, Parmae 1780. reliquit Andreas (antea Josephus Antonius Maria dictus) Mazza O. S. Ben. Parmae n. 21. Nov. 1724. Studiis absolutis Romam missus est, ut profundius excoleretur in theologia et jure canonico (1744—48.). Rediit inde philosophiae, deinde (1751—60.) theologiae lector. Bibliothecae monasterii praefectus fuit, quam in meliorem ordinem redegit: postmodum praefuit (1772.) bibliothecae parmensi, variis tamen calumniis a malevolis aemulis impetitus. Anno 1780. electus fuit in abbatem et a. 1784. in visitatorem congregationis. Decessit[2]) 23. Sept. 1797. Vir erat in literis graecis, archeologia et literatura bene versatus, qui celebri Tiraboschi plures suppeditavit notitias pro ejus historia literaria. *Damasum et Laurentium* hispanis asseruit et vindicavit Romae 1756. in 4. Fransiscus Perezius Bayer, „archidiaconus et canonicus valentinus, ut in ejus epitaphio

---

[1]) Cf. prolixum elogium et catalogum operum tam editorum quam ineditorum apud Pezzana *Memorie degli Scrittori e Letterati parmigiani* 7, 302—20; *Biogr. univ.* 73, 368. Frater ejus Angelus († 1817.) haud incelebre nomen inter poetas adeptus est.

legimus, filiorum Caroli III. praeceptor praefectusque regiae bibliothecae, doctrina, eruditione, linguarum orientalium peritia scriptisque variis clarissimus. Bibliothecam suam librorum copia, delectu, raritate msc. insignem in communem civitatis usum vivens valensque S. P. Q. et academiae valentinae donavit Denique moriturus ut totum sibi secum thesaurum auferret, pauperes heredes instituit, vir bono publico natus Valentiae 11. Nov. 1711., † 26. Jan. 1794. Salamancae linguam hebraicam docuit. Jussu Ferdinandi VI. Toletum se contulit ad scrutandos codices mscr. bibliothecae cathedralis, cujus inquisitionis fructum t. in f. (mscr.) regi obtulit; inde 1754. secessit Romam, ut omnia documenta, quae ad historiam hispanam spectant, investigaret: hujus studii fructus complexus est t. 2 in f., ineditis tamen. Anno 1760. munus ei impositum fuit conficiendi catalogum codd. msc. bibliothecae regiae escurialensis, cui impendit tres annos eumque partitus est in 5 t. in f. Adeo bene instituit principes regios (Caroli III. filios), ut unus eorum Gabriel Sallustium hispanice verterit 1772. ita accurate et nitide, ut haec versio inter hispanas excellat. Dum primarium regiae bibliothecae palatino-matritentis praefectum ageret, novam curavit *bibliothecae hispanae veteris* Nicolai Antonii editionem, cui prologum, auctoris vitam et notulas adjecit, Matriti 1788. t. 2 in f. Alia ejusdem opera sunt: *Reges Tharsis et insulae* pro explanatione Davidici psalmi; *Deus judicium tuum regi da* etc. (Ps. 71, 10.), diss. quam habuit cum canonicus barcinonensis factus est, Barcinone 1753; *de nummis hebraeo-samaritanis*, Valentiae 1781. in 4., quod opus cum impugnatum fuisset, respondit *vindiciis* ib. 1790. sine auctoris nomine, et *diatriba* apologetica (hispanice), 1793. in 8. Quam plurima vero opera reliquit manuscripta [1]).

[1]) Cf. prolixum et accuratum catalogum necnon splendidum auctoris elogium in Fuster *Biblioteca valenc.* 2, 141—162; *Bi. un.* 3, 604.

Franciscus Andreas Hadrianus Pluquet bajocensis n. 14. Jun. 1716., canonicus cambracensis (1765.), dein professor philosophiae moralis (1776.) et (1778.) historiae ecclesiasticae Parisiis, scripsit *Examen du fatalisme*, Parisiis 1757. t. 3 in 12., in quo errores de fato a remotissima aetate apud omnes populos recenset et refellit; *Mémoires pour servir à l' histoire des égarements de l' esprit humain* par rapport à la religion chrétienne ou dictionnaire des hérésies et des schismes, précédé d' un discours dans lequel on recherche, quelle a été la religion primitive des hommes, les changements qu' elle a soufferts jusqu' à la naissance du christianisme; les causes générales, les liaisons et les effets des hérésies qui ont divisé les chrétiens [1]), ib. 1764. t. 2 in 8. (m. 6.); Bisontione 1817—19. editio aucta; Parisiis 1847—53. ed Migne t. 2 in 4. (fr. 9); *Traité de la sociabilité*, Parisiis 1767. t. 2 in 12. adversus Hobesium; *De la superstition et de l' enthousiasme*, ib. 1804. in 12. opus posthumum. Obiit apoplexia tactus 18. Sept. 1790.

735. In *archeologia* illustranda plures versati sunt, omnes natione itali [2]), ex quibus nonnulli magnam nominis celebri-

---

[1]) De hoc op. ita legimus apud Feller 3,97: „C' est un ouvrage remarquable par l' étendue des recherches, par la sagesse de la critique, par la méthode, le jugement, la précision et la clarté.“ Cf. Villenave in *Biogr. univ.* 35, 100—4., qui auctorem pariter laudat ab eruditione, judicio critico et accuratione.

[2]) Germanis accenseri debet Josephus Hilarius Eckhel S. J. Enzesfeldii in Austria 13. Jan. 1737. natus, qui duce Jos. Khell (pag. 79.) in re numismatica vere excelluit. Ut in ea magis excoleretur, ab ordinis superioribus in Italiam fuit missus, ibique jussu Leopoldi magni Etruriae ducis (qui postmodum fuit imperator) numothecam in ordinem redegit. Viennam redux praefectus est numothecae caesareae (1774). quae ei in primis debet summam suam celebritatem, cathedramque rexit rei antiquariae, quibus muneribus functus est ad mortem usque (16. Maji

tatem consecuti sunt: unde vel ipsa *eruditorum lipsiensium acta* a. 1758. pag. 385. scribunt: „Ut olim in hac terra, (Italia) literarum sedem, eloquentiae domicilium et praestantissimorum ingeniorum seminarium quoddam fuisse omnes uno consensu gentes exterae confitebantur: ita etiam illam nostra quoque memoria plenum optimarum artium ac disciplinarum esse, eruditissimisque affluere hominibus, ex iis, qui inde ad nos afferuntur, libris, intelligi potest." De Josepho Allegranza O. Praed. n. 16. Oct. 1715. Mediolani, † 18. Dec. 1785., egimus II, 1411. Operibus ibidem laudatis adde: *De monogrammate D. N. J. Chr.*, 1773; *Spiegazioni e riflessioni* sopra alcuni sacri monumenti di Milano, Mediolani 1757. in 4. Apud Mariam Theresiam imperatricem in honore habitus, et dum ipsa a. 1775. Mediolani degeret, corona laurea donatus est. Paulus Maria Paciaudus O. Theat. Augustae Taurinorum

---

1798.). Vir admodum modestus erat et totus suo studio immersus, vereque dici potest pater disciplinae numismaticae opere suo doctissimo et limato *Doctrina nummorum veterum*, Vindobonae 1794—98. t. 8 in 4., de quo scribit Kenner *d. Biogr.* 5, 634: ›Ein neues, einfaches, leicht zu beherrschendes System, welches aus den Merkmalen der Münzen selbst die Motive seiner Bildung abstrahirte, die Sicherheit in Zutheilung und Bestimmung der Münzen, die geistreiche, auf umfassender Gelehrsamkeit beruhende Behandlung der verschiedensten Beziehung der Numismatik zu andern Disciplinen der Archäologie, vorzüglich zur Mythologie-, Chronologie und Epigraphik, anderseits die Genauigkeit und Verlässlichkeit der Untersuchungen und die fein unterscheidenden Beobachtungen begründeten den Weltruf dieses bedeutenden Werkes, welches noch heutzutage eine wichtige Rolle in der Archäologie spielt.‹ Aliis operibus omissis, quae cf. apud Backer 1, 1703; Wurzbach 3, 423—26., mentione dignum est *Kurzgefasste Anfangsgründe zur alten Numismatik*, Viennae 1786. jussu Josephi II. in usum auditorum compositum et a Catancich Budae 1799. latine versum. Anno seculari ejus nativitatis cusum fuit in ejus honorem numisma inscriptum:

Systematis rei numariae antiquae Conditori.

n. 23. Nov. 1710. a prima aetate magni ingenii signa dedit. Usus est in sacra eloquentia, ad quam factus videbatur et prono ferebatur animo, praeceptore praesertim Cajetano Travasa, cujus magnum erat nomen in sacris oratoribus. In physica quoque et geometria multum profecit; antiquitatis studio admodum delectabatur copiosam inde eruditionis supellectilem assiduitate sua sibi comparans. Absoluto theologiae studio philosophiae docendae fuit adhibitus unusque e primis fuit, qui Leibnitii et Newtonii principia et praecepta in Italia exposuerit. A cathedra philosophica mox transiit ad sacram et per decennium in frequentissimis urbibus magno plausu et fructu concionatus est. Concionandi tamen muneri renunciare debuit ob affectam valetudinem, qua restituta Romae commoratus est magni factus a Benedicto XIV., qui eum inter socios academiae coram se de argumentis eruditionis ecclesiastae habendae recepit, atque hierosolymitanis equitibus proposuit, quem in historiographum sui ordinis eligerent, quod et factum est a. 1755. Otio quo fruebatur in urbe egregie usus est ad lustranda atque scrutanda antiquitatis monumenta. „Canem venaticum dixisses, scribit de eo tempore Fabronius, in conquirendis antiquitatis reliquiis, et dum versabatur cum iis, qui peritissimi existimabantur, facile intelligebat nihil esse quod magis expediat in hujusmodi studiis, quam quandam societatem et communicationem judiciorum atque utilitatum". Interim legato apostolico Lante biretum rubrum deferenti duobus cardinalibus, quos Clemens XIII. ad tantum honorem 13. Nov. 1761. promoverat, comes adjunctus, in Galliam profectus est, ubi magna honoris significatione ab eruditis viris fuit receptus: nam jam antea inter socios regiae academiae parisiensis inscriptionum et humaniorum literarum fuit cooptatus (1756). In Italiam redux (1762.) Parmam se contulit a duce Philippo Borbonio invitatus, ut praeesset effodiendis antiquitatis monu-

mentis et condendae novae bibliothecae. Paucorum annorum spatio hujusmodi instruxit bibliothecam, quae elegantia omnes italicas superaret, perpaucis copia et raritate librorum inferior esset. Neque illam solum indicibus locupletavit, sed et de rarioribus libris et de illustrioribus vel minus notis ea literis mandavit, quae vastissimam exquisitamque ejus eruditionem testantur. Expulsis e ducatu parmensi jesuitis, ipsi quoque concredita fuit praefectura instructionis publicae. Verum ruente Fellini marchione, primo antea ducis Ferdinandi ministro, cui admodum familiaris erat Paciaudus, et ipse particeps calamitatis fuit. Agnita tamen ejus innocentia princeps ipsum post paucos menses revocavit ad suum munus pensumque. Excitata iterum tempestate a publicis muneribus se removere et ad otium confugere statuit. Missione aegre obtenta Taurinum secessit, sed instante duce ejus invitationi cessit rursumque rediit Parmam. Triennio fere aegrotavit, sed studia intermisit nunquam, donec apoplexis ipsum oppressit 30. Jan. 1785. Plurima reliquit doctissima opera, quae magna ex parte spectant profanam et mythologicam archaeologiam, graecam et latinam. Ad rem nostram inter alia sunt: *Orazione detta agli Arcadi* della colonia Ligustica in onore di s. Tomaso d' Aquino il d 31. Gennajo 1739. in *Miscellanea di varie operette* 1740. 1, 451—544., referta eruditione archaeologica de ludis agonisticis veterum; *Diss. intorno ad una antica Inscrizione* (CRESTIGER), in *collectione calog.* 42, 348—81., quam nil christiani continere adversus aliquos ostendere nititur, ab eaque tantum indicari hominem nomine Crestum, qui in domo Caesaris geruli officium exsequebatur. *Osservazioni* sopra alcune singolari e strane medaglie, Neapoli 1748., quae Fr. Vettori (cf. supra p. 149.) Alexandro Severo Caesari tribuerat et in quibus aliquid monogrammatis ss. nominis Jesu reperiri putaverat. Contra Paciaudus amuleta temporis Juliani Apo-

statae esse illa numismata censuit: unde enata aliqua controversia literaria, edidit enim Vettori pro sua sententia *diss. apologeticam*, Romae 1749. *Lettera al S. D. Giuseppe di Capua Capece* intorno alle due campane della chiesa parochiale di s. Giovanni di Capua, praemissa diss. hujus Capece intorno alle due campane etc., Neapoli 1750., in qua erudite in campanarum originem inquirit, quam antiquiorem censet quam communis opinio fert. *De veteri Christi crucifixi signo* et antiquis crucibus, quae Ravennae sunt, diatribe; accedunt monumenta alia nondum edita, in *symbolis literariis* Gorii t. 3. Florentiae 1749. Conjicit auctor Christi crucem formam habuisse literae Y. *De sacris christianorum balneis* l. singularis [1]), Venetiis 1750. in 4; Romae 1758. ed. plurimum aucta, opus omnium forte doctissimum, in quo eruditissime omnia refert, quae ad balnea christianorum in libris veterum scripta et in monumentis picta vel insculpta cernuntur; aquae lustralis originem, usum, effectus illustrat et solide adversus heterodoxos vindicat; in originem quoque inquirit cereae imaginis, quam Agnus Dei vocant, eamque putat adhibitam fuisse a majoribus nostris, ut emendarent perversum morem ferendi obscena phylacteria. Σκιαδιαφορημα sive *de umbellae gestatione* commentarius (valde eruditus), Romae 1752. in 4., in quo disserit de umbellae usu in ritibus sacris christianis; *de beneventano Cereris Augustae mensore* ἐξεγησις, ib. 1753., in qua postremo sermonem instituit de primaevis christianis, ut explicet qua de causa ii in suis monumentis mensoris, modii et frumenti symbola expresserint. *De cultu S. Joannis Baptistae antiquitates christianae;* accedit in ejusdem veteris

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Italia* 2, 415—18; *acta erud. lips.* 1755. pag. 543—51.

ordinis liturgiam commentarius [1]), ib. 1755. in 4. (fr. 17), in quo opere auctor incredibili labore et diligentia omnia ex abditioribus sacrae antiquitatis penetralibus in lucem profert ad declarandam majorum nostrorum erga Christi praecursorem pietatem: unde inquirit in ejus templa, baptisteria, musiva, diptycha, picturas, anaglypha, signa, inscriptiones, reliquias, numismata, dies festos, ritus vetustissimos, Ecclesiae orationes etc. Ad praeclarissimum Alcorani cod. regiae bibliothecae parmensis *prologus*, Parmae 1772. in 8. Codex hic inventus fuit inter exuvias magni Visiris Mahometis IV., quando is christianis armis prope Viennam 11. Sept. 1683. devictus fuit. *Memorie de' Gran Maestri del s. militar Ordine gerosolimitano*, ib. 1780. t. 3 in 4. Persequitur gesta decem magnorum magistrorum atque historiam perducit usque ad exitum sec. XII. Stilo utebatur Paciaudus eleganti et nitido, qui antiquitatis gustum spiraret; excellebat in componendis inscriptionibus; aliorum sententias modeste refellebat nec facile amplectebatur [2]).

736. Vincentius Maria Fassini O. Praed. pedemontanus n. est Raconisii 19. Aug. 1738. Delectabatur a juventute studio historiae et antiquitatum christianarum, aversabatur vero scholasticam. Brixiam missus est ad docendam philosophiam et post quinquennium munus ei traditum explicandi casus conscientiae, qua in re Concinae sequebatur principia, ediditque *de vita et studiis P. D. Concinae O. P.* commen-

---

1) *Storia Letter.* 12, 453—68., quae accuratum exhibet operis conspectum, in cujus fine legimus: „Chiunque si farà a leggerlo (hunc l.) dovrà con esso noi dire, questo essere un tesoro di esquisite ricerche e di preziosi monumenti d' ogni maniera, che ad infiniti punti di sacra erudizione danno grandissimo lume".

2) Plura de ipso ejusque operibus apud Vezzosi 2, 118—50. et Fabronium 14, 177—248.

tarium, Venetiis 1762., quem ut a jansenismi culpa, qua insimulabatur, liberaret, ajebat, istum errorem non corpus, sed umbram esse confictumque a jesuitis novum haeresis genus, quo liberius in viros doctrina et probitate praestantes debaccharentur. Cum a romanis censoribus notatus fuisset liber, coactus est quaerere dictorum excusationem, affirmavitque librum minime a se scriptum esse, sed a Dionysio Sandellio, cujus nomen quidem prae se ferebat (et sub quo nomine alias quoque latere voluit), et hunc parum fidelem fuisse in convertendis ex latino in italicum suis de jansenismo sententiis. Ferrariae postmodum suis theologiam explicabat, libenter tamen Venetias excurrebat, ut consuetudine frueretur doctissimi sodalis sui Bernardi M. de Rubeis, cui, sicut et Casto In. Ansaldo, quidquid in divinarum rerum studiis profecisset, se in acceptis referre fatebatur. Vir erat admodum industrius, qui dum assidue studeret, multa semper seponebat, quibus ad componendos libros uteretur: unde etiam enati sunt tam docti commentarii. Anno 1772. ad academiam pisanam vocatus ss. literas interpretari coepit ac deinde etiam munus accepit docendae historiae ecclesiasticae. Decessit 15. Jul. 1787. In conversatione condiebat orationem dictorum factorumque illustrium jucunditate; explicabat ordinate, eleganter et dilucide sententias suas; sed facile effervescebat stomacho et iracundia in eos, quos adversarios putabat: erat enim suspiciosus etiam in amicos et melancholia frequenter tentabatur [1]). Haec potiora ejusdem opera: *De singularibus eucharistiae usibus* apud veteres graecos commentarius, Brixiae 1769. in 8; *de priscorum christianorum synaxibus extra aedes sacras* commentarius, Venetiis 1770. in 8; libri valde eruditi et rari (fr. 8); *de veterum quorundam christianorum propriis sele-*

---

[1]) Cf. plura apud Fabronium 15, 124—46.

ctisque nominibus[1]) diss., ib. 1772; *de apostolica origine evangeliorum* Ecclesiae catholicae l. singularis adversus Nic. Freretum[2]), Liburni 1775. in 4. (fr. 8); *Divini l. Apocalypseos auctoritatis vindiciae* ex monumentis graecis adversus nuperas exceptiones Firminii Abauzii genuensis, Luccae 1778. in 8. Historiae ecclesiasticae N. Alexander adjecit *supplementum* (cf. II, 1085.), praepropera festinatione nec tanta accuratione elaboratum, Bassani 1778. in f. *De Alexandro M. ingresso Hierosolyma* antequam se ad Hammonis oraculum transferret exercitatio, in qua Fl. Josephi narratio defenditur; accedit altera de ejusdem regis imperii divisione ad c. 1. l. 1. Machab., Florentiae 1780. in 4; *Préface à l'histoire de la Théologie*, ouvrage posthume du P. D. Bonaventure d'Argone Chartreux (cf. II, 762.), Lucae 1785. t. 2 in 4. (fr. 18). In ea praefatione disserit de studio partium in theologicis rebus, sed tam acri stilo, ut eam integram vulgare illi non licuit, quod censoribus videretur interdum magis accusatorie quam vere dixisse.

737. Philippus Laurentius Dionisi, romanus, presbyter basilicae vaticanae beneficiarius, archaeologus valde eruditus (n. 1711., † 11. Mart. 1789.) edidit *sacrarum vaticanae basilicae cryptarum monumenta* aereis tabulis incisa[3]), Romae 1773. in f; *Bullarium vaticanum* (cum Martinetti) exhibens omnes bullas, quae respiciunt monasteria etc. urbis; *antiquissimi vesperarum paschalium ritus expositio*; de sacro inferioris aetatis processu dominicae resurrectionis Christi

[1]) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 4, 373—80.

[2]) Cf. ib. 4, 1—19., ubi in fine legimus: „Verbo: totam hanc scriptionem istiusmodi esse judicamus, ut huic aevo nostro nihil videatur esse accommodatum magis."

[3]) De quo opere cf. *bibl. frib. eccl. nova* 3, 497—508.

ante vesperas in vaticana basilica usitato conjecturae, ib. 1780. Petrus Aloysius Galletti O. S. Ben. romanus (n. 1724., † 15. Dec. 1790.), episcopus cyrenensis, versatissimus in antiquitatibus, in historia ecclesiastica et literaria, ut ejusdem testantur opera [1]). Is privatus dum monachus esset, diligentia singulari magnam copiam veterum lapidum e pavimento basilicae s. Pauli monasterio vicinisque praediis collectam in claustro monasterii collocavit et ordine digessit, scite distinguens inscriptiones christianas et profanas. Quam plurimas variarum Italiae regionum inscriptiones collegit typisque vulgavit. Josephus Garampi comes arminensis n. 28. vel 29. Oct. 1725. optime a patre institutus, Florentiae dum studiis vacaret Joannis Lami, et Mutinae Muratorii fruebatur conversatione familiari. Romam deinde se contulit, ubi studio numismatum pontificiorum delectabatur et adhuc juvenis innotuit dissertatione erudita *de numo argenteo Benedicti III. P. M.*, in qua plura ad pontificiam historiam illustrandam et Joannae papissae fabulam refellendam proferuntur; accedunt numi aliquot rom. pontificum hactenus inediti et appendix veterum monumentorum [2]), Romae 1749. in 4. (m. 6). In ea corrigit

---

[1]) Plura de ipso cf. apud Ant. Paoli: *Le notizie spettanti a Mons. P. Luigi Galetti.* Ex ejus operibus huc referri possunt: *Ragionamento dell' origine e de' primi tempi dell' abadia Fiorentina*, Romae 1773. in 4; *Vestiario* della s. romana Chiesa, ib. 1758; *Memorie di tre chiese di Rieti*; *del Primicero* della santa Sede apostolica e di altri ufficiali maggiori del sagro palazzo lateranese, ib. 1766; *Gabio antica città di Sabina scoperta* ove è ora Torri ovvero le grotte di Torri, ib. 1757; *inscriptiones* venetae infimi aevi Romae exstantes, Romae 1757; bononienses, ib. 1759; romanae 1760. t. 3.

[2]) Cf. *acta erud. lips.* 1755. pag. 328—34. Genér *theol. dogm. scholasticae* 1, 323. in annot. ita de ea statuit: „Et quidem si in parvae molis opere vel selectam eruditionem perspicias, vel subactam criticen, vel exactam chronologiam, vel singularia rei antiquariae documenta, vel

chronologiam pontificum sec. IX. et accuratius inquirit in partem, quam habuit populus romanus in electione pontificum. Unde in se attraxit oculos Benedicti XIV., qui ei concredidit archivi vaticani custodiam (1749.) eumque fecit canonicum in basilica s. Petri. In archivo totum se dedit studio monumentorum antiquitatis, quapropter Clemens XIII. eum praefecit (1759.) etiam tabulario in arce s. Michaelis Archangeli. Hujus indefessi studii plures exstiterunt fructus, inter quos *Illustrazione di un antico sigillo* della Garfagnana, Romae 1759., cujus occasione erudite disputat de sigillis pontificiis. Verum a Clemente XIII. jam legationibus apostolicis adhibitus fuit (1763.) et primum quidem in Germaniam, qua occasione peragravit Galliam quoque, Hollandiam et Angliam, ubique colligens codices et libros rariores atque invisens viros eruditionis fama celebres. Clemens XIV. eum fecit archiepiscopum beritensem atque nuncium apostolicum misit in Poloniam (1772.), biennio post Viennam: et in utraque aula monarchae sibi conciliavit gratiam. Pius VI. eum creavit (1776.) episcopum Montis Flasconis et Corneti, secumque duxit, dum Viennam profectus est (1782.), atque demum 14. Febr. 1785. cardinalem creavit, pluribus congregationibus adjunxit et protectorem collegii germanico-hungarici constituit [1]). Decessit

---

nervosum in fabellis refellendis acumen, vel nativam stili elegantiam: auctor mecum eris, ut egregia haec diss. ita numeris omnibus absoluta tamquam norma et exemplar rei antiquariae studiosis imitandum proponatur.«

[1]) Teste Pacca op. t. 4. pag. 92. Garampi cooperante Smith advocato in formam redegit materiam a se, ipso Pacca et Zaccaria collectam in opus illud insigne inscriptum: SS. D. N. Pii P. VI. *responsio ad metropolitanos* moguntinum, trevirensem, coloniensem et salisburgensem super nunciaturis apostolicis, Romae 1789. in 4; Leodii 1791 in 8.

4. Maj. 1792. maximi factus ab eruditis, relicta tam insigni et copiosa bibliotheca, ut Marianus de Romanis ejus confecerit catalogum inscriptum *Bibliotheca J. Garampi* catalogo materiarum ordine digesto et notis bibliographicis instructo, Romae 1796. t. 5 in 4. (fr. 25), cui praemissus est commentarius de ejus vita auctore Hieronymo Amati. Aliud Garampi opus est: *Saggio di osservazioni* sul valore delle antiche monete pontificie in 4., admodum eruditum, exquisitum propter antiquitatis (ab a. 1430—1766.) monumenta et rarum, sed morte praepeditus doctissimus vir illud perficere non potuit: unde caret inscriptione mendisque inficitur. Cogitavit quoque de opere immensae eruditionis, in quo statuit describere historiam omnium episcopatuum totius orbis christiani, jamque paraverat documenta, sed morte interveniente caruit ejus consilium effectu. Josephus Tori perusinus disseruit erudite *dei riti nuziali degli antichi cristiani*, Perusiae 1793. in 8.

738. Alius insignis archaeologus fuit Antonius Augustinus Georgius (Giorgi), cui collegium fratrum suorum posuere cum imaginis forma hunc titulum:

P. Memoriae P.
Augustini Ant. Giorgi V. R.
ex Prov. Aemil. Vico S. Mauro. F. E. Augustiniani [1])
Illa . natura . et . literis . assecuti
Quae . in . optimo . viro . desiderantur
Fuit . enim . modestissimus . omnium . vita . innocens
Ingenio . florens . candidus . constans . frugi
Idem . linguarum . eruditissimus [2]) . rerum . divinarum

---

[1]) Ordinem ingressus est juvenis sexdecim annorum; Bartium inter alios praeceptorem habuit, quocum familiarissime vixit, dum in Urbe studiorum causa fuit, quemque absentem literis diligentissime coluit. Successit ei in praefectura bibliothecae angelicae.

[2]) Callebat siquidem linguas undecim, inter quas hebraicam, syriacam,

Et . totius . antiquitatis . scientissimus.
Auctor . librorum . plurimorum . Praef. Bibl. Angelicae
Proc . Generalis . et . summus . Promag . Ordinis . sui
In . Lyceo . rom . Interpres . voluminum . sacrorum
Consiliarius . Quaesitorum . pravitatis . haereticae
Item . Patrum . EE . ritib . et . scriptis . Orient . Judicand.
Probator . doctrinae . Clericorum . Urbanor. .
Hic . egregius . Augustinianae . Scholae . defensor
Vixit . ann. P. M. LXXXVII.
decesit IIII. non . Mai . natali
Monicae . matris . quam . in . D. mortis . religiose . coluit
A. P. C. N. MDCCXCVII.

Quibus haec adjicere licet, Benedictum XIV. ei mandasse ut card. Norisii *de haeresi pelagiana* historiam (II, 795.), quam hispani censores damnaverant, ab omnis erroris suspicione liberaret, voluitque ipsum unum esse ex sociis academiae doctae a se institutae. Recusavit liberalissimas conditiones, quibus ad theologiam Vindobonae profitendam fuit invitatus, munusque hoc procuravit sodalibus suis Azzonio, Gervasio et Bertierio. Cum esset multae apud suos auctoritatis, in id sedulo incubuit, ut regularem observantiam instauraret, scholas reformaret atque politiorum literarum studium promoveret, praesertim eo tempore, quo totius ordinis vicarii generalis nomine primatum tenuit. Dolendum quod zelo praepropero non secundum scientiam abreptus fuerit, ut calamum acueret praeter morem parum modeste adversus cultum ss. Cordis Jesu et staret pro Blasio acerrimo hujus cultus adversario; unde blandissima laudis praeconia assecutus est

---

chaldaeam, samaritanam, tibetanam (unde plurimum illustravit Tibeti antiquitates), aegyptiacae linguae dialectos, palmyrenam etc.

apud osores hujus cultus. Haec potiora ejusdem opera: *Alphabetum tibetanum* missionum apostolicarum commodo editum: praemissa est diquisitio, in qua de vario literarum ac regionis nomine, gentis origine, moribus, superstitione ac manichaeismo fuse disseritur; Beausobrii calumniae in s. Augustinum aliosque Ecclesiae patres refutantur, Romae 1762. in 4; *fragmentum Evangelii s. Joannis* graeco-copto-hebraicum sec. IV.; additamentum ex vetustissimis membranis lectionum evangelicarum divinae missae cod. diaconici reliquiae et liturgica alia fragmenta veteris thebaidensium ecclesiae ante Dioscorum . . . nunc prodeunt in latinum versa et notis illustrata, ib. 1789. in 4., in quo opere plura doctrinae catholicae capita ex antiquitatis monumentis strenue vindicat; *de miraculis s. Coluthi* et reliquiis actorum s. Panesniv MM. fragmenta duo, alterum auctius, alterum nunc primum editum: praeit diss. em. Stephani card. Borgiae de cultu s. Coluthi M.; accedunt fragmenta varia notis inserta, ib. 1793. in 4; *de Theogonia Alexandri Sardii judicium* ad Hier. Ferrium in op. Al. Sardii numinum et heroum origines nunc primum in lucem editae auctore H. Ferrio, ib. 1775. in 4; *annotationes* ad opus Hadriani card. s. Chrysogoni *de vera philosophia* ex quatuor Ecclesiae doctoribus editum cura et studio Bened. Passionei, ib. 1775. in 4; *de arabicis interpretationibus V. T.* ep. in op. *Specimen ineditae versionis* arabico-samaritanae Pentateuchi e cod. msc. edidit et animadversiones adjecit Andr. Christianus Hwiidius Huniensis, ib. 1780; *de versionibus syriacis N. T. ep.*, in op. Jac. Georgii Adler edito Hafniae 1790. in 8. hoc ipso de argumento; *de inscriptionibus palmyrenis*, quae in museo capitolino adservantur ep. ad Nic. Fogginium, Romae 1782. in 8. et in *Museo Capitolino* t. 4. Romae 1782. In hisce operibus plenis manibus, copiosius forte quam par esset, suam

effundit eruditionem philologicam, mythologicam, chronologicam et geographicam [1]).

739. Hos omnes tamen post se reliquit Thomas Maria Mamachi [2]) O. Praed. Natus is est 3. Dec. 1713. in maris Aegei insula, cui nomen Chios, et nondum anno aetatis XV. expleto, Dominicanorum petiit familiae adscribi. Florentiam venit, ubi Augustino Orsi et Thomae V. Moneliae maxime carus propter insignes animi dotes exstitit: tantos enim progressus fecit, ut non excurrere, sed evolare videretur. Iis ducibus a. 1738. publice propugnavit binas diss., alteram *de oraculis ethnicorum* adversus van Dale, alteram *de cruce Constantino* visa adversus Jo. Alb. Fabricium. Docuit primum Florentiae philosophiam, deinde Romae, quo eum secum duxit Orsi. Ibi se totum studiis antiquitatis dedit, atque per totos 26 annos mos illi fuit tertio quoque die literarios coetus habere, ex quibus nemo nisi doctior discedebat. Si qui vero ex amicis libros componerent, libenter eos consilio et opere juvabat. Ad Ursii opus *de rom. pontificis in synodos oecumenicas potestate* praefationem scripsit, universumque postea opus, usus italica lingua, compendifecit. Cum Remedellio

---

[1]) Plura de ipso cf. apud Fontani *Elogio del P. Giorgi*, Florentiae 1798. in 4; Fabronium 18, 1—50; Lanterium 3, 213—19. *Biogr. univ.* 17, 412—17. Porro distingui debet a Dominico G., de quo egimus II, 1414. et Alexandro G. seu Zorzi S. J. veneto (n. 11. Sept. 1747., † 14. Jul. 1779.), viro literatissimo, de quo cf. *Biogr. univ.* 17, 412.

[2]) Alius a Francisco Xav. M. S. J. origine pariter graeco (n. 26. Apr. 1702.), de quo tantum scimus, eum dum praefectum studiorum ageret in collegio rotomagensi 1759. propter quosdam versus nil mali prae se ferentes, inimicorum societatis Jesu machinationibus a parlamento rotomagensi privatum fuisse omni munere docendi, ideoque eum Gallia excessisse. Cf. de nostro Mamachio Fabronium 18, 51—104; *Biogr. univ.* 26, 421.

collega suo *s. Antonini archiep. florentini O. Praed. opera omnia* ad autographorum fidem nunc primum exacta, vita illius, variis diss. et adnotationibus aucta edidit [1]) Florentiae 1741. 1742. t. 1. p. 1. et 2., 1756. t. 2., ed. accurata. Magni fecit Benedictus XIV. Mamachium, quapropter ei mandavit, ut colligeret illustraretque epistolas Innocentii III, atque vindicaret Innocentii XI. famam ab improborum calumniis: verum quae hunc in finem scripsit, nunquam in vulgus edidit, quamquam de iis edendis a nonnullis sollicitaretur. Interea praefectura casanatensis bibliothecae et magisterio theologico decoratus fuit speciali Brevi Benedicti XIV., qui ipsum etiam consultorem s. congr. Indicis esse voluit. De ejus controversia cum D. Mansi jam egimus, in qua quidem magnae eruditionis specimen dedit, modestiae tamen limites excessit [2]). Jam praecipuum suum aggressus est opus, quod inscripsit *Originum et antiquitatum christianarum* ll. 20, in quo Binghami vestigia legens, sed errores corrigens, multa nova addens, omnem operam ponit in illustrandis christianis antiquitatibus. Exor-

---

1) Cf. *acta erud. lips.* 1748. pag. 669—74., quae recensionem ita absolvunt: »Quas adjecit adnotationes doctiss. M., illae respiciunt non solum lectionem, ut collatis editionibus et codd. msc. ostendat, quae sit vera: sed etiam scriptores indicat, ex quibus auctor sua deprompsit, aliis ejusdem argumenti locis ex diversis scriptoribus adductis. Quae Antoninus brevibus est complexus, illa subinde fusius explicat, aliquando etiam controversias, quae ecclesiae protestanti cum romana intercedunt, attingit et discutere allaborat. In omnibus illis doctrinam suam, judicium et lectionem, etiam recentiorum scriptorum, satis probat.«

2) Supra pag 101. seq. Cf. praeterea *Journ. des Sav.* 154, 481—496; *acta erud. lips.* 1750. p. 449—54., quae ita statuunt: »Quantum ex his epistolis et adjecta appendice videmus, non possumus non satis operosam tractationem Auctoris magni facere et laude omni dignam judicare. Nec dubium est, quin in plerisque veritatis, quantum in his tenebricosis rebus fieri potest, studiosum se gesserit.«

ditur a nominibus, quae christianis tribui solebant; disserit deinde de religionis christianae ortu, progressu ac diffusione per omnes regiones: qua occasione erudite ostendit, primo sec. nonnullos, altero multo plures, tertio autem quamplurimos in Ecclesia floruisse, qui antiquitate generis, honoribus opibusque clari et insignes erant. In tertio volumine exhibet imaginem veteris sanctitatis virtutumque, quas christiani colebant. Quartum vol. totum est de ratione administrandae christianae reipublicae seu de hierarchia ecclesiastica: in quo etiam de primatu agit. Dolendum quod tam eruditum opus, verum antiquitatis ecclesiasticae thesaurum, non sit prosecutus: nam ex viginti ll. prodierunt tantum quinque t. 4 comprehensi [1]), Romae 1749—1755. (fr. 90); 1842—51. v. 6 in 4 (fr. 120) ed. altera curante P. Matranga presb., utraque imaginibus ornata. Quae t. 3. docte et erudite proposuit, ut ea in omnium utilitatem cederent, tribus voluminibus italice exaratis et simplici oratione expressit hac inscriptione: *De' costumi de' primitivi Cristiani*, ib. 1753. 1754. t. 3 in 8. ed. rara (fr. 12); Venetiis 1757. in 8., germanice *Sitten der ersten Christen*, Augustae V. 1796. t. 3 in 4., in quibus plura occurrunt (t. 1. c. 4.) delle preghiere, de' templi [2]), delle feste e delle sacre adunanze de' primitivi Cristiani; de christianorum jejuniis

[1]) Cf. *Mémoires de Trév.* 1750. a. 117. p. 2153—67; *acta erud. lips.* 1754. p. 187—92; 1758. p. 625—34: in primis Zaccaria *Storia Letter. d' Ital.*, qui passim fusissime de hoc opere cum magno auctoris eruditionisque ejus stupendae encomio loquitur, operisque summam exhibet, sed pro sua vasta in antiquitate christiana eruditione plura scite animadvertit et addit, expolit et corrigit, scil. 2, 363—413; 3, 528—45; 5, 483—525; 6. 479—512. et 13, 341—8., quae praetiosum constituunt supplementum illius operis.

[2]) De hoc argumento cf. erudite disserentem Caprini in diss. *de ss. aedium apud christianos amplitudine et ornatu*, Caesenae 1786. in 8. Ejus quoque est l., *del Segretario*, ib. 1781.

(t. 2. c. 5.) et agapis (t. 3. c. 2.). In fine t. 3. fervide respondet ad ea, quae Zaccaria notanda censuit in ipsius op. de originibus et antiquitatibus christianis [1]). Mandante Bremondio [2]), qui universae dominicanae familiae praefecturam gerebat, *ordinis annales* aggressus est conscribere cum Francisco Maria Polidorio, Vinc. M. Badetto et Hermanno Benedicto Christianopolo. Prodiit Romae 1756. t. 1. in f., qui pertingit ad obitum usque s. Dominici 1721. (l. 110); atque hic constitit omnis labor: nam mortuo Bremondio, qui consiliis et opera rem adjuverat, adversa quaedam acciderunt, ob quae illa voluntatum et studiorum consensio divulsa est. Adversus Cadonicum (pag. 318. adn.) scripsit *de animabus justorum in sinu Abrahae ante Christi mortem expertibus beatae visionis Dei,* ib. 1766. t. 2 (m. 22). Cum Hispaniarum regis rogatu vehementissime ageretur de honoribus beatorum tribuendis Joanni Palaloxio, angelopolitano primum, deinde oxomensi episcopo, jussus est liberare ejusdem orthodoxiam ab accusationibus jansenianismi adversum ipsum prolatis, quod praestitit Alethini Philarethae epistolis *de s. Jo. Palafoxii orthodoxia,* ib. 1772. 1773. t. 3 in 8. Non omnino arrisit opus hoc factioni jansenianae, cum se strenue in ea opponeret ecclesiae ultrajectinae et appellantibus staretque pro bulla *Unigenitus,* unde prohibitum fuit in regno neapolitano. Partes quoque habuit in damnatione famosae expositionis doctrinae christianae auctore Mesengui (II, 1298.) adeo carae jansenianis: unde falsa est accusatio, animi inconstantis et mu-

---

[1]) Cf. *Storia Lett.* 8, 365—72; 9, 307—338., ubi Zaccaria pro more praeclarum exhibet operis conspectum, respondetque ad Mamachii animadversiones.

[2]) Hujus exstat tract. de *consensu bullarum* in Bullario O. Praed., quod collegit Ripoll O. Praed. Romae 1739. t. 8 in f. (fr 175).

tabilis ipsi impactae. Magno labore et studio adversus quosdam libros Venetiis editos composuit opus inscriptum: *Del dritto libero della Chiesa di acquistare e di possedere beni temporali* si mobili che stabili ll. 3 contro gl'impugnatori dello stesso dritto, e specialmente contro l'Autore del *Ragionamento* intorno ai beni temporali posseduti dalle chiese, stampato in Venezia l'anno 1766., Romae 1769. 1770. t. 5 in 8. Offendit hoc opus adversarios jurium Ecclesiae; unde prodiit libellus contumeliosus *Mamachiana* per chi vuol divertirsi, Gelopoli 1770., in quo pro rationibus, quibus Ecclesiae hostes carent, injuriis, probris, dicteriis impetitur doctissimus auctor. Quamdiu vixit, non cessavit Mamachius stare pro domo Dei, ideoque edidit quoque epistolas ad J. Febronium JC. *de ratione regendae christianae reipublicae* deque legitima rom. pontificis potestate, Romae 1776—78. t. 3 in 8. (m. 18), elegantia et munditia latinae orationis plane insignes [1]): nam in omni scriptione propositum ei fuit, ut utilitatem elegantia quaedam consequeretur. Adversus Eybel scripsit *Pisti Alethini epistolarum* ad auctorem anonymum opusculi anonymi: Quid est papa? t. 2, ib. 1787. in 8., quibus illius auctoris malam fidem in testimoniis patrum citandis palam facit [2]). Occasione cujusdam controversiae scripsit *de episcopatus hortani antiquitate* ad hortanos cives l. singularis, ib. 1759. Plura alia inchoaverat, sed ea non perfecit, postquam munerum, quae sustinuit, laboribus ejus vita fuit distracta. Nam a 1779. factus est congregationis Indicis secretarius et biennio post sacri Palatii magister. Senex licet quoti-

---

[1]) De his tamen censura imperialis statuit: „Liber a capite usque ad calcem conviciis et contumeliis in Febronium refertus, ideoque (en specimen sollicitudinis paternae!) nonnisi ergà schedulam permittendus.“

[2]) Librum hunc italice vertit annotationibusque illustravit Bargagnati Romae 1790. t. 2 in 8.

die aliquid discere cupiebat, nec unquam tempus vacuum illi fuit vel a legendo, vel a scribendo, vel a commentando. Eximius erat religionis cultor, vigil pro Ecclesiae juribus vindicandis defensor, diligens in obeundis instituti sui officiis, facilis et humanus cum liberali gratificandi voluntate, vehemens et acer adversus eos, qui desciscebant a veritate, quos ut oppugnaret mille cupere ajebat manus habere totidemque linguas ad inflammandos illorum animos, qui utilem christianae reipublicae praebere operam poterant. Ceterum et alias facile acer et vehemens erat in eos, qui alterius ab ipso essent sententiae. Decessit doctissimus vir 7. Jun. 1792. Corneti, quo venerat, ut requiesceret parum curasque animi relaxaret.

740. Ex iis, qui *historiam literariam* [1]) excoluerunt, alii quoque, praeter eos, quos jam supra laudavimus, huc referri possunt. Hieronymus Tiraboschi S. J. bergomas, vir eruditissimus, natus est 1731. Vel ab ineunte aetate signa dedit mirifici pudoris et grandior factus, cum processisset ad virtutis aditum, nemo illo fuit parentum voluntati obsequentior, nemo colendae religionis ceterosque, praesertim inopes, juvandi studiosior, nemo in omni officio exsequendo diligentior atque solertior. Nondum completo XV. aetatis anno in societatem Jesu admitti postulavit. Humaniores literas, in quibus excelluit et ad quas praesertim a natura factus videbatur, magna nominis fama Mediolani docuit. „Propter suavissimos vero et castissimos mores vel ipsi parietes affari et appetere illum videbantur [2]).“ Coepit autem absentibus etiam notus

[1]) Huc forte etiam referri posset J. T. Duvernet auctor mordax († c. a. 1796.), cujus exstat *Histoire de la Sorbonne*, Parisiis 1790. t. 2 in 8., germanice, Strassburgi 1791; indiligens et spiritu Ecclesiae hostili infecta. (fr. 5).

[2]) Ita Fabronius in ejus vita inter italorum vitas 16, 244. Cf. quoque ejus *vitam* auctore Pozzetti praemissam *historiae literariae Italiae*, quae prodiit Florentiae 1805; deque ejus operibus Backer 3, 1121.

esse cum a. 1766. in vulgus edidisset: *Vetera humiliatorum monumenta* annotationibus ac diss. prodromis illustrata, quibus multa sacrae, civilis ac literariae medii aevi historiae capita explicantur, Mediolani 1767. 1768. t. 3 in 4. (m. 30). A. Francisco III. mutinensium duce praefectus fuit (1770.) atestinae bibliothecae una cum ejus collegis Troilio et Gabardio. Quod diu in voto habebat, summo cum studio tum coepit urgere, scribendae scil. italicae historiae, quae omnem rerum ad literas pertinentium memoriam ab antiquissimis Italiae populis ad exitum usque sec. XVII. breviter complecteretur. Totum opus undecim annorum spatio et 14 v. absolvit Mutinae 1771—82; Romae 1782—5. t. 12 in 4. cum annotationibus seu potius asperis animadversionibus Mamachii; Mutinae 1787. t. 9 in 16 v. ed. retractata, emendata et aucta, additis vindiciis apologeticis adversus Xav. Lampillas hispanum et Mamachium, quae prius seorsim prodierant; Venetiis 1795; 1822—25. t. 27 in 8; Florentiae et Pisae 1805—13. t. 9 in 20 v. in 8; Mediolani 1822—1826. t. 16 in 8; 1833; 1836. t. 32 in 16. etc., opus ab eruditis magno plausu exceptum, simplici stilo, sagaci et modesto judicio conscriptum, accuratum, quam maxime eruditum, ideoque forte a nemine continuatum, quod nullus reperiretur qui auctoris accurationem assequi posset. Prodierunt aliquot ipsius compendia et versiones (saltem ex parte) in alias linguas. *Biblioteca modenese* o notizia della vita e delle opere degli scrittori natii negli stati del serenissimo S. Duca di Modena, Mutinae 1781—86. t. 6 in 4., opus nimis prolixum, in quo multos commemorat et laudat, quos melius forte fuisset silentio praeterire. In praemium tanti operis civitas mutinensis Tiraboschium satis magno argenti pondere donavit et honorificentissimo decreto in nobilium civium collegium adlegit. Mox edidit *Storia dell' augusta badia di s. Sil-*

vestro di Nonantola aggiuntovi il codice diplomatico della medesima (ab a. 732—1492.) illustrato con note, ib. 1784. 1785. t. 2, opus accuratum, pretiosum propter tot insignia diplomata primum in eo edita, quo multa quoque continentur ad historiam regionum circumjacientium spectantia. *Memorie storiche modenesi* col codice diplomatico, ib. 1793—95. t. 5 in 4., quarum t. 4. et 5. editus fuit a Joanne Baptista Venturi, cum auctor summo omnium dolore decesserit 3. Jun. 1794., relictis praeclarissimis exemplis virtutum, modestiae, temperantiae, justitiae, innocentiae, facilitatis singularisque pietatis ac caritatis in Deum et homines. Alia ejusdem opera sunt: *Memoria storica I.* sui primi promotori del sistema copernicano, recitata nell' Accademia scientifica de' dissonanti di Modena ai 15. Marzo 1792; *Memoria storica II.* sulla condanna di Galileo e del sistema copernicano recitata . . . 7. Mart. 1793. in *Storia Letter.* t. 8. p. 2. ed. 2. Praefuit quoque edendis ephemeridibus literatorum Italiae *(Nuovo giornale de' Letterati d' Italia)*, ib. 1773—90. t. 43 in 12., in quibus procul ab omni metu exponebat quod sentiebat de editis scriptis, sed severitas tanta cum humanitate, tantaque cum reverentia erga eos, qui se literis dediderunt, jungebatur, ut nemo aequi verique amans ejus judicium recusasset. Probavit quoque consilium eorum, qui de edenda Patavii *encyclopaedia methodica* cogitarunt iisque plura ad ornandum opus suppeditavit. Neque minus liberalis fuit in academias quasdam, quibus erat adscriptus, dissertationes ipsis concedens omni eruditione refertas.

741. Irenaeus (antea David) Affò O. Min. Observ. Buxeti natus 10. Dec. 1741., insignis historiographus, philosophiae primum lector, parmensis deinde bibliothecae praefectus († 14. Maji 1797.), scripsit *Antichità e pregi della chiesa guastallese*, ragionamento storico-critico, Parmae 1774. in 4; *Istoria della città e ducato di Guastalla*, Guastallae 1787.

t. 4 in 4; *Memorie degli Scrittori e Letterati parmigiani*, Parmae 1789—97. t. 5 in 4., cui adjecit quatuor alios spissos tomos Angelus Pezzana, ib. 1825—33., qui continent additiones, emendationes et continuationem, unde opus accuratissimum bibliographicum est. *Storia della Città di Parma*, ib. 1792—95. t. 4 in 4. et quam plurimas vitas virorum illustrium [1]). Neque omitti debet Michael Denis S. J. celeberrimus bibliographus, cujus tamen scripta prope innumera [2]) magis referuntur ad literas humaniores et profanas. Natus est Joannes Michael Cosmas Petrus Denis Schardingae in Austria superiori 27. Sept. 1729. Societatem Jesu ingressus est 17. Oct. 1747. A primis juventutis annis delectabatur literis humanioribus, poesi et historia literaria. Rhetoricam docuit annos duodecim in academia equestri theresiana: quo tempore innotuit suis poematibus. Societate Jesu suppressa praefectus fuit bibliothecae Garelli, totumque se dedit studio historiae literariae et bibliographiae, de qua etiam publicas habuit praelectiones magna auditorum undique concurrentium approbatione et laude. Ab imperatore Leopoldo donatus est consiliarii aulici titulo (1791.); in bibliotheca vero caesarea munere fungebatur custodis. Erga omnes erat comes, eruditos consilio et opere libentissime juvabat, literis unice vacabat scriptisque suis nominis celebritatem per universam Europam adeptus est († 29. Sept. 1800.). Ex ejus operibus huc referri possunt [3]): *Kurze Erzählungen* der Streitigkeiten über die alten Urkunden,

---

1) Cf. Pezzana op. cit., qui totum t. 6. impendit vitae P. Ir. Affò describendae recensendisque ejus scriptis editis (56) atque ineditis (57).

2) Backer 93 recenset 1, 1554—61.

3) Cf. plura de ipso in commentariorum *de vita* sua ll. 5, quorum tamen primum tantum elaboravit, qui pertingit ad a. 1759., aliaque ipsius scripta, quae post ejus mortem prodierunt inscripta: *Michael's Denis litterarischer Nachlass* curante Jos. Friderico nobili de Retzer, Viennae

Francofurti et Lipsiae 1783; Heidelbergae 1785; *s. Aurelii Augustini hippon. ep. sermones inediti* admixtis quibusdam dubiis e membranis sec. XII., Viennae 1792. in f.; *Grundriss der Bibliographie*, ib. 1774. in 8; *Einleitung in die Bücherkunde*, cujus p. 1. complectitur bibliographiam; 2. historiam literariam, ib. 1777. 1778. t. 2; 1795. 1796. t. 2 in 4; Bingae 1782. t. 2 in 8. ed. mendosa; *codd. msc. theologici bibliothecae palatinae vindobonensis latini* aliarumque occidentis linguarum pp. 6 in v. 2 in f. Viennae 1793—1802. t. 6 in f.; *Annalium typographicorum v. cl. Michaelis Maittaire* (qui prodierant Hagae Comitum 1719—25. t. 3 in 5 v. in 4; at 1. ex integro fere retractatus Amstelodami 1733. pp. 2) *supplementum*, Viennae 1789. pp. 2 in 4., praecipuum auctoris nostri opus, quo annales illos auget 6311 articulis. *Denkmale der christlichen Glaubens- und Sittenlehre* aus allen Jahrhunderten, ib. 1795. t. 3 in 8; 1830. curante Silbert. Praetermittimus ejus merita in literas humaniores: fuit enim insignis plane poeta (qui se nomine inverso Sined vel bardum Danubii appellare solebat) et plurimum promovit in partibus austriacis culturam linguae germanicae.

742. Omnium tamen eruditorum totius forte seculi, nedum hujus epochae, merita vicit Franciscus Antonius Zaccaria (Zaccarias, Zacharias) S. J., quo laboriosiorem virum in universa historia literaria vix invenies [1]). Nulla fuit disciplina

---

1801. 1802. pp. 2 in 4; Wurzbach 3, 238—46., qui exquisita diligentia omnia biographica ad ipsum spectantia collegit; *Biogr. univ.* 11, 83—7.

[1]) Hoc ei composuit epitaphium typis vulgatum celeberrimus Steph. Ant. Morcelli: „Quieti et memoriae Fr. A. Zaccariae, domo Venetiis, omnibus literatorum muneribus functi, religione et doctrinae clarissimi, in quo Ecclesiae studium et recte sentientium amor enituit, labor scribendi,

theologica, in qua non excelleret; nullum eruditionis argumentum, in quo esset peregrinus; nulla theologiae pars, quam non operibus sive a se compositis, sive ab aliis elaboratis quidem sed sua cura auctis, illustratis, retractatis atque iterum editis illustraret; ferme omnium sui aevi in Italia literariarum molitionum exstitit socius, adeo ut mirandum sit, unum virum tot operibus scribendis edendisque fuisse parem. Quod si quis ea tantum haberet opera, quae ipse vel composuit vel edidit, ditissima frueretur bibliotheca, quae satis ei esset, ut in omni fere disciplinarum theologicarum genere plenissime instrueretur. Diu haesimus cui disciplinae ipsum assignaremus; medius jam sit inter historiam ecclesiasticam et theologiam practicam, cum utramque praeprimis excoluerit. Natus est Fr. A. Zaccaria Venetiis 27. Martii 1714. patre celebri juris consulto ex Etruria oriundo. Juvenis 17 annorum 17. Oct. 1731. ingressus est societatem Jesu in provincia Austriae. Professus est Goritiae rhetoricam, mox tamen ob insignes ingenii dotes Romam vocatus fuit. Inclaruit primum egregio concionandi talento, suaque eruditione virorum doctorum oculos in se convertit. A duce mutinensi selectus est loco Muratorii in bibliothecae custodem (1754.), cujus accuratum catalogum confecit; Mantuam vocatus est a comite Christiani gubernatore urbis, ut ibidem bibliothecam caesaream conderet. Societate Jesu suppressa Romam se recepit, ubi bibliothecae ordinis praefuit. Acerrime propugnavit sedis romanae jura, unde a Clemente XIII. auctus fuerat stipendio, quod tamen sub Clemente XIV. ipsi non amplius fuit persolutum; imo ne portis quidem urbis ei licebat egredi. Pius VI. stipendium restituit auxitque, in Sapientia romana professorem historiae ecclesiasticae instituit,

---

judicium, delectus summa putantur. Pius vixit an. 82, m. 6, d. 14, aetatem operum numero supergressus. Amici seni optimo mitissimo F. C.‘

mox etiam praeposuit academiae ecclesiasticae nobilium. Decessit 10. Oct. 1795. a. aetatis 82. ab eruditis Italiae et exterarum regionum maximi factus. Ingens vero est operum, quae testes omnigenae eruditionis reliquit, numerus[1]). Potiora tantum indicabimus. In primis multorum operum curavit editionem, auctam annotationibusque illustratam: J. St. Menochii *commentarii totius s. Scripturae*, Venetiis 1743. t. 2, additis diss. in loca difficiliora, 1758. t. 3 in f.; *Theologia moralis* Th. Tamburini (cf. II, 234.) cum opinionibus hactenus ab apost. sede proscriptis propriis locis insertis et cum uberrimis prolegomenis, in quibus Tamburini elogium exhibetur et ejus doctrina a veteribus recentibusque D. Concinae et Vinc. M. Dinelli criminationibus vindicatur; adduntur insuper plures rom. pontificum praesertim Benedicti XIV. constitutiones ad theologiam moralem pertinentes, Venetiis 1755. t. 3 in f.; *Theologia moralis* antehac breviter concinnata ab H. Busenbaum S. J., deinde pluribus pp. aucta a Cl. La Croix S. J., postremo multis locupletata . . . in qua . . . singularis exstat l. . . . *de locis moralis theologiae*, item de s. Cruciatae bulla, de officiis confessarii et de catechetica theologia ll. 2; exhibentur insuper prop. omnes . . . damnatae, decreta ad morum institutionem spectantia ad 1758., aliaque quam plurima ad vindicandas a falsis recentiorum quorundam probabilioristarum criminationibus celeberrimorum virorum sententias . . .

---

[1]) Ea diligentissime recenset pro more Backer 3, 1637—92. sub 117 numeris, quibus deinde plurima subjicit manuscripta. Epistolarum Zachariae adversus Muratori mentionem fecimus II, 1358; de controversiis quas habuit cum Concina cf. II, 1463. ss., ad quas etiam spectant *Osservazioni sopra i primi cinque capitoli dell' esame teologico* (Dan. Concinae) del libro (P. Nic. Ghezzi) intitolato *Saggio de' supplementi*, Bastiae 1745. Dissertationes quoque plures inseruit collectioni sive *calogerianae* sive Gorii.

Accedit in op. calce ad Aug. Franzojam de theologia morali PP. H. Busenbaum, Cl. La Croix et Fr. A. Zachariae nuper ab eo ad trutinam revocata *amica expostulatio*, Ravennae 1761. t. 2 in f.; Dom. Vivae S. J. *opuscula omnia theologico-moralia*, Ferrariae 1757. in 4. additis luculentis animadversionibus, quibus auctoris sententiae aut explanantur, aut confirmantur, aut a D. Concinae, Jo. Vinc. Patuzzi aliorumque criminationibus strenue vindicantur. Abellii *medulla theologica*, Venetiis 1757. t. 2 in 8., triplici egregio opusculo (annotationibus P. Faure in bullam Unigenitus, Phoebei de judice controversiarum et Aegidii Estrix Mens concilii tridentini etc.) aucta; Dyon. Petavii S. J. opus *de theologicis dogmatibus* cum auctoris vita, Venetiis 1757. t. 7 in f., editio optima; *jus canonicum* Viti Pichler (II, 1151.), cum additionibus utilibus, adnotationibus et vindiciis, Pisauri 1758. t. 2 in f.; *episcopus institutus* a Barth. Gavanto (II, 688.) sive opera ejusdem theologico-canonica, nunc locupletata, Ferrariae 1760. t. 2 in 4; *disciplina populi Dei in N. T.* ex scriptoribus sacris et profanis collecta Cl. Fleury .. nunc annotationibus ac variorum (utilissimis) diss. illustrata, Venetiis 1761. t. 2 in 4; 1782. t. 3 in 4; Tournelii (II, 1022.) *praelectiones*, Parisiis (Venetiis) 1765. t. 11 in 4; Tirini in universam s. Scripturam *commentarius*, accedunt prolegomena uberiora ac selecta . . . notationes quam plurimae etc., Venetiis 1772. t. 3 in f.; N. Alexandri *historia*

---

[1]) Eodem fere tempore Marianus (Josephus Leodegarius in baptismo dictus) Müller O. S. Ben. princeps abbas einsidlensis, helvetus (n. 2. Oct. 1724; † 17. Oct. 1780.) novam curavit editionem *theologiae dogmatico-moralis* N. Alexandri, typis einsidlensibus 1768—72. in 8. plurimis accessionibus et notis, variis epistolis et monumentis auctam illustratam et locupletatam (II, 1087.). Cf. de vita scriptisque hujus abbatis *nova bibl. eccl. frib.* 6, 76—96.

ecclesiastica (II, 1082.), non solum PP. C. Roncaglia et J. D. Mansi notis et animadversionibus castigata et illustrata, sed et bibliotheca selecta cum V. tum N. T. (quae seorsim quoque prodiit Venetiis 1776. in 8.) aliquot etiam praestantium virorum diss., novis insertis annotationibus et dictionario historiae ecclesiasticae ad nostra tempora perducta et locupletata, Venetiis 1776. 1777. t. 10 in f.; L. Ferraris *bibliotheca canonico-juridica* (II, 1457.); accedunt locupletissima trium praestantissimorum virorum additamenta et correctiones, Romae 1784—90. t. 9 in 4; recusa a Benedictinis, Venetiis 1844. t. 8 in 4; Trattato *della lettura cristiana*, in cui si espongono le regole più acconcie a guidare i Fedeli nella scelta de' libri ed a loro rendergli utili (auctore N. Jamin O. S. Ben.) trasportata in Italiano da D. C. Budardi, di annotazioni arrichita, Fulginiae 1785; *Istoria del concilio di Trento* scritta dal P. Sf. Pallavicino etc., illustrata con annotazioni, Faventiae 1792—97. t. 6 in 4.

743. Ad *archaeologiam* spectant: *Marmora salonitana* observationibus illustrata, Venetiis 1742. in f., recusa in *Illyrici sacri* t. 2. auctore Farlati (cf. p. 111.); *in Titi Fl. Clementis* viri cons. et M. *tumulum* ab Edw. de Vitry S. J. illustratum *paralipomena*, accedit ep. in quo Vitruvius defenditur, in *collect. calogeriana* XXIII, 343—434. coll. XXXIV, 229—39; *diss. duplex*, altera de veterum christianarum, altera de liturgiarum in rebus ecclesiasticis usu, Venetiis 1761. in 4; *instituzione antiquario-lapidaria* o sia introduzione allo studio delle antiche latine iscrizioni in 3 ll. proposta, Romae 1779. in 8; Venetiis 1793. ed. aucta; *instituzione antiquario-numismatica* ossia introduzione allo studio delle antiche medaglie, Romae 1772. in 8; Venetiis 1793. in 8.

Ad *historiam literariam* referri debent: *Ad Hier. Lagomarsinum* de msc. codd., qui in bibliotheca pistoriensi, ut ajunt, Sapientiae adservantur, *epistola*, in *Raccolta* d'opusculi scientifici et filologici XXX, 435—86. In primis vero *Storia letteraria d' Italia*, Venetiis et Mutinae 1750—57. t. 14 in 8., quibus t. 2 supplementi instar adjecit; iterum 1753—59. ed. 3., in qua sagacissimo judicio critico magnaque eruditione omnis disciplinae opera, quae eo tempore prodierunt recenset. Vix similis reperitur in universa historia literaria omnium nationum tam amplus coaevae literaturae tamque accuratus conspectus quotannis, ut in hac historia. Adjutores in ea edenda habuit sodales Leonardum Ximenem (n. 27. Dec 1716., † 3. Maj. 1786.) siculum, celeberrimum sui temporis astronomum, mathemathicum caesareum, geographiae in academia florentina professorem et in hydraulica scientia adeo peritum, ut a guberniis totius Italiae hisce in rebus consuleretur; Dominicum Troili (n. 4. Apr. 1722., † 14. Febr. 1792.) et Joachimum Gabardi carpensem (n. 6. Aug. 1719., † 22. Aug. 1790.). Magnis multisque controversiis sat acribus occasionem praebuit haec historia, unde querelae delatae sunt ad praepositum generalem Societatis J. P. Visconti, qui illius continuationem vetuit [1]). Intercessit tamen Mutinae dux, unde eam iterum permisit, sed sub tam onerosis conditionibus, ut demum prodire desierit. *Excursus literarii per Italiam* [2]) ab a. 1742—52., Venetiis 1754. in 4; *iter literarium* per Italiam ab a. 1753—57., ib. 1762. in 4; *Saggio critico della corrente letteratura straniera*, Mutinae 1756. t. 3 in 8.; cujus continuatio est: *Biblioteca* di varia Letteratura straniera

---

[1]) Cf. scripta plerumque suppressa vero auctoris nomine contra hanc historiam et pro ea edita apud Backer 3, 1641. s.

[2]) Cf. *Storia Letter.* 10, 347—52.

antica e moderna, Mutinae 1761. in 12; *Annali letterari d' Italia*, ib. 1762—63. t. 3 in 8., continuatio quaedam historiae literariae; *Bibliotheca pistoriensis* in 2 ll. distributa, quorum prior mscr. trium praecipuarum pistoriensium bibliothecarum codd., posterior pistorienses scriptores complectitur cum duplici appendice, una veterum, altera recentium, utraque ineditorum hactenus praestantiumque monumentorum, Augustae Taurinorum 1752. in 4; *Biblioteca* antica e moderna di Storia Letteraria ossia Giornale critico ed istruttivo de' libri, che a letteraria Storia appartengono secondo l' ordine delle materie accuratamente disposti, Pisauri 1766. 1767. t. 3 in 8. De *sacris ritibus* meruit hisce operibus: *Ordo ad catechumenum faciendum* ex veteri cod. nunc primum erutus et annotationibus illustratus, in *collect. calog.* XXXVI, 83—133; *dell' anno santo* trattato, opera divisa in 4 ll., storico l' uno, l' altro ceremoniale, il terzo morale, l' ultimo polemico, Romae 1775. t. 2 in 8; *Bibliotheca ritualis* [1]) t. 1. de libris ad sacros utriusque Ecclesiae orientalis et occidentalis ritus pertinentibus, Romae 1776., in quo continetur diss. 1 de jure liturgico adversus Boehmer, Pfaffium, Mosheim; diss. 2. de usu librorum liturgicorum in rebus theologicis (etiam in *thesauro theol.* t. 1.); et in appendice duo libri poenitentiales antea editi, sed minus obvii, annotationibus illustrati et ad antiquum cod. castigati; t. 2. ib. 1778., in quo triplici serie recenset librorum ritualium explanatores; cui adjecit p. alteram (t. 3) Romae 1781. continens supplementa praemisso J. Maldonati inedito de caeremoniis tr., cui praeter adnotationes accedit gemina editoris praefatio, scil. de antiphonarii et sacramentarii gregoriani auctore et de libro diurno rom. pontificum; opus admodum eruditum, cujus t. 3. praesertim est

---

[1]) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 5, 211—27.

rarus. *Nuovo Effemerologio universale* che presentando per ogni giorno dell' anno molti santi, l' elezioni e le morti de' Papi e degli imperadori, battaglie ed altri curiosi e notabili avenimenti, ed usi così sacri come profani, può servire a chicchesia di una giornaliera lettura istruttiva e piacevole. Con due discorsi, uno previo sul Calendario, l' altro posto in fine sulle feste dell' anno, ib. 1780. in 12; *Onomasticon rituale selectum* ad usum cum cleri tum studiosae ecclesiasticarum antiquitatum juventutis, Faventiae 1787. in 4. (fr. 20).

744. *Historiae ecclesiasticae* illustrandae inserviunt *Cremonensium episc. series*, quam laudavimus pag. 109; *laudensium episcoporum series* a Ferd. Ughellio primum contexta, deinde a Nic. Coleto aliquantulum aucta, nunc tandem . . . restituta et emendata pluribusque nondum editis documentis locupletata; accedit duplex diss. altera de laudensis urbis origine, dignitate ac fatis; altera de laudensis episcopatus initiis ac vicissitudinibus, Mediolani 1763. in 4; *Auximatium episcoporum series* a F. Ughellio primum concinnata, deinde a Nic. Coleto aliquantulum aucta, nuperrime a cl. v. Fausto Ant. Maronio ex cler. reg. sch. p. emendata et continuata, nunc denique plenius restituta pluribusque nondum editis documentis illustrata, Auximi 1764. in 4; *Dei ss. martyri Fedele, Carpoforo, Gratiano e Felino* ll. 2, a' quali un terzo si è aggiunto dell' antica Badia detta de' ss. Gratiniano e Felino in Arona, opera . . . piena di critiche osservazioni e di molti pregevoli inediti monumenti arrichita [1]), Mediolani 1750. in 4. *Acta SS. bollandiana* apologeticis libris in unum volumen nunc primum contractis vindicata seu supplementum apologeticum ad acta bollandiana, 1755. in f. (fr. 90). Prodiit Antverpiae nonnisi post aliquot annos, quod congre-

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Ital.* 3, 411—18.

gatio s. Officii timens iterum suscitandas fore controversias cum dominicanis vix sopitas operis impressionem inhibuerat. *Dizionario storico* portatile composto in francese dal S. ab. Ladvocat (cf. pag. 76.), Neapoli 1760. t. 8 in 8., auctum et correctum jam prius a Jo. Josepho Origlia et Ant. Maria Lugo O. Som., novis additionibus et emendationibus locupletatum; *Vico-Aequensium episcoporum series* . . . novis curis restituta et illustrata, Romae 1778. in 4; *series episcoporum caesenatium* a F. Ughelli contexta, a N. Coleto aliquantulum aucta et emendata, nunc ut fieri potuit restituta atque ad nostrum tempus perducta, Caesenae 1779. in f. *Dissertazioni varie italiane* (20) a Storia ecclesiastica appartenenti, ib. 1780. t. 2 in 8., inter quas ex. gr. sunt: Diss. bibliografica per introduzione allo studio della storia ecclesiastica del V. T., o sia Indicetto ragionato degli Autori, che si possono consultare per introdursi nello studio di questa storia; sul tempo, in cui Cristo bambino dimorò in Egitto; su Cefa ripreso da s. Paolo; sul Avemaria [1]) etc. *De rebus ad historiam atque antiquitates Ecclesiae pertinentibus* diss. latinae, Fulginiae 1781. t. 2 in 4.; inter quas reperiuntur: De inventione s. Crucis; de decretis ad rom. pontificis auctoritatem spectantibus a conc. nicaeno I. editis; de commentitio Liberii lapsu; de poenitentia Constantinopoli sublata a Nectario; de varia Ecclesiae praesertim latinae in promulgandis sacris constitutionibus disciplina; de formula, qua episcopi se apostolicae sedis gratia episcopos inscribere consueverunt; de jurejurando,

---

[1]) Josephus Benedictus Heyrenbach S. J. bavarus (n. 24 Maj. 1742., † 20. Apr. 1797.), post societatis Jesu suppressionem custos bibliothecae caesareae viennensis et rei diplomaticae professor, scripsit diss. *de salutationis angelicae in s. Ecclesia usu*, Viennae 1773. 1794. Asservantur in eadem bibliotheca 45 ejusdem opera msc. Cf. Backer 2, 150; Wurzbach 8, 463.

quo archiepiscopi in sacra ipsorum ordinatione obedientiam rom. pontifici pollicentur etc. *Voltaire*, raccolta delle particolarità curiose della sua vita e della sua morte, ib. 1782. in 8. ex gallico l. Mariae M. Harel († 1823,); trattato storico di W. B. prete romano e canonico di Bruges *sopra Zegero Bern. Van Espen*, Assisii 1787; 1793. ed. aucta; latine Mechliniae 1827. in 12. Adornavit quam plurimas utilissimas *collectiones*, cujusmodi sunt: *Anecdotorum medii aevi* maximam partem ex archivis pistoriensibus *collectio;* accedunt 1. breve chronicon rerum ad historiam sacram profanamque spectantium, quae in anecdotis continentur; 2. series episcoporum pistoriensium a Ferd. Ughellio primum contexta, a Nic. Coletio deinde aliquantulum aucta, nunc . . . restituta[1]), Augustae Taurinorum 1755. in f. *Thesaurus theologicus*, in quo N. Alexandri, D. Petavii, Jac. Sirmondi, Jo. Mabillonii, P. Constantii, G. Danielis, H. card. Norisii, Jo. Garnerii aliorumque cl. virorum diss. theologico-historico-criticae exhibentur ad ordinem tum tractatuum theologicorum seu summae angelici doctoris s. Thomae, tum materiarum ad singulos tractactus pertinentium dispositae, Venetiis 1762. 1763. t. 13 in 4., vere thesaurus opusculorum pretiosorum et utilium: sed notandum, quod exstiterit aliquis, teste ipso Zaccaria in praefat. ad suum Antifebronium, „qui inconsulto atque adeo inscio auctore, licere sibi credidit nonnulla addere opuscula ab auctoris consilio aliena, aut inutilia, aut minus probanda, aliqua etiam omnino rejicienda. Ne quis decipiatur indicem auctorum in hoc thes. editorum consulat t. XIII., et quos non ibi invenerit, sciat furtim illuc irrepsisse[2])". *Raccolta di diss.*

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Ital.* 13, 403—7.

[2]) Accuratum diss. et opusculorum in hoc. thes. iterum editorum cf. apud. Backer III, 1166—82.

(186) *di storia ecclesiastica* in italiano o scritte, o tradotte dal francese [1]); altre non più stampate, altre tratte dai giornali et da Raccolte d'Italia e di Oltramontani, ma cronologicamente disposte, e ad ogni secolo precedute da un compendio cronologico di esso [2]), Romae 1792—97. t. 22 in 8., collectio pariter admodum utilis et pretiosa.

745. Ad theologiam *moralem* spectant, praeter ea quae alibi indicavimus (cf. supra annot. pag. 423.): Diss. ad Alph. de Ligorio moralem theologiam prolegomena *de casuisticae theologiae originibus, locis atque praestantia*, quam rogante s. Doctore conscripsit, ut praemitteretur editioni tertiae (1757.) ejusdem theologiae moralis; reperitur passim in edit. theologiae moralis s. Alphonsi. Dum autem sagaciter disputat de locis theologiae moralis, prae oculis habet opus celebre M. Cani *de locis theologicis*, ejusque scopus est, ut theologiae morali solidam paret basim, qui certe plurimam meret laudem. *Della nullità delle assoluzioni ne' casi riservati*, Romae 1785. adversus Litta: *Della sacramentale assoluzione ne' casi riservati*, Lettere etc., Mediolani s. a.

Magnam nominis famam adeptus est operibus editis adversus Febronium eosque, qui hujus fuere plus minusve asseclae. Huc in primis spectat: *Antifebronio* o sia apologia

---

1) Ejusmodi ex. gr. est ea, quam etiam seorsim edidit: *La religione cristiana provata da un solo fatto* ossia Diss., in cui si dimostra che que' Cattolici, a' quali Ulderico rè de Vandali fece troncar la lingua parlarono miracolosamente per tutto il restante della loro vita, e da questo miracolo si traggono le consequenze contro gli Ariani, i Sociniani e gli Deisti e particolarmente contro l' autore dell' Emilio, rispondendo alle principali loro difficoltà, Montefalconii 1786. in 8., quae est versio operis gallici facta a Carolo Budardi, cui adjecit Zaccaria praefationem notasque copiosas et eruditas.

2) Cf. earum catalogum bene longum apud Backer III, 1682—92.

polemico-storica del primato del Papa . . . contra la dannata opera di G. Febronio dello stato della chiesa e della legittima podestà del rom. pontefice, p. 1. polemica, premettesi una istruttiva introduzione, nella quale in fine si esamina, onde Febronio a scrivere il suo libro si è messo; si mostra quanto sia quest' opera pericolosa a' principi ed a' vescovi stessi, e ingiuriosa alla chiesa gallicana; si dà un saggio della mala fede di quest' Autore; si tratta dei fonti, da' quali egli ha principalmente derivate le sue dottrine, e tutto proponsi il piano della presente confutazione; p. 2. storica o sia storia del primato del Papa ne' primi otto secoli della Chiesa, si soggiugne un appendice o sia diss., nella quale contro certa diss. isagogica s' illustra e si difende la podestà del rom. pontefice sopra i beni ecclesiastici di tutte le chiese, Pisauri 1767. t. 2 in 5; Caesenae 1768—1770. t. 4 in 8., ed. multum aucta [1]); inde prodiit *Antifebronius*. Febronius abbreviatus cum notis adversus neotericos theologos et canonistas, Augustae V. 1783 —1785. t. 5; Bruxellis, Lovanii 1829; gallice cura ab. Peltier Parisiis 1859. t. 4; *breviculus modernarum controversiarum* seu compendium Febronii abbreviati, Augustae V. 1789. *Antifebronius vindicatus* seu suprema rom. pontificis potestas adversus J. Febronium ejusque vindicem Theodorum a Palude iterum asserta et confirmata, Caesenae 1771. 1772. t. 4 in 8; Francofurti et Lipsiae 1772. t. 2; Romae 1843. in 4. et in *cursu theol.* ed. Migne t. 27; *Antidoto* contro i libri prodotti o da prodursi da S. avvocato Cammillo Blasi intorno al sacro Cuore di Gesù con osservazioni e monumenti, Florentiae 1773. in 8; *Storia polemica del celibato sacro* da contrapporsi ad alcune detestabili opere uscite

---

1) Cf. innumera opera occasione l. Febronii edita apud Backer 3, 1650–53; Roskóvány *Rom. Pontifex* 3, 724–31; 743–50. 771. 790.

a questi tempi, Romae 1774. in 8; *Nuova giustificazione del celibato* diss. quattro, Fulginiae 1785. in 4; *In tertium J. Febronii t. animadversiones romano-catholicae* tribus ep. comprehensae; accedit appendicis instar s. Cypriani l. *de unitate Ecclesiae* cum adnotationibus ill. ep. massiliensis ex gallico idiomate latine redditis aliisque editoris adversus Febronium, Böhmerum et Schubertum recentissimum inter protestantes pontificii primatus oppugnatorem, Romae 1774. in 8; *de s. Petri primatu* romanaque ecclesia ab eo condita atque episcopi jure administrata adversus nuperrimum l. londinensibus typis ut titulus ementitur excusum (a. 1770.) diss., ib. 1776. in 4; similem l. italice edidit Fulginiae 1782. in 8.; *Storia polemica delle proibizioni de' libri*, ib. 1777. in 4., qua egregie et docte congregationem Indicis tuetur; *Dottrine false ed erronee* sopra le due podestà l'ecclesiastica e la secolare tratte da due libri del P. A. Pereira (cf. supra pag. 53.) confutate con opportune annotazioni, Fulginiae 1783. in 8; *Preparativi per la desiderabile inoculazione del buonsenso* proposta contro il male della incredulità nel giornale eccles. di Parigi messi all'ordine in tre opusculetti, ib. 1783. in 8; *veridica imagine del Papa*, quale ci viene offerta dalle divine Scritture, dai ss. PP. etc. opposta a quella non ha guari publicata in Vienna ... Fedele traduzione dal tedesco, ib. 1783., cui adjecit eodem anno duo opuscula, alterum J. B. Nogherae, alterum ex gallico versum. *Le storte idee raddirizzate* o sia Esame teologico e canonico di certe nuove dottrine intorno la podestà costrettiva della Chiesa e alcuni principalissimi punti di ecclesiastica Giurisprudenza, ib. 1784. adversus Al. Litta, qui respondere nisus est epistola, damnata a congr. Indicis 2. Aug. 1790. *Prediche polemiche sopra s. Pietro* e i suoi successori e il divino loro primato (auctore Denneville), tradotte ... con prefazione e note, ib. 1784

in 8. adversus famosos liberculos Eibelii; *Lasciamo stare le cose come stanno* o sia Diss. sulla mutabilità poco intesa da' più della disciplina ecclesiastica, Faventiae 1787. in 8; 1791. ed aucta; Romae 1836. *Commandi chi può, ubbidisca chi dee* o sia Diss. 3 della forza obligatoria della ecclesiastica disciplina, Faventiae 1788. in 8; Romae 1836; *Rendete a Cesare ciò ch' è di Cesare* ma si a Dio rendete quel ch' è di Dio o sia Diss. sulla podestà regolatrice della disciplina, Faventiae 1788. in 8; Romae 1836., adversus anonymum; *de episcoporum in dispensationibus super matrimonii impedimentis potestate* adversus l. a. 1781. viennensibus Trattneri typis excusum (scil. *Concordia juris canonici* cum edictis caesareo-regiis recentius emanatis in materia dispensationum super impedimentis matrimonii ad v. Hungariae clerum), Faventiae 1789. in 8; in fratris Phil. Hedderich diss. juris ecclesiastici germanici *de juribus ecclesiae germanicae* in conventu emsiano explicati (Bonnae 1787.) *specimen animadversionum*, Placentiae 1789. in 8; *Le dottrine del preteso secolo illuminato XVIII.* intorno la Gerarchia e la Disciplina ecclesiastica confrontate colle dottrine del tenebroso sec. XIV., Faventiae 1790. in 8., adversus l. anonymum *Confronto istorico* dei nuovi con gli antichi regolamenti rapporto alla polizia della Chiesa nello stato, Florentiae 1787. 1788; Theotimi Eupistini *de doctis catholicis viris*, qui cl. J. Febronio in scriptis suis retractandis ab a. 1680. laudabili exemplo praeiverunt, Romae 1791. in 4; *il discorso di un anonimo* della monarchia universale de' Papi (Neapoli 1789.) *trattato come si merita*, ib. 1791; diss. *de duabus antiquis canonum collectionibus ineditis*, et de inedita canonum collectione, quam XII. sec. card. Laborans composuit, in Gallandi *de vetustis canonum collect. dissertationum sylloge* 2, 679—800. Universae theologiae inservit *apparatus omni-*

genae eruditionis ad theologiam et jus canonicum, in quo praeter indices paparum, antipaparum, patrum, conciliorum et haereticorum ac theses ab apostolica sede confixas, subsidia ad utramque facultatem illustrandam aptiora ex bibliis, veteribus canonum collectionibus, poenitentialibus ac liturgicis libris, historia ecclesiastica ac literaria, chronologia atque adeo re antiquaria suppeditantur, Romae 1773. in 12. ed. secunda; 1795; Augustae V. 1783. in 8. ed. aucta.

VI. Theologia practica.

746. Plurimi ex iis, qui *juri canonico* se dederunt, aularum favorem et gratiam captantes jura Ecclesiae extenuarunt, plus minusve etiam prodiderunt: sed plures quoque strenue illa adversus synodum pistoriensem, in primis vero adversus Febronium ejusque asseclas vindicarunt; alii sat mediocriter in iis vindicandis exponendis illustrandisve versati sunt: unde ex eo, quod aliquos in textu absque pretii eorundem significatione adducimus, non propterea eos commendamus [1]).

[1]) Praeter alios, quos suis locis indicabimus, minus probari possunt: Philibertus Obernetter O. Min. juris canonici in lyceo constantiensi professor, cujus sunt: *sylloge juris ecclesiastici* publici universalis et particularis Germaniae, Constantiae 1774; *institutiones juris canonici*, ib. 1781. p. 1., dextere compilatae ex auctoribus liberius sentientibus in systema minus expressum ad jura genuina Ecclesiae; Joannes Baptista Horix moguntinus (n. 1750., † 30. Sept. 1792.), laicus, in jure civili criminali versatus, qui plura scripsit pro fictitiis juribus ecclesiae Germaniae adversus sedem apostolicam atque pro Febronio. Cf. Roskovány III, 955. s., Wurzbach 9, 270. Josephus Wratislavius nobilis de Monse n. 1733. Neostadii in Moravia, advocatus, dein juris civilis et 1774. juris canonici in academia olomucensi professor († 6. Febr. 1793.), canonista josephinismo addictus, cujus praeter alia exstat *synopsis juris canonici*, Olomucii 1775; Claudius Mey lugdunensis (n. 15. Jan. 1712., † 12. Jun. 1796.), parlamenti parisiensis advocatus, deinde clericus, appellantium

Introductionem in jus canonicum scripserunt [1]): Donatus a Transfiguratione Domini Hoffmann schol. piar. silesius, leobschicensis n. 1703., principi badensi septem annis a confessionibus, juris canonici et civilis lector et principis campido-

---

patronus laboriosus, qui etiam redegit *Nouvelles ecclésiastiques*. Udalricus Mayr O. Cist., qui in sua diss. *de nexu statisticae* cum jurisprudentia ecclesiastica, Ingolstadii 1772, omni data opportunitate immodeste prorsus supremam auctoritatem pontificiam lacerat: unde Clemens XIV. in brevi, ad ep. augustanum 24. Febr. 1773. librum „plurimis erroribus ac temerariis depravatisque sententiis refertissimum" damnat. Cf. Roskovány, *Rom. Pontifex* 3, 978. De Joanne Weimer cf. eundem 3, 756., sicut et de Wenceslao Grillparzer p. 753. Joannes Rinaldi comes di Carli (Carli Rubi) justinopolitanus (Capo d'Istria) n. 11. Apr. 1720., † 22. Febr. 1795,. vir alioquin admodum eruditus, qui juvenis 18 annorum scripsit jam de aurora boreali, et 20. annorum inter socios academiae patavinae receptus est; a. 1744. Venetias vocatus fuit professor nauticae et astronomiae. Partes habuit in controversiis cum Tartarotti (II, 1397.) de magis et magia, quam rejicit. Reliquit opera plurima ad archaeologiam, numismaticam, disciplinas naturales etc. spectantia, quae prodierunt Mediolani 1784—95. t. 18; *Storia di Verona* fino al 1519., Veronae 1796. t. 7; *delle antichità italiche* con appendice dei documenti, Mediolani 1788—91. t. 5; 1793—95. In diss. *del diritto eccles. metropolitano* e delle elezioni e dipendenze de' vescovi; Mediolani 1786., extollit cum primatus praejudicio potestatem metropoliticam, et contendit jus convocandi concilia ad exemplum primorum octo conciliorum imperatoribus competere. Cf. Wurzbach 2, 281—84. De Al. Arbesser O. S. Pauli. cf. Roskovány 3, 863.

[1]) Praetermittimus Bernardum Gaigl O. S. Ben. in monasterio tegernseensi (n. 17. Martii 1718., † 3. Juli 1783.), juris canonici lectorem, cujus praeter alia sunt: Diss. historico-canonica, qua refertur impugnatio atque resumitur *defensio ep. decretalium a Clemente I. usque ad Siricium P.* necnon collectionis earum s. Isidori hisp., Tegernsee 1753. in 4; *immunitas Ecclesiae*, introductio et extensio succincte expensa, ib. 1754. in 4. Cf. Lindner 1, 163. Sigismundum Sinningen O. Min., theologiae lectorem, in conventu coloniensi, et in academia bonnensi professorem, qui quaestionem tractavit, *quae sit declarationum cardinalium s. conc. tridentini interpretum in rebus theologicis aucto-*

nensis consiliarius ecclesiasticus [1]), cujus *introductio* in jurisprudentiam positivam, humanam et civilem, atque ecclesiasticam prodiit 1755. t. 2 in 4; Campidoniae 1766; curavit quoque *theologiae moralis* Alexii a s. Andrea editionem auctam et emendatam, ib. 1757. in 4; et Rem. Maschat et Jo. Walprecht *resolutiones* (cf. II, 1445.) auctas Augustae V. 1762. t. 2 in 4; Venetiis 1770. t. 2 in f. Modestus Schmetterer O. S. Ben. ad s. Petrum Salisburgi, bavarus ex Metten (n. 17. Mart. 1738., † 22. Mart. 1784.), ss. canonum in universitate salisburgensi interpres, reliquit *introductionem* in universum jus canonicum, Salisburgi 1772. in 4. et diss. *de origine et variis gradibus clericorum* in primis quinque Ecclesiae seculis, ib. 1771. in 4; Josephus Antonius Bruno professor in academia taurinensi, qui impugnavit Bono principi asserentem jus statuendi impedimenta dirimentia matrimonii et in eisdem dispensandi. Ejus est *Introduzione* alla giurisprudenza canonica, Taurini 1769. Franciscus Minocki in academia cracoviensi professor et rector academiae posnaniensis († 1799.), dedit *terminorum juris canonico-civilis* ad usum candidatorum jurisprudentiae *interpretationem*, Posnaniae 1773. 1775. Constantinus Franciscus Florianus Antonius de Kauz (Khautz) viennensis (n. 21. Maji 1735., † 28. Jan. 1797.) vir eruditus in historia, etiam literaria, quem magni faciebant Martini et Riegger ejus quondam praeceptores, librorum censor ad mortem usque, disputavit *de Scriptura s.* tamquam prima juris ecclesiastici fonte, Viennae 1756; *de cultibus magicis* eorumque perpetuo ad Ecclesiam et rempublicam habitu ll. 2., ib. 1767; 1771.; ep. *de ritu ignis in natali s. Joannis Baptistae accensi*, ib. 1759. Huc

---

ritas, Bonae 1787; Aux. Krupp O. Min., de quo cf. Roskovány 3, 889.

[1]) Alia ejusdem opera cf. apud Horányi 2, 112—6.

referri potest Carolus Ludovicus **Richard** O. Praed. lotharingius n. 1711., qui juvenis 16 annorum induit vestem s. Dominici. Doctor Sorbonae creatus plura compilavit opera in religionis catholicae commodum. Cum notasset parlamenti sententiam de matrimonio judaei cujusdam conversi, ut illius iram evaderet, Insulas secessit. Graviter quoque impugnavit jusjurandum ab auctoritate politica clero impositum: unde in illa rerum omnium tristissima subversione Belgium confugere coactus est, quo a gallis occupato, cum propter ingravescentem aetatem fuga elabi non posset, incidit in hostium manus, qui eum morti addixerunt propter libellum *Parallèle des Juifs* qui ont crucifié J. Christ *avec les Français* qui ont tué leur roi. Mortem constanter subiit optimus senex 83 a. die 16. Aug. 1794. Ex plurimis ejusdem operibus [1]) haec videntur potiora: *Dictionnaire universel des sciences ecclésiastiques*, Parisiis 1760. t. 6 in f., quorum ultimus est supplementum. Adjutorem in hoc opere compilando habuit P. Giraud; prodiit iterum inscriptum: *Bibliothèque sacrée* ou dictionnaire universel historique, dogmatique, canonique, géographique et chronologique des sciences ecclésiastiques, ib. 1823—27. t. 29 in 8. (fr. 35). *Analyse des conciles* généraux et particuliers [2]), ib. 1772—75. t. 5 in 4., latine versa a Joanne Antonio **Dalmaso** vicetino, Venetiis 1776—80. t. 5 in f. (m. 22); Diss. *sur la possession des corps* et l'infestation des maisons par les démons, Parisiis 1746. in 8; *La Nature en con-*

---

[1]) Cf. plura de ipso apud **Brunner** *Charles Louis Richard* aus dem Predigerorden. Das Leben und die Werke eines Bekenners aus dem 18. Jahrh., zugleich ein Beitrag zur Geschichte der Revolution in Belgien, geschildert von P. F. R. **Moulaert**, Ratisbonae 1870. Recensentur porro in eo 81 scripta Richardi; *Biogr. univ.* 37, 559.

[2]) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 3, 570—78.

traste avec la Religion et la raison ou l'ouvrage qui a pour titre *De la nature* (auctore Robinet) condamné au tribunal de la foi et du bon sens, ib. 1773. in 8.; *Observations modestes* sur les pensées de d'Alembert, ib. 1774. in 8; *Réfutation de l'Alambic moral* (auctore Rouillé d'Orfeuil), 1774. in 8; *Défense de la religion*, de la morale, de la vertu, de la société, ib. 1775. in 8; *les Protestants déboutés de leurs prétentions*, ib. 1776. in 12.; *les cent Questions* d'un paroissien du curé de . . . (ab. Guidi, fanatici janseniani) pour servir de réplique à la suite de son dialogue sur le mariage des protestants, ib. 1776. in 12; *Annales de la charité* ou de la bienfaisance chrétienne, Mechliniae 1785. t. 2 in 12; *Exposition de la doctrine des philosophes modernes*, ib. 1785. in 12; pluresque alios edidit libellos acres et nervosos adversus incredulos, libertinos et jurium Ecclesiae adversarios. Cum Ludovicus Antonius Carraccioli, origine neapolitanus, sed natus Parisiis n. 1721., aliquamdiu oratorianus, auctor plurimorum libellorum, quos levi festinaque manu effudit, edidisset epistolas, quas supposuit Clementi XIV. scripsit Richard *Préservatif nécessaire* à toutes les personnes qui ont lu les Lettres faussement attribuées au pape Clément XIV., Biponti 1776. in 8.

747. *Jus canonicum* in systema redegerunt vel exposuerunt ex germanis: Wolfgangus Schmitt O. S. Franc. († 1779. cf. p. 156.), Leopoldus Leeb, qui monasterium can. reg. Schlehdorfiense ingressus, mox eo relicto in lyceo monacensi professor juris canonici et historiae ecclesiasticae fuit designatus: hinc vero translatus est ad academiam ingolstadiensem (1777.), in qua rexit cathedram theologiae moralis et pastoralis, qua relicta (1781.) parochiam altdorfiensem administravit († 1785.). Edidit jus canonicum in 3 ll. divisum, historia ecclesiastica illustratum, praxi Germaniae et praesertim Bavariae accommo-

datum[1]), Monachii 1774—80. t. 3 in 8; *praelectiones theologicae practicae*, ib. 1780. pp. 2, quas adversus gravem censuram vindicavit libello germanice edito 1780. in 8. Benedictus Oberhauser O. S. Ben. in monasterio lambacensi, in Austria superiori parentibus nobilibus 25. Jan. 1719. ortus, Salisburgi prius philosophiam docuit (1753.), inde translatus ad seminarium episcopale dioecesis gurcensis professorem juris canonici et historiae ecclesiasticae per triennium egit. A fuldensi abbate expetitus jus canonicum in academia fuldensi per triennium exposuit. Domum redux in componendis libris vitam transegit († 20. Apr. 1786.). In brevi chronico monasterii labacensi 1865. edito p. 46. dicitur vir quidem doctissimus, sed „principiis Quesnelli et Vanespen deceptus illorumque mordax propugnator:“ unde a sede apostolica monitus retractare coactus est sententias suas. In epitaphio tamen dicitur „celebratissimus canonici juris consultorum in Austria coriphaeus, ultramontanistarum validissimus malleus.“ Edidit *praelectiones canonicas* juxta titulos ll. decretalium ex monumentis, auctoribus et controversiis melioris notae in tres primos decr. ll., Lauterbaci 1762. 1763. t. 3 in 4., propter quas cathedra motus est; eae sicut et *theses*, quas publice propugnandas

---

1) Gotthardus Kufner O. S. Ben. in monasterio mettensi, bavarus (n. 9. Nov. 1743., † 25. Jan. 1792.), theologiae lector et bibliothecae praefectus, compilavit quoque *synopsim jurisprudentiae ecclesiasticae universae*, publicae et privatae, statui Germaniae, maxime Bavariae, accommodatae, Burghusii 1781. in 8. Antonius Mayer S. J. (secundum Schulte *die Geschichte der Quellen und Literatur des canon. Rechtes* 3, 336.) Andreas M. theologiae licentiatus, consiliarius ecclesiasticus episcoporum frisingensis et ratisbonensis et notarius, collegit *thesaurum novum juris ecclesiastici*, potissimum Germaniae seu codicem statutorum ineditorum ecclesiarum cathedralium et collegiatarum in Germania notis illustratum atque diss. selectis juris publici ecclesiastici adjectisque animadversionibus adauctum, Ratisboniae 1791—93. t. 3 in 4.

proposuit a congregatione indicis 16. Febr. 1764. reprobatae fuere: auctor vero laudabiliter ac solemniter eas reprobavit. Prodierunt auctae et emendatae per Seb. Schaaf Ultrajecti 1765; Francofurti et Lipsiae 1774. t. 2; in correctiorem et uberiorem ordinem plurimis mutatis digestae, Salisburgi 1785; *Compendium* praelectionum canonicarum juxta V ll. decr., Francofurti 1773. t. 2 in 8; 1779. Oberhauser contractum matrimonialem separat a sacramento: qua separatione facta potestati civili jus tribuit in matrimonium prout est contractus civilis, et Ecclesiae prout est sacramentum; ex qua theoria intulit ad principes spectare impedimenta veri nominis seu dirimentia constituere: ad Ecclesiam vero ea, quae referuntur ad sacramenti sanctitatem, nempe impedientia. Ad hanc doctrinam porro evolvendam propugnandamque in subsidium vocat argumenta, quibus jam usus fuerat Launojus. Quapropter impugnatus fuit atque haereseos insimulatus a Ludovico Beck, alio juris canonici professore. Oberhauser hanc notam duplici libello a se amovere conatus est: *Apologia historico-critica* divisarum potestatum in legibus matrimonialibus impedimentorum dirimentium, Francofurti 1771; Viennae 1778. in 8., et *Systema historico-criticum* divisarum potestatum de legibus matrimonialibus impedimentorum dirimentium ex avitis sanae theologiae et jurisprudentiae canonicae principiis, ib. 1771; Viennae 1776. Cumque iterum expostulatus ab A. Schmidt S. J. haereseos fuisset, ipse novum libellum acrem admodum edidit inscriptum *Causa decisa* divisarum potestatum in legibus matrimonialibus, Francofurti et Lipsiae 1777; Rursus lacessitus a M. Antonio Hoechstensi O. Cap. in *disquisitione canonica* causae decisae, Moguntiae 1780., se defendit in opusc. *Pagellae volantes* de causa decisa pro studio juris regii integri illustrando, Francofurti et Lipsiae 1782. Alia ejusdem opera sunt: L. Bern. van Espen *jus*

ecclesiasticum in epitome redactum ac subjunctis brevibus sententiis atque argumentis studii patristici instructum, Augustae V. t. 2 in 8; *Thomassinus abbreviatus* i. e. vetus et nova disciplina de beneficiis et beneficiariis in breviorem ordinem redacta, Salipoli 1774. in 8; *Manuale* selectorum conciliorum et canonum juxta historiam ecclesiasticam D. ab. de Fleury per breves epochas XVI sec., Salisburgi 1776. in 4; juxta Schulte a congregatione indicis prohibitum a. 1777; *Specimen cultioris jurisprudentiae canonicae* ad justas ideas divini primatus in romana ecclesia evolvendas, Francofurti et Lipsiae 1777. in 8; *de dignitate utriusque cleri* tam secularius quam regularis diss., Salisburgi 1785. 1786. p. 1. et 2., cui praefixa est ejusdem memoria biographica.

748. Willibaldus Held O. Praem., canoniae rothensis in Suevia abbas (n. 6. Sept. 1724., † 30. Oct. 1789.), vir doctus et in jure canonico versatus, collegit *jurisprudentiam universalem* ex juribus canonico, civili, romano et germanico tam publico quam privato, feudali et criminali et in quinque ll. contraxit, Memmingae 1768—73. t. 5 in 8., opus valde rarum (m. 12); *Reichsprälatisches Staatsrecht*, s. l. et auctoris nomine (Kampoduni) 1782—87. t. 2; *Beleuchtung der Bad Emsischen Punktation*, Memmingae 1787; *Kritische Anmerkungen* über die sogenannte Reformation in Deutschland zu Ende des 18. Jahrh., Francofurti 1782. Ejus quoque cura et opera prodiit *historia imperialis et exempti collegii rothensis* in Suevia ex monumentis domesticis et externis potissimam partem ineditis eruta per Benedictum Stadelhofer (ejus antecessorem), Augustae V. 1787. t. 2 in 4., opus eruditum et accuratum. Isidorus Keppler O. S. Aug. philosophiae ac theologiae doctor, quas disciplinas docuit Constantiae atque Erfurti, ubi etiam erat coenobii prior († 1790.), praeter alia reliquit *jus canonicum;* ita etiam Adamus

Reitzer (Reizer) S. J. moguntinus (n. 24. Dec. 1714. † 14. Febr. 1791.), in universitate bambergensi juris canonici professor, *jus ecclesiastico-civile universum*, Bambergae 1756. in 8., praeter plurimas theses, assertiones, parerga, positiones etc. canonicas. Udalricus Reiss O. Praed. dillinganus (n. 1741., † 24. Aug. 1795.), theologiae et juris canonici professor, qui sub alienis nominibus Belletri, Falck, Le Blanc, Mayer latere voluit, dedit *introductionem ad Jo. Arn. Corvini jus canonicum* per aphorismos strictim explicatum publicis praelectionibus juxta hodiernos academicorum mores accommodatam, Augustae V. 1790. in 8. sub nomine Le Blanc, in qua principia de primatu bene proponit; *analysim collectionum et fontium* (praesertim concordatorum et legum imperialium) juris ecclesiastici publici et privati germanici, quam in commodiorem usum tyronum juris sacri ex probatissimis auctoribus [1]) collegit, ib. 1777; synopsim doctrinae christianae *de veris falsisque miraculis* [2]), ib. 1780. 1782. pp. 2; *historische Abhandlung* über die Kirchengeschichte von dem XIV. Jahrh. bis auf itzige Zeiten, ib. 1774. in 8., sub nomine Juliani Mariae Belletri. Hermannus Kurtz O. Cist., in monasterio hohenfurtensi, dein Pragae in collegio s. Adalberti professor, abbas (1767.), qua dignitate a Josepho II. spoliatus, iterumque tamen (1790.) in eam restitutus fuit (n 1. Sept. 1723., † 10. Apr. 1795.), composuit *amussim canonicam* titulorum ll. 1—5. Gregorii IX. P. M. in tabulis mnemonicis analytice propositam, Pragae 1761—64. t. 5.

749. Jam vero praetermisso Joanne Nepomuceno Kanka pragensi (n. 1744., † 1798.), laico, cujus exstant *institutiones*

---

[1]) Ejusmodi auctores sunt: Rautenstrauch (de quo mox), quem in brevi introductione excerpsit, Barthel et Zallwein, de quibus cf. pag. 162. et 153.

[2]) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 6. 307—14.

Juris canonici ad ordinem decretalium, Pragae 1770. in 4., nominandi sunt tres, sed non laudandi, qui josephinismum eruditionis apparatu seu potius fuco exornare nisi sunt patrinorum circa eum cum aliis functiones obeuntes. Stephanus Rauttenstrauch O. S. Ben. in monasterio Brevnovenobraunensi, Plottendorfii in Bohemia 29. Jul. (secundum Würzbach in op. Platten 26. Jul.) a. 1734. natus. Ab abbate Pragam missus fuit ad audiendas juridicas praelectiones, posthac designatus ad docendam theologiam in domestico studio. Editis libris ad jus canonicum spectantibus ita innotuit, ut ab aug. imperatrice M. Theresia numismate aureo fuerit condecoratus. Anno 1773. in abbatem est electus et ab eadem Augusta Viennam vocatus ad consilium aulicum de rebus ecclesiasticis et studiis theologicis juxta illius temporis spiritum juribus Ecclesiae inimicum immutandum. Studiorum theologicorum ratio ab ipso proposita approbata fuit. Praeses designatus est facultatis theologicae pragensis (1774.), deinde viennensis, et sectionis aulicae pro rebus ad cultum spectantibus. Studia theologica visitaturus per Hungariam missus Agriae praecoci morte ereptus est 30. Sept. 1785. Operose quod dolendum obsecutus est consiliis Ecclesiae bono in Austria tam noxiis; ipseque plurimum promovit seminaria generalia, quorum tristissimi exstitere fructus [1]). Praeter alia haec ejus opera: *Prolegomena* in jus ecclesiasticum, Pragae 1769. 1774., opus cujus suppressionem postulavit archiepiscopus pragensis Antonius Petrus comes Přichowsky, sed agente Wenceslao Stephano de Kronenfels, facultatis juridicae directore, numismate aureo ut diximus ab imperatrice remuneratum fuit. *Institutiones juris ecclesiastici* cum publici tum privati usibus Germaniae accommodatae, ib. 1769. 1774; *synopsis juris*

---

[1]) Cf. *Kirchenlex.* 9, 41.

ecclesiastici publici et privati, quod per terras hereditarias aug. imp M. Theresiae obtinet, Viennae 1776. ad 253 propositiones redacta et vi decreti aulici 5. Oct. 1776. ubique praescripta; *Anleitung und Grundriss* der systematischen dogmatischen Theologie, ib. 1774. in 4; *institutionum hermeneuticarum V. T. skiagraphia*, ib. 1775. in 4; Pragae 1776. in 8. (quae ed. respicit etiam N. T.); *patrologiae et historiae literariae theologicae conspectus*, ib. 1786. in 8. etc. Alter fuit Josephus Antonius Stephanus eques de Riegger, filius non degener Pauli Josephi (de quo egimus p. 156.), juvenis jam scriptor et patri in edendis operibus adjutor, sed etiam francomuratorius, juris civilis Friburgi et Pragae professor, qui plurimum promovit josephinismum spiritumque libertinum scriptis et praesertim opera, cum plura munera publica magni momenti circa studia obiret (n. 13. Febr. 1742., † 5. Aug. 1795.). Praeter alia opera malo spiritu infecta edidit *Innoc. Cironii opera omnia* cum notis et praefationibus, Vindobonae 1761. t. 3 in 4; *bibliothecam juris canonici*, p. 1. et 2. ib. 1761. 1762. in 8; *prolegomena* ad jus ecclesiasticum, ib. 1764. in 8; A. Augustini *de emendatione Gratiani* dialogorum ll. 2 cum St. Baluzii et Gerh. Mastrichtii notis, ib. 1764. t. 2 in 8; diss. *de collectione decretalium Honorii III. P. M.*, ib. 1768. in 4; *conspectus juris ecclesiastici*, Friburgi 1769. in 8; *opuscula* ad historiam et jurisprudentiam praecipue ecclesiasticam pertinentia, ib. 1773. in 8; Bernardi praepositi papiensis *breviarium Extravagantium* cum Gregorii IX. P. M. decretalium collectione ad harmoniam revocatum, varietate lectionum et variorum notis illustratum, ib. 1778. p. 1. in 4. Tertius est Josephus Joannes Nepomucenus Pehem natus in oppido Stockach prope lacum brigan-

---

[1]) Cf. Wurzbach 26, 121—29.

tinum a. 1741., juris canonici in universitate oenipontana professor et in viennensi Eybelii successor († 17. Maj. 1799.), cujus opera purum putumque josephinismum exhibent, unde et vi decreti aulici 2. Nov. 1792. praescripta fuere pro praelectionibus academicis. Huc spectant: *Jus ecclesiasticum publicum* p. 1., Viennae 1781; *jus ecclesiasticum universum*, ib. 1786; *praelectionum* in jus ecclesiasticum universum methodo discentium utilitati accommodata congestarum pp. 2, ib. 1791; p. 3. 1789; etiam germanice, ib. 1803. t. 2. *Versuch über die Nothwendigkeit einer vorzunehmenden Reformation* der geistlichen Orden und das Recht der Regenten, aus eigener Macht dieselben in allen Ländern zu reformiren, einzuschränken und aufzuheben, ib. 1782; *Abhandlung* von Einführung der Volkssprache in den öffentlichen Gottesdienst, ib. 1783. etc.

750. In Italia jus canonicum excoluerunt: Franciscus Meniconi perusinus n. 1707., juris civilis (1730.), deinde canonici (1735—67.) professor insignis, canonicus et rotae perusinae praefectus († 1787.), qui *juris ecclesiastici institutiones* in 4 ll. distribuit et opportunis appendicibus locupletavit, Romae 1759. t. 2 in 8; Perusiae 1796. Philippus Cafaro neapolitanus, juris canonici Cataniae professor, reliquit *delecta juris canonici capita*, Cataniae 1793. 1794. t. 2 in 4; et hujus praeceptor et in cathedra antecessor Dominicus Cavallaro neapolitanus *institutiones juris canonici*, quibus vetus et nova Ecclesiae disciplina enarratur et mutationis causae enarrantur, in Neapoli 1777. ed. 3; 1785; Bassani 1803. t. 2 in 8; Posnaniae 1834. t. 2 etc.; *institutiones juris canonici* in 3 pp. ac 6 t. distributas, Bassani 1797. in 8; Panormi 1786—91. t. 7 in 8; accedit enim huic ed. jus siculum ecclesiasticum singulis quibusque juris canonici tractatibus accommodatum auctore Vincentio Fontana; com-

mentaria *de jure canonico*, Neapoli 1788. t. 6 in 4. Omnia tamen opera Cavallari prohibita sunt decreto congr. Indicis 27. Jan. 1817. Tuetur enim inter alia, pontificem esse sub concilio. Franciscus Foggi composuit *institutiones canonicas* ad usum academiae pisanae, Pisis 1793. in 8. et *Dissertazioni* secondo l'ordine delle istituzioni canoniche, ib. 1793; 1816. t. 4 in 8. In Gallia Edmundus Martin (n. 1714., † 1793.) juris canonici in universitate parisiensi professor, concinna methodo redegit *institutiones juris canonici* ad usum scholarum accommodatas, Parisiis 1788. t. 2 in 8; 1789.

751. Controversia, quae tunc maxime agitabatur, plurimorum operum bonorum et malorum feracissima seges, fuit illa de juribus vel limitibus potestatis ecclesiasticae et civilis deque utriusque inter se relationibus. Occasionem praebuerunt praesertim janseniani, josephinismus, synodus pistoriensis, in primis vero famosus Febronius. Joannes (Chrysostomus) Nicolaus de Hontheim (hoc enim nomen proprium ipsius) natus est [1]) Treviris 27. Jan. 1701. Lovanii studiis operam dedit, ubi Van Espen (II, 1153.) habuit praeceptorem. Studiis absolutis Treviros rediit, et juris doctor creatus (1721.) ad excolendum magis ingenium iter instituit per Germaniam et Italiam. Plures annos Romae in germanorum seminario clericali degit. Post suum reditum factus est assessor in vica-

---

[1]) Plura de ipso habet Mejer, *Febronius* Weihbischof J. N. v. Hontheim und sein Widerruf mit Benützung handschriftlicher Quellen, Tubingae 1880., quae biographia non bono spiritu est scripta. Cf. Bellesheim *hist. pol. Blätter* 86, 529—44. Non est confundendus cum Justo Febronio, cujus exstant *Principia juris publici ecclesiastici catholicorum* ad statum Germaniae accommodata, Ulmae 1766. Pariter distingui debet a Petro Josepho ab Hontheim canonico trevirensi, cujus exstat *de romani imperatoris genuina idea* diss., Treviris 1760.

riatu generali et quinquennio elapso professor (1732—38.) pandectarum in academia trevirensi; a. 1738. officialis confluentinus et seminarii ibidem director. Partes habuit in redigendo seu potius depravando breviario trevirensi. Ab archiepiscopo electore Francisco Georgio Schönborn electus fuit 24. Maj. 1748. in episcopum suffraganeum et vicarium generalem. Sedulus fuit in adimplendis muneribus officii sui atque assiduus in choro, in omnibus negotiis gravioribus ab electore ejusque successore adhibitus. Hisce occupationibus non obstantibus otium nactus est componendi libros, cujusmodi sunt: *Historia trevirensis diplomatica et pragmatica* inde a translata praefectura praetorii Galliarum ad haec usque tempora e genuinis scripturis eruta atque ita digesta, ut non solum jus publicum particulare archiepiscopatus et electoratus trevirensis in suis fontibus plenissime exhibeat, sed et historiam civilem et ecclesiasticam Germaniae ejusque singularia jura, publica et privata illustret, Augustae 1750. t. 3 in f., opus, quod *acta eruditorum lips.* a. 1754. pag. 490. vocant „egregium ac patriae nostrae gloriosum, quo trevirensis electoratus historia mirifice potius illustratur, quam narratur; nec exigui momenti est utilitas, quae inde ad totius sacri nostri imperii res gestas redundat . . . Gratiae itaque publicae agendae ei sunt, quod votis precibusque doctorum satisfecerit (Hontheim); nec recedimus a veritate, dum spem nostram ab ipso non solum aequatam, sed superatam etiam esse censemus, quamvis nullos exhibeat trevirenses annales, neque uberiorem rerum gestarum proferat narrationem. Vastum hoc opus tribus maxime pp. constitutum est. Videmus enim primo loco diplomata ipsa aliaque historiae trevirensis documenta: deinde doctissimas observationes, quibus lux illis accenditur; diss. denique cum singulis seculis praemissas, tum singulis tomis aeque praefixas atque adjectas. Commentationum, quas ultimo loco

notavimus, in primis ratio habenda est, propterea quod non solum erudite eleganterque scriptae sunt, sed etiam in illas ea omnia in unum locum congesta, quae per totum opus quasi dispersa jacent." Adjecit postmodum *prodromum* historiae trevirensis diplomaticae et pragmaticae exhibentem origines trevíricas, gallo-belgicas, romanas, francicas, germanicas, sacras et civiles, ib. 1757. t. 2 in f. (m. 18); *argumenta psalmorum et canticorum*, 1759. Quod si hisce operibus fuisset contentus, nulla macula infecisset nominis sui celebritatem. Verum fato infausto a. 1763. prodiit Bullioni (Francofurti) Justini Febronii [1]) juris consulti *de statu Ecclesiae deque legitima potestate romani pontificis* l. singularis ad reuniendos dissidentes in religione christiana compositus, quo opere juribus primatus maxime noxio ingentes turbas excitavit plurimumque Ecclesiae nocuit [2]). De eo merito Clemens XIII. in brevi 14. Mart. 1764. ad Clementem principem Saxoniae, tunc episcopum ratisbonensem, pronunciare potuit: „Omnia ex haereticorum et s. Sedi infensissimorum hominum (scil. M. A. de Dominis, Richerii, Dupin etc.) libris conquisivit

---

[1]) Ita se vocavit a fratris sui filia Justina dicta, quae monasterium ingrediens Febronia fuit appellata.

[2]) Libri hujus spiritus et summa bene ita describitur a Dr. Bellesheim in *hist. pol. Blätter* 86, 539: „Der Inhalt des Buches lässt sich in die kurze Formel fassen: *Depossedirung des Oberhauptes* der Kirche und *Rehabilitirung der Bischöfe* in die ihnen von Febronius zuerkannten Rechte unter gleichzeitiger Zuhülferufung der Macht des Landesfürsten. Vom kanonistischen Standpunkt muss man bekennen, dass das Buch von Widersprüchen wimmelt; philosophisch geprüft, erweist sich der Febronianismus als Anwendung der nominalistischen Doktrin auf die Lehre von der Kirche. Kirchlicher Radikalismus aber ist die Hauptsignatur des Buches, in welchem die kirchliche Regierungsgewalt der Menge zuerkannt und erst von dieser auf die Obern übertragen wird." Cf. etiam Picot in *Biogr. univ.* 20, 526—30; Phillips *Kirchenlex.* 5, 324—28.

(auctor), absurdissima quaevis de suo adjecit." Iterum prodiit liber 1765. 1770. editiones auctae: cum vero a pluribus impugnaretur, prodierunt tres alii t. (quorum 4. p. 1. et 2. continet), ib. 1770—74. in 4; *J. Febronius abbreviatus et emendatus*, Coloniae et Francofurti 1777. in 4., in quo assertiones quaedam mitigat, emendat, retractat. Prodierunt etiam plures ejus operis in alias linguas versiones. Mox damnatum fuit a congregatione Indicis (27. Febr. 1764.) opus pseudonymum: quae damnatio deinceps saepius fuit repetita. Diu noluit Hontheim se operis fateri auctorem. Urgente Clemente XIII., instantius adhuc Pio VI. demum retractionem Romam misit (15. Nov. 1778.), quam pontifex probavit, atque ipse epistola pastorali promulgavit (4. Febr. 1779.). Nolumus inquirere utrum ea fuerit sincera, de quo plurimi dubitant, quod vel ipsum sane non cedit in Hontheimii honorem. Decessit 2. Sept. 1790. Plures quoque episcopi in Germania opus damnarunt; academia coloniensis 1765. et a. 1775. comitia cleri gallicani, cujus auctoritate abutebatur Febronius [2]), illud reprobarunt et quamplurimi theologi ipsum refutarunt. Ita ex iis, quos supra laudavimus (cf. etiam fasc. I, 167.), Fr. X.

---

[1]) Prodiit sane J. Febronii JC. *commentarius* in suam retractationem Pio VI. P. M. Kal. Nov. submissam Francofurti 1781. in 4., in quo auctor phrasibus aequivocis utens retractationem suam emollire videtur, vel saltem plura tuetur juribus primatus contraria; unde doctissimus Gerdil jussu Pii VI. edidit in commentarium a J. Febronio in suam retractationem editum *animadversiones* (inter ejus opera XIII, 197—390.) Cf. *nova bibl. eccl. frib.* 6, 113—24; 471—81.

[2]) Cf. Feller 3, 81—85., qui simul merito addit: „L'équité demande que nous rendions, à plusieurs égards, justice aux bonnes qualités de l'auteur. Poli, honnête, prévenant, officieux, d'un commerce agréable et intéressant; prêtre, évêque, recommandable par ses moeurs et par son exactitude à remplir son ministère; il était personellement un contraste sensible et frappant de son livre avec lui-même."

Zech (n. 663.), doctissimus Bergier (n. 694.) ep. 12. Oct. 1775. data ad ducem Ludovicum Eugenium de Würtemberg. ep., Viator a Cocaleo (n. 679.), Kleiner (n. 687.), Vallarta y Palma (n. 690.), Pey (n. 693.), Traversari (n. 704.), Ladislaus Sappel (n. 724.), Mamachi (n. 739.), Zaccaria (n. 745.), s. Alphonsus M. de Ligorio (n. 757.), Eus. Amort (n. 672.) in *ep. ad cl. V. J. Febronium* H. de legitima potestate summi pontificis sub nomine Justiniani Febronii, Bullonii 1764., in qua dolet vices Febronii, quod spe frustratus uniendorum protestantium cum catholicis, eruditionis suae ac religionis specimina in ventos sparserit, talia de primatu proponendo, quae eundem destruunt, et unitatem, cujus gratia institutus est, convellunt. Haec tamen ep. ab aliis adscribitur Georgio abbati roggenburgensi (n. 685.[a]), eique Horix sub nomine Germani Pacifici respondere nisus est. Quibus addantur [1]) Gregorius Trautwein praepositus et abbas exempti collegii s. Michaelis arch. ad insulas wengenses can. reg. († 1785.) in vindiciis (doctis) adversus J. Febronii de abusu summae potestatis pontificis l. singuralem *l. singularis*, Augustae V. 1765. pp. 2 in 4; Joannes Pey in Provincia c. 1740. natus, parochus in dioecesi telonensi (Toulon) parochus, deinde vicarius generalis et (1775.) canonicus

[1]) Addi possunt tot alii, quos modo laudabimus, qui universim jura Ecclesiae vindicarunt; addi potest Petrus Ciminita, qui societatem Jesu ingressus est 13. Mart. 1748. († 25. Sept. 1790.), cujus est: *Il dritto delle romane appellazioni* vindicato dalle ingiurie di Edm. Richer dottor di Parigi rinnovate oggidì dalla setta de' richeristi nell' esposizione del. conc. di Sardica, in cui si mostrano la mala fede, le calunnie, i paralogismi e l' antilogie di questo dannato scrittore e de' suoi seguaci, Romae 1780. 1789. in 8. Ceterum cf. elenchum operum pro et contra Febronium apud Roskovány, *Rom. Pontifex* 3, 724—31; 743—50; 771—74.

parisiensis, recusato jurejurando exsul († 1797.), strenuus religionis apologeta, in op. *de l'autorité des deux puissances*, Strassburgi 1780. et Leodii 1781. 1788. 1791. 1805. t. 4, opus eruditum, solidum et accuratum. Inhaeret quidem declarationi cleri gallicani, sed magna cum moderatione. Illud italice vertit Brancadoro nuncius bruxellensis, postea cardinalis († 1837.), Fulginiae 1788. 1789. t. 6 in 8. Edidit quoque Pey *le philosophe catéchiste*, 1779. Raymundus Corsi O. Praed. theologiae lector, cujus sunt: *de legitima potestate et spirituali monarchia rom. pontificis* adversus Febronium JC., Florentiae 1765., italice titulo parum immutato Venetiis 1767; *ep. Romae et a Sorbona probata* ad cl. V. J. F. emanata, Sienae 1765. sub nomine Ladislai Simmoschorvini: propter quae opera a Clemente XIII. laudari meruit; *Della storia ecclesiastica dell' A. T.*; *delle vite degli uomini illustri* in santità e dottrina dei primi sei secoli della Chiesa, quae duo opera utrum et ubi prodierint nobis non constat; Christophorus Sonnleithner szegedinus († 1786., secundum alios 1788.), advocatus et insignis musicus, edidit diss. antifebronianam *de infallibili Ecclesiae dispersae consensu*, Viennae 1775; Julius Antonius Sangallus O. Min. Conv. († 1770.?) adversus Febronium scripsit *le gesta dei sommi Pontefici*, Venetiis 1764. t. 4, necnon *Rom. Pontificis summa auctoritas*, jus et praestantia oecumenicorum conciliorum atque ecclesiae gallicanae placitis asserta, defensa et vindicata; accedit diss. historica de isidorianis decretalibus, necnon censura praecipuorum auctorum, quos J. Febronius in singulari l. cudendo consuluit, omnia 4 ll. comprehensa, Faventiae 1779. in 4. In diss. demonstrare nititur, probabilius videri, isidorianarum decretalium auctorem esse s. Isidorum hispalensem; *dello stato della Chiesa* e legittima potestà del rom. pontefice, Romae 1766; *Saggio compendioso* della dottrina di G. Fe-

bronio e confutazione della medesima, Lucae 1770. Mingarelli bononiensis (forte ille, de quo egimus p. 354.) scripsit *in 3. J. Febronii tomum animadversiones* romano-catholicas 3 capitulis comprehensas, Bononiae 1773.

752. Amicus familiaris Hontheimii fuit Georgius Christophorus Neller, unde aliquamdiu putabatur Febronii auctor. Natus is est in oppido Aub in Franconia 23. Nov. 1709. institutor comitum de Schönborn et praefectus archivi familiae. Edidit eo tempore, suppresso nomine, *principia juris publici ecclesiastici catholicorum* ad statum Germaniae accommodata Francofurti et Lipsiae 1746. in 4., prohibita decreto Indicis 11. Sept. 1750., in quibus longe modestius quam Hontheim Ecclesiae et primatus jura circumscribit. Concursu facto obtinuit cathedram juris canonici Treviris a. 1748., quam postea commutavit cum cathedra juris civilis († 31. Oct. 1783.). Reliquit quamplurima opera vel diss. (60) ad jus civile vel ecclesiasticum etc. spectantia [1]). Ejus *opuscula juris ecclesiastici et civilis*, historica, chronologica et numismatica collegit Georgius Phil. Christoph. Leuxner (ejus cognatus et in cathedra successor), praefationem vitamque praemisit, Treviris 1787. pp. 2, quam collectionem non absolvit; alia fere eodem tempore prodiit Coloniae 1787—91. t. 5 in 3 v. in 4. Auctorem nostrum impugnarunt Jos. Gautier S. J. (cf. II, 1236.), Martinus Bender S. J. (n. 1731., † 1791.), in academia trevirensi theologiae dogmaticae professor [2]), et Hya-

[1]) Cf. Baader 1, II. 72—75. De ejus diss. *de christiano paschate*, Treviris 1776. in 4. cf. *nova bibl. eccl. frib.* 4, 166—71.

[2]) Cf. Backer 1, 555. s. Statuerat scil. Neller *thesim juri dicam:* Et papam accusari posse etiam extra casum deviationis a fide, docet inter alia exemplum Joannis XII. et XXIII. depositorum, Treviris 25. Mart. 1766., cui opposuit Bender *antithesim:* Papam a fide devium necnon in casu schismatis, quale erat inter Benedictum XIII., Grego-

cinthus Berg S. J. trevirensis, in academia coloniensi philosophiae et theologiae professor, *disquisitione critica* in Georgii Neller de tribus episcopis s. Petri etiamnum viventis in romana cathedra successoribus systema novum ut et primatum pontificium s. Clementis I. ab eodem viro cl. in jus vocatum, Coloniae 1772. in 4; et in opusculo *demonstratio duplex* methodo mathematica errores chronologicos relegens G. Neller [1]) etc., ib. 1773. in 4. Contenderat scil. Neller tres illos episcopos, qui primi s. Petri successores numerari solent, tantum in adjutorium a s. Petro fuisse adscitos, non vero potitos esse ipso primatu.

753. Ceterum quaestionem de potestate sive juribus Ecclesiae [2]) et primatus vel de relatione inter potestatem eccle-

rium XII. et Joannem XXIII. tempore constantiensis conc. a concilio deponi posse; sed alio in casu id fieri non posse, ib. 1766. Neller iterum statuit historico-juridicas vindicias sive apologiam historico-canonicam pro provincia romana Joannem XII. ut apostatam a. 963. reprobante et coram Ottone M. imp., Henrico I. trevirensi aliisque Germaniae et Italiae archi- et episcopis Leonem VIII. canonice eligente, ib. 1766. recusa in *thes. J. E.* Schmidtii II, 79., adversus quas edidit Bender *animadversiones*, ib. 1767. et in *thes.* cit. II, 105., et Adeodatus Ens eruditam et fundatam diss. inscriptam *Pythagoras novus excussus* sive disceptatio in *Apologiam* etc., Leodii 1767. et in *thes.* cit. II, 137. Cf. Roskovány *Pontifex romanus* 3, 722,

[1]) Cf. de occasione hujus duplicis controversiae Backer 1, 572. et in primis Roskovány *rom. pontifex* 3, 736—38., ubi recenset libellos ex utraque parte editos, qui ei adscribit pag. 745. similem *disquisitionem* in Febronii systema de tribus episcopis s. Petri adhuc viventis in romana cathedra successoribus, Coloniae 1772.

[2]) Huc etiam referri possunt Michael August. Olivet senogallensis, theologiae lector, cujus sunt: *Delle proprietà dei beni del clero*, Romae 1790. adversus manus rapaces quorundam politicorum; *della libertà ed eguaglianza degli uomini* nell' ordine naturale e civile, ib. 1790; *Riflessioni* sulla Memoria trasmessa in Francia da un italiano (ep. Ricci) intorno alle differenze, che passano fra il clero e l' assemblea nazionale,

siasticam et civilem versarunt quoque Philippus Soler y Bargallo Oriolae in Valentia n. 1710., advocatus, demum canonicus valentinus († 6. Dec. 1781.), cujus est *Concordia jurisdictionis ecclesiasticae et secularis:* practicae quaestiones enucleatae saepius ab utriusque in jurisdictionum proelio judicibus controversae et nunc accurate discussae ad explanationem textus in cap. perniciosam 1. de offic. jud. ord., Matriti 1753. t. 2 in f.; Joannes Camillus [1]) Rossi (forte item cum illo, qui fuit episcopus Marsorum dein s. Severi, et demum archiepiscopus damascenus † 1837.), in *Parere ecclesiastico politico* sull' epitome del Dritto del Giure Consulto Bernardo Brussone e di altri opuscoli del tempo, Neapoli 1781; Carolus Busaeus S. J. moguntinus n. 3. Dec. 1714., theologiae professor Fuldae et Bambergae, hujus universitatis etiam cancellarius, cujus sunt praeter plurimas theses: *Potestas jurisdictionis sacrae* . . . a supremo Ecclesiae capite Christo in Petrum hujusque successores rom. pontifices, ab his in episcopos immediate transfusa diss. historico-dogmatico-theologica

ib. 1792. in 8. Joannes Marchetti, de quo alias († 1829.), coepit et Seraphinus Viviani canonicus lateranensis continuavit colligere et italice vertere *Testimonianze delle chiese di Francia* sopra la così detta costituzione civile del clero decretata dall' assemblea nazionale, Romae 1793. t. 16. Hanc quoque impugnavit Dionysius Bérrardier doctor et syndicus facultatis theologicae parisiensis, n. Corisopiti (Quimper, † 1794.), nonnisi discipuli ope capitis periculum (a. 1791.) elapsus, cujus est *Principes de la foi* sur le gouvernement de l'Église en opposition avec la constitution civile du clergé ou réfutation du développement de l'opinion de M. Canus, Parisiis 1791. in 8., l. quaterdecies editus. Auxentius Krupp O. Min. disseruit *de vero ac gemino a Christo instituto societatis ac potestatis ecclesiasticae systemate,* Bonnae 1782, in quo, primatu admisso, regimen monarchicum in Ecclesia negat.

[1]) Alius ab Ambrosio Rossi, cujus exstat *apologia in difesa de' Padri,* che hanno supposto esser stato s. Pietro il Cefa ripreso da s. Paolo, Venetiis 1768.

propugnata, Fuldae 1758. in 4; *hierarchiae ecclesiasticae ordo dignitate et potestate primus* seu episcopatus potestate ordinis et jurisdictionis simplici presbytero jure divino superior diss. etc. assertus et vindicatus, ib. 1758. in 4. Ludovicus Cuccagni, collegii hiberni Romae rector, strenue josephinismum Ticini in primis grassantem plurimis operibus[1]) impugnavit: *De mutuis Ecclesiae et imperii officiis* erga religionem et publicam tranquillitatem tr., ubi expenduntur et refutantur principia, quibus nititur opus *de tolerantia* ecclesiastica et civili editum a. 1783. (a comite Trautmansdorf famosi Tamburini discipulo), 1784; Perusiae 1785, sub ficto nomine Laminii; cui opposuit Tamburini *Riflessioni* sopra il Trattato etc., et his auctor noster *Lettere pacifiche*, Romae 1786; *ragionamento sulla podestà del rom. pontefice*, e sulla obbidienza che gli debbono tutti i cristiani secondo i principj della chiesa gallicana, Romae 1787. in 8; *del matrimonio cristiano* e della divina immediata podestà della Chiesa di apporre ad esso gli impedimenti, che diconsi dirimenti, ib. 1791., adversus Bono (cf. p. 460.); *Confutazione* dell' opusc. intitolato: Cosa contengono i documenti della cristiana antichità sopra la confessione auricolare (auctore Eybel), ib. 1787; Diss. *sulla confessione e comunione pasquale*; *della libertà delle chiese particolari*, de' vescovi de' primi otto sec. dell' Era cristiana e del loro rispetto ed ubbidienza alla Chiesa romana loro madre e maestra; breve trattato in riposta agl' apologisti (in primis Ricci ep.) dell' assemblea nazionale di Francia, Romae 1792; *Sentimento teologico* sull' analisi delle prescrizioni di Tertulliano dell' ab. P. Tamburini già nel 1784. publicato in Bologna senza nome d' Autore col tit. *Risposta* d' un teologo ad un amico ove si da la vera analisi

---

[1]) Cf. Cernitore, *biblioth. polemi* ... 41—47.

di quel l. di Tertulliano. Si confronta colle dottrine degli altri padri e si confutano gli errori di quel preteso analizatore, Romae 1792. ed. 2; *dell' autorità e della giurisdizione* della Chiesa e del rom. pontefice sulla erezione e distribuzione de' vescovadi e delle parrocchie, sull' elezione e consecrazione de' vescovi e sulla disciplina della Chiesa, ib. 1788. in 8; *Esame* del l. portoghese uscito l' anno santo in Lisbona col titolo: *Analisi* della professione di fede di Pio IV. per A. Pereira (de quo cf. supra 332.); *Vita di s. Pietro* principe degli apostoli, cavata dalla s. Scrittura ed illustrata colle considerazioni dei ss. padri, ib. 1777; Venetiis 1782. aucta duobus aliis tomis, opus bonum. Nicolaus Frichignono di Quaregna disseruit erudite [1]) *della politica e regolata podestà giuridizionale della Chiesa*, Taurini 1783—85. t. 3 in 4. Minus laudari meret Liberius Scardoni, qui disputavit *degli originarj limiti* della podestà dell' impero e del sacerdozio, 1788. in 8. Rochus Bonola S. J. novariensis scripsit *La lega della teologia moderna colla filosofia* a danni della Chiesa di G. Cristo, s. l. et a., opusculum quod meruit laudari a Pio VI. in suo tr. *de nunciaturis;* in eo refellit librum noxium, qui Mediolani prodiit: *Confronto istorico dei nuovi cogli antichi regolamenti* rapporto alla polizia della Chiesa. *Dubbj proposti* alli SS. Professori della facoltà di Pavia, 1790. in 8; Lettera di A. M. A. D. J. *Originarii diritti episcopali*, adversus pistorienses, quam Fr. Eugenius Guasco canonicus basilicae liberianae notis auctam sub nomine

---

[1]) Ipse Schulte de eo scribit 3, 536: „Das Werk hat mit der für einen Italiener seltenen Vollständigkeit auch die deutsche und französische Literatur berücksichtigt, ist eine durchaus quellenmässige Arbeit und unzweifelhaft nicht blos die ausführlichste, sondern ziemlich die gründlichste, welche über den Gegenstand selbst vom römischen Standpunkt aus existirt.“

Sofronii Lago iterum edidit inter *opusculi critici*, Fulginii 1794. Antonius di Foppoli scripsit *l' ultimo tribunale* degl' appelli, lettere dommatiche, Comi 1784; *I fondamenti della dignità pontificia*, ib. 1789; Joannes de Stracutio *in pontificii primatus jurisdictionem exercitationem*, Panormi 1784; Jos. Glötzge tr. *de variis in hierarchia ecclesiastica ordinibus*, Augustae 1786., in quo connexionem primatus cum sede romana ex jure divino derivat et praecipuum jus primatus in definitionibus dogmaticis reponit. Franciscus Moliner S. J. hispanus (n. 1718., † 1790.) scripsit *sobre el Primado del Papa*, 1790.

754. Exarsit quoque hoc tempore controversia de potestate sive Ecclesiae sive auctoritatis civilis in matrimonium christianum [1]). Haud pauci eo usque progressi sunt, ut societati civili seu regibus vindicarent jus statuendi impedimenta dirimentia in iisque dispensandi, vel saltem statuendi ejusmodi impedimenta una cum Ecclesia. Ita Benedictus Oberhauser (n. 747.), Luigi Litta canonicus honorarius mediolanensis († 1785. a. aetatis 32.) in op. *Del diritto di stabilire impedimenti dirimenti il matrimonio e di dispensarne*, Ticini

[1]) De hac quaestione egit etiam Petrus Josephus Dufour O. S. Dom., diu theologiae professor Tolosae († p. a. 1789.), sed quo sensu nescimus, in op.: *Exposition des droits des souverains* sur les empêchements dirimants des mariages et sur leurs dispenses, Parisiis 1787. in 12. Praeter alia edidit quoque *l' autorité de s. Augustin et de s. Thomas* établie par la tradition, Tolosae 1773. t. 2 in 12. Martinus Pronath O. S. Ben. in monasterio prifiingensi (n. 5. Oct. 1731., † 5. Jan. 1790.) annis 21 theologiae lector, dein 20. Nov. 1781. abbas, disseruit de eo quod justum est *in matrimonio infidelium* altero ad fidem converso, Ratisbonae 1780. in 4., de qua controversia egerunt quoque Hil. Robeck (supra pag. 264; cf. *nova bibl. eccl. frib.* 4, 388—406.) et Franciscus Xaverius Schlosser in diss. edita Friburgi 1780. in 8., de qua cf. ib. 159—63.

1782., 1783. t. 2 ed. 2., secundum quem ad statuenda impedimenta requiritur utriusque potestatis concursus. Eum impugnavit Zaccaria in opere *le storte idee raddrizzate* (pag. 433.), in quo cum nonnihil excurrisset et statuisset, invalidam esse absolutionem a casibus reservatis sine speciali superioris facultate, opposuit Litta: *Della sacramentale assoluzione* ne' casi riservati, lettera ... all' anonimo autore del l. intitolato: *le storte idee*[1]) etc., Mediolani s. a. prohibita decr. 5. Febr. 1790; cui respondit Cristianopoli O. Praed. egregio opusculo: *Della nullità delle assoluzioni* ne' casi riservati. Pro jure Ecclesiae stetit etiam Romualdus Biagi[2]) (Blasius) O. Camald., qui sub nomine Diodati Nicopolitani scripsit utilissimam *defensionem tridentinorum canonum* de ecclesiastica potestate in dirimentia matrimonium impedimenta adversus Launojum, Tamburinum, Naestium aliosque recentiores; accedit anonymi diss. qua contra quosdam theologos propugnatur pontificia auctoritas in eadem impedimenta, Hierapoli 1786., quam secuta est duplex *Nuova difesa*, altera Romae 1788. adversum l. anonymum Cremae 1784. editum:

---

[1]) De hoc argumento male etiam scripsit Georgius Siccardi canonicus monteregalensis in op.: *Della validità delle assoluzioni* dai peccati date in virtù del solo ordine sacerdotale senza veruna altra facoltà di approvazione. Verum contrarium ostendit Joannes Baptista Luccatelli Zuccala diss. duabus *de potestate presbyterorum* in administratione sacramenti poenitentiae, Bergomi 1787. in 8,

[2]) Alius ab eo videtur Clemens Blasius (Biagi), pariter O. Camald. cremonensis (nisi mutaverit nomen Clementis in Romualdum), qui adversus Bianchi (cf. pag. 8.) edidit *diss. adversus novum systema Blanchii* de remedio aeternae salutis pro parvulis in utero clausis sine baptismate morientibus, Faventiae 1770. in 4. (m. 4). Certe vero alius est a Camillo Blasio advocato, qui vere indecenti modo impugnavit cultum ss. Cordis Jesu variis libellis, unde P. Faure adversum eum scripsit. Cf. supra pag. 64.

Del Dritto di stabilire impedimenti dirimenti il matrimonio; altera Megalopoli 1789. adversus liberculos, qui Neapoli prodierant; *ep. ad anonymum antecessorem* taurinensem, qua illustrantur ejus editae (1788.) propositiones de potestate Ecclesiae in matrimonia, Megalopoli 1789. in 8. Antecessor iste anonymus est Joannes Baptista Augustinus Bono n. 1738. in oppido Verzuolo prope Salutias, juris (1756.) doctor et juris canonici in academia taurinensi professor (1767.). Praeter theses illas edidit l. *de potestate Ecclesiae tum principis* seu de jurisdictione; et 1791. tr. *de criminibus ecclesiasticis,* cui adjecit theses septem de usuris, quae impugnatae fuere a vicario s. Officii. Invadentibus gallis Italiam propensum se illis exhibuit, imo occupato Pedemontio ab illis, membrum factus est regiminis provisorii, hujusque quoque decretum firmavit, quo basilica Supergae commutaretur in templum gratitudinis in honorem civium fanaticorum ejicerenturque inde regum sepulcra. Sed jam post bimestre (1799.) vivere cessavit. Ecclesiae jus pariter asseruerunt Georgius Josephus Ballet in diss. canonica *de potestate* (originali) *Ecclesiae* in statuendis matrimonii impedimentis, Argentinae 1785. in 8. adversus diss. contra hanc potestatem editam Friburgi in Brisgojae 1783., et Alexander Samhaber O. S. Aug., bavarus, s. theologiae magister, juris canonici in academia moguntina lector, bis provinciae rheno-svevicae administrator († 1790.), in tr. *de judice causarum matrimonalium,* Moguntiae 1757. in 4., adversus tr. Launoji *de regia in matrimonia potestate,* contra quem ostendit, soli Ecclesiae ejusmodi competere potestatem. Disseruit quoque *de nexu inter theologiam et jus canonicum,* ib. 1754; 1761.

755. De *re beneficiaria* disputarunt [1]): Joannes Georgius

---

[1]) De argumentis *singularibus* disputarunt quoque Georgius Jose-

Schloer juris canonici doctor et professor in academia moguntina (1777.), canonicus et consiliarius ecclesiasticus (n. 14. Sept. 1722., † 20. Nov. 1783.), cujus diss. vel disceptationes (11) agunt erudite vel de jure beneficiario vel de concordatis Germaniae [1], et Joannes Jacobus Piales (n. c. 1720., † 4. Aug. 1789.) advocatus parisiensis, ab a. 1763. caecus, jansenianorum factioni addictus et familiaris Mey advocati, illius sectae columnae, in re beneficiaria secundum praxim, quae

phus Wedekind fuldensis, in academia heidelbergensi juris naturalis et civilis professor; Franciscus Antonius Haubts n. 23. Mart. 1745., juris canonici et historiae ecclesiasticae in academia trevirensi professor, canonicus (1781.) etc., cujus exstat systema primaevum *de potestate episcopali* ejusque applicatio ad episcopalia quaedam jura in specie punctationibus 1. 2. et 4. congressus emsani exposita, Treviris 1788; Josephus Vitalianus Lomberg bonnensis, in academia patria juris publici professor (1777.) et canonicus; Andreas Brauburger parochus bruchsalensis († 1791.) scripsit commentationem juris ecclesiastici *de formula reformationis Ecclesiae* ab imp. Carolo V. a. 1548. statibus ecclesiasticis oblata, et a. 1559. variis supplementis aucta adhuc hodie in materia disciplinae ecclesiasticae in Germania pro norma serviente, Moguntiae. cf. *n. bibl. frib.* 6, 532—36; Christophorus Hauke respondit ad q. Was denkt und sagt die Kirche *von der Ehe und Ehelosigkeit der Priester*, Brunae 1793. in 8; Joannes Schott juris canonici Bambergae professor (1776—95.) et canonicus (n. 1746., † 29. Apr. 1798.), *de legatis natis*, Bambergae 1778. de qua diss. cf. *bibl. frib.* 6, 164—69: Schulte 3, 283. Joannes Philippus Stainhauser de Treuberg, juris professor Salisburgi (n. 15. Maj. 1729., † 15. Apr. 1799.), qui praeter alia (cf. ib. 3, 226.) scripsit *de principiis juris publici ecclesiastici* in specie, ubi de concordatis nationis germanicae cum curia romana, Salisburgi 1773. in 4; Wigandus Kamper edidit *historiam indulgentiarum* cum reflexionibus dogmaticis, Moguntiae 1786., in qua multa congerit contra jus pontificis concedendi indulgentias. Adversus eum scripsit J. P. Jacobi *vindicias indulgentiarum* ad mentem universalis Ecclesiae et primitivae et modernae, Moguntiae 1788; de Mohl et Wanner cf. Roskovány 3, 958. 973. 961.

[1]) Cf. ib. 3, 955. ss.; Waldmann *biogr. Nachrichten* p. 54. ss.

praecessit rerum omnium subversionem, bene versatus de hoc argumento reliquit sex majora opera. *De sacris utensilibus* cum s. rotae romanae decisionibus disputavit de Albertis, Romae t. 2 in f. (fr. 20—36); *de re domestica episcoporum* ad can. 4. renovatum a conc. tridentino sess. 25. cap. 1: „Episcopus vilem suppellectilem et mensam ac victum pauperem habeat, et dignitatis suae auctoritatem fide et vitae meritis quaerat," commentarium (Romae 1747. in 4.) scripsit Josephus Maria Carafa dux de Montenigro congr. theat. nolanus n. 14. Mart. 1717., juris canonici apud sodales lector, in Sapientia romana historiae ecclesiasticae professor (1749.), episcopus triventinas (1754.), mox (1756.) miletinus, demum (1778.) secretarius congregationis episcoporum et regularium († 7. Sept. 1786.). Disserit quoque *de capella regis utriusque* Siciliae et aliorum principum l. unus, Romae 1749. in 4; Neapoli 1772. auctior et emendatior; *de gymnasio romano* et de ejus professoribus ab U. c. usque ad haec tempora, Romae 1751. in 4. Constantinus Langhayder O. S. Ben. in monasterio cremifanensi (n. 13. Jul. 1726., † 29. Dec. 1787.), juris utriusque doctor, canonici professor in universitate salisburgensi, cujus etiam fuit rector magnificus ab a. 1766., archiepiscopo ab intimis consiliis, solide disseruit *de multiplici privilegiorum significatione* eorumque notione gemina et affectionibus propriis, Salisburgi 1766. in 4; sed non bene *de legatis et nunciis pontificum* eorumque fatis et potestate commentatus est, ib. 1785. Matthaeus Aloysius Simoni reliquit *de origine immunitatis ecclesiarum* diss. historico-criticam, Vercellis 1787. Joannes Nepomucenus Endres wirceburgensis (n. 1731., † 4. Maj. 1791.), theologiae et juris utriusque doctor, Barthelii (pag. 162) familiaris et

---

[1]) Cf. Feller 3, 78; *Biogr. univ.* 34, 245.

postea in cathedra juris canonici successor, canonicus et consiliarius ecclesiasticus de variis argumentis disputavit, etiam de libertatibus ecclesiarum Germaniae[1]).

756. Jam ad theologiam *moralem* transeamus. Primum hic nobis occurrit s. Alphonsus Maria de Ligorio (Liguori) natus Neapoli 27. Sept. 1696., qui sanctissime adolescentia transacta, spretis mundi blanditiis et honoribus, quos praeclaris ingenii sui dotibus certissime esset consecutus, totum Dei obsequio animarumque saluti se mancipavit: quam ut impensius, efficacius et constantius promovere posset, fundavit cum duodecim sodalibus congregationem ss. Redemptoris (1732.). A Clemente XIII. factus est invitus et prae humilitate reluctans episcopus s. Agathae Gothorum (1762.). Ardentissimum s. Caroli Borromaei zelum in se conjunxit cum amabilissima mansuetudine s. Francisci Salesii. Infatigabili alacritate et vere apostolica sollicitudine omnibus omnia factus ovium sibi commissarum salutem promovit. Laboribus morbisque fractus post iteratas, diuturnas enixasque preces impetravit a Pio VI. missionem ab onere episcopali, non tamen ut otiosus quiesceret, sed ut animae saluti vacaret et cum aliter propter corporis infirmitates non posset, saltem precibus scriptisque proximos juvaret. Piissime obiit 1. Aug. 1787. Nolumus fusius ejus virtutum exempla prosequi, cum ea qua late patet Ecclesia catholica et ultra omnibus sint notissima et sufficiat nobis scire, quod jam Pius VII. eum inter beatos 6. Sept. 1816., et Gregorius XVI. a. 1839. inter sanctos retulerit. Potius nos ad ejus merita de scientia theologica, in primis de theologia morali, convertamus, quae tanta fuere, ut rarissimo exemplo meruerit a Pio IX. doctor universalis Ecclesiae catho-

---

[1]) Cf. Baader 1, I, 144; *novi bibl. eccl. friburg.* 1, 700—709; 6, 541—46.

licae declarari (1871.) atque adeo connumerari cum ss. Athanasio, Augustino, Bernardo, Thoma, Bonaventura etc., qui columnae sunt Ecclesiae atque scientiae theologicae; et sicut illi speciali divinae providentiae consilio exciti fuere, ut pugnarent praelia Domini pro sancta domo Dei refellerentque novos suborientes errores: ita et s. Alphonsus datus fuit providentissimi Dei opera Ecclesiae turbulentissimo sec. XVIII., quo ea admodum impugnata et vexata fuit jansenianorum factionibus et incredulorum machinationibus. „Ipse errorum tenebras, inquit [1]) Pius IX., ab incredulis et jansenianis late diffusas doctis operibus, maxime theologiae moralis tractationibus, dispulit atque dimovit. Obscura insuper dilucidavit dubiaque declaravit, cum inter implexas theologorum sive laxiores sive rigidiores sententias tutam straverit viam, per quam christifidelium animarum moderatores inoffenso pede incedere possent.“ Impugnata quidem fuit acerrime s. Doctoris doctrina moralis, imo delata ad supremi pastoris tribunal tamquam perniciosa. Verum ea vicit, talisque fuit victoria, „ut adversariorum scripta in oblivione jaceant, eorumque nomina tantum noscantur, quia ipsi miseram sortiti sunt gloriam, ut nimirum a tam sancto et docto viro refutarentur. Alphonsi vero scripta sedis apostolicae approbationem consecuta, misericordiam, benignitatem et dulcedinem Cordis Jesu sacris tribunalibus reddiderunt.

---

[1]) In decr. Urbis et Orbis 23. Mart. 1871. *super concessione tituli Doctoris.* Quae fere repetit in *literis apost.* 7. Jul. 1871. super confirmatione tituli Doctoris, praemittens: „Neque enim sine providentissimo omnipotentis Dei consilio factum est, ut, quum jansenistarum doctrina novatorum oculos in se converteret errorisque specie multos alliceret ageretque transversos, tunc potissimum exstaret A. M. de Ligorio ... qui bonum certans certamen os suum aperiret in medio Ecclesiae, scriptisque doctis et laboriosis istam ab inferis excitatam pestem radicitus evellendam et ab agro dominico exterminandam curaret.“

Ipsa omnes avide et suaviter legunt . . . ipsa in scholis catholicis acceptata jure merito tamquam tuta, sana ac perpetua regula ab ipsis reputantur[1]". Et merito cum post tot pontificum (nullus enim a Benedicto XIV. fuit, qui ejus doctrinam encomiis non exornaverit) testimonia[2]) de sanitate doctrinae moralis ejus dubitare nefas sit. Ita Gregorius XVI. in bulla canonizationis declarat: „Illud vero in primis notatu dignum est, quod licet copiosissime scripserit; ejusdem tamen opera inoffenso prorsus pede percurri a fidelibus posse, post diligens institutum examen perspectum fuerit." Et ultra sexcentos sacrorum antistites ex omnibus Orbis regionibus uno ore pronuntiant: „Ipsa (scripta moralia s. A.) in scholis catholicis acceptata jure merito tamquam tuta, sana ac perpetua regula ab ipsis reputantur;" ac propterea petunt ut solemniter universalis Ecclesiae doctor renuntietur, cum ipsa praxi et facto doctoris instar jam in universa Ecclesia habitus fuerit. Et quid gloriosius de doctrina morali s. doctoris dici poterit, quam quod s. Poenitentiaria 5. Jul. 1831. decideri, s. theologiae professorem opiniones, quas in sua theologia morali profitetur s. Alphonsus, sequi tuto posse ac profiteri, nec inquietandum esse confessarium „qui omnes ejusdem sancti sequitur opiniones" in praxi sacri poenitentiae tribunalis, „quin perpendat momenta rationesve," quibus variae nituntur opiniones, sed hac sola ratione, quod a s. Sede apostolica nihil in ejus operibus censura dignum repertum fuerit. Imo interrogata s. congregatio, utrum quis non obstante juramento, quo cum gra-

[1]) Ita ad eum degimus in supplici lib. a plurimis em. S. R. E. cardinalibus, nec non xinis patriarchis, archiepiscopis et episcopis ex variis orbis regionibus pro impetranda doctoratus declaratione subscripto et Pio IX. oblato n. 6.

[2]) Cf. eadem chronologice disposita in vindiciis alphonsinianis diss. procemialis §. 1.

dus academicos obtinuit promiserit, se universitatis (quae probabiliorismum et probabilioristarum sententias sequitur) doctrinam retenturum, possit juxta illam decisionem 5. Jul. 1831. editam tanti Sancti doctrinam in omnibus tenere, tradere et tueri, an hoc obstet praefato juramento: respondit eadem 19. Dec. 1855. negative, scil. non obstare. Quare et ipsa s. congregatio in suis responsis saepe remittit ad probatos auctores, nominatim et etiam praesertim ad s. Alphonsum. Quum ergo talia habeamus testimonia authentica de doctrinae sanitate et soliditate, abstinebimus a citandis encomiis, quibus eadem a sanctissimis episcopis et viris doctissimis omnis ordinis et nationis depraedicatur. Ceterum eam testantur innumerae operum s. doctoris editiones et versiones, per orbem diffusio et usus, cum vix alicujus recentioris theologi opera adeo per orbem sint sparsa et in omnium fidelium manibus, quam libri s. Alphonsi; testantur, quod praecipuum est, fructus laetissimi, quos iidem inter fideles cujuslibet conditionis protulerunt.

757. Quare potius pro more potiora s. Doctoris opera recensebimus: non tamen indicabimus omnes vel potiores editiones, sunt enim ut diximus, innumerae. „Illud vero omnino mirandum, pronunciat verissime Gregorius XVI. in *bulla canoniz.* n. 7., quod licet in apostolici functione muneris perpetuis occupationibus detineretur atque adeo omni cruciatuum asperitate sua membra torqueret ac debilitaret, tanta nihilominus mentis alacritate in rerum sacrarum studiis versari ac tantum insumere temporis potuerit, ut doctis aeque ac laboriosis operibus in lucem editis rem christianam mirifice juverit. Enimvero ut se suasque vitae rationes omnes divino cultui devoveret, maxime arduum ac novi pene generis votum emisit, ut ne tantillum quidem temporis otiose, verum perpetua in actione traduceret. Plurimos sane conscripsit libros sive ad morum doctrinam tuendam, sive ad plenam sacri ordinis in-

stitutionem, sive ad confirmandam religionis catholicae veritatem, sive ad asserenda hujus s. sedis apostolicae jura, sive ad pietatis sensum in christianorum animis excitandum. In iis porro inusitatam vim, copiam varietatemque doctrinae, singularia ecclesiasticae sollicitudinis documenta, exquisitum religionis studium demirari licet." Initium facimus ab iis operibus, quae referuntur ad theologiam *moralem*. Praecipuum est ejus *theologia moralis:* cui operi praelusit editione *Medullae theologiae moralis* H. Busembaum S. J. cum adnotationibus, 1748. in 4., quae haberi potest veluti ed. 1., quam secuta est 1753. et 1755. ed. 2. t. 2 in 4. variis diss. aucta et elencho 49 prop. emendatarum; 1757. ed. 3. in 3 t. cum diss. P. Zaccaria S. J. super theologia casuistica; 1760; 1763; 1767; 1773; 1779; 1785., quae ed. aliis aliisque diss. prius seorsim editis sunt auctae. Haec ed. 9. approbata est a s. Sede cum reliquis s. doctoris libris 18. Maji 1803. tamquam „nihil censura dignum continens;" subjiciuntur ei 1. elenchus aliquot quaestionum a s. auctore retractatarum (125); 2. praxis confessarii ad bene excipiendas confessiones, quae primum italice prodiit a. 1748; 3. examen ordinandorum; 4. epitome doctrinae moralis et canonicae Benedicti XIV. auctore Mansi (pag. 105.). Recentissime novam ed. emendatam notisque opportunis auctam curavit P. Mich. Haringer Ratisbonae 1879—81. t. 8 in 8. ed 2. *Istruzione e pratica per li confessori* 1756. t. 3 in 8; Neapoli 1765. ed. 6; saepissime et variis in l. edita; Bassani solum ad a. 1798. decies, latine versa et inscripta *Homo apostolicus* 1762; Bassani 1770; diss. scholastico-moralis *pro usu moderato opinionis probabilis* in concursu probabilioris, Neapoli 1749; 1755. in ed. sequentibus non nihil immutata et aucta; breve diss. *sull' uso moderato dell' opinione probabile*, Neapoli 1762., eodem anno ab auctore latine reddita; *risposta*

apologetica ad una lettera d' un religioso circa l' uso dell' opinione egualmente probabile, 1764; *Apologia* in cui si difende la diss. circa l' uso moderato dell' opinione probabile (a. 1762.) dalle opposizioni fatte da un m. R. P. Lettore (Patuzzi cf. pag. 170.), che si nomina Adelfo Dositeo, una cum app. super eadem materia, Bassani 1765; *dissertazione*: si prova, che quando l' opinione, che sta per la legge, non è convincente o non è almeno più probabile della contraria, ella non obliga, 1765; *dissertazione:* la legge incerta non può indurre una obbligazione certa, 1765; *Apologia della teologia morale*, tacciata da alcuni per lassa, come seguace del lasso sistema probabilistico e specialmente dell' opinione meno probabile, 1769., quam latine vertit inseruitque operi *Homo apostolicus; Monitum* pertinens ad q., an usus probabilium opinionum sit vel ne licitus aliquando, 1772; *dichiarazione del sistema* che tiene l' Autore intorno alla regola delle azioni morali; e si risponde ad alcune nuove opposizioni che gli vengono fatte, 1774. In omnibus hisce scriptis, rejecto laxismo et rigorismo, verum tuetur, solidum atque genuinum *probabilismum;* falsumque prorsus est eum tueri aequiprobabilismum, communem seu probabilismum simpliciter dictum rejicere. Si vero tuetur in conflictu sententiae probabilis cum probabiliori hanc esse sequendam: loquitur de ea sententia, quae *certo* et sine haesitatione *notabiliter* sit probabilior, adeo ut prae ea altera jam non amplius possit dici *solide,* sed tantum *tenuiter* vel *dubie* probabilis. Quod si sententia probabilis non obstante probabiliori opposita retineret *veram solidamque* probabilitatem, ipse s. doctor testatur, „nostram sententiam, nempe quod *liceat sequi opinionem probabilem* pro libertate, relicta probabiliori, esse longe probabiliorem sive probabilissimam, imo *moraliter* sive lato modo *certam* [1])". Diss. *de absolu-*

[1]) Hanc enim thesim statuit in diss. *pro usu moderato opinionis*

tione neganda clerico habituato in vitio turpi cupienti initiari in sacris, Neapoli 1751; *Avvertimenti ai confessori novelli; il confessore diretto* per le confessioni della gente della campagna, Beneventi 1764; *dimande* che possono farsi a' sacerdoti che voglion prendere le confessioni di varie cose che più si appartengono alla pratica; opusc. *pro confessariis* tractans de rebus scitu magis necessariis. Horum plura prodierunt collecta Neapoli 1755. vel subjecta reperiuntur variis ed. theologiae moralis. Praetermissis innumeris operibus asceticis ubique notis, inter quae eminent: *Del gran mezzo della preghiera* per conseguire la salute eterna e tutte le grazie che desideriamo da Dio, Venetiis 1759; *Selva di materie predicabili* ed istruttive, 1760; Neapoli 1799. etc., quaedam indicabimus, quae theologiam dogmaticam spectant: *Verità della fede* fatta evidente per li contrasegni della sua credibilità, Neapoli 1762; *Verità della fede* contro i materialisti che negano l'esistenza di Dio, i deisti che negano la religione rivelata ed i settari che negano la Chiesa cattolica essere l'unica vera, 1767; Neapoli 1777; *Riflessioni* sulla verità della divina rivelazione contro le principali opposizioni de' deisti, 1773; *Condotta ammirabile* della divina providenza in salvar l'uomo per mezzo di G. Cristo, Neapoli 1775; *opera dommatica* contro gli eretici pretesi riformati, 1769. scil. expositio articulorum fidei a s. conc. tridentino definitorum et refutatio errorum haereticorum, cui subjecit duplicem tr. 1. del modo come opera la grazia; 2. dell'ubbidienza dovuta alle definizioni del concilio e per conseguenza alla Chiesa

---

probabilis in concursu probabilioris, quam egregie propugnat nec unquam retractavit. Cf. inter alios diss. Ballerinii a. 1863. lectam et Romae 1864. editam *de morali systemate* s. Alphonsi M. de Ligorio; *Katholik* 1874. I, 156. ss.

cattolica romana fuori di cui non vi è salute; *Trionfo della Chiesa* cioè istoria delle eresie colla loro confutazione, Neapoli 1772. t. 3; *vindiciae pro suprema pontificis potestate* adversus J. Febronium, 1768; *Riflessi* spettanti alla dichiarazione dell'assemblea di Francia (1682.) circa l'infallibilità del Papa, 1765; *diss.* super. prop. 29. damnatam ab Alexandro VIII: „Futilis et toties convulsa est assertio de ponficis rom. supra concilium oecumenicum auctoritate atque in fidei quaestionibus decernendis infallibilitate," 1748; diss. *super censuris* circa immaculatam b. V. Mariae Conceptionem, 1748., in qua duplici diss. utrumque dogma strenue tuetur; *Risposta* ad un anonimo, che ha censurato ciò che ha scritto l'autore nel c. 5. §. 1. della 1. p. *delle Glorie di Maria* (1750.), 1756. Ibi scil. s. Doctor propugnaverat, b. V. Mariam a Deo constitutam esse dispensatricem omnium gratiarum. *Dissertazioni* teologiche e morali appartenenti alla vita eterna, Neapoli 1776. Adversus infamem diss. Antonii M. Tanmojae *sull' onorario delle messe*, quod ille abrogatum voluit ut hae cessarent, scripsit *Risposta* al libro di un autore anonimo etc., 1769; Diss. *de justa prohibitione librorum*[1]) 1759; *vittorie de' martiri* ossia la vita di moltissimi ss. martiri, Venetiis 1777. t. 2 in 12.

758. Praeter s. Alphonsum, theologiam moralem composuerunt[2]): Franciscus Antonius a Goritia O. Cap., religiosus

[1]) Cf. plura de op. s. Alphonsi deque eorundem praestantia in op. *Concessionis tituli doctoris* etc. in honorem s. Alph. etc. seu acta doctoratus, Romae 1870. in f.

[2]) Praetermittimus Urbanum a s. Elisabetha O. Carm. Disc. provinciae brabantinae exprovincialem, theologiae et s. Scripturae lectorem, qui *examen theologico-scripturisticum* seu responsiones scripturisticas concernentes theologiam moralem collegit, Coloniae Agrippinae 1782. ed. 2. in 8; Bonaventuram a Coccaleo O. Cap. fratrem Viatoris

clarissimus, quem Pius VI. in suo itinere viennensi benigne excepit († 1784. a. religionis 55.), cujus est *Epitome theologiae canonico-moralis* 233 tabulis omnes materias practicas exhibens, confessariorum, examinatorum necnon examinandorum usibus accommodata, 1795., opus posthumum a sodali Hieronymo de Goritia absolutum, saepius editum, Venetiis 1805; Parisiis 1821; 1825; 1829; Bassani 1838. Antonius Josephus Rodriguez[1]) O. S. Ben. n. 1705. Emeritae in Lusitania, in scientiis naturalibus, etiam in medica bene versatus, philosophiae aristotelicae infensus, academiarum matritensis et hispalensis socius († 1781.), reliquit praeter alia[2]) tr. *theologiae moralis et juris civilis*, Matriti 1788. t. 4 in 4; *demonstrationem religionis christianae*, ib. 1762. in 8; *Biblioteca*

(pag. 256.), cujus sunt *instituta moralia* theologi lugdunensis aucta et illustrata, Mediolani 1760; 1766. 1771. t. 2 in 8. (fr. 10), quae tamen ipsius fratri quoque tribuuntur; la storia *de auxiliis* del P. G. Serry Dom. tradotta e compendiata, Brixiae 1771. sub nomine Rambaldi Norimene: Ign. de Fabiani, qui edidit *Grundsätze der christl. Sittenlehre*, Viennae 1788; in primis vero Jacobum Danzer O. S. Ben. n. 1743. Lengfeldae in Svevia, Salisburgi theologiae professorem, (1734.), liberiorum imo palagianarum opinionum fautorem: quapropter delatus fuit apud tribunal ecclesiasticum: unde etiam cathedrae renunciavit (1792.), habitum s. Benedicti exuit decessitque canonicus buchaviensis 4. Sept. 1796. Ejus praeter alia sunt: *Anleitung zur christlichen Moral*, Salisburgi 1792—1803. t. 3 in 8., ed. 3; *Beiträge* zur Reformation der christlichen Religion überhaupt und der kath. Dogmatik insbesondere, Ulmae 1793. in 8. Alius ab eo est Josephus Melchior Danzer (n. 1739., † 10. Maji 1800.) in physica et mathesi bene versatus, quas disciplinas etiam professus est Straubingae et Monachii, sectioni pro reformandis studiis addictus et consiliarius ecclesiasticus. Reliquit etiam quaedam ad disciplinam morum spectantia.

[1]) Alius a Raphaele et Petro R. O. S. Franc., qui lingua patria adornarunt *historiam literariam Hispaniae* a primis hispanae gentis originibus, Matriti 1779., ed. jam tertia.

[2]) Cf. *Biogr. univ.* 38, 388.

Española, Matriti 1781—86. t. 2 in f., quarum 1. complectitur scriptores rabinos, 2. gentiles et christianos usque ad sec. XIII., opus eruditum. Sebaldus Minderer O. S. Franc. n. Augustae 20. Maj. 1710., theologiae lector, definitor generalis et provincialis († 30. Nov. 1784.), adjecit *supplementum* theologiae morali P. Benj. Elbel (II, 1470.) de indulgentiis in genere et specie necnon de jubilaeo pp. 6, Augustae 1763. in 8., disseruitque *de antiquitate, utilitate ac necessitate theologiae scholastico-dogmaticae*, Passavii 1746. in 4. Fridericus a Jesu O. Carm. Monachii n. 6. Nov. 1721., ordinem ingressus 24. Jun. 1740., provinciae suae (1778.) praepositus († 16. Oct. 1788.) collegit [1]) universam *theologiam moralem tripartitam* ex operibus Benedicti XIV. necnon casibus conscientiae de ejusdem mandato propositis et resolutis, ac doctrinis s. Thomae Aq. accommodatam, Augustae V. 1780. t. 3 in 8; *Lexicon scripturisticum* multiplicem s. Scripturae sensum ordine alphabetico exhibens, ib. 1782. in 8; *Lexicon theologicum* communiorem theologorum sensum et mentem ordine alphabetico continens, ib. 1784. in 8; *qq. sacrae* responsionibus concionatoriis pro omnibus anni dominicis ac praecipuis festis explanatae, ib. t. 4 in 12. (fr. 6) et quamplura opuscula ascetica. Ejus sodalis Josephus a Matre Dei reliquit *praelectiones* in universam theologiam moralem, Matriti 1788. t. 4 in 4. (fr. 20). Balduinus Wurzer O. Cist. in aldersbacensi monasterio, duci electori Bavariae ac principi episcopo frisingensi a consiliis ecclesiasticis, in universitate ingolstadiana theologiae moralis et historiae ecclesiasticae professor (a. 1775. 1776.), elucubravit *specimen theologiae moralis christianae* methodo acroamatica [2]), Ingolstadii 1775. in 8. Celeberrimum cursum

---

[1]) Cf. Veith *biblioth. august.* alphab. X, 123—27.

[2]) Cf. *nova bibl. eccles. frib.* 2, IV, 139—44.

theologiae moralis salmanticensem in compendium redegit Emmanuel a s. Ambrosio. Aemilianus Reif O. S. Ben. benedictoburanus, bavarus (n. 16. Maj. 1741., † 9. Jun. 1790.), theologiae doctor et theologiae moralis in universitate ingolstadiensi professor (1781—90.), publicae luci dedit *systema theologiae moralis christianae* justis theorematibus conclusum, Ingolstadii 1787. 1788. t. 2 in 8; Ludovicus Wagemann S. J. biberacensis, theologiae moralis diu professor (n. 26. Jul. 1713., † 26. Jan. 1792.), *Synopsim* theologiae moralis, Oeniponti 1762. t. 3 in 8., 1765. ed. aucta; 1769., ex qua collegit *Manuale*, Dilingae 1772. in 8; Theresius a Jesu O. Carm. *theologiae revelatae dogmata* theoretica et practica, Wirceburgi 1793; *theologiam moralem* pro recta monialium disciplina, Catalagironi 1785. t. 2 in 4. (fr. 8); Antonius Josephus Rosshirt n. Sulzfeldae ad Moenum 22. Jul. 1746., theologiae moralis Wirceburgi professor (1779.), canonicus et consiliarius ecclesiasticus († 15. Mart. 1795.), elaboravit *institutiones* institutionibus theologiae moralis P. Voit substituendas, Wirceburgi 1789. in 8., in quibus usus est haud parum institutionibus Buddei. Ludovici Bauer *theologia moralis* prodiit Moguntiae 1796. t. 2 in 8; Th. Borowicz theologia moralis contracta Wratislaviae 1790. t. 2 in 8; Joannes Ludovicus Becker, theologiae professor, consiliarius ecclesiasticus moguntinus, canonicus wormatiensis et aschaffenburgensis († 1799.), scripsit *theologiae moralis compendium*, Moguntiae 1789. in 8; programma *de reformanda theologia morali*, ib. 1790. Quibus denique addantur Josephus M. Pavone congr. ss. Redemptoris et Petrus Cotelle de La Blandinière lavalliensis parochus, seminarii andegavensis regens, vicarius generalis et archidiaconus blessensis (n. 1709., † 1795.), qui continuavit *collationes andegavenses* (cf. II; 1171.), propterea collaudatus a comitiis cleri gallicani et stipendio donatus

(1780.), sed a jansenianis male habitus, quod strenue tueretur jura hierarchiae ecclesiasticae. Eum impugnarunt *Nouvelles ecclésiastiques* (1785.) et praesertim famosus Maultrot in ll. *Défense du second ordre*, 1787. t. 3 in 12; *Défense des droits des prêtres* dans le synode, 1789., quibus respondit auctor noster in collationibus agens de hierarchia. Se opposuit quoque constitutioni civili cleri, unde omnibus redditibus senex grandaevus privatus subsidiis piarum personarum sustentari debuit.

759. Norbertus Reders O. S. Franc., paderbornensis (n. 6. Jul. 1748., † 15. Jan. 1792.), proposuit doctrinam catholicam *de decem praeceptis decalogi* et septem N. L. sacramentis, Halberstadii 1787. in 4; Beda Schallhamer[1]) O. S. Ben. altachensis (n. 1736., † 23. Jan. 1791.) Salisburgi theologiae professor, scripsit Aliquid ex theologia contra grande nihilum seu diss. *de magia nigra* critico-historicam, Salisburgi 1769. in 4; Caspar Bertalazzone abbas can. lat. taurinensis eruditam diss. sopra *il precetto del digiuno quadragesimale* stabilito sull' apostolica tradizione, Romae 1790. et diss. *sull' antichità del precetto di astenersi dalle opere servili* ne' giorni di festa, Romae 1788. in 8., quam opposuit Pii Costae *Ragionamento* sull' astinenza dell' opere servili ne' dì festivi, Papiae 1787., qui contenderat, fideles neque lege divina neque ecclesiastica universali obligari, ut se ab operibus servilibus abstineant, imo hanc praxim efluxisse e judaismo et gentilismo. De usura disseruerunt Bartholomaeus de la Port (n. 1699., † 1786.), factioni jansenianae addictus, in *Principes théologiques, canoniques et civils sur l' usure*, 1769. t. 3 in 12., quibus adversus Mignot (pag. 164.) *Traité des prêts de commerce*, 1767. t. 4 in 12., adjecit

---

[1]) Alius a Beda Sch. et a Paulo Sch., de quibus egimus II, 939.

t. 4., et in duplici alio libro; et Joannes Baptista Gulielmus Gratien congr. S. Lazari (cf. supra p. 289.) n. Crescentini in Pedemontio 1747., qui spiritu libertatis abreptus praestitit impium jusjurandum in constitutionem civicam cleri, eamque pluribus scriptis propugnavit, electusque est 1792. in episcopum constitutionalem rothomagensem († 1799.), cujus praeter alia sunt tr. *de contractibus usurariis*, Carnuti 1790; *la vérité de la religion chrétienne* démontrée par les miracles de J. Christ, Rotomagi 1795. in 8.

760. De theologia *pastorali* scripserunt [1]): Stephanus

---

[1]) Praetermittimus Joannem H i l t e n b r a n d t viennensem n. 1721., theologiae, historiae naturalis et rei rusticae Leopoli professorem, de quo cf. W u r z b a c h 9, 33; Ludovicum Franciscum R e v e r s (n. c. 1728. † 1798.), qui redegit cum P l u n k e t t et C h a r l i e r ex mandato Christ. de Beaumont archiep. *Pastoral parisien*, Parisiis 1786. t. 3 in 4. Cf. *Biogr. univ.* 79, 11; F e l l e r 3, 120; Michaelem Ignatium S c h m i d t arnsteinensem n. 30. Jan., canonicum wirceburgensem, consiliarium ecclesiasticum et historiae germanicae professorem, qui dein Viennam a M. Theresia vocatus archivo caesareo praefectus est et muneribus consiliarii aulici, censoris librorum et institutoris archiduci heredis in historia a Josepho II. auctus est († 1. Nov. 1794.). Scripsit *Methodum* tradendi prima elementa religionis sive *catechizandi*; accedit ad calcem brevis historia catechetica sistens fata catecheseos, necnon celebriores, qui prodierunt usque ad nostra tempora catechismos, Bambergae 1769. germanice versa a Benedicto S t r a u c h can. reg. ord. s. Aug., ib. 1772; 1785. Magis innotuit auctor op. *Geschichte der Teutschen*, Ulmae 1778—85. pp. 5; Viennae 1783—85; *Neuere Geschichte der Teutschen*, ib. 1785—1793. t. 6; reliquos t. 7—17. ex ejus schedis elaboravit et continuavit Jos. M i l b i l l e r, ib. 1797—1808. Cf. B a a d e r 1. II, 204; *nova bibl. eccl. frib.* 3, 285—304; 4, 223—35; 599—605; 6, 229—49. Referri huc quoque potest Stephanus K a p r i n a i S. J., hungarus (n. 14. Sept. 1714., † 10. Dec. 1786.), zingarorum diu apostolus, Cassoviae eloquentiae sacrae, juris canonici et exegesis professor, cujus sunt *institutio eloquentiae sacrae* generatim et speciatim ex veterum ac recentiorum praeceptionibus adornatae, Cassoviae 1760. t. 2 in 8; *demonstratio theo-*

Poinsignon O. S. Ben. e congr. s. Vitonis et Hidulphi (n. 1703., † 27. Dec. 1782.) in l. *le Pasteur instruit de ses obligations* ou l'institution des curés, Parisiis 1765. t. 3 in 12; Franciscus Xaverius Geiger parochus bavarus († 1783.) in *Pastorallehre* von den Pflichten des Seelsorgers, Augustae 1789. in 8; 1806; Joannes Daguerre vir vere apostolicus (n. 1703., † 25. Febr. 1785.), qui zelo indefesso amplissimum seminarium in dioecesi bajonensi instituit prudentissimeque moderatus est annis 52, in opere plane excellenti *Abrégé des principes de morale* et des règles de conduite qu'un prêtre doit suivre pour bien administrer les sacrements, Pictavii 1773. in 12; 1819. 1823. auctum a Lambert vicario generali pictaviensi; Josephus Pochard n. 1715., sacerdotum speculum, clericorum magister et dux in vita spirituali, in casibus dubiis consiliarius, prudentissimus seminarii bisontini director, qui vitam meritis plenam in odore sanctitatis finivit 25. Aug. 1786., in *Méthode pour la direction des ames* dans le tribunal de la pénitence et pour le gouvernement des paroisses, quod primum Novi Castri ex mandato episcopi tullensis 1772. prodiit, ac deinde saepissime propter suam utilitatem; Bisontione 1817. t. 2 in 12. cum auctoris elogio cura Ludovici Rousseau parochi; Fridericus Maria Pallavicini S. J. cremonensis (n. 27. Oct. 1709.) in opere, quod nunquam satis commendari potest, *Il sacerdote santificato* nella divota reci-

---

phorica, Viennae 1767. Celeber tamen inter hungaros factus est sua *Hungaria diplomatica* temporibus Mathiae de Hunyad regis Hungariae, Viennae 1767. 1771. t. 2 in 4., opus accuratum et rarum, cujus t. 3. censura suppressit. Erat Kaprinai diligens historiographus, qui indefessa sedulitate omnes Hungariae bibliothecas et archiva excussit, ac plurima opera msc. reliquit, quae Budae in bibliotheca universitatis asservantur. Cf. Wurzbach 10, 453.

[1]) Cf. *Biogr. univ.* 62, 12—14.

tazione del divino ufficio; nella divota celebrazione del ss. sacrificio; nella retta amministrazione del sacramento della penitenza*), Venetiis 1786., quod prodiit etiam in alias linguas versum; Joannes Franciscus Giftschütz viennensis (n. 10. Apr. 1748., † 10. Aug. 1788.), theologiae pastoralis in universitate viennensi professor, in *Leitfaden* für die in den k. k. Erblanden vorgeschriebenen deutschen Vorlesungen über die Pastoraltheologie, Viennae 1782. pp. 3; 1811. ed. 5., quae ex mandato gubernii translata fuit a Klüpfel in linguam latinam pro aliis provinciis, Viennae 1798; Coelestinus Moser O. O. S. Ben. oberaltacensis (n. 3. Sept. 1746., † 5. Jan. 1791.) theologiae lector et parochus, in *theologiae pastoralis parte praecipua de sacramentorum administratione*, Straubingae 1782. in 8; *die Pflichten des Seelsorgers*, Ratisbonae 1783. pp. 3 in 8; Vincentius Maria a Merzana O. Cap. in *praxi sacramenti poenitentiae*, Taurini 1792; Aloysius Amici episcopus camerinensis et farianensis († 1796.) in suis *operibus pastoralibus*, Camerini 1779. t. 2 in 4., in quibus gravis est in monendo, in docendo solidus, in omnibus pius; Joannes Dominicus Straticò O. S. Dom. episcopus Phari (Lesina † 1799.) in *collezione di opuscoli sagri e pastorali*, Venetiis 1790. in 8., quibus occurrit spiritui innovationis pistoriensium; Josephus Kugler S. J. († 22. Febr. 1800.), qui collegit *principia practica* de vita exemplari, praedicatione verbi, administratione sacramentorum junioribus clericis usui futura ex variis auctoribus, Ambergae 1787. in 8. Antonius Rosati

*) Cum sacerdos ravennatensis tertiam partem impugnasset, Raymundus Viescas S. J. n. 1731. Ibarrae in dioecesi quitensi, qui post jesuitarum expulsionem exsul degebat Ravennae († 7. Mart. 1799.), scripsit *Risposta alle osservazioni* sopra le due lettere che riguardano il sagramento della penitenza e che chiudono l'opera intitolata *Il sacerdote santificato*, Cesenae 1782. in 8.

canonicus poenitentiarius et examinator synodalis collegit *summam de sacris Ecclesiae ordinibus* aliisque omnibus ad ordinandos ac ordinatos spectantibus ex sacris canonibus, ss. pontificum constitutionibus et probatissimorum doctorum sententiis, Romae 1777. pp. 4 in 8. Joannes Rudolphus Rzikovsky eques a Dobrschitz bohemus, foro civili prius addictus, dein foro relicto sacerdos (n. 5. Jul. 1733., † 24. Mart. 1799.) et canonicus cremsieriensis, dedit *praenotiones pastorales* in usum praeficiendorum, Vindobonae 1780. in 8. Antonius Koerber S. J. iglaviensis (n. 29. Jan. 1706., † 26. Maji 1782.), philosophiae et theologiae professor et universitatis olmucensis cancellarius, *Poenitentiae sacramentum* quaestionibus practicis et casuum resolutionibus interstinctum in usum candidatorum ad munus confessarii fructuose obeundum aspirantium ex variis auctoribus in epitomen collegit, Pragae 1750. t. 2 in 8. Joannes Baptista Deppisch (n. 29. Sept. 1747., † 6. Jun. 1800.), miserorum pater, in quorum bonum scripsit: *Abhandlung über die Pflichten der Geistlichen und Seelsorger* in Beziehung auf die Wohlfahrt ihrer Untergebenen überhaupt und der Armen insbesondere, Wirceburgi 1790. diss. praemio ornata.

761. *Liturgiam* sacram viri aliquot plane doctissimi illustrarunt [1]), inter quos eminet Josephus Aloysius Asse-

[1]) Spiridio Carolus Talù congr. Orat. venetus chronologice disposuit *decretorum s. rituum congregationis hierolexicon* ab. a. 1602—1795., quod deinde Joannes Diclich usque ad a. 1836. auxit et ordine alphabetico cum notis distribuit, addita Caroli Talù elogio, Venetiis 1838. Gulielmus Jenamy S. J. viennensis, philosophiae et theologiae polemicae professor (n. 7. Apr. 1726., † 5. Jan. 1784.) plura opuscula, quae huc referri possunt, edidit: *Dies dominica* Ecclesiae catholicae a Christo resurgente fundatae praecipua perpetuaque solemnitas cum feriis annexis fidelium cultui proposita, Tyrnaviae 1755. in 8; *cultus religiosus sabbati christiani* seu diei dominici ex s. Scriptura, patribus, conciliis probatisque

manus Tripoli in Syria n. a. 1710., celeberrimi Josephi Simonis A. (pag. 184.) frater junior et avunculus [1]) Stephani Evodii (pag. 346.). Romam adolescens adductus sub fratris institutione felicissimos fecit in literis orientalibus profectus. Linguam syriacam in Sapientia docuit et jubente Benedicto XIV. liturgiam sacram. Ab eodem pontifice, qui eum magni fecit, receptus fuit inter socios academiae literariae a se institutae. Decessit 9. Febr. 1782. Collegit *codicem liturgicum Ecclesiae universae*, quo continentur libri rituales, missales, pontificales, officia, dyptica etc. ecclesiarum Orientis et Occidentis ad msc. castigata cum latina versione, commentariis, variis lectionibus, Romae 1749—66. t. 13 in 4. (fr. 1200), opus, quod dolendum, inchoatum, sed non ad finem perductum. T. 1. agit de catechumenis; 2. de baptismo; 3. de confirmatione, cum praevia diss., in qua praecipue ex ritualibus libris catholica de hoc sacramento veritas adversus Dallaeum confirmatur; 4. continet de eucharistia p. 1. seu missale romanum vetus (scil. gelasianum) praemissa diss. de origine liturgiarum; 5. p. 2. qua continetur missale hierosolymitanum seu liturgia s. Jacobi cum ejusdem luculenta expositione s. Joannis Maronis; 6. p. 3. in qua exhibetur sacramentarium veronense seu vulgo leonianum; accedit diss., in qua novatorum exhibitae formulae illegitimae demonstrantur; 7. complectitur missale alexandrinum s. Marci, in quo eucharisticae liturgiae omnes ecclesiarum Aegypti graece, coptice, arabice et syriace exhibentur, addita de therapeutis diss. Hic Assemanus operis

---

ab Ecclesia Dei devotionis generibus concinnatus, Graecii 1766. in 8; 1774; *dies dominicae* ceteraque Domini festa praecipua, ib. 1777. in 8; *Octavae Domini* in Ecclesia Dei celebrari solitae, ib. 1778. in 12. etc. cf. Baker 2, 352.

[1]) Secundum *Biogr. univ.* 56, 499. nepos erat Josephi Simonis A. et frater junior Stephani Evodii.

seriem abrupit. LL. enim 5. 6. et 7. (in quibus agere statuerat de poenitentia, extrema unctione et matrimonio) in aliud tempus reservatis transiit ad l. 8. et 9. et quinque t. (8—12.) Joannis Morini commentarium de sacris ordinationibus (I, 879.) iterum protulit, quibusdam tamen cum praefationibus tum additamentis locupletatum. Alios porro libros quos promiserat scil. 10. de religiosorum initiatione, benedictione et consecratione; 11. de psalmodia; 12. de benedictionibus et consecrationibus episcopis reservatis; 13. de benedictionibus sacerdotalibus; 14. de suffragiis defunctorum, et 15. de sanctorum canonizatione, festis, kalendariis etc., non absolvit[1]). *De sacris ritibus* diss. cum Joannis Josephi Languet (II. 1285.) ep. suessionensis *de vero Ecclesiae sensu circa sacrarum caeremoniarum usum* diss., ib. 1757. in 4., liber rarus (m. 10); commentarius theologico-canonicus *de ecclesiis*, earum reverentia et asylo et concordia sacerdotii et imperii; accedunt tr. Jos. de Bonis *de oratoriis publicis* et R. P. Fortunati a Brixia *de oratoriis domesticis* in supplementum op. J. B. Gattico *de oratoriis domesticis* et usu altaris portatilis, Romae 1766. in f. (m. 15); *de unione et communione ecclesiastica* et de canonibus poenitentialibus diss., ib. 1770. in 4; *de catholicis et patriarchis* chaldaeorum et nestorianorum commentarius historico-theologicus, ib. 1775. in 4. (l. 10); *de synodo dioecesana* diss., ib. 1776. in 4.

762. Emmanuel de Azevedo S. J. conimbricensis n. 15. Dec. 1713., a praeposito generali Romam accitus, maximi factus est a Benedicto XIV, qui eum pluribus congregationibus adjunxit eoque praesertim in editione splendidissima operum suorum est usus, plura reliquit huc spectantia; erat enim litur-

---

1) Cf. Zacaria *biblioth. ritualis* l. 1. c. 2. n. 1. ss.; *Storia Letter. d' Italia* 3, 162—64; 6, 455—66; 9, 268—73.

gicarum rerum in collegio romano professor. *Exercitationes liturgicae* de divino officio in quatuor decades partitae, in quibus quae ad historicum et mysticum divini officii sensum desiderantur apprime habentur; accedunt diss. duae, una de disciplina arcani et de liturgiis, altera auctore Fabio Danzetta de cantico Te Deum, Romae 1754. in 4., ed. 2. (prima prodiit 1750.). Disserit [1]) autem in hisce quatuor decadibus de officio divino generatim, ejus variis ritibus, de divisione horarum canonicarum, de divini officii partibus (m. 20). Cogitaverat auctor universae rei liturgicae exercitationes paulatim dare, sed consilium optimum exsecutioni non mandavit: imo nec decades 5—10. reliquas de divino officio, quas jam pollicitus erat, edidit. Curavit ut jam diximus operum Benedicti XIV. editionem Romae 1747—51. t. 12, in qua quae italice prodierant latine vertit: sed posteriores edit. operum hujus pontificis sunt magis completae. Omnia quoque ejusdem opera in synopsim redegit [2]), Venetiis 1790. t. 5 in 4; Neapoli 1853—55. t. 5 in 8., cujus t. 5. synopsim Bullarii auctore Coppola continet; *Vetus missale romanum monasticum lateranense* cum praefatione, notis (Nic. M. Antonelli) et nonnullis opusculis, quae nunc in lucem eduntur [3]), Romae 1754. in 4. (m. 20); *pro vulgata ss. bibliorum latina editione* contra Sixtinum Amama l. apologeticus et aliae diss. in

---

[1]) Cf. *Storia Letter. d' Ital.* 3, 165—67.

[2]) Hieronymus Lombardi S. J. veronensis (n. 1707., † 9. Mart. 1792.), quo pariter usus est Benedictus XIV. in edendis suis operibus, et senatus venetus in negotio difficili de patriarchatu aquilejensi tam feliciter, ut ei decreverit in praemium numisma aureum, Benedicti XIV. diss. in omni doctrinae genere selectissimas ex quatuor ejusdem auctoris *de canonizatione SS.* libris extraxit atque ad commodiorem usum in 3 pp. distribuit, Venetiis 1751. 1752. t. 3 in 4.

[3]) Cf. *Storia Letter.* 9, 273—292.

s. Scripturam, Olisipone 1792. in f.; *Vita del Taumaturgo portoghese S. Antonio di Padova* arrichita di nuove notizie e critiche osservazioni tratte da codici e monumenti sacri ignoti a gli stessi più classici, non che ad altri autori delle cento e più vite del Santo lette dall'autore, Venetiis 1788., 1793. ed. 3; 1852., opus accuratum, quod adeo arrisit PP. Conventualibus, ut auctorem redderent participem omnium bonorum operum sui ordinis. Scripsit etiam *fastos antonianos* ll. 12 comprehensos, Venetiis 1793. ed. 3., ex auctoris sententia ceteris praeferenda.

763. Ultimus, qui dignissime seriem tot virorum illustrium claudat, est Martinus Gerbert ab Hornau O. S. Ben. natus 12. Aug. 1720. Horbae ad Nicarum civitate, quae nunc est in regno Wurtembergiae. Jam a pueritia ita discendi ardore incendebatur, ut institutori suo clam surriperet latinos libros, classicos praesertim, quos in campanili recreationis hora legeret, haud vulgarem inde linguae latinae usum nactus. Sexdecim annorum juvenis cum novem sociis studiosis novitiatum in abbatia celeberrima s. Blasii, ubi instituebatur, ingressus est. Studiis absolutis mox theologiam (1746.) sodales juniores docuit et post annos decem magisterii libenter bibliothecarii munus in se suscepit, ut totus studiis posset vacare. Interim iter literarium per Germaniam, Italiam et Galliam instituit, ubique viros eruditos invisens, bibliothecas et archiva lustrans, libros et codices pretiosos pro monasterii bibliotheca colligens. Rediit thesauris literariis onustus magno suo profectu 1762. domum. Defuncto abbate Meinrado, qui liberaliter Gerberti studia foverat, ipse 15. Oct. 1764. in abbatem et principem fuit electus. Primam curam posuit in restituenda avita disciplina religiosa et condendis novis constitutionibus monasticis, quibus profectui et pietati, necnon bono totius congregationis consuleret. Maxime vero suam sollicitudinem osten-

dit, cum dirum incendium 23. Jul. 1768. fere universum coenobium absumpserit. Distributis sodalibus per varia monasteria ipse cum paucis inter ruinas remanens animo generoso ad instauranda, quantocius fieri posset, devastata aedificia se accinxit: et revera intra quatuor annos novo splendore ex cineribus resurrexit celeberrima illa abbatia, utinam ad diuturniorem vitam! Magnificentissimam vero ecclesiam erigere curavit, quae solemniter fuit consecrata a. 1783., quo anno simul completum fuit octavum jam seculum a monasterii fundatione, quam maximam solemnitatem ipse princeps abbas ornavit edita doctissima *historia nigrae silvae O. S. Ben. coloniae* cum cod. diplomatico et variis tabulis aeri incisis, typis sanblasianis 1783. 1784. t. 3 in 4. In eo opere non modo res ord. S. Benedicti seu historiam omnium utriusque sexus monasteriorum sub regula s. Benedicti militantium, quae olim in late diffusa nigra silva exstiterunt, a sec. VII. usque ad medium sec. XVIII., sed et hierarchiam ecclesiasticam episcopatuum constantiensis, argentoratensis, spirensis et basileensis describit, addita insuper illustrium in silva nigra familiarum historia. Praetermittimus autem ea, quae ipse in bonum spirituale et temporale subditorum statuit, sanxit, opere complevit; quamplurima enim sunt, quae eum prudentissimum fuisse et optimum abbatem et principem, cui suorum salus una cura et sollicitudo esset, ostendunt. Neque tamen immunis erat a calumniis malevolorum et vexationibus aulae caesareae aliorumque principum: adeo ut subinde profiteretur: „Nil lubentius facerem, quam officio, in quo quotidie novis obruor malis, sponte cedere." Quapropter saepius in monasterii sui negotiis Viennam profectus est, ab Augusta M. Theresia (non vero ita a Josepho II.) benigne susceptus et cum donis pretiosis dimissus. Etiam tunc venit, cum Pius VI. ibidem degeret, literis nuncii apostolici Garampi, qui abbatem

nostrum magni fecit, invitatus. Pontifex ipsum benigne excepit ita eum affatus: „O mi bone abbas, volui ovem perditam quaerere, sed non inveni.“ Pontificem Monachium et Augustam V. proficiscentem comitatus est. Inter tot negotia onerosa studiis nullatenus valedixit, sed quantum temporis illis suffurari posset, his impendebat, adeo ut fere singulis annis opus aliquod in lucem ederet. Literarum commercium frequens habuit cum viris eruditis Germaniae, Galliae et Italiae[1]. Inter sodales quoque excitavit studium literarium, adeo ut sub ejus moderamine literae quam maxime florerent in monasterio s. Blasii. Testes sunt Trudpertus Neugart, Aemil. Ussermann, Ambr. Eichhorn, Ans. Buss, Victor Keller, Ignatius Kopp aliique, qui doctis operibus inclaruerunt: et quibuscum consilium iniit conscribendae *Germaniae sacrae*, quod saltem ex parte eorum aliquot perfecerunt, ut de singulis disserentes ostendimus vel adhuc videbimus. Bibliothecam incendio deletam iterum condidit, plurimis et melioris notae libris undique conquisitis, archivum manuscriptis pretiosis ditavit. Hinc factum est, ut vel sodales ad alias academias vocarentur variarum disciplinarum magistri, vel juniores religiosi ex aliis monasteriis s. Blasium mitterentur instituendi et excolendi in scientia: ipseque abbas propter sua in literas merita socius adscisceretur plurium academiarum, ut roboretanae, gottingensis, londinensis, metensis, manheimensis et monacensis. Decessit optimus praesul 13. Maji 1793. magno suorum moerore et luctu: erat enim suis verus pater, subditis beneficus princeps, in pauperes et infirmus misericors, ideoque

---

[1]) Asservantur adhuc in archivo san-paulano 10 vol. ejusmodi epistolarum, inter quas reperiuntur epistolae ad summos pontifices, imperatores, ad cardinales et nuncios apostolicos, ad episcopos et principes, ad viros eruditos, etiam protestantes.

gallos exsules, qui jam tunc affluere coeperunt, ut confessores Christi benigne excepit; jurium Ecclesiae et abbatiae strenuus propugnator, studiorum fautor, ipse doctissimus, ut testantur plurima ejusdem scripta, e quibus potiora sunt: *Theologia vetus et nova circa praesentiam Christi*, Friburgi Brisgoviae 1756. in 8; *Principia theologiae exegeticae:* praemittuntur prolegomena theologiae christianae universae; accedit mantissa de traditionibus Ecclesiae arcanis, Augustae V. et Friburgi 1757., quo l. continetur demonstratio religionis christianae et disputatio de locis theologicis; *Demonstratio verae religionis* veraeque Ecclesiae contra quasvis falsas, typis san-blasianis 1760. in 8; *Principia theologiae dogmaticae* juxta seriem temporum et traditionis ecclesiasticae digesta, typis san-blasianis 1758. in 8. adversus haereticos et schismaticos; *Principia theologiae symbolicae,* ubi ordine symboli apostolici praecipua doctrinae christianae capita explicantur, Augustae et Friburgi 1758. in 8; *Principia theologiae mysticae* ad renovationem interiorem et sanctificationem christiani hominis, typis san-blasianis 1758. in 8; *principia theologiae-canonicae* quoad superiorem Ecclesiae formam et gubernationem, ib. 1758. in 8; *de communione potestatis ecclesiasticae* inter summos Ecclesiae principes, pontificem et episcopos, ib. 1760. in 8., in quo nonnullas quidem sententias potestati episcoporum faventes tenet, sed supremam romanae sedis auctoritatem ubique tuetur et argumenta adversariorum ex exemplis nonnullorum pontificum praetensive aberrantium desumpta refellit. *De legitima ecclesiastica potestate* circa sacra et profana, ib. 1761. in 8; *Principia theologiae moralis* juxta principia et legem evangelicam, ib. 1758. in 8., cum quo l. conjunge *de aequa morum censura* adversus rigidiorem et remissiorem, ib. 1763. in 8. In hisce sequitur Gerbertus probabilismi principia. *Principia theologiae sacramentalis* septem sacramentorum

N. T. doctrinam complexa, Augustae V. et Friburgi 1758. in 8; *de selectu theologico* circa effectus sacramentorum, typis san-blasianis 1764. in 8., in quo tamen l. nimis conqueritur de quaestionibus et subtilitatibus scholasticorum easque eliminandas censet ex scholis et libris theologicis: delectatur enim magis eruditione quam speculatione in tractandis argumentis theologicis. *De eo quod est juris divini et ecclesiastici in sacramentis*, praesertim in sacramento confirmationis, ib. 1764. in 8; *principia theologiae liturgicae* quoad divinum officium, Dei cultum et sanctorum, Augustae 1759. in 8; *apparatus ad eruditionem theologicam* institutioni tironum congr. s. Blasii destinatus, typis san-blasianis 1764. in 8; *de recto et perverso usu theologiae scholasticae*, ib. 1758. in 8; *de ratione exercitiorum scholasticorum*, praecipue disputationum cum inter catholicos tum contra adversarios in rebus fidei, ib. 1758; qui tomi constituunt cursum quendam universae theologiae sodalibus praesertim destinatum eliminatis quaestionibus et subtilitatibus scholae. Hisce addantur: *De christiana felicitate* hujus vitae, ib. 1762., *de radiis divinitatis* in operibus naturae, providentiae et gratiae, ib. 1762. t. 3, adversus Spinoza et Bayle in primis; *de dierum festorum numero* minuendo, celebritate augenda, ib. 1765; *de peccato in Spiritum s.* in hac et altera vita irremissibili; accedit paraphrasis cum notis selectis in ep. s. Pauli ad Hebraeos, ib. 1766. in 8; *daemonurgia theologice expensa*, ib. 1776. in 4; *Ecclesia militans*, regnum Christi in terris in suis fatis representata, ib. 1789. t. 2 in 8., quod opus displicuit viris etiam theologis liberiorum opinionum, maxime vero incredulis. Hujus prodromus est: *Nabuchodonosor somnians* regna et regnorum ruinas a theocratia exorbitantium, ib. 1791; *janseniasticarum controversiarum* ex doctrina s. Augustini retractatio, ib. 1791., praestans apologia supremae auctoritatis sedis apostolicae pariter

theologis janseniano spiritu infectis invisa; *observationes* in sec. Christi III. et IV., ib. 1791; *de sublimi in Evangelio Christi* juxta divinam Verbi incarnati oeconomiam, 1793. t. 3 in 8., opus posthumum; *Glossaria theotisca medii aevi*, unaque specimina codd. msc. a sec. IX. usque ad XIII., ib. 1865. in 8.

Jam sequuntur opera majora. Praetermissis iis quae referuntur ad illustrandam historiam principum Austriae, huc spectant: *Codex epistolaris Rudolphi I.* romanorum regis, locupletior ex msc. bibliothecae vindobonensis editus ac commentario illustratus; praemittuntur fasti rudolphini cum ex ipsis ejus epistolis, tum ex aliis antiquis monumentis et scriptoribus; accedunt diplomata, ib. 1772. in f. Huic supplementum adjecit F. J. Bodmann, Lipsiae 1806. in 8; *iter alemannicum*, accedit *italicum* et *gallicum*, ib. 1773; 1774. ed. correcta; germanice 1776. in 8., opus eruditum; *de cantu et musica sacra* a prima Ecclesiae aetate usque ad praesens tempus [1]); ib. 1774. t. 2 in 4. et *Scriptores ecclesiastici de musica sacra* potissimum ex variis Italiae, Galliae et Germaniae codd. msc. collecti et nunc primum publica luce donati, ib. t. 3 in 4. (m. 170), opera immensae eruditionis: admodum enim delectabatur musica sed sacra, eamque reformavit in suo monasterio. Cum Joanne Baptista Martini O. S. Franc. bononiensi (n. 1706., † 23. Aug. 1784.), peritissimo illius temporis in componendis modis musicis sacris, statuerat conscribere historiam musicae sacrae; hic introductionem elaboravit, quae etiam prodiit 1757—81. t. 3 in f., Gerbertus

---

[1]) Conspectum operis cf. in *actis erud. lips.* 1762. pag. 151—58; in *nova biblioth. eccles. friburg.* 1, 223—43; 399—426.

[2]) E. de Coussemaker Scriptorum de musica medii aevi *novam seriem* a gerbertina alteram collegit et edidit Parisiis 1864. in 4.

historiam specialem sibi reservavit. Lustratis ubique bibliothecis pretiosissimum thesaurum codd. msc. de sacra musica sibi comparaverat, qui magna ex parte in illo incendio, de quo diximus, periit. Plura tamen asservata reperiuntur in hisce operibus, quae accuratione et eruditione superant Martini opus. *Vetus liturgia alemannica* disquisitionibus praeviis, notis et observationibus illustrata [1]), ib. 1776. t. 2 in 4. (fr. 35); *Monumenta* veteris liturgiae alemannicae; accedit pars ritualis et hermeneutica, ib. 1779. t. 2 in 4. (m. 40), opus pariter eruditum et pretiosum [2]).

---

[1]) Cf. *Nova bibl. eccl. friburg.* 2. II, 81—106.

[2]) Cf. conspectum operis ib. 3, 230—46; 4, 439—56, et in *actis erud. lips* 1762. pag. 71—80. Ceterum de Gerberto ejusque operibus cf. *Scriptores O. S. Ben.,* qui 1750—1880. fuerunt in imperio austriaco-hung. pag. 115—37; Bader *das ehemalige Kloster St. Blasien* 94—111. et in *hist. Bilder* serie 3. t. 3.

Conspectus fasc. I.

(ab a. 1764—1780.)

Conspectus fasc. II.

(ab a. 1781—1800.)

Index theologorum,

qui ab a. 1764—1800. floruerunt, et quorum mentio fit in fasc. I. et II.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

J.

K.

L.

M.

N.

O.